

Влада Републике Српске
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
Републике Српске

Е
ПРИЈЕДЛОГ

СТРАТЕГИЈА
РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
2021–2027. година

Септембар, 2021. године

САДРЖАЈ

1.	УВОД	7
2.	СТРАТЕШКА ПЛАТФОРМА	10
2.1.	СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА ДО 2020. ГОДИНЕ	10
2.1.1.	Допринос пољопривреде националној економији Развојна обиљежја сектора пољопривреде.....	10
2.1.2.	Изазови и потенцијали за развој пољопривредне производње.....	14
2.1.2.1.	Пољопривредно земљиште	14
2.1.3.	Трендови развоја пољопривредне производње и прехранбене индустрије	26
2.1.4.	Спољнотрговинска политика и спољнотрговинска размјена.....	40
2.1.5.	Биланс производње и потрошње пољопривредно-прехранбених производа.....	42
2.2.	Новчани подстицаји у пољопривреди	44
2.3.	Визија развоја	49
2.3.1.	Водећи принципи	49
2.3.2.	Усклађеност са ЕУ политикама развоја пољопривреде и руралних подручја	49
2.4.	Стратешки циљеви развоја	50
3.	ПРИОРИТЕТИ И МЈЕРЕ	53
3.1.	СЦ1: Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње	53
3.2.	СЦ2: Повећање конкурентности и развој ланца вриједности у пољопривредно-прехранбеном сектору	61
3.3.	СЦ3: Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса	68
3.4.	СЦ4: Ревитализација руралних подручја	74
3.5.	СЦ5: Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде.....	78
3.6.	Унакрсни приоритети	86
4.	КЉУЧНИ СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКТИ	88
5.	ОКВИРНИ ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН.....	90
6.	ОКВИР ЗА СПРОВОЂЕЊЕ, ПРАЋЕЊЕ, ИЗВЈЕШТАВАЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ СТРАТЕШКИХ ДОКУМЕНАТА	102
7.	ПРИЛОЗИ СТРАТЕШКОМ ДОКУМЕНТУ	106

ПРЕГЛЕД ТАБЕЛА

Табела 1. Бруто додана вриједност подручја пољопривреде у РС (2014–2018) (текуће цијене).....	10
Табела 2. Запосленост у пољопривреди у РС (2014–2018).....	10
Табела 3. Запосленост у пољопривреди у РС према Анкети о радној снази (2017–2019).....	11
Табела 4. Просјечна мјесечна температура и просјечне мјесечне падавине у БиХ.....	17
Табела 5. Природни прираштај становништва у РС (2013–2018).....	18
Табела 6. Засијане површине у РС (2014–2018) (ha).....	27
Табела 7. Пажњевене површине и остварени просјечни приноси жита у РС (2014–2018).....	28
Табела 8. Пажњевене површине и остварени просјечни приноси индустријског биља у РС.....	29
Табела 9. Површине засијане поврћем и просјечни приноси у РС (2014–2018).....	30
Табела 10. Површине и просјечни приноси крмног биља у РС (2014–2018).....	31
Табела 11. Дистрибуција воћњака према подацима из РПГ (2019).....	32
Табела 12. Просјечни приноси воћа у РС према статистичким изворима (2014–2018).....	32
Табела 13. Бројно стање стоке у Републици Српској (2014–2018).....	35
Табела 14. Производња по секторима прехранбене индустрије у РС (2014–2018) (000 kg).....	39
Табела 15. Спољнотрговинска размјена Републике Српске агроиндустријским производима.....	41
Табела 16. Коефицијенти самодовољности и увозне зависности РС (2014–2018).....	43
Табела 17. Преглед аграрног буџета и домаћих буџетских прихода РС (2014–2018).....	44
Табела 18. Упоредни преглед укупних буџетских трансфера за пољопривреду и рурални развој у Републици Српској, земљама окружења и Европској унији (2017).....	46
Табела 19. Упоредни преглед подршке тржишту и директне подршке произвођачима између Републике Српске, земаља окружења и ЕУ (2014–2017) (%).....	47
Табела 20. Упоредни преглед буџетских издвајања за мјере структурне политике и руралног развоја у Републици Српској, земљама окружења и ЕУ (2014–2017) (%).....	48
Табела 21. Преглед подршке за остале мјере за пољопривреду у односу на укупну подршку у земљама Западног Балкана и ЕУ (2014–2017) (%).....	48
Табела 22. Одобрени и потенцијални пројекти за реализацију стратешких циљева.....	88
Табела 23. Пројекција аграрног буџета РС 2021–2027. година.....	90
Табела 24. Пројекција структуре трошења аграрног буџета РС (2021–2027).....	90
Табела 25. Финансијски оквир за период важења стратешког документа (2021–2027).....	93
Табела 26. Очекиване циљне величине резултата постигнутих реализацијом Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја РС 2021–2027. на крају 2027. године.....	105

ПРЕГЛЕД ГРАФИКОНА

Графикон 1. Извоз, увоз и дефицит агроиндустријског сектора Републике Српске.....	12
Графикон 2. Однос обрађених и необрађених ораница и башта у РС (2014–2018) (ha).....	15
Графикон 3. Структура коришћеног пољопривредног земљишта у РС (2014–2018) (ha).....	16
Графикон 4. Број пољопривредних и непољопривредних домаћинстава у РС (2013).....	18
Графикон 5. Број пољопривредних газдинстава у РС у Регистру пољопривредних газдинстава.....	19
Графикон 6. Нето пословни резултат привредних друштава у сектору пољопривреде у РС (мил. КМ) (2014–2018).....	22

Графикон 7. Нето добит привредних друштава у сектору прехранбене индустрије у РС (2014–2018).....	23
Графикон 8. Структура пољопривредних површина у РС (2018) (000 ha).....	27
Графикон 9. Спољнотрговински биланс БиХ агроиндустријским производима (2014–2018) (мил. КМ).....	41
Графикон 10. Реализована буџетска средства за развој пољопривреде и руралних подручја у РС (2014–2018) (мил. КМ).....	45

ПРЕГЛЕД ШЕМА

Шема 1. Процес израде Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја РС	7
--	---

ПРЕГЛЕД СЛИКА

Слика 1. Основ и ефекти реализације стратешког циља	53
Слика 2. Основ и ефекти реализације стратешког циља Повећања конкурентности и интегрисања ланаца вриједности у пољопривредно-прехранбеном сектору.....	62
Слика 3. Основ и ефекти реализације стратешког циља	69
Слика 4. Основ и ефекти реализације стратешког циља Ревитализација руралних подручја	75
Слика 5. Основ и ефекти реализације стратешког циља	79
Слика 6. Нивои праћења о ојени реализације Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја РС 2021–2027. година.....	103
Слика 7. Индикатори утицаја реализације Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске 2021–2027	104

СКРАЋЕНИЦЕ

ANC	- Areas facing Natural or other specific Constraints (енгл.) Подручја која се суочавају са природним и другим специфичним ограничењима
АП	- Акциони план
АПИФ	- Агенције за пружање посредничких, информатичких и финансијских услуга
АРМ	- Agri-Policy Measures (енгл.) Аграрно-политичке мјере
БДВ	- Бруто додана вриједност
БД БиХ	- Брчко Дистрикт Босне и Херцеговине
БДП	- Бруто домаћи производ
БиХ	- Босна и Херцеговина
GIS	- Geographic information system Географски информациони систем
Global Gap	- GLOBAL Good Agricultural Practice Глобални стандарди за добру пољопривредну праксу
ГТС	- Гарантовано традиционални специјалитети
ЕУ	- Европска унија
EUROSTAT	- Статистичка агенција Европске уније
ЕФЈП	- Европски фонд јамства у пољопривреди
FADN	- Farm Accountancy Data Network (енгл.) Пољопривредни рачуноводствени систем
FAS	- Farm Advisory Service (енгл.) Пољопривредна савјетодавна службе
ФБиХ	- Федерација Босне и Херцеговине
ЗОП	- Заштићена ознака поријекла
ЗОГП	- Заштићена ознака географског поријекла
IACS	- Интегрисани систем административне контроле
ILO	- International Labor Organization (енгл.) Међународна организација рада
IPA	- Instrument for Pre-Accession Assistance (енгл.) Инструмент за предприсутпну помоћ
IPM	- Integrated Pest management (енгл.) Интерлна заштита биља
IPARD	- Instrument for pre-accession assistance for rural development (енгл.) Предприступна помоћ за рурални развој
ИРБ	- Инвестиционо развојна банка
ISO	- International Organization for Standardization Међународна организација за стандарде
IFAD	- International Fund for Agricultural Development (енгл.) Међународни фонд за развој пољопривреде
IFOAM	- International Federation of Organic Agriculture Movements (енгл.) Међународна федерација покрета за органску производњу
ЈП	- Јавно предузеће
ЈУ	- Јавна установа
KM	- Конвертибилна марка (новчана валута БиХ)
LAG	- Локална акциона група
LEADER	- Liaison Entre Actions de Développement de l'Economie Rurale Везе међу активностима за развој руралне економије
LPIS	- Land Parcel Identification System (енгл.)

	Систем за идентификацију парцела земљишта
МПШВ	- Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде
МСТЕО	- Министарство спољне трговине и економских односа
МСП	- Мала и средња предузећа
МВТиЕО	- Министарство вањске трговине и економских односа
МНРВОиИД	- Министарство за научни развој, високо образовање и информационо друштво
НВО	- Невладина организација
ПК РС	- Привредна комора Републике Српске
ПТИС	- Пољопривредно тржишно информациони систем
РС	- Република Српска
РПГ	- Регистар пољопривредних газдинстава
РЗС	- Републички завод за статистику
РУГИП	- Републичка управа за геодетско имовинске послове
SIDA	- Swedish Agency for International Development and Cooperation Шведска агенција за међународни развој и сарадњу
ССП	- Споразум о стабилизацији и придруживању
СТО	- Свјетска трговинске организација
СЦ	- Стратешки циљ
TWINNING	- Инструмент ЕУ за институционалну сарадњу између јавне администрације ЕУ земаља чланица и корисника, односно партнерских земаља
TAIEX	- Technical Assistance and Information Exchange Instrument of the European Commission Инструмент за техничку асистенцију и размјену информација Европске комисије
CAP	- Common Agricultural Policy (енгл.) Заједничка пољопривредна политика
CEFTA	- Central European Free Trade Agreement (енгл.) Централноевропски споразум о слободној трговини
COVID 19	- Врста корона вируса
UAA	- Utilized Agriculture Area Кориштено пољопривредно земљиште
USAID	- United States of America Aid Агенција за помоћ владе Сједињених америчких држава
УГ	- Условно грло
WB	- World Bank Свјетска банка

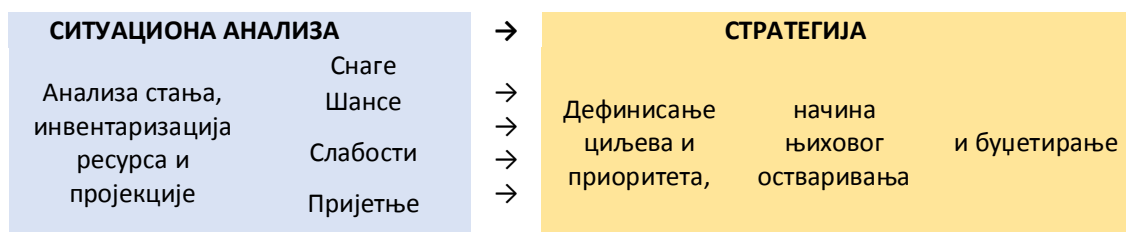
1. УВОД

Циљ израде Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске је да се одреде правци, циљеви и начини њихове реализације који ће довести до повећања пољопривредне производње на одрживим основама, побољшања и усклађивања њене производне структуре, повећања прераде пољопривредних производа и унапређења и складнијег развоја руралних подручја.

Република Српска је имала Стратешки план развоја пољопривреде и сеоских подручја Републике Српске за период 2016–2020. година, који је усвојен 2015. године. Један од основних принципа стратешког планирања је континуираност, односно обезбјеђење услова да за сваку годину постоји одређени стратешки документ на основу ког се доносе и са којима се усклађују програми и планови за краће периоде, секторе и подсекторе или поједине регионе и општине. Стога се 2020. године приступило изради нове Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске за период 2021–2027. година. Чланом 13, Закона о стратешком планирању и управљању развојем у Републици Српској (Сл.гласник РС 63/21) такође је прописано да се секторске стратегије доносе на период од седам година или на дужи период.

Сваком стратегијом, па тако и овом, начелно се дефинишу циљеви и начини њиховог остваривања што се базира на претходном политичком и стручном консензусу. Доносиоци политичких одлука на ентитетском и локалном нивоу треба да доносе своје одлуке и предузимају одређене активности и мјере на бази важеће стратегије, чиме се омогућава синхронизација свих активности и мјера на различитим административним нивоима. Доношењем ентитетских стратегија развоја пољопривреде утиче се и на утврђивање циљева и политика на државном нивоу, јер су надлежности над развојем сектора пољопривреде, према уставним надлежностима, на ентитетском нивоу.

Изради Стратегије претходила је анализа стања (ситуације) у сектору пољопривреде и у руралним подручјима Републике Српске, која је завршена 2020. године и која је послужила као полазна основа за дефинисање стратешких приоритета, циљева, начина њиховог остваривања и за буџетирање средстава за подршку њиховој реализацији, а ове двије фазе и документи који су из њих произашли заједно представљају стратешку платформу развоја сектора пољопривреде у Републици Српској од 2021. до 2027 године.

Шема 1. Процес израде Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја РС

Развој пољопривреде, а нарочито развој руралних подручја, имају интерсекторски карактер. Да би други сектори (нпр. шумарство, индустрија, наука, образовање и др.) могли да утврђују и спроводе своје циљеве и политике они морају знати у ком правцу се у средњорочном периоду усмјерава развој пољопривреде и руралних подручја у Републици Српској, што се дефинише овом Стратегијом.

Босна и Херцеговина, а самим тим и Република Српска, себе у догледној будућности види као чланицу Европске уније. Прије пуноправног чланства процес приступања подразумијева статус кандидата у којем ће БиХ имати приступ средствима из претприступних фондова ЕУ. Један од услова конкурисања за средства из претприступних фондова за пољопривреду и рурални развој је постојање стратешких докумената којима се дефинишу циљеви и правци развоја пољопривреде и руралних подручја на основама и принципима који су компатибилни са Заједничком пољопривредном политиком ЕУ, која је недавно усаглашена за период 2021–2027. година, као и тзв. „Зеленим планом“ Европске уније, те у оквиру њега Стратегије за очување биодиверзитета и Стратегије „Од њиве до трпезе“. Доношењем Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја Република Српска даје свој допринос и испуњењу једног од услова за кориштење средстава из претприступних фондова.

Пошто се израда Стратегије одвијала у периоду пандемије узроковане ширењем COVID-19 вируса, процес јавних консултација око нацрта Стратегије одвијао се на начин који је био прилагођен тим околностима. По питању анализе стања одражана је јавна презентација анализе за ограничени број учесника на Мраковици 15.07.2020. године. Нацрт Стратегије је постављен на веб страницу Министарства пољопривреде и био је доступна за јавни увид и давање коментара и сугестија у периоду од 25.06.2021 до 25.07.2021. Јавно представљање стратешких циљева и мјера одржано је згради Владе РС 15. јула 2021. године. Сви приједлози и сугестије дати током јавне расправе, непосредно на јавном представљању или писаним путем су размотрене и уграђени у коначан текст Стратегије. Стратегија је достаљена на увид и мишљење надлежним министарствима и институцијама на републичком нивоу и њихова мишљења су такође уважена приликом израде коначног текста.

Усвајање Стратегије је резултат консензуса бројних интересних група око будућих циљева и начина развоја, у одређеном периоду и на одређеном подручју, у овом случају развоја пољопривреде у Републици Српској. Међутим, уколико они који подржавају одређену стратегију у фази њеног усвајања немају намјеру и жељу да активно раде на њеној реализацији, тј. остваривању постављених циљева на начин који је стратегијом предвиђен, онда се не могу очекивати ни планирани ефекти и користи.

У складу са чланом 4 Закона о стратешком планирању и управљању развојем у Републици Српској (Сл.гласник РС 63/21) у изради документа поштована су начела система стратешког планирања у управљања развојем у Републици Српској:

- 1) начело хоризонталне и вертикалне усклађености и координације процеса стратешког планирања и управљања развојем између републичких органа управе и јединица локалне самоуправе, које ће бити постигнуто усклађивањем стратешких смјерница на републичком и локалном нивоу у сектору пољопривреде;
- 2) начело одговорности, ефективности и ефикасности републичких органа управе и јединица локалне самоуправе у процесима стратешког планирања и управљања развојем, које се односи на јасно дефинисање оквира за праћење и оцјену који укључује идентификовање одговорних тијела за имплементацију, као и индикатора за оцјену ефективности и ефикасности донесених мјера;
- 3) начело јавности, транспарентности и партнерства са представницима пословне и академске заједнице, невладиног сектора, других интересних група и грађана и медија, у одређивању развојних приоритета, а које се односи на процесе консултација у току

процеса израде, као и током фаза имплементације, праћења и оцјене стратешких докумената;

4) начело социјалне укључености, равноправности полова и једнаких могућности за све грађане Републике Српске, а које је постигнуто укључивањем заинтересованих страна и добијањем мишљења Гендер центра на садржај приједлога документа;

5) начело одрживог развоја које се рефлектује кроз политике и циљеве уобличене у стратешку платформу развоја сектора пољопривреде до 2027. године.

2. СТРАТЕШКА ПЛАТФОРМА

2.1. СИТУАЦИОНА АНАЛИЗА ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА ДО 2020. ГОДИНЕ

2.1.1. Допринос пољопривреде националној економији Развојна обиљежја сектора пољопривреде

Учешће пољопривреде у стварању бруто домаћег производа (БДП) Републике Српске благо опада, али је и даље високо (задњих година 700–800 милиона КМ или око 7%) и релативно је међу највећим у Европи. То није посљедица нарочите развијености пољопривреде Републике Српске, него, прије свега, слабе развијености осталих сектора привреде.

Табела 1. Бруто додана вриједност подручја пољопривреде у РС (2014–2018) (текуће цијене)¹

		2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
БДП укупан	000 КМ	8.887.307	9.205.038	9.630.569	10.077.017	10.679.612
	%	100	100	100	100	100
БДВ подручја А. Пољопривреда, шумарство и риболов	000 КМ	839.239	857.499	897.523	843.726	941.754
	%	9,4	9,3	9,3	8,4	8,8
	ланчани индекс	91,6	102,2	104,7	94	111,6
	(2014 = 100)	100	102,18	106,94	100,53	112,22
БДВ Пољопривреда и риболов	000 КМ	709.599	713.965	749.089	698.246	787.366
	%	8	7,8	7,8	6,9	7,4
	ланчани индекс	-	100,6	104,9	93,2	112,8
	(2014 = 100)	100	100,6	105,6	98,4	111

Просјечан петогодишњи допринос ратарства и повртарства бруто доданој вриједности у анализираном периоду био је 43%, воћарства и виноградарства 9%, а сточарства 46%.

Утврђивање нивоа запослености у пољопривреди у РС је био и остао изазов за аналитичаре. Пољопривреда је у РС привредна дјелатност у којој већина оних који се баве пољопривредом нису званично регистровани као запослена лица. Због тога је податак о запослености у сектору пољопривреде у РС низак (< 1%) и на нивоу је најразвијенијих земаља.

Табела 2. Запосленост у пољопривреди у РС (2014–2018)²

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Укупна запосленост	241.544	245.975	253.305	260.608	266.309
Запосленост у области Биљна и сточарска производња, лов и припадајуће услужне дјелатности	1.960	1.759	1.647	1.559	1.533
	0,8%	0,7%	0,7%	0,6%	0,6%

¹ Статистички годишњак Републике Српске 2019, РЗС РС, Бања Лука, 2019, стр. 148–151.

² Статистички билтен Плате, запосленост и незапосленост, РЗС РС, Бања Лука, 2019, стр. 17.

Податак о запослености испод 1% укупно запослених није реалан за сагледавање стварне запослености у пољопривреди Републике Српске. Из тог разлога уобичајено се, као допунски извор, користе подаци из Анкете о радној снази која се спроводи према препорукама и дефиницијама Међународне организације рада (енгл. ILO).

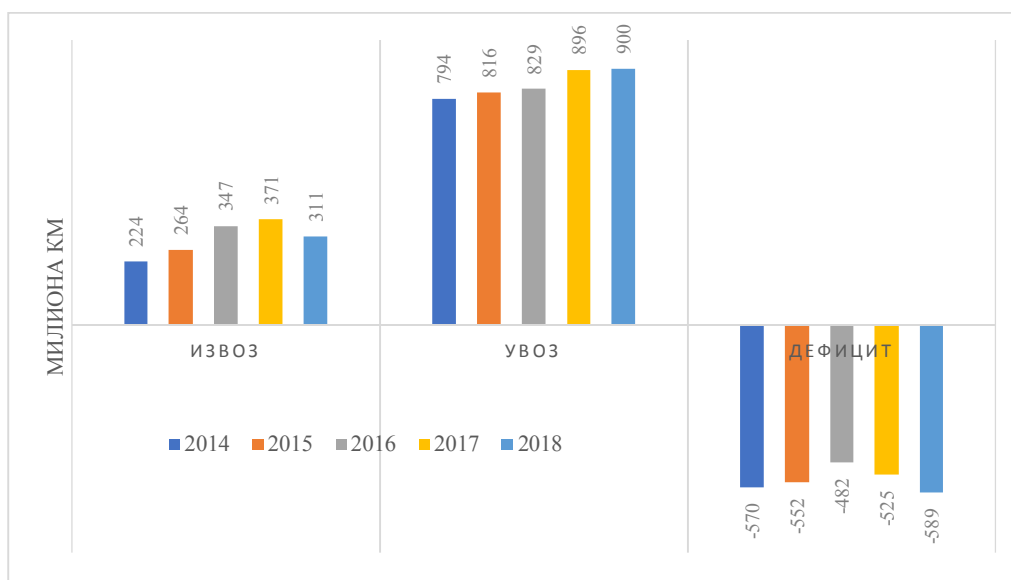
Табела 3. Запосленост у пољопривреди у РС према Анкети о радној снази (2017–2019)³

	2017.	2018.	2019.
Укупна запосленост	313.000	334.000	349.000
Пољопривредна запосленост	94.000	88.000	104.000
	30%	26,3%	29,8%

Пошто је према ILO методологији која се користи у анкетама о радној снази запослено лице „свако лице старије од 15 година које је у референтној седмици радило најмање један час за плату или накнаду, без обзира на његов формални статус“, сигурно је да се ни податак о 104 хиљаде запослених у пољопривреди не може сматрати мјером пуне запослености у пољопривреди. Очито је број запослених у пољопривреди негдје између претходна два података, а прецизно утврђивање тог броја ће остати изазов и за долазеће вријеме (прије свега Попис пољопривреде).

Примарна пољопривредна производња је блиско повезана са прерађивачком индустријом, која се у Републици Српској у значајној мјери ослања на сировине увозног поријекла, због чега је спољнотрговински биланс пољопривредно-прехрамбених производа РС неповољан. И извоз, као и увоз агроиндустријског сектора Републике Српске су расли у периоду 2014–2018. година. До 2017. године извоз је растао брже од увоза, тако да се дефицит смањивао, а од 2017. године дефицит се поново повећао и на крају 2018. године је био 589 милиона КМ, односно на нивоу приближном оном са почетка анализираног периода. То значи да у погледу спољнотрговинске размјене агроиндустријских производа није било значајнијих промјена и да је Република Српска остала високо зависна од увоза хране, са ниском покривеношћу увоза извозом (од 28% до 42%). Висока зависност од увоза хране створила је додатну забринутост у вријеме пандемије изазване вирусом корона (COVID 19), нарочито у периоду када је међународна трговина била потпуно обустављена, односно отежана.

³ Анкета о радној снази, РЗС РС, Бања Лука, 2019, стр. 21.

Графикон 1. Извоз, увоз и дефицит агроиндустријског сектора Републике Српске⁴

Висока зависност од увоза хране истовремено отвара простор да се развој домаће производње базира на супституцији увоза примарних и прерађених пољопривредних производа.

2.1.1.1. Политички и институционални оквир развоја пољопривреде и руралних подручја

На нивоу Републике Српске за питања пољопривреде надлежно је Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде (МПШВ РС). Министарство има пет одјељења, а у саставу министарства су и управне организације и друге јавне институције и предузећа. Поређењем организационе структуре МПШВ РС и министарства са истим надлежностима у најближим чланицама ЕУ, Словенији и Хрватској, евидентне су одређене разлике и празнине у организационој шеми МПШВ РС које би у будућем периоду требале бити попуњене с циљем савладавања задатака које намеће процес европских интеграција. То се прије свега односи на непостојање тијела задужених за: анализе, рибарство, ЕУ интеграције, сигурност хране и тржиште пољопривредних производа. С друге стране, у организационој структури истих министарстава ЕУ чланица више нема сектора водопривреде, док су сектори шумарства, рибарства и хране задржани. Када је у питању инспекцијски надзор, праксе су различите.

Што се тиче надлежности за питања развоја села, ту су надлежности интердисциплинарне, тако да су за рурални развој, поред министарства пољопривреде, надлежне јединице локалне самоуправе (градови и општине) и већина других министарства (привреда, предузетништво, трговина, туризам, саобраћај, везе, локални развој, здравство, просвјета, култура, породица, омладина, спорт, рад и др.), као и неке републичке управне организације и институције.

Прва асоцијација на тему политичког и институционалног оквира у Босни и Херцеговини за сваког посматрача са стране је њена „комплексност“. Тај придјев је одраз сложене политичке ситуације, која се неријетко прелама преко пољопривредног сектора, као и

⁴ Власита обрада података Управе за индиректно опорезивање БиХ.

компликоване подјеле надлежности између институција које дјелују на различитим нивоима власти у БиХ. Иако БиХ нема министарство пољопривреде на државном нивоу, дио надлежности за њен развој има Министарство спољне трговине и економских односа БиХ. Поред њега, надлежности за поједина питања имају: Канцеларија за ветеринарство, Управа за заштиту здравља биља, Агенција за безбједност хране, Агенција за обиљежавање животиња, Канцеларија за хармонизацију и координацију система плаћања у пољопривреди и руралном развоју и Гранична ветеринарска инспекција.

Већина материје из домена пољопривреде и сигурности хране законски је регулисана и на нивоу БиХ и на нивоу Републике Српске, при чему се јављају неусаглашености између тих законских рјешења. Један од начина за рјешавање спорних ситуација могао би бити усклађивање правних аката на свим нивоима власти са европским правним оквиром (тзв. *Acquis Communautaire*).

Најважнији уговорни аранжман који је Босна и Херцеговина успоставила са Европском унијом представља Споразум о стабилизацији и придруживању (ССП). Споразумом нису регулисана само правила либерализације трговине између Босне и Херцеговине и ЕУ, већ је дефинисана и основа за преговарање о пуноправном чланству. Привремени ССП између БиХ и ЕУ потписан је 2008. године, а ступио је на снагу 2015. године. У процесу приступања ЕУ, БиХ тренутно има статус потенцијалног кандидата, јер њен захтјев за чланство предат 2016. године још није одобрен. Поред очекиваних користи од претприступних фондова у периоду прије приступања ЕУ, ССП је либерализовао трговински режим између БиХ и чланица ЕУ, што је углавном резултирало повећаним увозом прехранбених производа из ЕУ. На другој страни, за извоз хране из БиХ (а тиме и РС) у ЕУ постоје бројна нецаринска ограничења (квоте, стандарди и сл.). Карактеристичан примјер погоршавања услова за извоз био је моменат уласка Хрватске у ЕУ, након чега је дотадашњи извоз хране из БиХ у Хрватску значајно смањен.

БиХ је и чланица CEFTA-е (енгл. *Central European Free Trade Agreement*), Централноевропског уговора о слободној трговини, и то чланство је у досадашњем периоду показало и предности и недостатке. Трговина, па тако и трговина храном, постала је једноставнија, извоз неких производа, у чијој производњи БиХ има конкурентску предност, јесте повећан, а на другој страни је повећан увоз неких других производа по нижим цијенама од домаћих, што је пријетња домаћим произвођачима тих производа. Ипак, CEFTA је добра припрема за услове који ће наступити уколико БиХ постане чланица ЕУ, јер ће се тада наћи унутар једног великог јединственог економског простора и тржишта, гдје неће бити могуће примјењивати аутономне заштитне мјере.

Са Свјетском трговинском организацијом (у даљем тексту: СТО) БиХ преговара већ 20 година, са неизвјесним крајњим исходом, али евентуално приступање СТО треба имати у виду и за период важења ове Стратегије. Уколико се то деси, БиХ ће морати да укине или измјени неке од мјера новчане подршке пољопривредној производњи, да би се прилагодила правилима и ограничењима СТО. Реално је да ће нужности прилагођавања модалитета новчане подршке прије доћи због приступања БиХ СТО него ЕУ, јер је приступање СТО извјесније.

2.1.2. Изазови и потенцијали за развој пољопривредне производње

2.1.2.1. Пољопривредно земљиште

Република Српска је релативно богата земљишним ресурсима за потребе пољопривредне производње, јер има пољопривредног и обрадивог земљишта по становнику више од већине земаља свијета. РС има 0,83 ха пољопривредног, односно 0,68 ха обрадивог земљишта по становнику. Према подацима Свјетске банке (референтна година 2016)⁵ у свијету је просјек обрадивог земљишта по становнику био 0,19 ха, а у ЕУ 0,21 ха.

Постоје различити извори података о површини пољопривредног земљишта у РС. Један од релевантнијих је Нацрт измјена и допуна Просторног плана Републике Српске до 2025. године,⁶ у којем се наводи сљедећа површина и структура према појединим категоријама кориштења:

- Оранице и баште	582.270 ха,
- Воћњаци	52.191 ха,
- Виногради	314 ха,
- Ливаде	183.815 ха,
- Пашњаци	162.662 ха,
- Баре и трстици	562 ха.

Према овом извору, пољопривредно земљиште у РС је сведено на 981.815 ха (40,57% њене територије) и евидентан је тренд сталног смањења површине пољопривредног земљишта. То је потврђено и у Основи заштите, кориштења и уређења пољопривредног земљишта Републике Српске из 2009. године, када је површина пољопривредног земљишта умањена за 219 хиљада ха у односу на ранији податак.⁷

У Републици Српској 26,08% пољопривредног земљишта спада у бонитетне класе II–IV. Према Лукићу и сарадницима⁸ подаци о земљишту прикладном за обраду (бонитетне класе II–IV) значајно варирају, нпр. између њихове процјене (337 хиљада ха) и података из катастра земљишта (625 хиљада ха).

Не постоје подаци о надморској висини само за пољопривредно земљиште, али према Основи заштите, кориштења и уређења пољопривредног земљишта РС више од половине територије РС налази се на надморској висини изнад 500 метара. Република Српска нема извршено разграничење подручја са становишта природних ограничења за пољопривредну производњу (енгл. ANC – Areas facing Natural or other specific Constrains), која су се раније звала мање повољна подручја, за чије дефинисање се користи сет биофизичких критеријума.

⁵ The World Bank Development Indicators, доступно на https://data.worldbank.org/indicator/AG.LND.ARBL.HA.PC?most_recent_value_desc=true (приступљено 1. 3. 2020).

⁶ Измјене и допуне Просторног плана Републике Српске до 2025. године, Нацрт, 2013, Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију РС и Урбанистички завод Републике Српске, стр. 83.

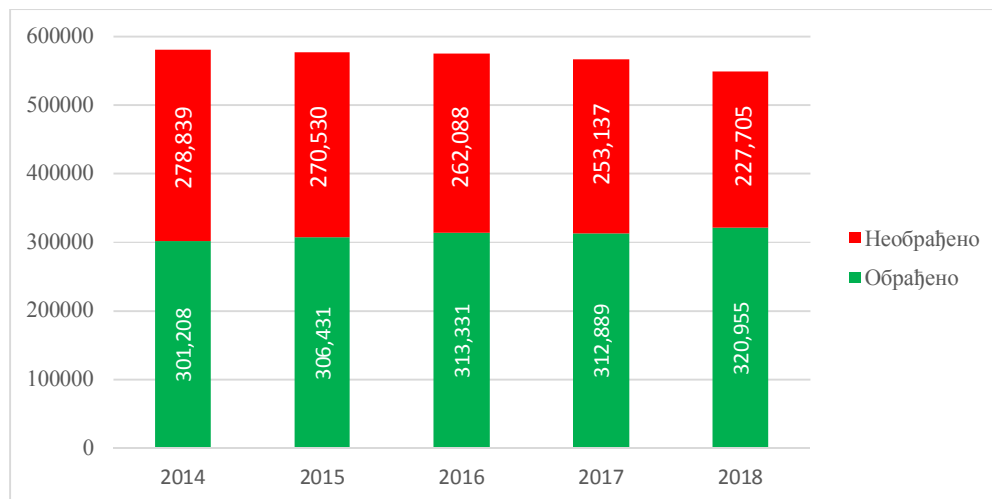
⁷ Основа заштите, кориштења и уређења пољопривредног земљишта као компонента процеса планирања кориштења земљишта, Пољопривредни институт Републике Српске, Бања Лука, 2009, стр. 60.

⁸ Лукић, Р., Дардић, М., Марковић, М., Ристић, Д., Процјена производне и употребне вриједности земљишног простора у Републици Српској, Агрознање, 1997.

Према Оквирном плану развоја водопривреде Републике Српске из 2006. године,⁹ наводњавањем је у РС могуће обухватити 158.000 ha пољопривредних површина.¹⁰ У том документу наведено је да је системима за наводњавање обухваћено 4.432 ha, али се то стање од тада доста промијенило, захваљујући значајним јавним инвестицијама у системе за наводњавање које су се у међувремену десиле. Комбиновањем података из различитих извора, реалан је закључак да се у РС наводњава најмање 35.000 ha обрадивог земљишта (око 5% ораница и башта и воћњака и винограда).

Најквалитетније пољопривредно земљиште је углавном у државном власништву, као посљедица ранијих национализација и других мјера земљишне политике спровођених у периоду социјализма. Данас ентитет то пољопривредно земљиште уступа на кориштење за пољопривредну производњу давањем концесија или закупом. Не постоје егзактни подаци о својинској структури пољопривредног земљишта у РС, углавном због неријешеног статуса некадашње друштвене, а у појединим случајевима и задружне својине. Однедавно се оперише податком да РС има најмање 85 хиљада државног пољопривредног земљишта. То би значило да је у РС око 9% пољопривредног земљишта државно земљиште, а да је 90% пољопривредног земљишта у приватном власништву.

Према статистичким подацима, од 548.869 ha ораница и башта у 2018. године је било засијано 320.995 ha (58,5%), а остало је необрађено 227.705 ha (41,5%). У петогодишњем периоду обрађене оранице имале су тренд благог повећања, а необрађене оранице тренд благог смањења.

Графикон 2. Однос обрађених и необрађених ораница и башта у РС (2014–2018) (ha)

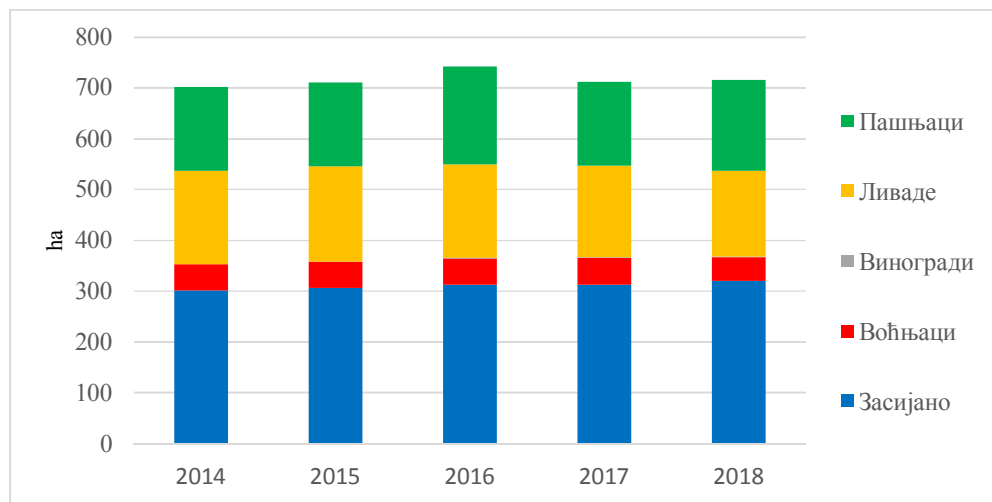
Постоје одређене сумње у тачност података о укупним површинама ораница и башта, с обзиром на присутан тренд њиховог сталног смањења и преласка у мање продуктивне категорије пољопривредног земљишта (ливаде и пашњаке). Уколико су те сумње оправдане, површине необрађених ораница су мање, а проблем искориштености

⁹ Оквирни план развоја водопривреде Републике Српске, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске и Републичка дирекција за воде Бијељина, Бијељина, 2006, стр. 32–33.

¹⁰ У пројектном документу Свјетске банке за Пројекат развоја наводњавања (IDP) говори се о 115.000 ha који имају добар потенцијал за наводњавање.

пољопривредног земљишта сели се са ораница на недовољно искориштене ливаде и пашњаке (којих би у том случају требало бити више него што их статистика приказује).

Према статистичким подацима, површине под природним ливадама благо опадају (169 хиљада ха на крају 2018. године), а површине под пашњацима се благо повећавају (179 хиљада ха на крају 2018. године), а ливаде и пашњаци заједно заузимају око 350 хиљада ха. Међутим, с обзиром на бројно стање стоке, ове површине су у значајној мјери неискориштене. Према калкулацијама, БиХ има 0,51 условних грла (УГ) преживара по 1 ха ливада и пашњака. У ЕУ је „оптерећеност“ ливада и пашњака 1 УГ/ха и ако се то узме као оптимална циљна вриједност, БиХ би са неискориштених ливада и пашњака могла исхранити још 536 хиљада преживара (говед, оваца и коза).¹¹ Вредновано у новцу, то угрубо значи да БиХ пропушта (губи) сваке године приход од око 300 милиона евра, од чега се око половине односи на РС (јер она заузима око половине територије БиХ). С друге стране, мањак стоке подудара се са циљевима Зеленог плана ЕУ који управо заговара смањење интензивности сточарске производње због њиховог негативног утицаја на животну средину. Проналажење мјере, односно равнотеже, између економске одрживости и еколошке димензије развоја сточарства, постаје нови изазов за одрживи развој цјелокупног сектора пољопривреде у Републици Српској, што би требало бити лакше достижно него у земљама које су досегле горњу границу интензивности кориштења природних ресурса, какве су најразвијеније земље ЕУ.

Графикон 3. Структура коришеног пољопривредног земљишта у РС (2014–2018) (ха)

2.1.2.2. Клима

У Републици Српској основна обиљежја климатских прилика задњих година могу се окарактерисати као неповољнија у односу на вишегодишње просјеке. Наиме, у десетогодишњем периоду само двије године биле су са просјечним климатским параметрима, док су остале године биле карактеристичне по екстремним, јаким сушама, олујном вјетру, граду, мразу, поплавама и слично. У петогодишњем периоду само једна година је била просјечна по климатским условима, док су двије године биле поплавне, три године сушне, двије године забиљежен је касни мраз и двије године

¹¹ Vaško Željko, Rokvić Gordana, Economic evaluation of grassland utilization improvement in the Western Balkans, SHS Web of Conferences 95, 01002, 2021.

олујно невријеме. Ако се мјесечне варијације сведу на годишње мјесечне просјеке за читаву БиХ, закључак је да се просјечна мјесечна температура повећава, а екстремне су биле 2012. и 2018. година. Што се тиче падавина, оне се смањују и у задњим годинама се крећу око 1.000 l/m². Иако је интервал опсервације кратак, очито је да се и у кратком периоду дешавају значајне варијације климе, са општом тенденцијом да просјечна температура расте, а да се просјечне падавине смањују.

Табела 4. Просјечна мјесечна температура и просјечне мјесечне падавине у БиХ (2010–2018)¹²

			2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
1.	Просјечна мјесечна температура на годину	°C	11	10,9	12,2	11,2	11,7	12	11,8	11,7	12,3
2.	Просјечне мјесечне падавине на годину	l/m ²	1.536	687	1.031	1.179	1.493	1.003	1.079	1.003	1.137

Пољопривредна производња је и извор загађења ваздуха и подземних вода. Током задњих година учешће емисије стакленичких гасова из пољопривреде се повећало, првенствено због повећања индиректне емисије N₂O из пољопривредног земљишта. Стога треба тежити већој примјени добрих агроеколошких и пољопривредних пракси и рационализацији употребе ђубрива, као што је то планирала и ЕУ у свом „Зеленом плану“.

2.1.2.3. Становништво и радна снага

Према попису становништва из 2013. године Република Српска је имала 1.170.342 становника који су живјели у 408.825 домаћинстава (у просјеку 2,85 становника по домаћинству).¹³ Готово једна половина домаћинстава имала је 1 или 2 члана (48,5%). Године 2018. процијењено је да је РС имала 1.147.905 становника, нешто више жена (51,1%) него мушкараца (48,9%).¹⁴ У односу на задњи и једини попис становништва у БиХ од њеног осамостаљења, статистичке процјене говоре да је у Републици Српској у периоду 2013–2018. година дошло до смањења броја становника за 22.400.

Пошто нису дефинисани критеријуми и методологија подјеле територије Републике Српске на урбана и рурална подручја, демографска статистика, а и бројне друге статистике, не могу се приказати и анализирати кроз призму урбано–рурално.

Стопа природног прираштаја у Републици Српској је негативна у читавом анализираном периоду (између -3,9% и -4,9% годишње), а разлика између броја рођених и умрлих је негативна. Витални индекс (број живорођених у односу на број умрлих) је у свим годинама мањи од један, јер је број умрлих већи од броја рођених за око 5.000 сваке године.

¹² Саопштење Околиш, Климатске промјене, Агенција за статистику БиХ, 2019.

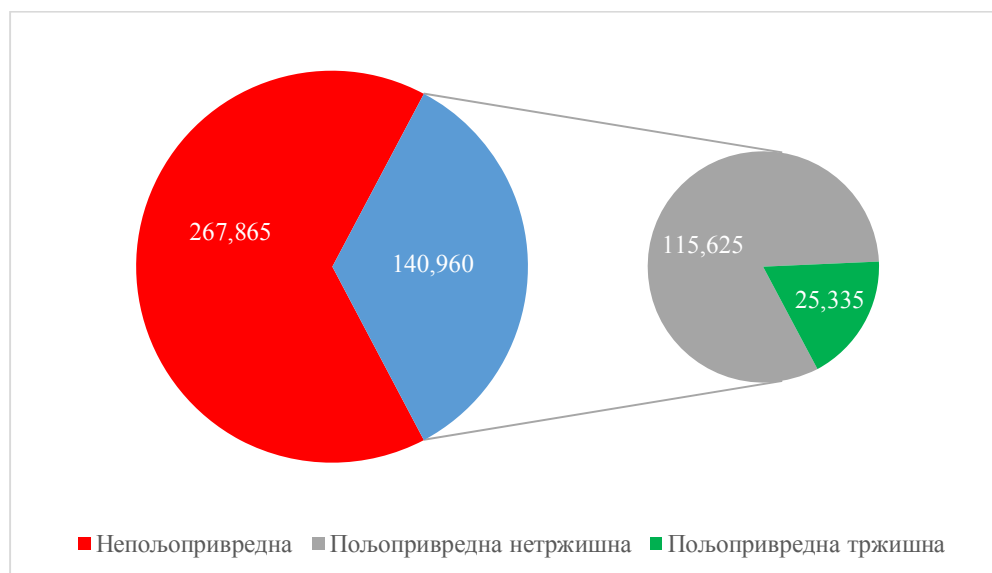
¹³ Билтен Демографска статистика, Републички завод за статистику РС, Бања Лука, 2019, стр. 13.

¹⁴ Жене и мушкарци у Републици Српској 2019, Републички завод за статистику Републике Српске, Бања Лука, 2019, стр. 7.

Табела 5. Природни прираштај становништва у РС (2013–2018)¹⁵

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Рођени	9.335	9.357	9.452	9.339	9.568
Умрли	14.409	15.059	13.970	14.663	14.763
Природни прираштај	-5.074	-5.702	-4.518	-5.324	-5.195
Витални индекс	0,6	0,6	0,7	0,6	0,6

На попису становништва 2013. године, од укупног броја домаћинстава у Републици Српској 140.960 (34,5%) их се изјаснило да обавља пољопривредну активност, али само 25.335 (6,2% од укупног броја, односно 18% од оних која обављају пољопривредну активност) да продају пољопривредне производе на тржишту и они би се могли изједначити са тржишно оријентисаним пољопривредним газдинствима.¹⁶ Овај податак говори о томе да се већи дио сеоских домаћинстава пољопривредом бави само за властите потребе, што отвара дилему како и за кога креирати мјере новчане и друге подршке, односно на кога рачунати у погледу производње хране за урбано становништво.

Графикон 4. Број пољопривредних и непољопривредних домаћинстава у РС (2013)¹⁷

Мали је и број домаћинстава која остварују приходе само од пољопривреде. Према подацима пописа становништва из 2013. године, зараду или друга примања само по основу рада од пољопривреде остваривало је 23.365 пописаних домаћинстава, што је број приближан броју пољопривредних домаћинстава која продају своје производе на тржишту. То је било 5,7% од укупног броја домаћинстава, односно 16,6% од оних који се баве пољопривредом. Остала сеоска домаћинства, која се такође баве пољопривредом, у највећој мјери припадају домаћинствима са мјешовитим приходима. Овај податак је

¹⁵ Билтен Демографска статистика, Републички завод за статистику Републике Српске, Бања Лука, 2019, стр. 13. и 64.

¹⁶ Попис становништва, домаћинстава и станова у Републици Српској 2013. година, Градови, општине и насељена мјеста, Републички завод за статистику Републике Српске, Бања Лука, 2017, стр. 200.

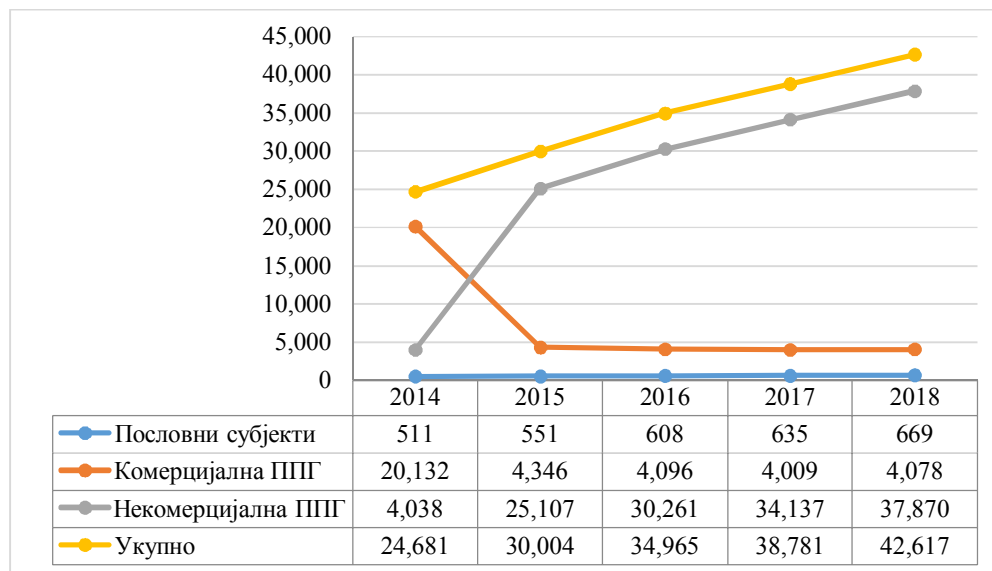
¹⁷ Попис становништва, домаћинстава и станова у Републици Српској, 2013. година, Градови, општине и насељена мјеста, Републички завод за статистику Републике Српске, Бања Лука, 2017, стр. 200.

битан за разумијевање опстанка сеоских газдинстава у доста неповољним природним и тржишним условима за пољопривредну производњу задњих година.

Сеоска пољопривредна газдинства се у великом мјери ослањају на радну снагу из реда чланова њихове породице, али су истовремено овисна од додатне радне снаге која обавља претежно сезонске послове, радне снаге коју је све теже обезбиједити и чија цијена расте. С обзиром на то да ће додатну радну снагу на селу бити још теже обезбиједити у будућности, обављање послова у пољопривреди треба механизовати и аутоматизовати, како би се потреба за физичком радном снагом смањила.

Мјешовита газдинства имају значајну улогу у обезбјеђењу прехранбене сигурности једног дијела руралних домаћинстава, међутим, за производњу вишкова пољопривредних производа и њихову продају на домаћем тржишту, индустријску прераду и извоз кључно је оних 25 хиљада пољопривредних газдинстава која продају своје производе на тржишту, нарочито она газдинства која се у Регистру пољопривредних газдинстава класификују као комерцијална пољопривредна газдинства.

На графикону 5. представљено је кретање броја регистрованих пољопривредних газдинстава у периоду од 2014. до 2018. године, при чему је уочљив тренд раста укупно регистрованих газдинстава уз смањење броја комерцијалних у односу на број некомерцијалних газдинстава, који се десио 2015. године ступањем на снагу новог Закона о доприносима према којем су комерцијална пољопривредна газдинства постала обвезници плаћања доприноса за пензионо и здравствено осигурање. С обзиром на то да статус некомерцијалног газдинства омогућава плаћање мањег износа мјесечних обавеза за те доприносе, значајан број раније комерцијалних газдинстава је свој статус у РПГ-у замијенио некомерцијалним.

Графикон 5. Број пољопривредних газдинстава у РС у Регистру пољопривредних газдинстава (2014–2018)

2.1.2.4. Опремљеност пољопривредних газдинстава

Званичних и систематски прикупљаних података о техничко-технолошкој опремљености пољопривредних газдинстава у РС нема. Стога је за потребе израде ове Стратегије

урађено анкетно истраживање (узорак је одабран из скупа регистрованих пољопривредних газдинстава).

Када је у питању пољопривредна механизација, истраживањем су потврђени ранији подаци да су пољопривредна газдинства у РС релативно добро опремљена механизацијом, а да је с друге стране та механизација застарјела (нпр. само око 11% газдинстава има трактор млађи од десет година, док 89% газдинстава има искључиво тракторе старије од десет година). Само 18,5% анкетираних регистрованих пољопривредних газдинстава није имало трактор, 45,5% их је имало један трактор, а 36% их је имало два и више трактора. У складу са резултатима анкете, на сваки трактор долазе у просјеку 3,5 прикључка.

Слично као и код механизације, пољопривредна газдинства располажу са основним објектима за сточарство и складиштење пољопривредних производа. Међутим, у већини случајева ради се о старијим и примитивно опремљеним објектима. Складиштење стајњака се код већине пољопривредних газдинстава (84,5%) вршило на отвореном, а базене за осоку и бетониране јаме за стајњак имало је само 13,5% газдинстава.

Истраживањем из 2020. године утврђено је да већина пољопривредних газдинстава користи стајњак, минерална ђубрива, пестициде и друга хемијска средства. Готово 3/4 газдинстава користи минерална ђубрива, 2/3 газдинстава користи стајњак, док око 60% газдинстава примјењује хемијска средства у пољопривредној производњи. Ниво примјене ђубрива и пестицида је на нивоу 50% просјека њихове примјене у развијеним земљама ЕУ. То засигурно има утицај на висину остварених приноса, али, у исто вријеме, представља пожељно стање које карактерише мања употреба хемијских средстава, што је један од развојних циљева европске пољопривреде.

Педолошку анализу земљишта у 2019. години радило је 11,5% пољопривредних газдинстава, што и даље није довољно, али је повећање од око 4,5 пута у односу на податке сличне анкете из 2014. године.

2.1.2.5. Производни субјекти и институције у аграрном сектору

Производне субјекте у аграрном сектору Републике Српске чине пољопривредна (углавном породична) газдинства, предузећа (а. д. и д. о. о.), пољопривредне задруге и удружења.

2.1.2.5.1. Пољопривредна газдинства

Република Српска је на крају 2018. године имала 42.617 регистрованих пољопривредних газдинстава у РПГ. И даље је један број пољопривредних газдинстава нерегистрован. У неким ранијим периодима број регистрованих газдинстава је достигао 65 хиљада, а максималан број би вјероватно могао прећи 100 хиљада (јер је на попису становништва била 141 хиљада сеоских домаћинстава), зависно од тога како би се поставили критеријуми и прагови за регистрацију. Регистрација је тренутно добровољна и углавном мотивисана остваривањем права на новчане подстицаје. Чињеница да је један број пољопривредних газдинстава изван РПГ отежава планирање и праћење пољопривредне производње и других промјена у пољопривреди у сеоским подручјима.

Према спроведеној анкети која је претходила изради Стратегије, 89% регистрованих пољопривредних газдинства остварује приходе од продаје пољопривредних производа.¹⁸ Истовремено, трећина (33,5%) их је имала приходе од плате код неког другог послодавца, а још трећина (34%) приходе од пензије. Друге доходне активности на газдинству нису значајан извор прихода за пољопривредна газдинства у РС и према истраживањима ти приходи учествују са 4,8% у њиховим укупним приходима. Претходни подаци указују на то да је у РС значајан број пољопривредних газдинстава са мјешовитим изворима прихода.

Према анкетном истраживању спроведеном 2020. године, једно пољопривредно газдинство у РС у просјеку располаже са 6,3 ха властитог пољопривредног земљишта и 12,3 ха укупног пољопривредног земљишта, што је повећање од око 40% у односу на 2014. годину и показује тренд укрупњавања посједа. Према другом извору (РПГ), просјечна величина регистрованих пољопривредних газдинстава са статусом правног лица је била 50,7 ха, комерцијалних породичних газдинстава 7,6 ха и некомерцијалних породичних газдинстава 3,3 ха. Код стоке, анкета је показала тренд повећања просјечног броја грла (поредећи анкету из 2014. са анкетом из 2020. године), што упућује на специјализацију газдинстава за гајење само једне врсте стоке (од анкетираних газдинстава 68% их је имало говеда, 65% свиње, 62% живину, 42% овце, 11% пчеле, 4% козе и 2% коње).

Пољопривредна газдинства своје производе најчешће продају директно на газдинству (58%). На пијацама и тржницама производе продаје 20% газдинстава, а закупцима 18%. Прерађивачкој индустрији своје производе продаје 12% газдинстава, а преко задруга и удружења само 2%. Главни производи које су пољопривредници у 2020. години пласирали на тржиште су у највећем броју случајева били месо (што укључује и живу стоку) (62%), те млијеко (40%), житарице (20%), млијечни производи (13%), воће (10,5%) и поврће (9,5%).

Према Закону о угоститељству („Службени гласник Републике Српске“, бр.45/17), физичко лице може пружати угоститељске услуге на селу ако је носилац породичног пољопривредног газдинства, те данас у Републици Српској имамо регистровано 89 објеката на селу од укупног капацитета од 420 лежаја. Ови објекти пружају услуге смјештаја и припремања и услуживања хране и пића која су произведена на пољопривредном газдинству из програма сопствене производње, као и остале пратеће услуге.

2.1.2.5.2. Правна лица (привредна друштва)

Број правних лица у сектору пољопривреде, шумарства и риболова је био око 3,6% од укупног броја правних лица у РС и на крају 2018. године тај број је био 1.180.¹⁹ Од регистрованих правних субјеката највећи број предузећа је према облику организовања регистрован као друштво са ограниченом одговорношћу. Према облику својине најзаступљенија је приватна својина. Предузећа и других правних лица у приватној својини има око 830. Домаћи капитал је најзаступљенији управо у предузећима у

¹⁸ Сва анкетирана пољопривредна газдинства су била регистрована у РПГ па је стога проценат оних који продају своје производе на тржишту знато већи од оног према попису становништва.

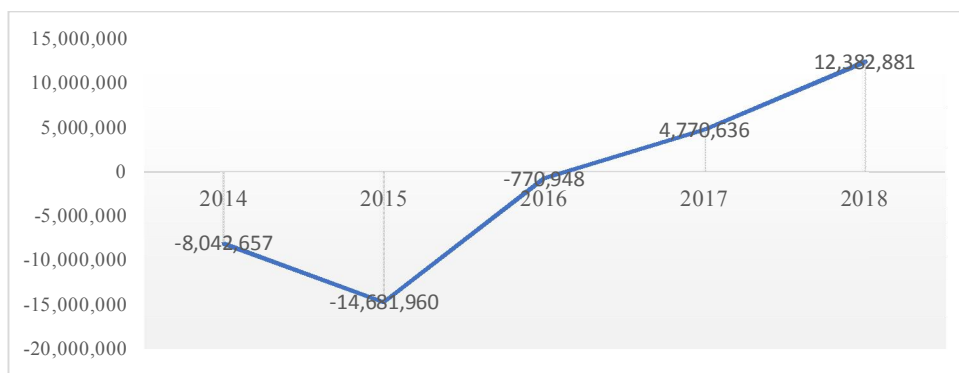
¹⁹ Статистички годишњак Републике Српске 2019. Републички завод за статистику РС, 2019, стр. 66. (не постоје исти подаци са бројем предузећа само у сектору пољопривреде и риболова, без шумарства).

сектору пољопривреде, шумарства и риболова и тај број има тенденцију повећања. Број предузећа основаних са страним капиталом је био 64, а са мјешовитим 51.

Број активних правних лица је мањи од броја оних које „познаје“ статистика. Године 2018. АПИФ-у је финансијске извјештаје предало 813 привредних друштва, 483 правна субјекта која послују у подручјима пољопривреда, шумарство и риболов и 330 правна субјекта из прехранбене индустрије (која обухвата три статистичке области: производња дуванских производа, производња пића и производња прехранбених производа).

Према подацима Привредне коморе РС,²⁰ на крају 2018. године у подсектору Биљна и сточарска производња, лов и припадајуће услужне дјелатности било је запослено 1.559 радника, а у подсектору Риболов и аквакултура 178. У прехранбеној индустрији било је запослено 4.424 радника. У односу на 2015. годину број запослених је био мањи за око 500.

Пошто се у сектору пољопривреде истовремено налазе привредна друштва која послују са добити и она која послују са губитком, успјешност овог сектора приказана је као збирни нето пословни резултат (разлика између његове укупне добити и укупних губитака). Пословни резултати поменутих правних лица су првих година посматраног периода били лоши, али после је најлошијег резултата у 2015. години²¹ биљежи се тренд побољшања.

Графикон 6. Нето пословни резултат привредних друштава у сектору пољопривреде у РС (мил. КМ) (2014–2018)

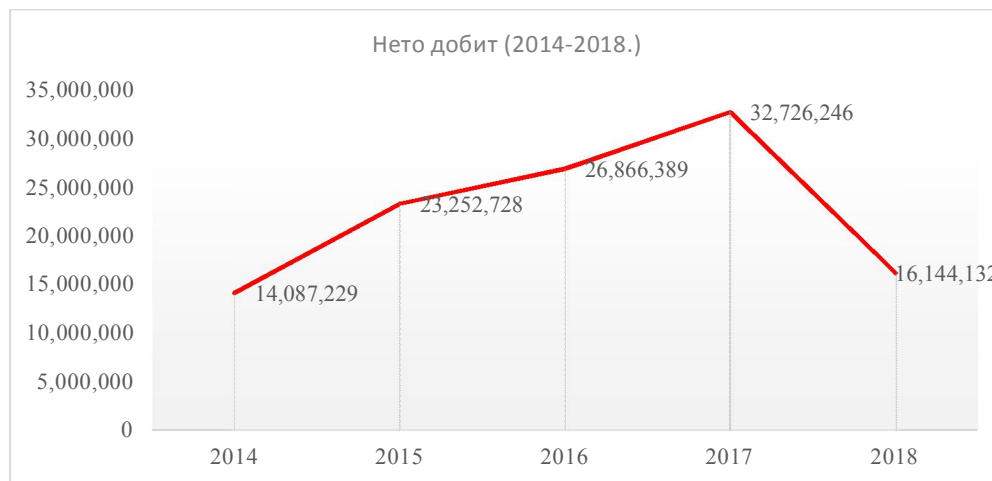
Читав сектор пољопривредне производње остварио је позитиван нето резултат у 2017. и 2018. години, а негативан у 2014, 2015. и 2016. години. При томе, пословни резултати појединих подсектора помало изненађују, али је некада читав подсектор „талац“ једног или два, углавном лоша, предузећа. Са добити су пословали подсектори производња поврћа и производња воћа. Са промјенљивим резултатом пословала су предузећа у подсекторима: производња жита, производња млијека, узгој свиња, узгој перади, комбиновано гајење усјева и узгој животиња. Са сталним или претежним губитком

²⁰ Привредна комора Републике Српске, Преглед привредних кретања у области пољопривредно-прехранбене индустрије Републике Српске, Финансијски резултати пословања, март 2020, Бања Лука.

²¹ Година после катастрофалних поплава 2014. године, које су сигурно утицале на пословне резултате значајног броја привредних друштава.

пословали су подсектори: узгој говеда, узгој оваца и коза, производња грозђа и слатководно рибарство.

Пошто се и у сектору прехранбене индустрије истовремено налазе привредна друштва која послују са добити и она која послују са губитком, укупни нето пословни резултат тог сектора и појединих подсектора рачунат је као разлика између њихове укупне добити и губитака. Кретање тако израчунатог нето резултата дат је на наредном приказу (графикон 7).

Графикон 7. Нето добит привредних друштава у сектору прехранбене индустрије у РС (2014–2018)

Збирни нето резултати пословања правних лица у сектору прехранбене индустрије су током читавог периода били позитивни. Интересантно је примијетити да је најбољи резултат остварен у 2017. години (када је био готово седам пута већи него у сектору пољопривреде), а да се тај резултат у 2018. години преполовио (након четири године континуираног повећања), али је и даље нешто виши него у почетној 2014. години. Већина подсектора је пословала са добити, а највеће приходе и добит остваривао је подсектор производње хљеба, пецива и колача. Гледано по подсекторима, губитке у свим или појединим годинама остваривала су привредна друштва која се баве: прерадом жита, прерадом и конзервисањем воћа и поврћа, прерадом млијека, производњом шећера, производњом чоколаде и производа од шећера и производња дуванских производа и у још неким мање битним подсекторима. Главни кривци за смањење добити су месопрерађивачка индустрија, индустрија скроба, индустрија какаоа, чоколаде и производа од шећера и индустрија пива.

2.1.2.5.3. Пољопривредне задруге

Према подацима Задружног савеза Републике Српске, у Републици Српској су регистроване 382 земљорадничке и пољопривредне задруге, од којих су: 83 пословно активне задруге, 23 новоосноване задруге, 61 пасивна задруга, 181 задруга која не врши пословну активност и 34 задруге у којима је у току ликвидациони или стечајни поступак. Задружно чланство у 83 задруге које обављају пословну активност чини 1.396 задругара или просјечно 17 по задрузи, од којих је из реда пољопривредних произвођача 1.145 задругара или просјечно 14 по задрузи и 251 задругара из реда осталих или просјечно 3 по задрузи. Задруге обављају пословну сарадњу са 3.578 коопераната, просјечно 43

кооперанта по задрузи, док број запослених износи 337 радника или 4 радника по задрузи. У току сезонских радова задруге ангажују сезонске раднике на основу уговора о повременим пословима. Чињенице су да задруге имају мали број задругара и да сарађују са малим бројем коопераната у односу на укупан број пољопривредника, као и да је остварени промет пољопривредних производа преко задруга мали. Задруге су више усмјерене на снабдијевање пољопривредника репроматеријалима, а мање на откуп пољопривредних производа. Иако је обједињавање понуде и тражње малих пољопривредних произвођача путем задруга пожељно, те чак и неопходно, мали је број задруга које то раде успјешно, тако да су ти ситни произвођачи препуштени сами себи да се сналазе на тржишту.

2.1.2.5.4. Пољопривредна удружења

У складу са Законом о удружењима и фондацијама Републике Српске, интересна удружења пољопривредних произвођача оснивају се и региструју као невладине организације (НВО), што им касније представља формално ограничење у реализацији њихових тржишних активности. У РС дјелује 7.369 удружења²², од чега су 70 пољопривредна удружења, 63 општинска, а остало су кровна удружења на нивоу РС. Интересно организовање произвођача и формирање удружења може бити веома корисно за остваривање интереса произвођача, а прије свега, за јачање њихове конкурентности, увођење иновација у производњу и тржишни наступ, јачање позиције у друштву са становишта утицаја на политике развој сектора и друго. Формиран је велики број пољопривредних удружења, како општинских, тако и републичких, и са тог становишта не мањка тих облика за организовано дјеловање пољопривредних произвођача. Међутим, с правом се поставља питање, да ли је неопходно имати толики број удружења, поготово у једном броју општина, гдје постоји више удружења чије дјеловање се своди, углавном, на формулисање захтјева за обезбјеђење новчаних подстицаја.

2.1.2.5.5. Научноистраживачке и образовне институције

Током периода транзиције и научноистраживачки потенцијал у РС је доживио трансформацију. У области пољопривредних наука, истраживачи су, поред факултета, раније били груписани у научноистраживачке институте при пољопривредно индустријским комбинатима, а трансфер резултата примијењених истраживања вршен је посредством пољопривредних завода. Данас Република Српска има три самостална научно-истраживачка института од којих два, Ветеринарски институт „Др Васо Бутозан“ и Пољопривредни институт Републике Српске, имају дугу традицију бављења научним истраживањима, а један институт је новијег датума (Институт за генетичке ресурсе). Републике Српска има два пољопривредна факултета у склопу два јавна универзитета, у Бањој Луци и у Источном Сарајеву. Поред наставе, већина наставног особља на факултетима бави се и научноистраживачким радом. РС има и три специјализоване средње пољопривредне школе (Бања Лука, Приједор и Бијељина).

Подручја истраживања поменутих института и факултета су хетерогена, а сви заједно покривају практично сва научна подручја из области биотехничких наука. Стабилан, али

²² Министарство управе и локалне самоуправе, Јавна претрага јединственог регистра удружења и фондација Републике Српске (приступљено 1. 2. 2020).

по износу скроман, извор финансирања научних истраживања је министарство науке (на пројектној основи), а у мањем обиму и министарство пољопривреде и друга министарства на ентитетском и државном нивоу. Ови пројекти су обично мале појединачне вриједности, због скромних укупних средстава расположивих за те намјене и настојања да што већи број пројеката добије финансијску подршку. Други извор финансирања су одређени програми ЕУ, као и међународне организације и пројекти са међународним финансирањем који се реализују на подручју БиХ. Резултати спроведених истраживања и научноистраживачких пројеката су значајни, али је њихова дисеминација слаба и углавном се своди на публикување научних радова у иностраним часописима, на страним језицима, тако да пољопривредни произвођачи и пословна заједница често за њих и не знају, иако се ради о часописима високо рангираним у научним круговима. Научноистраживачке институције у чијем фокусу су истраживања из домена пољопривредних наука имају кадровске и материјалне ресурсе који су само дјелимично искориштени, а ефикасан систем дугорочнијег повезивања науке, савјетодавства и праксе, односно научноистраживачких институција, савјетодавне службе и пословног сектора, не постоји.

Укупан број студената се задњих година смањује, а тиме и број студената који студирају у области пољопривреде и ветеринарства.²³ Школске 2018/19 године на оба пољопривредна факултета у РС било је уписано 1.268 студената (на свим циклусима студија и свим годинама). На оба пољопривредна факултета у РС, 2018. године први циклус студија завршило је 205, други циклус 27, а трећи циклус 4 студента, односно заједно на сва три циклуса студија 236 студената.²⁴ Иако се не ради о великом броју свршених студената, могућности њиховог запошљавања су мале, тако да их један дио заврши на евиденцији завода за запошљавање, гдје се задрже дуже вријеме, а други дио своје запослење проналази изван струке за коју су се школовали. На крају 2018. године на евиденцији незапослених лица је било 2.256 лица пољопривредне струке, од чега 1.769 са средњом стручном спремом и 487 са високом стручном спремом. Наравно, на евиденцији незапослених налазе се и лица других струка, тако да се вишак агронома не може приписати превеликим уписним квотама, него прије слабој апсорпционој моћи привреде, односно пољопривреде (у задњих пет година, број запослених у сектору пољопривреде се чак и смањило).

2.1.2.5.6. Пољопривредна савјетодавна служба

Од 2013. године савјетодавна служба дјелује као посебан Ресор за пружање стручних услуга у оквиру Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде. Ресор укупно има 64 запослена, али је само њих 32 запослено као савјетодавци у пољопривреди, док су остали запослени пољопривредни техничари који врше узорковање и контролу квалитета млијека у систему откупа. Ресор обухвата седам регионалних канцеларија, а свака од њих покрива 9-21 општину. Анализа указује на недостатак савјетодаваца, 32 савјетодаваца је на преко 800.000 ha пољопривредног земљишта и 125.000 пољопривредних домаћинстава (према статистици), или 188.000 ha и 41.000 пољопривредних газдинстава (према РПГ-у). Према извјештајима појединих

²³ Ова област образовања се тако класификује, али у РС нема студија у области ветеринарства, тако да сви уписани студенти студирају у области образовања пољопривреде.

²⁴ Статистички билтен Високо образовање 2018/2019, Републички завод за запошљавање РС, Бања Лука, 2019, стр. 45. и 59.

међународних организација, постојеће савјетодавне службе у БиХ још увијек нису у стању пружити услуге потребне пољопривредницима да повећају конкурентност и продуктивност, да боље управљају својим газдинствима или да одговоре на нове околности као што су промјена тржишних потреба, брига за сигурност хране и климатске промјене. Пољопривредна савјетодавна служба у Републици Српској, иако није устројена као FAS (енгл. Farm Advisory Service) у ЕУ, у одређеној мјери савјетује пољопривреднике у начину испуњавања услова за подстицајна средства, али, за разлику од ЕУ FAS система, њихова улога је често и провјера (контрола) испуњености услова за подстицајна средства.

Систем пољопривредног савјетодавства је нераздвојив од пољопривредног образовног и истраживачког система. Идеално би било да су ова три подсистема, заједно са другим актерима који укључују произвођаче, финансијске институције, трговце и дистрибутере и др. учеснике, интегрисана у један систем. Међутим, чак и у земљама ЕУ ови системи су негдје више (нпр. Аустрија, Данска, Холандија), а негдје мање интегрисани (нпр. Грчка, Португал, Шпанија и др.). Пољопривредни и ветеринарски институт, пољопривредни факултети и средње пољопривредне школе, могли би надомјестити евидентан мањак савјетодаваца у односу на број активних газдинстава, али ове институције до данас нису увезане у јединствен републички систем за истраживање у пољопривреди и за размјену и пренос знања, иновација и нових технологија. Садашњи, минимални ниво интегрисања између ових подсистема сведен је углавном на личне контакте и добру вољу појединаца.

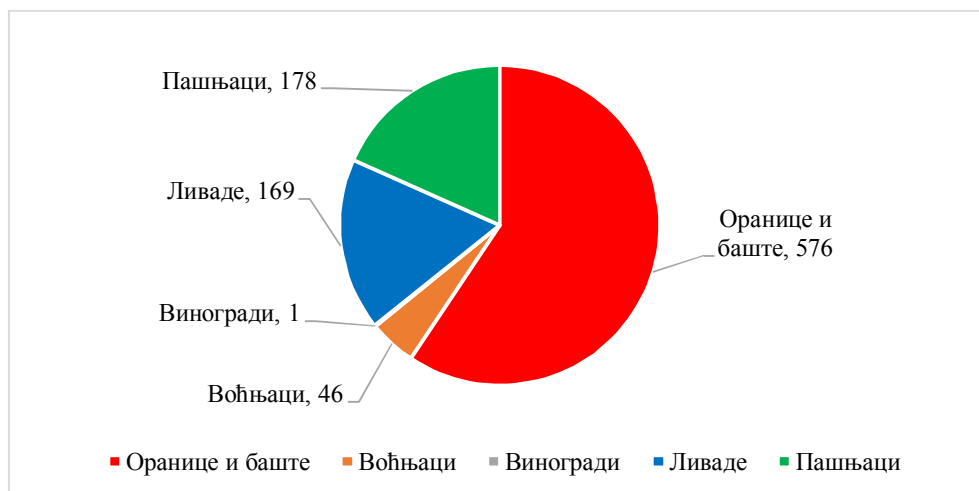
2.1.3. Трендови развоја пољопривредне производње и прехранбене индустрије

У анализираном периоду (2014–2018) обрађене површине су повећане за 20.000 ха (+6,5%). Према статистичким подацима (других извора о истој појави нема), необрађено је 41,5% потенцијално обрадивих површина. Највише су сијана жита (67%), а затим крмно биље (20%) и поврће (20%). Најмање је сијано индустријског биља, иако је у анализираном петогодишњем периоду код њега забиљежено највеће повећање засијаних површина (за 60%). Приноси свих пољопривредних производа су варирали, али су углавном испод просјека сусједних земаља и испод просјека ЕУ-28.

У сточарству, говеда чине преко половине укупног броја грла (57%), а слиједе свиње (17%) и овце (12%). Број свиња и живине се повећава, број оваца и кошница пчела стагнира, а број говеда и музних грла опада. Сходно броју грла појединих врста стоке креће се и производња меса, док производња млијека опада, али се његова тржишност повећава.

2.1.3.1. Биљна производња

Према статистичким процјенама, у Републици Српској би потенцијално могле да се обрађују 792 хиљаде ха пољопривредног земљишта, 576 хиљада ха ораница, а остало чине воћњаци, виногради и ливаде. Додатних 178 хиљада ха су пашњаци.

Графикон 8. Структура пољопривредних површина у РС (2018) (000 ха)²⁵

Од 548 хиљада ха ореница у РС, у 2018. години обрађивало се 58,5% (321 хиљада ха). И уколико је податак о необрађеним површинама прецијењен, податак о обрађеним површинама засигурно није потцијењен. Тачан увид у стање обрађених и необрађених површина могао би се стећи када би постојао функционалан LPIS систем (енгл. *Land Percels Identification System*) и када би постојала обавеза да сва пољопривредна газдинства пријављују начин кориштења пољопривредног земљишта.

Уобичајена је подјела и праћење употребе ореница и башта према четири биљне врсте: жита, индустријско биље, повртарско и крмно биље.

Табела 6. Засијане површине у РС (2014–2018) (ха)²⁶

			2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	Просјек
1.	Жита	ha	200.039	203.273	209.776	209.931	216.114	207.827
		%	66,4%	66,3%	67%	67,1%	67,3%	
2.	Индустријско биље	ha	5.703	6.308	6.882	7.558	9.222	7.135
		%	1,9%	2,1%	2,2%	2,4%	2,9%	
3.	Поврће	ha	29.928	30.682	31.096	30.992	30.961	30.732
		%	9,9%	10%	9,9%	9,9%	9,6%	
4.	Крмно биље	ha	65.538	66.168	65.637	64.409	64.659	65.282
		%	21,8%	21,6%	20,9%	20,6%	20,1%	
Укупно:		ha	301.208	306.431	313.331	312.889	320.956	
		%	100%	100%	100%	100%	100%	

У анализираном петогодишњем периоду дошло је до дјелимичне измјене сјетвене структуре на обрађеним површинама у Републици Српској. Површине под житима су увећане за 16 хиљада ха. Релативно највеће повећање је код индустријског биља, јер су површине увећане за 62%, углавном као посљедица успостављања уговорних односа са прерађивачима уљарица. Површине под поврћем стагнирају на око 30 хиљада ха (10%

²⁵ Статистички годишњак Републике Српске, Републички завод за статистику РС, Бања Лука, 2019, стр. 272.

²⁶ Статистички годишњак Републике Српске, Републички завод за статистику РС, Бања Лука, 2019, стр. 273.

укупних површина). Површине под крмним биљем благо опадају, а то је превасходно посљедица опадања броја стоке у истом периоду. Анализа структуре употребе ораница индиректно говори о степену интензивности пољопривредне производње. Најинтензивнија и највреднија производња по ха је код поврћа и индустријског биља, а те производње су у случају РС заступљене на само 12% укупно обрађених површина. Највише се сију жита, јер су мање радно и капитално интензивна, технологија њихове производње је релативно једноставна, а могућност њиховог складиштења и продаје добра. Интерес за сијањем крмног биља је директно условљен његовом потрошњом у исхрани домаћих животиња.

Жита се сију на највећој површини ораница, па су стога тенденције у засијаним површинама, оствареној производњи и оствареним просјечним приносима жита веома битне за стање и развој целокупне пољопривреде у РС. У РС житима се засије око 200 хиљада ха, с трендом благог повећања ових површина, при чему је најзначајније учешће кукуруза (63-68%) и пшенице (19-23%). Производња пшенице је била субвенционисана по два основа (ха и кг) и вјероватно је то био мотив повећане сјетве и производње тог жита.

Табела 7. Пожњевене површине и остварени просјечни приноси жита у РС (2014–2018)²⁷

		2014.		2015.		2016.		2017.		2018.		Ø 2014–2018.	
		ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha
1.	Кукуруз	125.750	4,8	139.395	4	135.852	6,4	138.099	3,6	137.128	6,7	135.245	5,1
2.	Пшеница	45.842	2,8	37.956	3,3	45.394	4,3	45.390	4,3	49.739	4,1	44.864	3,7
3.	Јечам	12.024	2,6	10.984	3,3	11.693	2,9	11.697	4	12.443	3,9	11.768	3,5
4.	Зоб	6.316	1,9	5.860	2,6	6.761	2,9	5.076	2,9	6.414	2,5	6.085	2,5
5.	Тритикале	8.363	2,9	7.366	3,3	7.977	2,9	7.843	3,7	7.672	3,8	7.844	3,5
6.	Раж	1.655	2,5	1.613	2,3	1.796	2,8	1.660	2,1	1.724	2,3	1.690	2,3
7.	Остала жита	89		99		370		147		993		340	5,1
УКУПНО (ha):		200.039		203.273		209.776		209.931		216.114		207.827	

Петогодишња серија података (2014–2018) показује да просјечни приноси жита у РС значајно варирају од године до године. Пошто се сију углавном исте сорте и примјењују приближно исте агротехничке мјере, главни разлог варијација у приносима су временске неприлике, углавном суша, али у појединим годинама и прекомјерне падавине и олујно невријеме са градом. Упоредни подаци о просјечним приносима жита показују да се нижи приноси од РС остварују у Црној Гори, Сјеверној Македонији и неким земљама ЕУ, а да су сусједне земље са приближно истим климатским условима, Србија и Хрватска, у свим годинама имале веће просјечне приносе.

Република Српска има 1/3 становника БиХ, али у производњи жита има значајније већу производњу у односу на други ентитет (ФБиХ), покривајући на тај начин дио његових потреба. Код планирања производње кукуруза и пшенице, који доминирају у сјетвеној структури жита, у будућности би требало имати у виду више фактора који симултано дјелују, а могу се груписати у економске (потребе тржишта и тржишне цијене), политичке (мјере аграрне политике и субвенције), друштвене (број становника, присуство сточарства), техничке (техничка опремљеност, наука, образовање) и природне факторе (квалитет земљишта и клима). У условима отвореног тржишта,

²⁷ Властита обрада података добијених на упит од Републичког завода за статистику РС, 2019.

постојећа производња жита се може задржати или чак повећати једино ако се повећа продуктивност у њиховој производњи (просјечни приноси по јединици површине) или задрже постојећи и уведу додатни новчани подстицаји за ту врсту производње.

Индустријско биље. Индустијско биље је у ранијем периоду имало већи значај у сјетвеној структури РС и БиХ. Основни разлог је био постојање већег броја прерађивачких капацитета у БиХ и организован откуп за потребе прерађивачких капацитета у сусједним републикама (прије свега Србији и Хрватској).

Табела 8. Пожњевене површине и остварени просјечни приноси индустријског биља у РС (2014–2018)²⁸

		2014.		2015.		2016.		2017.		2018.		Ø 2014–2018.	
		ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha
1.	Соја	3.186	2,2	3.779	1,5	3.896	2,7	4.059	1,6	4.818	2,7	3.948	1,8
2.	Дуван	1.018	1,3	1.137	1,4	1.010	1,8	1.063	1,3	1.080	1,5	1.062	1,6
3.	Уљана репица	1.173	2	783	2,1	1.495	2,4	1.885	2,8	2.830	2,7	1.633	1,5
4.	Сунцокрет	133	1,6	342	0,9	214	1,7	292	1,2	205	1,1	237	1,1
5.	Остало	56		109		57		107		22		70	
УКУПНО (ha):		5.566		6.150		6.672		7.406		8.995		6.958	

Пола површина засијаних индустријским биљем у Републици Српској је под сојом и те површине имају тренд повећања (+1.632 ha). Разлог је повећана употреба концентроване сточне хране у којој је соја једна од основних компоненти, као и истовремено повећање броја и капацитета произвођача концентроване сточне хране у РС. Један дио соје производи се и за потребе рафинисања у јестива уља. У експанзији је и сјетва уљане репице (+1.657 ha), прије свега захваљујући уговорним односом са фабриком за прераду уљарица. Исто важи и за сунцокрет, али је његово учешће у сјетвеним површинама много скромније. Повећање уљарица у сјетвеној структури последица је и подстицајних мјера које за ову врсту производње одобрава МПШВ РС. Дуван је индустријска биљка која се традиционално гајила у Посавини и Херцеговини. Због застарјелог сортимента, смањења капацитета за прераду дувана у БиХ (остала је активна само једна фабрика) и смањења субвенција, интерес за производњом дувана се смањује, а његова производња у РС се одржава на око 1.000 ha. Због престанка са радом и стечаја једине шећеране у БиХ у периоду 2014–2018. година није било производње шећерне репе. Количине произведеног индустријског биља су скромне. Просјечни приноси су такође, као и код жита, нижи од земаља окружења. И једно, и друго, говоре о ниској продуктивности и интензивности ове производње.

Поврће. Поврће се у РС узгаја на око 29 хиљада ha. Дио те производње је за властите потребе сеоских домаћинстава, али је значајан број произвођача који поврће производе за тржиште, на већим површинама, уз примјену савремене технологије. Ови произвођачи производњу уговарају са прерађивачима и откупљивачима и по том остварују право на подстицајна средстава. И ту производњу углавном обављају породична пољопривредна газдинства.

²⁸ Властина обрада података добијених на упит од Републичког завода за статистику РС, 2019.

Табела 9. Површине засијане поврћем и просјечни приноси у РС (2014–2018)²⁹

		2014.		2015.		2016.		2017.		2018.		Ø 2014–2018.	
		ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha
1.	Кромпир	13.405	10,1	13.429	10,8	13.571	14,2	13.349	11,7	13.492	13,7	13.449	12,1
2.	Пасуљ	3.498	1,3	3.611	1,2	3.492	1,4	3.395	1,2	3.394	1,4	3.478	1,3
3.	Купус и кељ	2.092	13,2	2.090	14,1	1.992	21	1.916	15,8	1.867	17,6	1.991	16,2
4.	Паприка	1.839	9,9	1.903	12,1	1.875	20,2	1.821	17,7	1.729	15,1	1.833	15,1
5.	Парадајз	1.574	8	1.587	11,4	1.526	21,2	1.570	15,6	1.579	12,8	1.567	13,9
6.	Црни лук	1.479	5,4	1.514	5,8	1.564	7,9	1.578	6,6	1.573	6,1	1.542	6,4
7.	Краставац	1.349	6,7	1.275	9,1	1.339	14,5	1.453	13,4	1.446	12,6	1.372	11,4
8.	Бијели лук	805	2,4	813	2,9	853	3,6	799	2,8	774	2,8	809	2,9
9.	Грашак	768	3,1	954	3,4	1018	4,5	1030	4,2	845	3,7	923	3,9
10.	Мрква	521	8,8	564	6,2	581	8,1	573	6,7	564	7,2	561	7,9
11.	Зелена салата	324	3,2	355	3,5	373	5,2	332	4,7	333	4,9	3.434,4	
12.	Шпинат	98		114		112		123		120		113	
13.	Карфиол	56		70		75		75		64		68	
14.	Лубенице	425		571		585		598		596		555	
15.	Диње	183		236		229		217		226		218	
16.	Остало поврће	299		466		564		555		585		494	
УКУПНО (ha):		28.715		29.551		29.749		29.384		29.187		29.317	

Око 45% површина под поврћем заузима кромпир. Кромпир је најзначајнија повртарска врста у Републици Српској и захваљујући толиким површинама, без обзира на низак принос, РС производи довољно кромпира да задовољи своје потребе. Послије кромпира, слиједе пасуљ и купус. Ове три врсте поврћа се углавном прометују локално и сезонски, тако да се становништво које их не производи њима снабдијева купујући их од произвођача, директно или уз посредовање трговине. Остале врсте поврћа, паприка, парадајз, црни лук и краставац, производе се на по 1.500 ha. Најмање површина је под бијелим луком, грашком, мрквом и зеленом салатом, а на остале врсте поврћа отпада око 500 ha.

Просјечни приноси поврћа су генерално ниски. То је резултат доминације производње поврћа за властите потребе, гдје висина приноса није примаран циљ (мањи принос компензира се сјетвом веће површине). Мањи број произвођача има уговорену производњу (најчешће краставаца, паприке и лука) са прехранбеном индустријом и организаторима производње који извозе свјеже или прерађено поврће (нпр. извоз корнишона) и они примјењују комплетније агротехничке мјере и сију хибридна сјемена, због чега имају принос и по неколико пута већи од осталих произвођача.

Показатељ комерцијалне производње поврћа могу бити количине за које је исплаћена премија за произведено и продато поврће. Када се те количине упореде са укупно произведеним количинама оних врста поврћа за које се може остварити право на премију, долази се до тога да се преради или прометује од 3% до 7% укупне производње поврћа. Не постоје подаци о производњи поврћа у затвореном простору. Међутим, захваљујући донаторској помоћи, подстицајима министарства и интервенцијама

²⁹ Властита обрада података добијених на упит од Републичког завода за статистику РС, 2019.

појединих пројекта (IFAD и др.), производња поврћа у затвореном простору расте, а приноси који се остварују у таквим условима су 2–3 пута већи од приноса на отвореном.

Крмно биље. Крмно биље се у РС заснива на површини од око 65.000 ha. Цјелокупно произведено крмно биље користи се као сточна храна и због тога би кретање те производње требало бити у корелацији са врстом и бројем стоке и начином њене исхране. Двије трећине површина под крмним биљем засијане су дјетелином и луцерком. Ова површина је релативно стабилна и креће се око 42.000 ha. Додатних 12.000 ha је засијано мјешавином трава и жита или трава и легуминоза. Значајно учешће у крмном биљу има и силажни кукуруз који учествује са 13% до 15% у површинама под крмним биљем.

Табела 10. Површине и просјечни приноси крмног биља у РС (2014–2018)³⁰

		2014.		2015.		2016.		2017.		2018.		Ø 2014–2018.	
		ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha	ha	t/ha
1.	Дјетелина (сијено и сјеме)	24.109	3,3	24.291	3	24.352	3,3	24.138	2,7	24.354	3,5	24.249	3,2
2.	Луцерка (сијено и сјеме)	17.302	3,8	18.066	3,5	17.949	4	17.899	2,9	18.095	4,4	17.862	3,8
3.	Граховица (сијено и сјеме)	365		506		497		500		980		570	
4.	Мјешавина трава и жита	11.341		11.455		11.364		10.741		10.798		772	
5.	Мјешавина трава и легумин	1.792		450		515		566		537		11.140	
6.	Кукуруз за крму	8.496	26,4	9.757	17,6	9.215	23,1	8.921	16,2	8.334	24,7	8.945	22,5
7.	Остало крмно биље	2.134		1.644		1.745		1.643		1.561		1.745	
Укупно:		65.538		65.539		66.168		65.637		64.409		65.282	

Приноси суве материје у производњи крмног биља су ниски, тако да је укупна производња идентична оној која би се могла остварити сјетвом мањих површина уз веће приносе. Од распореда падавина (јер се површине под крмним биљем ријетко наводњавају) зависе број откоса, који може да варира од 2 до 4 годишње, и остварени принос по јединици површине. На принос утичу и одабрана врста усјева и сорта сјемена, количине вјештачких ђубрива којима се врши прихрана, момента кошења и др. фактори. Бројна истраживања потврдила су да приноси сијена могу значајно да варирају од године до године, за исти усјев, на истој локацији (од 2 t/ha до 20 t/ha). Слично важи и за приносе силаже.

Воће. У свијету се производња воћа прати по површини, а у РС по стаблу, осим код јагоде, малине и купине. Пошто се производња воћа одвија са различитим густинама засада и комбинацијом више врста воћа, па чак и комбинацијом различитих производњи на истој површини, полазећи од броја стабала, тешко је доћи до реалне процјене површина засађених појединим врстама воћа. Генерално, према статистичким подацима број стабала код свих главних воћних врста је у порасту. Међутим, евидентна су два опречна процеса, крчење старих екстензивних засада са већим међуредним размацима и подизање нових интензивних засада са мањим међуредним размацима. Према подацима Републичког завода за статистику, под воћем се налази површина од 46.000 ha (2018. година), а према процјенама Министарства пољопривреде, шумарства

³⁰ Властита обрада података добијених на упит од Републичког завода за статистику РС, 2019.

и водопривреде та површина је 2014. године била три пута мања.³¹ Почетком 2019. године 19.816 од 42.118 пољопривредних газдинстава регистрованих у РПГ пријавило је да посједује 9.135 ha воћњака. У том броју само је 27 газдинстава са површином воћњака већом од 10 ha.

Табела 11. Дистрибуција воћњака према подацима из РПГ (2019)³²

	<i>≤ 1 ha</i>	<i>1–2 ha</i>	<i>2–5 ha</i>	<i>5–10 ha</i>	<i>10–50 ha</i>	<i>> 50 ha</i>	Укупно
Број газдинстава	18.458	1.065	245	21	14	13	19.816
%	93,15%	5,37%	1,24%	0,11%	0,07%	0,07%	100%
Површина воћњака	4.866	1.405	668	105	267	1.824	9.135
%	53,27%	15,38%	7,31%	1,15%	2,92%	19,97%	100%

Према статистичким подацима, на шљиву отпада 52% родних стабала, на јабуку 30% и на крушку 12%. Трешња, вишња и кајсија заједно заузимају преосталих 5% родних стабала. Поред тих шест доминантних врста крупног воћа, у пракси се још појављују ораси, брескве, љешњаци различите врсте јужног воћа (смоква, бадем, мандарина, лимун, маслина). Један од показатеља комерцијалне производње воћа може бити податак о количини откупљеног воћа за које је остварено право на премију, које остварују само они који воће продају прерађивачима и организаторима на територији РС (што искључује количине које се продају купцима у ФБиХ). Према тим подацима 16-28% произведених количина воћа прода се на тај начин (великим купцима).

Производња ситног воћа, код којег доминирају јагода и малина, прати се по ha засађене површине. Ове површине су у порасту због експанзије површина засађених малином. На крају 2018. године под малином је било 1.577 ha, а под јагодом 423 ha. Површине под јагодом стагнирају (око 400 ha), а површине под малином су за пет година увећане за 62%. Разлози су подршка међународних пројеката за подизање засада малине, тренд повећања откупне цијене и добро организован откуп, иако је након енормно ниске откупне цијене малине 2017. године један број произвођача изгубио даљу мотивацију за ту производњу.

Доступни подаци (само) о просјечном приносу воћа по стаблу отежавају анализу због различите густине засада и различите интензивности производње. Генерални проблем је ниска родност по стаблу, што упућује да се у великом броју случајева ради о екстензивној производњи, као посљедици старих засада и слабе или никакве примјене адекватних агротехничких мјера. У комерцијалним интензивним засадима родност је већа, што значи да је у екстензивним засадима још нижа од заједничког просјека.

Табела 12. Просјечни приноси воћа у РС према статистичким изворима (2014–2018)³³

Шљива	Јабука	Крушка	Трешња	Вишња	Јагода	Малина
kg/стаблу	kg/стаблу	kg/стаблу	kg/стаблу	kg/стаблу	t/ha	t/ha
7,1–19,2	7,9–18,6	7–15,6	9,2–13,7	6,4–9,5	5,4–7,3	6,3–7,3

МПШВ РС је 2014. године извршило алтернативну процјену површина воћњака и приноса воћа у којој је површина воћњака процијењена на 14.000 ha, приноси јабучастог

³¹ Годишњи извјештаји о раду МПШВ РС за 2014. годину.

³² Подаци из Регистра пољопривредних газдинстава добијени на упит од МПШВ РС.

³³ Статистички годишњак Републике Српске, Републички завод за статистику РС, 2019, стр. 278–279.

воћа процијењени су на 16–24 t/ha, коштицавог воћа на 14–15 t/ha и јагодичастог воћа на 10–15 t/ha.^{34, 35}

Грожђе. Под виноградима се у РС налази 565 ha, а број родних чокота је око 1,7 милиона. Око половине засада и производње грожђа остварују пословни субјекти, а другу половину породична пољопривредна газдинства. Винова лоза се претежно гаји у региону Требиња, а у задње вријеме повећавају се и површине винограда у сјеверном дијелу РС. Доминирају винске сорте винове лозе, од којих се производи вино. Приноси се крећу од 1 до 2 kg по чокоту, а годишња производња грожђа је задњих година око 3,5 хиљаде тона.

Садни материјал. Република Српска има значајну производњу садног материјала која у великој мјери задовољава њене потребе. Производња цвијећа и украсног биља је слабије развијена и на велико је обавља неколико привредних субјеката, а на мало породична газдинства са понудом локалног карактера. Под расадницима и цвијећем је око 209 ha (према статистичким подацима за 2018. годину).³⁶ У регистар произвођача садног материјала у РС уписано је 50 привредних друштава.³⁷ У регистар увозника садног материјала у РС уписано је 86 привредних друштава.³⁸ У регистар прометника садног материјала уписано је 366 правних лица.³⁹ Из наведеног се види да су у Републици Српској производња и промет садног материјала развијени, али су по обиму испод потреба домаћег тржишта, тако да је пристуан и његов увоз.

Природне ливаде су традиционално биле значајан извор сточне хране за зимски период, а данас се сува органска материја све више производи засијавањем трава, што обезбјеђује више приносе, али има и веће трошкове. Површински, природне ливаде заузимају око 1/5 пољопривредних површина у РС (око 170 хиљада ha). Продуктивност природних ливада је скромна и са њих се добију 2-3 t/ha сијена средње храниве вриједности, обично само једним откосом у току године. Комбиновано кориштење природних ливада за кошење и испашу након кошења је такође пракса неких сточара. Не постоје поуздани подаци о начину кориштења природних ливада у РС, али је реално претпоставити да се један дио тих ливада више не користи и не одржава редовно, односно не коси, а један дио користи само за испашу, без кошења. Природне ливаде су биле примаран извор сточне хране у брдско-планинским подручјима. С обзиром на то да су та подручја предмет сталних миграција и данас насељена претежно старијом популацијом, број стоке која се гаји на традиционалан начин (испаша и исхрана сијеном) опада, због чега се смањује и употреба природних ливада.

³⁴ Извјештаји о раду МПШВ РС за 2014. годину, МПШВ РС, 2014, стр. 4.

³⁵ Удружење воћара Републике Српске је позвано да са тимом који је радио ову анализу подијели своје податке о стању и резултатима воћарске производње, али оно није доставило никакве податке.

³⁶ Статистички годишњак Републике Српске, Републички завод за статистику РС, 2019, стр. 273.

³⁷ Веб-сајт МПШВ РС, <https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mps/%d0%b1.%d0%ba%d0%b5%d1%86%d0%bc%d0%b0%d0%bd/Documents/reg%20proizvodjaca%20sadbog%20materijala.pdf> (приступљено 25. 4. 2020).

³⁸ Веб-сајт МПШВ РС, <https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mps/%d0%b1.%d0%ba%d0%b5%d1%86%d0%bc%d0%b0%d0%bd/Documents/reg%20uvoznika%20sadbog%20materijala.pdf> (приступљено 25. 4. 2020).

³⁹ Веб-сајт МПШВ РС, <https://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Vlada/Ministarstva/mps/%d0%b1.%d0%ba%d0%b5%d1%86%d0%bc%d0%b0%d0%bd/Documents/reg%20prometnika%20sadbog%20materijala.pdf> (приступљено 25. 4. 2020).

Пашњаци. Површина пашњака у Републици Српској је приближна површини природних ливада (око 180 хиљада ha). Пашњаци чине нешто мање од петине пољопривредних површина. Према статистичким изворима њихова површина (из непознатих разлога) варира, при чему те варијације немају истосмјеран правац кретања. Пашњаци се углавном налазе на вишим надморским висинама и локацијама са великим нагибом терена. С обзиром на смањење броја стоке и измјену начина њене исхране, односно напуштања екстензивног сточарства, већи дио пашњака у РС тренутно је изван функције услед престанка испаше, због чега долази до њихове природне сукцесије. Због изостанка испаше долази до измјене флористичког састава и обрастања пашњака шибљем и шумском вегетацијом мале економске вриједности. На тај начин трајно се смањују површине пашњака, а шире шумски екосистеми. Из еколошких, али и економских разлога, развијене земље се „враћају“ пашном систему сточарства, нарочито након што су се суочиле са хиперпродукцијом производње млијека и меса. Иако су приноси млијека и прираст животиња спорији, трошкови су минимални, па се такав систем сточарства потврдио као економичан. Због конфигурације терена у РС, значајно је присуство површина које могу бити искориштене искључиво у функцији сточарске производње. То се односи на природне ливаде и пашњаке, као и површине под крмним биљем. Таквих површина је у РС на крају 2018. године било преко 400 хиљада ha. На другој страни су врсте стоке које се хране кабастом храном, а којих је, претворено у условна грла, било 224 хиљаде. Република Српска има 1,84 ha ливада и пашњака по 1 УГ. Са расположивих површина пољопривредног земљишта у РС могли би се исхранити двоструко више стоке (на бази односа 1 УГ = 1 ha).

Органска производња. Према IFOAM-у (Међународна федерација покрета за органску производњу) под органском производњом подразумева се производња пољопривредних производа без синтетичких материја, па та производња не штети здрављу људи и животиња, а преко правилног кориштења природних ресурса дугорочно одржава продуктивност и агроекосистем и не оптерећује природне системе. У Републици Српској је 2012. године донесен Закон о органској производњи, а од 2020. године у употреби је и знак „Органски производ Републике Српске“. Обавезна претпоставка за верификацију органске производње је сертификација од овлаштене контролне организације. Органска биљна производњи у Републици Српској одвија се на скромним површинама. Према подацима МПШВ РС регистрована површине под органском производњом су 2017. године биле 238 ha, 2018. године 282 ha, а 2019. године 554 ha. Ови подаци указују на тренд повећања површина на којима се гаје биљне културе на принципима органске производње, али су те површине у односу на укупно расположиве површине минорне (0,01%). Године 2019. било је евидентирано и 158 грла домаћих животиња у систему органске производње. Као алтернатива органској производњи у пракси јавља се интегрална производња, односно производња на принципима интегралне заштите биља (енгл. *Integrated Pest Management* – IPM), уз минимизирање употребе хемијских средстава.

2.1.3.2. Сточарска производња

Сточарска производња има велики значај за развој аграрног сектора и представља поуздан индикатор развоја аграрног сектора једне земље, па тако и Републике Српске. Значај развоја сточарске производње се између осталог огледа и у томе, што се гајењем преживара искориштавају површине под природним травњацима (ливадама и

пашњацима), које у укупној структури пољопривредних површина заузимају нешто више од једне трећине. Осим тога, највећи дио ратарске производње је у функцији сточарске производње, која је водећи извор прихода за већину пољопривредних газдинстава у РС. Република Српска има добре услове за развој сточарства узимајући у обзир укупне површине земљишта и удјеле ливада и пашњака, који нису у довољној мјери искориштени. Један од проблема са којима се сусреће сточарство јесте мали број грла по фарми и уситњеност газдинства.

Табела 13. Бројно стање стоке у Републици Српској (2014–2018)⁴⁰

		2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	(%) ⁴¹
1.	Говеда укупно (000)	223	229	230	223	220	-0,34
	Музне краве (000)	109	108	106	101	96	-3,13
2.	Свиње укупно (000)	435	452	442	441	446	+0,63
	Крмаче и суп. назимице (000)	61	61	60	62	77	+5,99
3.	Овце укупно (000)	487	486	491	485	484	-0,15
	Овце за приплод (000)	272	272	280	277	261	-1,03
4.	Живина (000)	10.096	11.011	11.413	12.067	11.580	+3,49
5.	Коњи укупно (000)	11	11	10	9	9	-4,89
6.	Кошнице пчела (000)	165	166	169	164	160	-0,77

Говедарство. Говедарство се у оквиру сточарске производње сматра најзначајнијом граном. Поред тога што је најзначајнија, говедарска производња је и најсложенија и најзахтјевнија услед дужине производног циклуса, обрта средстава и ангажмана радне снаге. Укупан број грла говеда у РС је био релативно стабилан и кретао се између 220 и 230 хиљада. За производњу меса су битне категорије јунади и телади за клање и остале категорије мушких грла, чији број се кретао између 55.000 и 74.000.⁴² Карактеристика говедарске производње у Републици Српској је заступљеност раса комбинованог типа, месо–млијеко и млијеко–месо, чију основу чини сименталско говече, а у источној Херцеговини, то је гатачко говече као аутохтони сој говеда. У равничарском дијелу Републике Српске се развијају фарме специјализоване за производњу млијека. Према подацима из РПГ-а, 2018. године је у Републици Српској било укупно 125.900 грла говеда (57% од укупног броја грла). Анализирајући дистрибуцију ових грла највише их је регистровано код некомерцијалних газдинстава (53%), затим 30% код комерцијалних и 17% код правних лица.

Свињарство. Свињарство у Републици Српској има дугу традицију и представља једну од значајних грана сточарства, како према обиму и нивоу производње, тако и потрошње. Производња свиња је сконцентрисана на породичним пољопривредним газдинствима (93% укупног броја свиња и 94% крмача и супрасних назимица). Број свиња је имао осцилације и у просјеку је био на нивоу 443 хиљаде. Максималан број свиња је био 2015. године, а минималан у 2014. години. У структури сточарске производње, израженој у условним грлима, свиње имају учешће од 17%. Посматрајући анализирани период укупан број свиња је незнатно растао по просјечној годишњој стопи од 0,63%. У свињарству је од посебног значаја број расплодних грла, крмача и

⁴⁰ Обрачун аутора на бази података Републичког завода за статистику Републике Српске, https://www.rzs.rs.ba/front/article/4014/?left_mi=287&add=287.

⁴¹ Стопа промјене, 2014 = 100.

⁴² Са енормним скоком у 2016. години

супрасних назимица. Стање крмача и супрасних назимица, приближно прати кретање укупног броја свиња, с тим да је њихов пораст био интензивнији и кретао се по просјечној годишњој стопи од 6%. Удио крмача и супрасних назимица у укупном броју свиња је у просјеку 14%. Највећи пад крмача и супрасних назимица је био 2017. године. У РПГ је уписано 240.047 свиња.

Овчарство. Овчарство у Републици Српској у периоду 2014–2018. година карактеришу два потпериода. У првом, од 2014. до 2016. године, број оваца је растао, док је у другом, 2017. и 2018. године, број оваца опадао. Пад је био по просјечној годишњој стопи од 0,15%. У просјеку је било 486 хиљада оваца. Овчије, односно јагњеће месо, главни је производ овчарства, не само код нас, већ и другим европским земљама. Међутим, поред меса значајно је и овчије млијеко, не само ради исхране јагњади, већ и за људску исхрану, у свјежем стању или прерађено у сир. Овчарство представља важну грану пољопривредне производње чији значај посебно долази до изражаја у подручјима гдје су на располагању велике травнате површине, које се не могу искористити на други начин. Величина стада оваца у Републици Српској је разнолика и креће се од 20 до 1.300 грла. Начин гајења је такође различит и поред екстензивног овчарења, присутне су и савремене фарме са модерним начином смјештаја и исхране оваца и производњом висококвалитетних млијечних и месних производа.⁴³ У РПГ-у је у 2018. години било уписано 360 хиљада оваца (74% укупног броја грла) са сљедећом структуром: некомерцијална газдинства 268.372 грла (75%), комерцијална газдинства 85.785 грла (24%) и правна лица 5.923 (2%).

Живинарство. Живинарство је област сточарства која се интензивно развија на подручју Републике Српске и која је и најорганизованија са аспекта ланца вриједности. Ова производња је битна за Републику Српску јер даје високо квалитетну храну (пилетину и јаја), а уз то је и цјеновно повољна у односу на друге гране сточарства. Исто тако, то је и најинтензивнија производња у сточарству, са најбржим обртом капитала. Ова производња је у РС имала константан раст до 2018. године. Пад производње у 2018. у односу на 2017. годину био је за 4%, али је то још увијек пораст у односу на 2014. годину. Број кљунова је растао по просјечној годишњој стопи од 3,46%. Максимална производња је била у 2017, а минимална у 2014. години. Просјечан број живине за посматрани период износио је око 11 милиона кљунова. У структури живинарства доминирају бројлери и коке носиље. Удио бројлера је у просјеку био око 77%, а кока носиља око 22%, док су друге врсте живине заступљене у мањем проценту, углавном мање од 1%. Према подацима МПШВ, бројлерска производња биљежи највеће повећање које је уско повезано са куповном моћи становништва због релативно приступачних цијена живинског меса, и очекује се наставак тренда раста бројлерске производње. На то ће сигурно утицати и дозвола Европске комисије за извоз пилећег меса из БиХ на тржиште ЕУ који је могућ од 2019. године. У том смислу биће неопходно уклонити недостатке лоше организације произвођача и кланичара, као и недостатак модерних кланичних капацитета који би били интегратори те производње.⁴⁴

Коњарство. Према подацима ЗС РС, присутан је стални пад укупног броја коња, као и расплодних грла. Просјечан број коња у посматраном периоду износио је око 10

⁴³ Програм узгоја оваца у Републици Српској за период 2018–2022. године („Службени гласник Републике Српске“, број 17/18).

⁴⁴ Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске, Информација о заснивању новог производног циклуса у пољопривреди Републике Српске за 2018. годину, Бања Лука, 2018.

хиљада, а кобила око 5 хиљада. У данашњим условима узгој коња је првенствено усмјерен за потребе туризма, терапијског лијечења и спорта. На територији Републике Српске налази се ергела Вучијак са традицијом дугом преко 70 година која данас има око 90 грла липицанера, уз посебност постојања више расплодних линија и родова, што гарантује велики генетски потенцијал ове престижне расе коња.

Пчеларство. Република Српска располаже повољним природним условима за развој пчеларства, јер има умјерену климу и богатство биљног свијета. Током анализираног периода уочавају се два потпериода, у прве три године примјетан је раст броја кошница пчела, док је у задње двије године дошло до пада броја кошница. Разлог осцилација у броју кошница су климатске прилике које утичу на приносе меда, а индиректно и на бројност пчелињих друштва (најмедоносније године су биле 2015. и 2018. година). Највећи број кошница био је у 2016. години. За посматрани период просјек кошница је око 165 хиљада. Максимална производња меда остварена је у 2015. години, а минимална у 2014. години. Просјечна производња меда у посматраном периоду у Републици Српској била је око 1.441 тона и расла је по просјечној годишњој стопи од 12,4%. Производња меда је била у просјеку 8,7 kg по кошници и може се рећи да је незнатно порасла у односу на период 2007–2014. година.

Рибарство. У Републици Српској су присутна два типа организоване производње рибе, у низијским предјелима узгој шарана и у брдско планинским подручјима узгој пастрмке. Анализа производње рибе у РС указује на драстичан пад у производњи шарана. Максимална производња била је у 2015. години од 1.104 тоне, да би у 2018. години пала на 626 тона. Ипак, у посљедњој години анализе примјетан је опоравак у производњи у односу на 2017. годину. Производња пастрмке доминира у РС, иако је и код ње присутан пад. За разлику од шарана, од 2015. године био је присутан константан пад у производњи пастрмке, и то по просјечној годишњој стопи од -10,9%. Генерално, за обје производње, производња је била максимална у 2015. години. Разлог смањења производње пастрмке су поремећај на европском тржишту рибе, проблеми са болестима рибе и неповољан хидролошки режим. Разлог смањења производње шарана је посљедица приватизације шаранских рибњака и другачије пословне политике нових власника. Иако подаци показују пад у производњи, РС са својим водним потенцијалима и квалитетом вода има добре услове за развој интензивније производње рибе, између осталог и због чињенице да је то једна од производњи која има добар извозни потенцијал.

Производња меса. Месо је један од основних производа сточарства и циљ узгоја већине домаћих животиња. Сама производња меса је битна, како са нутритивног, тако и са економског аспекта. Анализа производње меса је рађена на основу података Републичког завода за статистику РС. У Републици Српској се у анализираном периоду према врстама меса у просјеку производило: 21,6 хиљада тона говеђег меса, 40 хиљада тона свињског меса, 6 хиљада тона овчијег и 27,5 хиљада тона живинског меса. Приказне производње се односе на месо добијено у кланицама, као и процјене добијеног меса ван кланица. Говеђе месо исказује осцилације из године у годину. Свињско месо има стални тренд раста, док овчије месо има тенденцију пада. Живинско месо је, као и свињско, имало тренд раста, с тим да је у 2018. дошло до пада у производњи.

Производња јаја. Производња јаја, као сегмент живинарске производње, је такође развијена. У РС се у посматраном периоду производило у просјеку око 392 милиона јаја

годишње. Производња јаја је имала пад по просјечној годишњој стопи од -3,85%. Највећи пад био је у 2018. години. Производња јаја у сеоским домаћинствима се смањује и она све више постаје зависна од њихове куповине, тако да обим и трендови у производњи јаја зависе углавном о великим фармама из реда привредних субјеката.

Производња млијека. У Републици Српској је у периоду 2014–2018. година у просјеку произведено 310 милиона литара млијека годишње, с тим да је ова производња имала благи пад по просјечној годишњој стопи од -0,49%. Највећи пад ове производње је био у 2018. години. Максимална производња млијека је остварена у 2015. години. Подаци се односе на производњу коју остварују сви произвођачи, односно држаоци музних грла, које годишње објављује РЗС РС. Истовремено са падом броја музних грла расте производња млијека по грлу, а према статистичким показатељима у просјеку је била 2.986 литара, односно расла је по просјечној годишњој стопи од 2,7%. Наравно, млијечност по грлу на тржишно оријентисаним фармама је знатно већа, а просјек укључује производњу и на малим фармама, које млијеко производе само за властите потребе, односно нису тржишно оријентисане. Према подацима МПШВ, стање у сектору млекарства је позитивније, јер се посматра стање производње млијека код произвођача које Влада подстиче кроз текуће подстицаје и капитална улагања. Према тим подацима види се да се број музних крава код тих газдинстава кретао између 25 и 28 хиљада. Учешће тих крава у укупном броју музних крава, према статистичким подацима је био од 24% до 27%. Просјечна дневна млијечност на тржишно оријентисаним фармама била је у просјеку око 13 литара, односно варирала је од 12 до 15 литара. Поредећи просјечну млијечност тржишно оријентисане производње, са производњом у окружењу, произвођачи у РС су у бољем положају у односу на конкуренцију јер је њихова просјечна годишња производња по грлу била изнад 4 хиљаде литара, али још увијек значајно испод европског просјека. Подаци показују да у структури стада доминирају газдинства до 5 музних грла. Њихово учешће у просјеку је било око 75%, али је исто видљиво да њихов број опада. У исто вријеме опада и укупан број фарми за производњу млијека, са 6.947 (2014) на 4.498 (2018). Број фарми са више од 40 музних грла расте. Производња овчијег млијека, у периоду 2014–2018. године се кретала од 3 до 5 милиона литара, а у просјеку је произведено 4 милиона литара овчијег млијека. Најмања производња је била у 2018. години, а највећа у 2015. години. Ова производња биљежи пад по просјечној годишњој стопи од -6,94%, што потврђује да се овчарство развија првенствено ради производње меса, а спорадично и ради производње млијека.

2.1.3.3. Индустрија прераде пољопривредних производа

Унапређење и стабилан развој примарног сектора пољопривреде од општег је интереса сваког друштва, али у савременој тржишној економији то је, прије свега, заједнички интерес произвођача примарних сировина и прехранбене индустрије, јер за пољопривредне произвођаче прехранбена индустрија представља продајно тржиште, а за прехранбену индустрију, примарна производња је набавно тржиште за сировину. Додатно, прехранбени сектор је директно повезан са сектором угоститељских услуга, трговином на велико и мало и туризмом, што сектору прехранбене индустрије даје изузетну важност у привреди Републике Српске. Прехранбена индустрија у Републици Српској заједно са пољопривредом има огроман, не само економски, него и социјални значај, јер прехранбена индустрија представља највеће и/или једино тржиште за

пољопривредне производе које производе пољопривредна газдинстава у Републици Српској. Сва предузећа из сектора прехранбене индустрије у РС су приватизована.

Табела 14. Производња по секторима прехранбене индустрије у РС (2014–2018) (000 kg)

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
Прерада и конзервисање меса и производа од меса	31.461	30.961	34.102	40.246	34.838
Прерада и конзервисање рибе, љускара и мекушаца	1.285	1.190	1.461	1.513	1.276
Прерада воћа и поврћа	12.074	16.613	15.787	13.215	12.398
Производња млијечних производа	121.714	115.558	119.059	68.959	75.523
Производња млинских производа	157.614	156.796	201.858	174.469	154.106
Производња пекарских производа и тјестенине	26.085	28.044	28.632	34.014	32.707
Производња осталих прехранбених производа	20.943	24.956	25.978	22.832	21.377
Производња готове хране за животиње	183.236	184.456	194.144	204.114	198.110

Физички обим производње прехранбених производа се не може генерализовати. Присутне су велике разлике у производњи и трендовима унутар појединих индустријских грана, у зависности од групације. Обим производње код највећег броја производа варира, од године до године, што потврђују и подаци у претходној табели у којој су приказани обрађени подаци о обиму производње појединих грана прехранбене индустрије.

На основу анализе релевантних података у области индустрије прераде пољопривредних сировина може се констатовати:

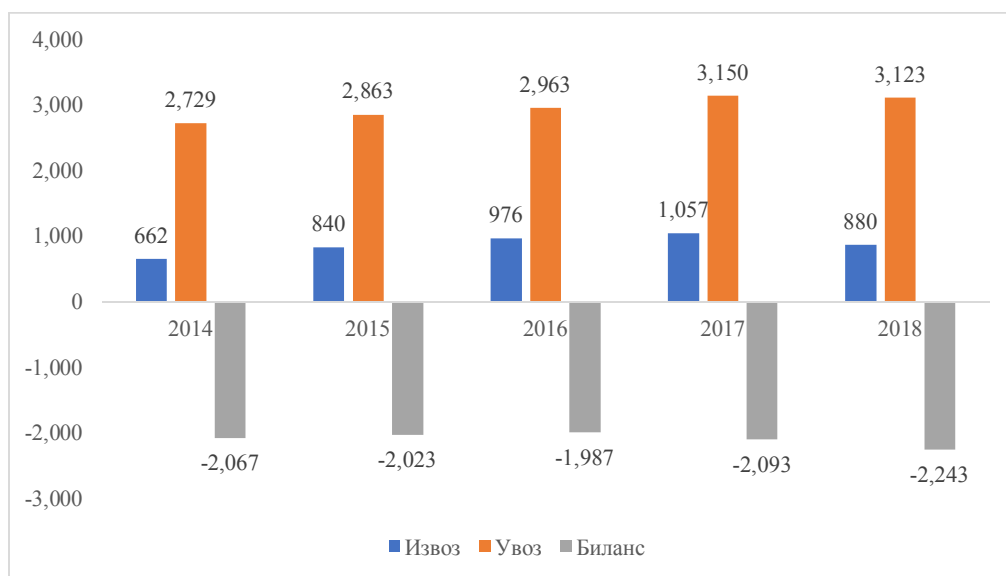
- Према подацима из завршних рачуна привредних субјеката у 2018. години, пољопривредно-прехранбени сектор је запошљавао око 15.200 лица, од чега је у индустрији прераде пољопривредних сировина било запослено 7.314 радника, и тај број радника је смањен за 4,4%, понајвише због престанка рада „Фабрике дувана“ Бања Лука.
- У прерађивачкој индустрији у 2018. години нето плата је износила 675 КМ и била већа за 12% у односу на 2014. годину.
- Домаћи предузетници, који су развијали и развили капацитете за прераду пољопривредних сировина, нису у довољној мјери развијали дугорочнији пословно-партнерски однос са домаћим произвођачима примарних пољопривредних производа. Овакав однос често се оправдава slabим квалитетом, недовољним обимом и непоузданим пословним односом. Све то указује да економска повезаност и укупан пословни однос, између примарне производње и прерађивачке индустрије, економски слаби и једне и друге.
- Стратешки циљеви прехранбене индустрије су повећање степена искориштења сировина, ревитализација модернизацијом постојећих капацитета, увођење стандарда квалитета и набавка нове опреме и нових технологија. С обзиром на то да све ове промјене захтијевају огромна финансијска средства, *greenfield* инвестиције би имале значајну улогу.

- Када је ријеч о кретању производње сировина у примарној пољопривредној производњи у периоду 2014–2018. година, може се констатовати, да су, и поред позитивних стопа раста, биле присутне варијације у обиму, квалитету и цијенама сировина и захтјевима тржишта, климатске непогоде у појединим годинама, проблеми ликвидности и недовољних средстава за капитална улагања, недовољних подстицаја, услова спољнотрговинског пословања и друго.
- Анализирајући тренд остварене производње, мјерен базним индексом физичког обима, може се констатовати да је у производњи и преради мяса остварен базни индекс 1,11; код прераде воћа и поврћа 0,68; у производњи млијечних производа 0,62; код производње млинских производа 0,98; код производња пекарских производа и тјестенина 1,25; у производњи осталих прехранбених производа 1,02; у производњи готове хране за животиње 1,08 и код производње пића 1,25.
- Реално је очекивати снажније повећање обима производње, а тиме и вриједности производње прехранбене индустрије, у преради мяса, млијека, воћа и поврћа и у млинској индустрији, нарочито ако се има у виду да је искориштеност постојећих прерађивачких капацитета још увијек ниска и да се значајно повећање обима производње може остварити и без нових инвестиција.

2.1.4. Спољнотрговинска политика и спољнотрговинска размјена

Надлежности у погледу вођења спољнотрговинске политике, а самим тим и мјера у домену спољнотрговинске заштите, су на нивоу БиХ. Република Српска нема ниједан орган надлежан по питању спољне трговине и заштите домаће пољопривредне производње од више субвенционисаног и прекомјерног увоза, као ни системе за увођење различитих мјера које имају за циљ изједначавање услова на тржишту. Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске је са становишта унапређења спољнотрговинског пословања и заштите домаће производње надлежном министарству на нивоу БиХ указивало на неколико кључних могућности попут разматрања увођења прелевмана, привремених забрана увоза, царинских оптерећења и сезонских заштитних мјера; успостављање ПТИС (пољопривредног тржишно-информационог система) на основу ког би се омогућило ефективно евидентирање и праћење кретања конкурентних роба, те испуниле норме и захтјеви с циљем активације постојећих одлука (Одлука о мјерама заштите домаће производње од прекомјерног увоза и Одлука о поступку и начину утврђивања антидампиншке и компензаторне дажбине). Међутим, на упућене иницијативе од стране Владе РС и МПШВ РС с циљем рјешавања кључних питања у области спољнотрговинског пословања и заштите домаће пољопривредне производње, МВТиЕО БиХ није реаговало.

Учешће РС у укупној размјени БиХ је било око 1/3 у извозу и нешто више од 1/4 у увозу, док је учешће у дефициту било око 24%. На нивоу БиХ извоз агроиндустријских производа у укупном извозу је имао учешће од 7,4% до 10%, док је увоз био у распону од 15,9% до 18,6%. Када је у питању спољна трговина агроиндустријским производима БиХ их је у посматраном периоду (2014–2018) увозила између 2,7 и 3,1 милијарде КМ, а извозила између 662 милиона КМ до 1,1 милијарде КМ.

Графикон 9. Спољнотрговински биланс БиХ агроиндустријским производима (2014–2018) (мил. КМ)⁴⁵

Учешће агроиндустрије РС у укупном извозу на нивоу БиХ је био у распону од 2,5% до 3,6% посматрано у вриједносном смислу, док се увоз кретао од 5% до 5,3%. Кретање спољнотрговинске размјене РС је дато у наредној табели.

Табела 15. Спољнотрговинска размјена Републике Српске агроиндустријским производима (2014–2018) (хиљ. КМ)⁴⁶

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
1. Извоз агроиндустријског сектора РС	224.150	263.677	346.894	370.617	311.396
2. Увоз агроиндустријског сектора РС	793.995	816.079	828.635	896.261	899.554
3. Биланс агроиндустријског сектора РС	-569.846	-552.402	-481.741	-525.644	-588.158
4. Покривеност увоза извозом (%)	28,23	32,31	41,86	41,35	34,62
5. Укупна БДП	8.887.307	9.205.038	9.630.569	10.077.017	10.679.612
6. Учешће извоза агроиндустрије у БДП (%)	2,52	2,86	3,60	3,68	2,92
7. Учешће увоза агроиндустрије у БДП (%)	8,93	8,87	8,60	8,89	8,42

Доминантно учешће у структури извоза агроиндустријских производа Републике Српске, током анализираниог периода имали су производи из главе 08 (јестиво воће...) и из главе 19 (производи на бази житарица...). Ове двије групе производа чине скоро 1/4 вриједности извоза агроиндустрије Републике Српске. Поред производа биљног поријекла, значајно учешће у структури извоза имају и производи главе 04 (млијеко и други млијечни производи...). Десет група производа са највећим учешћем чине 81% укупног извоза Републике Српске, што у новчаној вриједности у просјеку износи око 245 милиона КМ. Генерално посматрано, низак је степен извоза производа анималног поријекла, само око 23% од укупног извоза.

Из структуре увоза у РС видљиво је да се највише увозе производи главе 10 (житарице) и главе 23 (остаци и отпаци од прехранбене индустрије, припремљена храна за

⁴⁵ Обрада аутора на бази податка УИО.

⁴⁶ Обрада аутора на бази података УИО.

животиње) као и производи главе 02 (месо ...). Ове три групе чине 35% укупног увоза агроиндустријских производа. Десет група производа са највећим учешћем у укупном увозу чине око 77% укупног увоза РС, што је у новчаној вриједности у просјеку било око 651 милион КМ. У РС се увозе производи који се недовољно или уопште не производе у РС, као и производе веће фазе прераде који имају и већу цијену на тржишту.

Либерализација спољне трговине и осцилације у обиму производње агроиндустријских производа имали су утицај и на кретање покривености увоза извозом. Кретање извоза и увоза агроиндустријских производа је имало симултано кретање, односно како је растао извоз, тако се повећавао и увоз, али са различитим интензитетом, што условљава и промјене у укупном дефициту. Република Српска има високо учешће агроиндустријских производа у спољнотрговинској размјени, што указује на отвореност аграрног сектора. Општа слика је да постоји висока увозна зависност и константан дефицит, посматрано на укупном нивоу. Посебно је ниска заступљеност анималних производа у извозу, а нарочито меса и прерађевина од меса. Структура извоза и увоза указује и на неповољну производну структуру. РС углавном увози производе веће фазе прераде, а извози производе нижег степена прераде, што се посебно уочава код анималних производа.

2.1.5. Биланс производње и потрошње пољопривредно-прехрамбених производа

За израчун биланса производње и потрошње кориштена је EUROSTAT методологија која је у појединим дијеловима модификована и прилагођена потребама израде ентитетских биланса. Прецизност израде производно-потрошних биланса зависи првенствено од поузданости, тачности и коректности података као улазних елемената у билансе. Знатан број података се не прати и не евидентира, тако да су рађене процјене залиха и губитака, а у појединим случајевима и прерађених количина и индустријске потрошње, као и производње нпр. меса. Значајно ограничење ове анализе је израда биланса на нивоу Републике Српске, једног од два ентитета, у ситуацији када се међуентитетска трговина дешава, а посебно не прати и не евидентира. Увоз и извоз се евидентирају према сједишту увозника, односно извозника, као извоз или увоз ентитета у којем они имају сједиште, а тако евидентирана количина може у значајној мјери бити произведена или потрошена у другом ентитету, што значајно утиче на прецизност израчунатих коефицијената самодовољности. Због тога је вршена процјена пласмана производа из једног у други ентитет БиХ.

Табела 16. Коефицијенти самодовољности и увозне зависности РС (2014–2018)

	Производ		2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
1.	Пшеница	КС (%)	35,8	46,6	61,7	64,1	71,8
		КЗУ (%)	64,65	60,74	66,86	75,39	51,57
2.	Кукуруз	КС (%)	83,9	78	94	60,5	91,7
		КЗУ (%)	21,49	22,89	18,95	24,01	13,83
3.	Кромпир	КС (%)	89,9	98,4	113,6	97,4	91,9
		КЗУ (%)	4,56	4,61	3,04	3,53	2,65
4.	Парадајз	КС (%)	87,1	90,7	94,8	90,4	86,8
		КЗУ (%)	13,17	9,62	7,30	10,78	13,39
5.	Црни лук	КС (%)	81,5	87,5	97	97,5	95,5
		КЗУ (%)	14,06	16,27	6,96	10,98	20,47
6.	Краставац	КС (%)	97,6	105,8	112,1	106,3	105
		КЗУ (%)	4,92	5,11	2,47	1,51	2,40
7.	Купус	КС (%)	95,6	96,9	100,2	99,6	97,4
		КЗУ (%)	5,12	3,56	0,45	0,77	3,14
8.	Паприка	КС (%)	84,2	84,1	88	89	87,8
		КЗУ (%)	17,36	17,75	13,17	13,21	14,38
9.	Јабuka	КС (%)	109	115,2	116,7	102	133,7
		КЗУ (%)	12,38	11,26	20,43	41,39	5,81
10.	Крушка	КС (%)	90,9	104,9	104	89,7	115,2
		КЗУ (%)	25,03	33,36	53,07	112,48	39,24
11.	Шљива	КС (%)	103,7	100,8	98,8	99	97,4
		КЗУ (%)	0,37	0,60	2,43	4,31	3,35
12.	Малина	КС (%)	153,9	231,1	137,9	200,9	194,7
		КЗУ (%)	3,55	1,34	0,65	4,49	6,15
13.	Говеђе месо	КС (%)	78,46	75,98	73,28	72,13	69,77
		КЗУ (%)	22,63	25,42	29,15	28,48	30,48
14.	Свињско месо	КС (%)	85,39	81,59	83,70	83,67	82,58
		КЗУ (%)	15,32	18,57	16,84	16,91	17,91
15.	Овчије месо	КС (%)	97,54	96,35	98,78	99,09	114,83
		КЗУ (%)	2,50	3,55	1,18	0,89	0,36
16.	Месо перади	КС (%)	95,95	98,65	100,19	97,57	96,22
		КЗУ (%)	6,99	7,69	2,04	4,01	5,18
17.	Месо пастрмке	КС (%)	182,3	211,5	216,4	204,6	208,5
		КЗУ (%)	0,15	0	0,77	2,21	0,60
18.	Свјежи млијечни производи	КС (%)	150,85	120,19	132,71	145,24	143,80
		КЗУ (%)	8,35	10,34	9,71	11,86	21,44
19.	Павлака	КС (%)	173,72	150,30	142,19	102,70	88,36
		КЗУ (%)	4,82	8,80	19,06	1,74	12,78
20.	Маслац	КС (%)	76,30	48,68	158,47	90,53	89,32
		КЗУ (%)	23,70	51,32	63,48	9,47	10,68
21.	Сир	КС (%)	79,69	78,42	78,33	79,63	75,37
		КЗУ (%)	20,86	23,67	25,43	24,85	28,46
22.	Збирно млијеко и млијечни производи	КС (%)	106,79	100,08	103,29	103,98	103,18
		КЗУ (%)	2,11	4,90	3,40	3,74	7,18

2.2. Новчани подстицаји у пољопривреди

Аграрни буџет Републике Српске је до 2018. године стагнирао, а издвајања за развој пољопривреде и села у односу на укупне домаће буџетске приходе биљежила су пад у петогодишњем периоду (2004–2018).

Табела 17. Преглед аграрног буџета и домаћих буџетских прихода РС (2014–2018)⁴⁷

Година	Буџет Републике Српске (КМ)	Домаћи буџетски приходи (КМ)	Аграрни буџет (КМ)	Учешће аграрног буџета у укупним домаћим буџетским приходима (%)
2014.	2.156.000.000 ⁴⁸	1.540.574.000	60.000.000	3,89
2015.	2.083.100.000 ⁴⁹	1.608.900.000	60.000.000	3,73
2016.	3.127.000.000 ⁵⁰	2.468.103.000	60.000.000	2,43
2017.	3.200.000.000 ⁵¹	2.591.065.300	60.000.000	2,32
2018.	3.459.000.000 ⁵²	2.773.833.000	70.000.000	2,56
2014–2018	14.022.100.000	10.982.475.300	310.000.000	2,73

Према АРМ (*Agri Policy Measures*) методологији све мјере подршке сврставају су у три главне групе или стуба: (1) Мјере подршке тржишту и директне подршке произвођачима, (2) Мјере структурне политике и политике руралног развоја и (3) Мјере подршке јавним услугама у пољопривреди. Структура буџетских издвајања, како планираних, тако и реализованих, указује на чињеницу да је аграрна политика Републике Српске у петогодишњем периоду у значајној мјери производно, а не развојно оријентисана.

⁴⁷ Обрачун на бази података МПШВ РС и МФ РС.

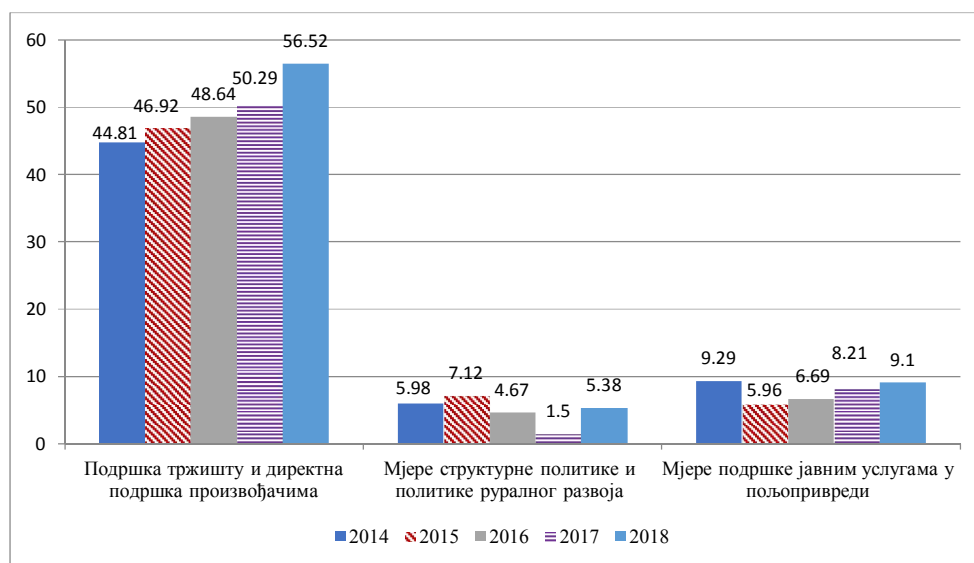
⁴⁸ Одлука о усвајању Ребаланса буџета Републике Српске за 2014. годину („Службени гласник Републике Српске“, број 65/14).

⁴⁹ Одлука о усвајању Ребаланса буџета Републике Српске за 2015. годину („Службени гласник Републике Српске“, број 103/15).

⁵⁰ Одлука о усвајању Буџета Републике Српске за 2016. годину („Службени гласник Републике Српске“, број 110/15).

⁵¹ Одлука о усвајању Буџета Републике Српске за 2017. годину („Службени гласник Републике Српске“, број 116/16).

⁵² Одлука о усвајању Другог ребаланса буџета Републике Српске за 2018. годину („Службени гласник Републике Српске“, број 121/18).

Графикон 10. Реализована буџетска средства за развој пољопривреде и руралних подручја у РС (2014–2018) (мил. КМ)⁵³

У релативним односима просјечно учешће издвајања из буџета за мјере првог стуба је било 79%, за мјере другог стуба 8% и за мјере трећег стуба 13% реализованих средстава.

Први стуб. Подршка тржишту је планирана и реализована у периоду од 2014. до 2016. године и операционализована кроз издвајања за интервентну куповину и подршку потрошачима. Интервентна куповина је забиљежена 2015. године и односила се на откуп свиња, док су у 2014. и 2015. години издвојена средства за подршку потрошачима. У оквиру директне подршке произвођачима, најзначајнија група мјера су директна плаћања и субвенционисање варијабилних инпута. Учешће директних плаћања на бази обима производње у односу на укупна реализована директна плаћања су у просјеку износила 68,8%. Највише буџетских средстава је било издвојено за млијеко, са просјеком од 26,27 милиона КМ, или учешћем од 80,75% у односу на укупна директна плаћања на бази аутопута. Одређену подршку кроз реализована директна плаћања на бази обима производње уживали су и произвођачи воћа и меркантилне пшенице. У просјеку за производњу воћа је издвојено 2,32 мил. КМ или 6,96%, а за меркантилну пшеницу 1,86 мил. КМ или 4,58%. За производњу поврћа просјечна реализована средства су износила 0,61 мил. КМ или 1,81% у односу на укупна директна плаћања на бази обима производње. Реализација буџетских издвајања за остале производње у анализираном периоду је скромнија у односу на горе поменуте, односно просјечни износи за производњу пастрмке су били 0,26 мил. КМ (0,78%), шарана 0,12 мил. КМ (0,37%), пчеларство 0,42 мил. КМ (1,25%), гљиве 0,14 мил. КМ (0,43%), производњу хељде, ароматичног и љековитог биља 0,03 мил. КМ (0,08%), за сјеменску производњу 0,34 мил. КМ (1,03%), за производњу садница 0,23 мил. КМ (0,71%) и за производњу индустријског биља 0,42 мил. КМ (1,25%). Подршка кроз директна плаћања на бази површине / броја грла стоке била је углавном усмјерена ка произвођачима стрних жита и соје, меса и приплодне стоке у Републици Српској. У просјеку реализована директна плаћања на бази површине / броја грла стоке су износила 15,25 мил. КМ. Просјечни

⁵³ Обрада према подацима Агенције за аграрна плаћања МПШВ РС.

буџетски трошкови директних плаћања по површини били су 8,96 мил. КМ, а по грлу 6,28 мил. КМ.

Други стуб. У периоду од 2014. до 2018. године буџетска средства за мјере структурне политике и политике руралног развоја су у просјеку износила 4,93 мил. КМ. У погледу реализације буџетских трошкова за мјере унапређења конкурентности пољопривредног сектора, средства су у просјеку износила 4,69 милиона КМ, или са просјечним учешћем од 94,2% у односу на укупна средства за други стуб подршке. У оквиру подршке реструктурирању пољопривредних газдинстава, како са становишта планираних, тако и реализованих буџетских издвајања, највише их је било усмјерено на подршку инвестицијама на пољопривредном газдинству. Просјек реализованих буџетских издвајања за подршку инвестицијама на пољопривредном газдинству је износио 2,77 милиона КМ, 93,4% у односу на укупну реализовану подршку из буџета за реструктурирање пољопривредних газдинстава. За мјере унапређења животне средине и пејзажа у просјеку је издвајано скромних 0,11 милиона КМ. Остале мјере подршке руралном развоју су се односиле на подршку сајмовима, изложбама, кластерима, као и унапређењу знања и вјештина у руралним подручјима. Просјек реализованих буџетских издвајања је износио 0,14 милиона КМ.

Трећи стуб. Мјере подршке јавним услугама везаним за пољопривреду представљају индиректну подршку аграрном сектору. Просјечна издвајања за мјере трећег стуба су износила 7,85 милиона КМ годишње. Највише је утрошено за остале мјере подршке пољопривреди са просјеком од 60,86% или 4,82 милиона КМ годишње. За мјере безбједности хране и контроле квалитета је издвајано 29,5%, односно 2,26 милиона КМ. Подршка истраживању и развоју је била 9,64% или 0,76 милиона КМ.

У односу на вриједност пољопривредне производње буџетска подршка пољопривреди у РС је на приближном нивоу као у Србији и Црној Гори, а пет пута је мања од подршке у ЕУ. По ња кориштеност пољопривредног земљишта Република Српска има ниво буџетске подршке једнак подршци у Србији, двоструко већу подршку у односу на Албанију, а мању у односу на Црну Гору, Косово* и Сјеверну Македонију. Буџетска подршка за пољопривреду и рурални развој по ња у РС је седам пута мања него иста подршка у ЕУ.

Табела 18. Упоредни преглед укупних буџетских трансфера за пољопривреду и рурални развој у Републици Српској, земљама окружења и Европској унији (2017)⁵⁴

	% од вриједности пољопривредне производње	EUR/ha пољопривредног земљишта
Република Српска	4%	62
Босна и Херцеговина	4%	66
Албанија	1%	32

⁵⁴ За Републику Српску властито израчунавање, а за остале земље и ЕУ извор података је Volk T. i sar., Agricultural policy developments and EU approximation process in the Western Balkan countries, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019, стр. 35. Израчунавање подстицаја по ња извршено је у односу на EUROSTAT категорију „utilized agriculture area (UAA)“, односно кориштено пољопривредно земљиште. За РС и још неке земље у којима не постоји категорија кориштеног пољопривредног земљишта та површина је израчуната као збир површине обрађених ораница, воћњака, винограда, ливада и ½ пашњака (на бази претпоставке да су површине пашњака прецизиране). За РС (2017) UAA = 629.000 ha, а вриједност пољопривредне производње 800.142.000 ЕУР (1.564.941.000 КМ).

	% од вриједности пољопривредне производње	EUR/ha пољопривредног земљишта
Црна Гора	5%	94
Косово*	8%	123
Сјеверна Македонија	11%	189
Србија	5%	62
Европска унија	20%	446

У ситуацији стагнације укупних буџетских трансфера за пољопривреду и рурални развој у Републици Српској (30,7 мил. ЕУР у свим годинама) дошло је до повећања издвајања за први стуб подршке, што значи да су у истом периоду смањена издвајања за други стуб. Повећање издвајања за директну подршку произвођачима имале су и Албанија и Косово*, а Црна Гора и Сјеверна Македонија стагнацију, док је у Србији дошло до значајног смањења издвајања за први стуб. Пошто истовремено долази до промјене укупних издвајања и до промјене издвајања за директну подршку произвођачима, смјер кретања учешћа првог стуба најлакше је сагледати кроз његово релативно учешће у укупним буџетским трансферима за пољопривреду и рурални развој.

Табела 19. Упоредни преглед подршке тржишту и директне подршке произвођачима између Републике Српске, земаља окружења и ЕУ (2014–2017) (%)⁵⁵

	2014.	2015.	2016.	2017.	Просјек 2014-17.	Б _и
Република Српска	74,6%	78,2%	81,1%	83,8%	79,4%	1,12
Албанија	13%	16,4%	10,3%	15,7%	13,6%	1,20
Црна Гора	31%	25%	30,4%	23,3%	27,1%	0,75
Косово*	56,7%	47%	59,5%	56,7%	54,2%	1
Сјеверна Македонија	80%	77,4%	65,6%	75,3%	74,6%	0,94
Србија	88,4%	81,4%	89,3%	74,5%	83,7%	0,84
Европска унија	...	...	...	60%		

У односу на све земље окружења и ЕУ, Република Српска је у периоду 2014–2017. година из аграрног буџета издвајала најмање средстава за подршку структурном прилагођавању и за подршку руралном развоју и апсолутно и релативно. У четворогодишњем периоду све земље Западног Балкана су повећале издвајања за финансирање мјера из другог стуба подршке између 24% (Сјеверна Македонија) и 300% (Србија).

⁵⁵ Volk T. i sar., Agricultural policy developments and EU approximation process in the Western Balkan countries, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019.

Табела 20. Упоредни преглед буџетских издвајања за мјере структурне политике и руралног развоја у Републици Српској, земљама окружења и ЕУ (2014–2017) (%)⁵⁶

	2014.	2015.	2016.	2017.	Просјек 2014– 2017.	Б _и
Република Српска	10,1%	11,7%	7,8%	2,6%	8,1%	0,26
Албанија	46,5%	65,7%	65%	62,1%	61,3%	1,33
Црна Гора	36,8%	39%	42,4%	54,2%	43,9%	1,47
Косово*	30,7%	47%	31,2%	28,9%	35,7%	0,94
Сјеверна Македонија	12,4%	16%	23,7%	14,5%	16,7%	1,17
Србија	4%	7,4%	8,5%	23,5%	10,2%	5,88
Европска унија	...	...	...	30,4%		

У релативном смислу висока издвајања за остале мјере имале су Албанија (просјек 25,1%) и Црна Гора (просјек 25%). Издвајања у Косову*, Сјеверној Македонији и Србији су приближна издвајањима за исте сврхе у ЕУ, гдје се за остале мјере одваја 8,2% укупног буџета за пољопривреду и рурални развој. У Републици Српској издвајања за трећи стуб су релативно већа (13%) у односу на ЕУ (8,2%).

Табела 21. Преглед подршке за остале мјере за пољопривреду у односу на укупну подршку у земљама Западног Балкана и ЕУ (2014–2017) (%)⁵⁷

	2014.	2015.	2016.	2017.	Просјек	Б _и
Република Српска	16,3%	10,7%	10,7%	13%	12,7%	0,80
Албанија	40%	18,2%	24,7%	21,9%	25,1%	0,55
Црна Гора	32,2%	29,5%	26,7%	14,6%	25%	0,45
Косово*	12,6%	5,9%	9,6%	14,4%	10,2%	1,14
Сјеверна Македонија	7,1%	6,7%	10,6%	9,6%	8,5%	1,34
Србија	7,6%	11,3%	12,7%	11,1%	10,3%	1,46
Европска унија	...	...	...	8,2%		

Буџетска издвајања за пољопривреду у РС су међу најмањим у односу на земље региона и на нивоу су од 5% вриједности њене пољопривредне производње (у 2017. години) или 62 EUR/ha кориштеног пољопривредног земљишта. Ако се у периоду 2014–2017. пореде релативни односи између три стуба подршке, Република Српска је од свих земаља Западног Балкана имала највећа издвајања за мјере подршке тржишту и директну подршку произвођачима, у просјеку 79,4%. Све остале земље су у том периоду у некој мјери смањиле издвајања за први стуб, док је РС та издвајања благо повећала. За подршку структурним мјерама и руралном развоју приближан проценат као и РС (просјек 8,1%) издвајала је Србија (10,2%), с тим да је Србија током истог периода та издвајања повећавала, а у РС смањивала. За остале мјере РС је у просјеку издвајала 12,7%.

Ако се заједничка пољопривредна политика (*Common Agricultural Policy*) ЕУ узме као одредница, структура трошења аграрног буџета у Републици Српској се значајно

⁵⁶ Властита обрада на основу података из Volk T. i sar., Agricultural policy developments and EU approximation process in the Western Balkan countries, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019.

⁵⁷ Volk T. i sar., Agricultural policy developments and EU approximation process in the Western Balkan countries, Publications Office of the European Union, Luxembourg, 2019.

разликује у односу на CAP, јер се више издваја на први стуб (а у оквиру њега претежно за производно везана директна плаћања), а мање за други стуб (подршку структурним мјерама и руралном развоју). Алокација за поједине мјере из првог стуба разликује се и у односу на већину земаља Западног Балкана, док је та разлика код мјера другог стуба мања, а све земље Западног Балкана заједно заостају за ЕУ. Ове разлике упућују на то да ће Република Српска, уколико се за то одлучи или то буде изнуђено, своју буџетску подршку за пољопривреду морати радикалније мијењати, и то можда у кратком року.

2.3. Визија развоја

Визија развоја сектора пољопривреде и руралних подручја у Републици Српској сажета у једну реченицу је:

Пољопривреда Републике Српске развија се на одржив начин, уз примјену савремених знања, интегрисана са прехранбеном индустријом и трговином, а њена рурална подручја су привлачна младима за живот и привређивање.

2.3.1. Водећи принципи

Водећи принципи који су определијели и усмјеравали дефинисање стратешких и других циљева и начина њихове реализације у оквиру ове Стратегије су:

- ослањање на веће и боље искориштавање постојећих природних ресурса;
- развој базиран на додавању веће вриједности пољопривредним производима;
- наставак континуитета стратешког приступа развоју сектора;
- заштита домаће пољопривредне производње у истовремено уважавање слободне међународне трговине;
- подршка научним истраживањима у области пољопривреде и примјени резултата научних истраживања у пракси;
- тежња за хармонизацијом са пољопривредном политиком у ЕУ;
- задржавање становништва, а посебно младих у руралним подручјима;
- уважавање родне равноправности;
- равноправан третман пољопривредних газдинстава, без обзира на величину;
- хоризонтално и вертикално интегрисање субјеката у пољопривреди;
- уважавање принципа одрживог развоја и заштите природних ресурса од негативних утицаја пољопривреде;
- обезбјеђивање услова за развој других комплементарних дјелатности у руралним подручјима и на пољопривредним газдинствима.

У правилу, више приоритета имао је истовремени утицај на одређивање и разраду појединих циљева и мјера, а исто још више долази до изражаја код детаљне разраде појединих мјере, дефинисања циљних група и критеријума за њихову реализацију.

2.3.2. Усклађеност са ЕУ политикама развоја пољопривреде и руралних подручја

Босна и Херцеговина још нема статус кандидата за приступање ЕУ и није отпочела преговоре по том питању са ЕУ, укључујући и поглавља 11-13. Без обзира на то, дугорочни циљ БиХ, а тиме и РС, је приступање ЕУ и у том погледу све политике требају бити, ако не у складу, онда барем не у супротности са ЕУ политикама и регулативном које је ЕУ утврдила за период 2021–2027. година.

У том правцу РС ће у стратешком периоду 2021–2027. година смањивати директна плаћања везана за поједине производе и утицај на цијену њиховог коштања, те на тај начин и прелазити на плаћања по јединици површине и по грлу стоке.

Такође, директна плаћања ће бити условљена испуњавањем одређених правила унакрсне усклађености у погледу заштите природе и поштовања добробити животиња.

Пољопривредна производња у РС је још увијек у доброј мјери екстензивна и одвија се на принципима који карактеришу органску производњу, само што те производне праксе нису званично потврђене. Такође, с обзиром на значајне површине необрађеног земљишта, принцип одмарања (*set-aside*) земљишта је практично у примјени, али ће се наставити и са подршком и субвенционисањем сертифициване органске производње.

Боље хоризонтално и вертикално повезивање пољопривредних произвођача остаје један од приоритета развоја сектора, са повећања конкурентности и олакшавања пласмана пољопривредних производа. За продају пољопривредних производа ситних пољопривредних газдинстава протежираће се кратки ланци продаје, и веће кориштење дигиталних технологија и искориштавање различитих могућности брендирања производа.

Више пажње посветиће се борби са негативним посљедицама климатских промјена тако што ће се наставити са јавним улагањима у инфраструктурне објекте (насипе, канале и системе за наводњавање) који ће пољопривреду учинити отпорнијом на климатске промјене. Такође, више пажње посветиће се смањењу негативних утицаја на животну средину кроз повећану контролу и стварање услова за адекватно збрињавање чврстог отпада у руралним подручјима и опасног амбалажног отпада из пољопривреде. Отпочеће се и са подршком производњи енергије из обновљивих извора поријеклом из пољопривреде.

Наставиће се изградња интегралног информационог система у пољопривреди и развој његових појединих подсистема. Повећаће се улагања у научна истраживања у функцији унапређења одрживе пољопривредне производње са нагласком на веће и боље повезивање научне и пословне заједнице и радиће се на унапређењу трансфера знања из сфере образовања и науке у праксу.

2.4. Стратешки циљеви развоја

Стратешки циљеви развоја сектора пољопривреде и руралних подручја у Републици Српској у период од 2021. до 2027. године представљају одговоре на идентификоване снаге, слабости, шансе и пријетње, али и могућности њихове реализације у складу са финансијским и другим условима који се предвиђају за тај период.

За стратешки период дефинисано је 5 стратешких и 28 специфичних приоритета и три унакрсна приоритета:

1. Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње

- 1.1. Повећање употребе пољопривредних површина
- 1.2. Повећање обима сточарске производње
- 1.3. Повећање продуктивности у пољопривредној производњи
- 1.4. Измјена структуре пољопривредне производње

- 1.5. Примјена нових технологија и научних достигнућа у пољопривредној производњи
- 1.6. Боље управљање ризицима у пољопривреди
- 2. Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору**
 - 2.1. Подршка инвестиционим улагањима у модернизацију пољопривредне производње
 - 2.2. Подршка заштити домаће производње
 - 2.3. Подршка унапређењу повезаности између произвођача, посредника и прерађивача примарних производа
 - 2.4. Подршка унапређењу система квалитета пољопривредних производа
 - 2.5. Подршка развоју иновација и предузетничких способности произвођача
 - 2.6. Подршка инвестицијама за развој дистрибутивних функција
 - 2.7. Подршка развоју и промоцији кратких ланаца продаје
- 3. Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса**
 - 3.1. Заштита и уређење пољопривредног земљишта
 - 3.2. Заштита и одржива употреба воде у пољопривредној производњи
 - 3.3. Повећање производње енергије из обновљивих извора у пољопривреди
 - 3.4. Повећање обима пољопривредне производње на принципима органске производње
 - 3.5. Побољшање праксе управљања отпадом из пољопривреде и прехрамбене индустрије
 - 3.6. Очување и одрживо управљање биљним и животињским генетичким ресурсима
 - 3.7. Разграничење подручја са природним ограничењима за пољопривредну производњу
- 4. Ревитализација руралних подручја**
 - 4.1. Економска ревитализација руралних подручја
 - 4.2. Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралним подручјима
 - 4.3. Ревитализација идентитета руралних подручја
 - 4.4. Демографска ревитализација руралних подручја
- 5. Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде**
 - 5.1. Унапређење законодавног оквира у сектору пољопривреде и прехрамбене индустрије
 - 5.2. Јачање институционалних капацитета за управљање сектором пољопривреде
 - 5.3. Успостављање пољопривредног информационог система
 - 5.4. Унапређење система за примјену знања у пољопривреди

Стратешки циљеви (који се некада називају и општи циљеви) даље су у хијерархији циљева рашчлањени на специфичне приоритете другог нивоа и мјере путем којих ће се оперативно реализовати. Мјере за реализацију циљева идентификоване су у Стратегији (укупно 78 мјера), а детаљније су према садржају, намјени, носиоцима и др.

обиљежјима описане у Акционом плану за реализацију Стратегије, који је њен пратећи оперативни документ.

Стратешка платформа укључује и тзв. унакрсне приоритете који се односе на: равноправност полова и унапређење положаја жена у руралним подручјима, генерацијску обнову и давање предности малим пољопривредницима, те смањење сиромаштва и бригу за старе. Ови приоритети се због свог свеобухватног значаја не могу приписати само једном стратешком циљу већ представљају опште приоритете који се узимају у обзир у реализацији свих стратешких циљева и њима припадајућих мјера и појединачних активности.

3. ПРИОРИТЕТИ И МЈЕРЕ

Стратешки оквир је конципран тако да се састоји од 5 стратешких циљева (СЦ), 28 специфичних и 3 унакрсна приоритета чија реализације је даље разрађена кроз 78 мјера.

3.1. СЦ1: Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње

Први стратешки циљ је повећање обима пољопривредне производње и повећање њене продуктивности. Логика дјеловања код овог циља садржана је у сљедећој логичкој матрици.

Основ →		Циљ →	Ефекти
Снаге	Необрађено и неискориштено земљиште.	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње	Више хране из домаће производње.
Шансе	Супституција увоза и повећање извоза. Већа примјена нових технологија и знања.		Већи приноси по јединици производње. Већи приходи и већа БДВ од пољопривреде.
Слабости	Уситњен посјед и производња. Ниска продуктивност. Миграције сеоског становништва.		Специјализација производње. Укрупњавање производње. Задржавање становништва на селу.
Пријетње	Конкурвенција из иностранства.		Смањен увоз и повећан извоз пољопривредних производа.

Слика 1. Основ и ефекти реализације стратешког циља
Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње

А. Основ за избор циља

За разлику од земаља које имају проблем са хиперпродукцијом производње чије повећање морају ограничавати и дестимулисати, РС се не суочава са тим проблемом, него напротив нема довољно хране да задовољи потребе свог становништва коју због тога увози, а проблем је још израженији на нивоу БиХ. На другој страни, РС има пољопривредно земљиште и друге ресурсе за пољопривредну производњу који се недовољно користе, што представља пропуштање значајних економских користи и узрокује нарушавање биолошке равнотеже. Разлози напуштања обрађивања обрадивог земљишта и недовољног кориштења ливада и пашњака су економске и демографске природе. Земљишни посјед породичних пољопривредних газдинстава је уситњен због чега су њихови просјечни трошкови производње већи, а конкурентност мања (изостаје ефекат економије обима). Крупна пољопривредна газдинства се углавном ослањају на закуп и обраду државног пољопривредног земљишта којег је релативно мало. Тржиште пољопривредним земљиштем је неразвијено углавном због неријешених имовинско-правних односа и процеса усаглашавања земљишних евиденција. Продуктивност домаће пољопривреде је ниска и углавном нижа од продуктивности конкурената на регионалном и међународном тржишту, као посљедица ниских капиталних улагања и изостанак примјене напреднијих технологија у производњи и преради. Домаћа пољопривредна производња оптерећена претходним ограничењима и проблемима,

тешко цијеном и квалитетом конкурише увозним производима. Таква ниска конкурентност домаћих произвођача упућује поједине прерађиваче да своју индустријску производњу базирају на увозу сировина. Све претходно наведено је разлог за одустајање од даљег бављења пољопривредом и миграције сеоског становништва, што резултира даљим смањењем обима производње појединих пољопривредних производа.

Б. Начин реализације циља

Обим пољопривредне производње треба повећавати на два начина, повећањем производних капацитета (површине обрађеног и на друге начине искориштеног пољопривредног земљишта или броја стоке) и бољим искориштењем постојећих производних капацитета, без нужног повећања обрађених површина и сточног фонда (већим приносима по јединици површине или по грлу). Из претходно описаног стања произилазе кључни специфични приоритети за реализацију првог стратешког циља повећања обима и продуктивности пољопривредне производње:

1. Повећање употребе пољопривредних површина;
2. Повећање обима сточарске производње;
3. Повећање продуктивности у пољопривредној производњи;
4. Измјена структуре пољопривредне производње;
5. Примјена нових технологија и научних достигнућа у пољопривредној производњи;
6. Боље управљање ризицима у пољопривреди.

Република Српска увози велике количине пољопривредних и прехрамбених производа. На другој страни има значајне површине неискориштеног обрадивог земљишта и травњака. То значи да за реализацију циља повећање обима пољопривредне производње реално постоје потребни ресурси, а његовом реализацијом могу се остварити вишеструке користи. **Повећање употребе пољопривредног земљишта** треба остварити комбиновањем законских норми и стимулативних мјера.

Пољопривредно земљиште треба да се користи у складу са његовом намјеном, како је то уређено Основом заштите и уређења пољопривредног земљишта у Републици Српској. Према Закону о пољопривредном земљишту Републике Српске „власник пољопривредног земљишта дужан је да земљиште редовно обрађује и да га користи на начин који највише одговара његовој природној плодности и постојећим економским и агротехничким условима“. Истим законом регулисано је да је власник пољопривредног земљишта, ако га не користи дуже од једне године, дужан да омогући његово кориштење давањем у закуп или на други начин. На основу претходна два члана поменутог закона, на дуги рок треба тежити циљу да цјелокупно обрадиво земљиште буде обрађено, односно да цјелокупно пољопривредно земљиште буде искориштено. Први корак у реализацији тог циља је **успостављање и одржавање ажурних евиденција о пољопривредном земљишту** према његовој намјени (катастар пољопривредног земљишта) и начину кориштења. Према Закону о порезу на непокретности, плаћања **пореза на непокретности** је ослобођено обрађено пољопривредно земљиште, што значи да на необрађено земљиште треба плаћати порез. Доследном примјеном тог члана закона, власници пољопривредног земљишта који не обрађују земљиште које посједују (најчешће насљедници) опорезују се и на тај начин стимулишу да га изнајмљују. Успостављањем адекватних база података и дигиталних платформи за **посредовање у изнајмљивању пољопривредног земљишта** (на локалном и републичком нивоу) површине земљишта под закупом могу се

повећати. У крајњој инстанци, вишегодишњи закуп ће у неким случајевима довести и до трајне промјене власништва (купопродаје) пољопривредног земљишта. Други начин враћања у функцију пољопривредног земљишта је **откуп пољопривредног земљишта** од стране државе или локалне заједнице и давање у закуп или поновна продаја. Ову мјеру треба прво реализовати на пилот основи у периоду важења ове Стратегије, а она се може довести у везу са унакрсним циљем смањења сиромаштва руралног становништва и повећане бриге за старе. Реализацији циља повећања употребе пољопривредног земљишта доприноси и **уређење и укрупњавање пољопривредног земљишта**. У седмогодишњем периоду (2021–2027) није реално очекивати веће пројекте комасације и арондације пољопривредног земљишта, али те мјере треба примјењивати гдје год је то могуће, нарочито у склопу већих инфраструктурних радова. Пандан укрупњавању пољопривредног земљишта је спречавање његовог даљег уситњавања. У том контексту се стално помиње измјена Закона о наслеђивању којом би се забранило цијепање парцела приликом преноса права власништва. И даље треба тежити транспоновању добре праксе развијених земаља у домаће законодавство, али досадашње искуство указује да традиција још увијек доминира над рационалношћу. Мјере уређења пољопривредног земљишта су и поправљање његове плодности, наводњавање и одводњавање, мелиорације ливада и пашњака и сл. Други сет мјера који доприноси већој употреби пољопривредног земљишта је **давање новчаних подстицаја за кориштење пољопривредног земљишта**. У досадашњем периоду ова врста подстицаја је била везана само за одређене производње и производе, што је доводило у неравноправан положај произвођаче различитих производа и имало директан утицај на доношење пословних одлука о начину употребе пољопривредног земљишта. План да се у претходном стратешком периоду (2016–2020) постепено пређе на плаћања по јединици кориштене пољопривредне површине, без обзира на врсту производње, није реализован, тако да се тај план промјене начина директних плаћања преноси у периоду 2021–2027. година. То значи да ће се у првој фази реализације овог циља наставити са исплатом подстицаја за производњу пшенице и индустријског биља по хектару засијане површине и по кг откупљеног воћа и поврћа, а у другом периоду ће се прећи на исплату јединственог **подстицаја по јединици површине**, са диференцираним износом тих плаћања, зависно од врсте производње. Регрес дизел горива, као једина мјера **регресирања инпута**, исплаћиваће се док се не пређе на исплату подстицаја по јединици површине, а онда ће се новац издвајан за ту мјеру укључити у јединствени подстицај по јединици површине, односно по хектару. Исплатом подстицаја по хектару, сваки хектар обрађеног земљишта ће се „награђивати“ одређеним износом субвенције, а пољопривредним произвођачима ће бити препуштено на вољу да сами бирају које производе ће производити, као одговор на кретања понуде и тражње и цијена пољопривредних производа на тржишту. Ова мјера ће се финансирати из ентитетског аграрног буџета, због чега подстицај по јединици површине неће моћи бити у висини подстицаја који се исплаћује у ЕУ. Разлика у висини субвенција остаће и даље један од разлога цјеновне неконкурентности пољопривредних производа поријеклом из домаће производње, што се може компензовати привременим ограничењима и оптерећењима приликом увоза пољопривредних производа. Поред основног подстицаја по јединици површине, за одређене пољопривредне производе, подстицај по јединици површине комбиноваће се са **подстицајем по јединици количине** продатих пољопривредних производа, чиме ће се стимулисати њихова организована продаја и прерада. На овај начин, **приоритет**

повећања употребе пољопривредних површина (додјела подстицаја за сваки искориштен хектар пољопривредног земљишта) надопуњује се са приоритетом повећања продуктивности, јер се за већи принос остварује право на већи подстицај.

Мјере:

- Успостављање и ажурирање евиденција о пољопривредном земљишту и база података о кориштењу пољопривредног земљишта;
- Примјена Закона о порезу на непокретности на пољопривредно земљиште;
- Посредовање у изнајмљивању пољопривредног земљишта;
- Откуп пољопривредног земљишта од старачких домаћинстава;
- Уређење и укрупњавање пољопривредног земљишта;
- Директна плаћања по јединици утрошених инпута;
- Директна плаћања по јединици обрађене површине;
- Директна плаћања на бази количине остварене производње.

У функцији развоја сточарства значајне су неискориштене површине природних ливада и пашњака које се не могу искористити на друге начине, осим за исхрану стоке. Стога се, као један од специфичних циљева, намеће **повећање броја грла стоке**. За реализацију овог специфичног приоритета је неопходно увезивање произвођача са клиникама и месопрерађивачима. Поред успостављања стабилних ланаца снабдијевања (откупа), други мотивирајући фактор на одређивање бављења сточарством требају бити већи новчани подстицаји за поједине начине това стоке, у односу на досадашње.

Одредба из Закона о пољопривредном земљишту да се оно мора користити на начин који одговара његовој природној плодности подразумева и намјенску употребу травњака (природних ливада и пашњака), што је у директној вези са испашом и кошењем трава за припремање сточне хране. Површине травњака у РС су недовољно искориштене а за нека подручја се може рећи и потпуно неискориштене. Поштујући све строжа ограничења око „оптерећења“ земљишта нитритима из органских ђубрива и спречавања загађења подземних вода једно условно грло (УГ) по хектару травњака би се требало узети као гранична вриједност за број преживара у слободном систему узгоја. Уважавајући тај лимит РС има простора за повећање броја преживара (говеда, оваца и коза) за додатних 188 хиљада УГ. На тај начин БДВ пољопривреде могао би се увећати за додатних 200-300 милиона КМ годишње. Свакако да је потпуно искориставање расположивих природних ливада и пашњака до 2027. године нереално,⁵⁸ али свако повећање броја грла стоке и промјена досадашњег тренда стагнације или чак смањења тог броја у периоду до 2027. године је успјех.

Република Српска може кабастом храном са расположивих травњака исхранити знатно већи број преживара. До сада је у највећој мјери новчано стимулисана продаја млијека, која апсорбује мањи дио укупно расположиве кабасте хране. Реално је да ће се подстицајна мјера **исплате премије по литри откупљеног млијека** још неко вријеме задржати, са тенденцијом њеног смањења и трансформисања те врсте подстицаја у подстицај по музном грлу. Пошто су РС и БиХ дефицитарне у јунећем месу, повећање његове производње је шанса коју треба искористити. Стога треба подстицати тов јунади, у класичном (шталском) систему и у екстензивном систему това (тзв. систем крава–теле), путем додјеле већих новчаних подстицаја. Подстицај ће се исплаћивати и за узгој

⁵⁸ Реално је размишљати и о пошумљавању једног дијела планинских пашњака и ливада и трајној промјени њихове намјене на тај начин.

осталих врста домаћих животиња. Да би се пољопривредним произвођачима препустило слободно одлучивање о избору врсте животиња и начину њиховог узгоја, субвенционисање у сточарству треба прећи на исплату **субвенције по грлу/кошници. Субвенције по кг продате живе мјере утовљене стоке и рибе**, исплаћивање се произвођачима као сезонска интервенција у случају нарушавања паритета цијена на штету произвођача, за што претходно треба успоставити систем објективног праћења и вредновања набавних и продајних цијена.

Мјере:

- Директна плаћања по литри откупљеног млијека,
- Директна плаћања по грлу стоке,
- Субвенција по килограму живе мјере утовљене стоке и рибе.

Други начин повећања обима пољопривредне производње и уједно трећи специфични приоритет је **повећање продуктивности у пољопривредној производњи**. Анализа досадашњег развоја пољопривреде Републике Српске је показала да просјечни приноси у производњи већине пољопривредних производа у Републици Српској заостају за просјечним приносима у земљама окружења и нижи су од просјека који се остварују на нивоу ЕУ. Уважавајући одређене климатске и друге специфичности, неспорно је да се приноси у пољопривредној производњи, и биљној, и сточарској, могу и морају повећати, јер је то претпоставка повећања конкурентности пољопривреде, а индиректно и веће конкурентности прехранбене индустрије. Извори повећања конкурентности су употреба сјемена, садница и раса са већим генетским потенцијалом, примјена савременије опреме, функционалнији производни објекти, нове производне технологије и примјена напреднијих знања. Повећање приноса у биљној и сточарској производњи значајно се базира на примјени квалитетнијег сјеменског, садног и генетског материјала у сточарству прилагођеног локалним агроеколошким условима. Стога ће министарство наставити финансијски **подржавати програме производње домаћег сјеменског и садног материјала и унапређења репродукције у сточарству** путем финансијске подршке произвођачима сјемена и садница, репроцентрима и исплате премија за производњу домаћег квалитетног приплодног подмлатка у сточарству. На овај начин смањиће се зависност од увоза генетског материјала и развити производња сјемена, садница и домаћих животиња адаптираних и аклиматизованих на локалне агроеколошке услове. Претпоставка за повећање продуктивности је и континуирано **присуство савјетодавних услуга** обезбијеђених од различитих актера и већи степен примјене на различите начине стеченог знања од стране пољопривредних произвођача. Савјетодавне услуге ће, прије свега, пружати пољопривредна савјетодавна служба министарства, али и приватни савјетодавци. Услуге јавне савјетодавне службе ће бити бесплатне за пољопривреднике, а трошкове те службе финансираће министарство. У свим случајевима треба креирати такве програме савјетодавних активности који ће у што већој мјери одговарати потребама корисника. То ће се у случају јавне савјетодавне службе постићи путем припреме и усаглашавања годишњих програма савјетодавних активности и оцјене њихове успјешности на крају сваке године. До неопходних знања за остваривање веће продуктивности пољопривредни произвођачи долазе редовним **средњошколским и универзитетским образовањем**. Иако још није вријеме да се бављење пољопривредом у РС може условити одређеним специјалистичким образовањем, треба стимулисати оне који су се определијелили за школовање за пољопривредна занимања тако што ће им се давати

грантови за самозапошљавање у пољопривреди и предност код додјеле подстицаја за капиталних улагања. Локалне заједнице могу младе мотивисати за избор неког од занимања пољопривредне струке додјелом стипендија за школовање у средњим пољопривредним школама и на пољопривредним факултетима, уколико процјене да је то сврсисходно. На другој страни, систем школовања треба реформисати тако да се модернизују наставни планови и програми и већи простор да стицању практичних вјештина. Поред редовног образовања, пољопривредним произвођачима треба обезбиједити различите **обуке** као дио система њиховог цјеложивотног учења. Школовање, обуке и савјетодавне активности морају бити интегрисани у цјелокупни систем стварања и трансфера знања, чему је посвећен пети специфични циљ. Приликом предузимања активности с циљем повећања продуктивности адекватна пажња се мора посветити и уважавању еколошких ограничења и стандарда у процесу производње, како повећање продуктивности не би довело до повећаног загађења природе и угрожавања добробити животиња.

Главне мјере за повећање продуктивности су:

- Подршка програмима производње домаћег сјеменског и садног материјала и квалитетног приплодног подмлатка у сточарству;
- Пружање савјетодавних услуга за пољопривредне произвођаче;
- Образовање пољопривредних произвођача за пољопривредна занимања;
- Обуке за пољопривредне произвођаче као дио цјеложивотног учења.

Тренутна **структура пољопривредне производње** је таква да у биљној производњи доминира ратарство, а у сточарској производњи мљекарство. Три четвртине обрађеног земљишта користе се за производњу жита и крмног биља. Ратарски производи су производи мале додане вриједности, а зарада које се остварује по јединици површине ратарењем је мала. Производња индустријског биља, поврћа и воћа се одвија на једној четвртини укупно обрађеног земљишта, а та производња је уситњена и често само за властите потребе (нарочито код газдинстава са додатним изворима прихода). Измјена структуре употребе пољопривредног земљишта треба да иде у правцу повећања површина под воћем, поврћем и индустријским биљем, јер се у тим производњама и на мањим површинама пољопривредног земљишта може остварити вишеструко већа вриједност производње по јединици површине и боља запосленост, прије свега породичне радне снаге. Ако се досадашњи трендови миграција руралног становништва наставе, радна снага би могла постати ограничавајући фактор развоја пољопривреде, због чега треба тежити већој механизацији и аутоматизацији радних процеса. Кроз подстицаје за инвестиције у пољопривредној производњи треба фаворизовати инвестиције у воћарство и повртарство, инвестиције у набавку пољопривредне механизације и друге опреме, као и подршку инвестицијама у прехранбеној индустрији на бази откупа домаће сировине. У сточарству треба фаворизовати мјере селекције и репродукције које воде ка повећању генетског потенцијала основног стада код појединих врста стоке. Један од циљева је и повећање броја говеда у екстензивном систему узгоја (крава–теле) и повећање број оваца и коза у пашном систему држања. Генерално, у свим гранама сточарства треба субвенционисати и кредитирати осавремењавање објеката за смјештај стоке и повећање капацитета тих објеката, нарочито код комерцијалних газдинстава. Утицај на произвођаче да се определиле за неке од поменутих измјена праваца пољопривредне производње може се остварити давањем **већих подстицаја за поједине производње**.

Мјере:

- Диференцирање висине подстицаја по јединици обрађене површине земљишта;
- Диференцирање висине подстицаја по грлу стоке.

Већа и боља **примјена нових технологија и научних достигнућа у пољопривредној производњи** императив је који у наредном периоду мора имати већи значај и мора бити резултат организованих и систематских активности, не само Министарства пољопривреде, него и других министарстава и институција које имају додир са истраживањима и технологијом. Практично, треба градити властити систем стварања и преноса знања и иновација по узору на онај у ЕУ (тзв. AKIS) и другим развијеним земљама. Одређени примјери добре праксе у примјени и преносу знања постоје, али су то спорадични случајеви, засновани на појединачним иницијативама. Реализација овог специфичног циља захтијева организован и дугорочан приступ који ће се почети примјењивати у овом стратешком периоду, а наставити усавршавати и дограђивати у наредним. Властити систем стварања и преноса знања подразумева успостављање одговарајуће структуре и веза између научноистраживачких институција, савјетодавних служби и пољопривредних произвођача ослоњен на стабилан модел финансирања приоритетних истраживања из више извора (домаћих и међународних, јавних и приватних).

Пут до нових сазнања није јефтин и једноставан и због тога неразвијене земље заостају у њиховој примјени. Тај заостатак у пољопривреди Републике Српске треба смањивати кроз финансирање научних истраживања и финансирање примјене резултата научних истраживања у пракси и кроз подршку увођењу нових технологија. То је мултидисциплинаран циљ у чијем финансирању и реализацији требају да учествују различити актери. Пошто се ради о пољопривредној производњи, координатор тих активности треба бити Министарство пољопривреде. За почетак, треба основати **Савјет за научна истраживања у пољопривреди** који ће сагледавати проблеме и потребе, одређивати приоритете истраживања и усмјеравати све програме у оквиру којих се финансирају та истраживања. Министарство пољопривреде ће покренути **пилот-програм за финансирање истраживања у пољопривреди** из којег ће се финансирати пројекти које ће заједнички предлагати и реализовати научноистраживачке институције и привреда. Због недовољних финансијских средстава, у финансирање реализације програма истраживања треба укључити и друге донаторе. У БиХ су присутне различите организације и пројекти из којих се дјелимично финансирају и научна истраживања. Министарство треба имати увид у све те активности и вршити њихову координацију. Значајан извор финансирања научних истраживања генерално, па тако и у сектору хране, су европски фондови за финансирање научних истраживања (разни потпрограми у оквиру HORIZON EUROPE програма), тако да домаћим научноистраживачким институцијама треба дати подршку у припреми и реализацији пројеката који ће се финансирати из ЕУ фондова. Такође, влада и министарство требају укључити научноистраживачке активности и трансфер научних резултата у праксу у програме билатералне сарадње и у међународно финансиране пројекте (ЕУ, Свјетска банка, IFAD, USAID, GIZ и др.). Многа научна истраживања су већ завршена и не треба их понављати, него само треба појачати **дисеминацију резултата тих истраживања и њихову већу видљивост** на простору РС, кроз одржавање различитих научних и стручних скупова, практичне демонстрације, виртуелне дисеминације путем дигиталних платформи и на друге начине. Реализација мјера усмјерених на повећање присуства научних

истраживања у пољопривредном сектору треба ускладити са важећом и наредним стратегијама научног и технолошког развоја Републике Српске. У актуелној стратегији (која истиче 2021. године) пољопривреда је идентификована као једна од области у којој би требало примијенити рјешења из домена паметне специјализације.

Мјере:

- Оснивање Савјета за научна истраживања у пољопривреди;
- Пилот-програм за финансирање научних истраживања у пољопривреди;
- Побољшање дисеминације резултата научних истраживања.

Пољопривредни произвођачи сусрећу се са **различитим врстама ризика** у процесу производње и продаје пољопривредних производа. Ти ризици су посљедица елементарних непогода, тј. екстремно неповољних осцилација климатских услова (суше, поплаве, град, олује и сл.). Мјера која не смањује ризик, али олакшава санирање посљедица на принципима солидарне помоћи је уговарање пољопривредног осигурања, а Министарство може повећати обухват **пољопривредним осигурањем субвенционисањем** дијела трошкова те услуге.

Повећањем броја података и њихове доступности о врстама и учесталости појаве појединих ризика (што је до сада омогућио пројекат UNDP-ја за угроженост поплавама) може се утицати на смањење висине премије и подешавање њене висине вјероватноћи појаве ризика (индексирано осигурање). Смањењу ризика од града доприноси и противградна заштита која је организована на већем дијелу Републике Српске и чије трошкове финансирају Влада РС и пољопривредни произвођачи, а начин заштите је и постављање противградних мрежа чија набавка се субвенционира у оквиру мјера подршке инвестиционим улагањима.

Отклањање несклада између понуде и тражње појединих производа, које тржиште не може да ријеша својим аутоматизмом, може се постићи **субвенционисањем дијела трошкова складиштења** сезонских тржних вишкова (у јавним или приватним складиштима) ради одгађања њихове понуде или интервентним откупом тржних вишкова субвенционисањем дијела продајне цијене и обезбјеђењем повољних кредитних средстава и кредитних гаранција откупљивачима.

Као повремена и привремена мјера могу се исплаћивати **ванредне помоћи** као једнократне интервенције због умањења прихода пољопривредних произвођача услед неповољних услова. Ову врсту интервенција треба примјењивати само у екстремно неповољним ситуацијама, након добро образложене и документоване потребе, са јасном назнаком разлике сврхе додјеле ове врсте помоћи у односу на друге мјере директних плаћања.

Мјере:

- Субвенционисање пољопривредног осигурања;
- Подршка складиштењу тржишних вишкова пољопривредних производа;
- Ванредне помоћи.

Ц. Ефекти од реализације циља

Реализација циља повећања обима и продуктивности пољопривредне производње осигураће сљедеће ефекте:

- Повећање количине произведених пољопривредних производа, а у крајњој инстанци повећање количине хране из домаће производње.

- Повећан степен самодовољности код појединих пољопривредних и прехранбених производа по основу повећања производње и супституције увоза.
- Повећање вриједности пољопривредне производње као посљедица повећања њеног обима и продуктивности. За пољопривредне произвођаче то је већи приход и добит, а за Републику Српску већа додана вриједност из пољопривреде.
- Смањена потреба за увозом кроз супституцију увезених количина повећаном домаћом производњом, те повећање извоза пољопривредних производа.
- Развој пољопривредне производње заснован на знању, који води повећању прихода и смањену трошкова.
- Повећана отпорност пољопривредне производње и прихода пољопривредних газдинстава на посљедице екстремно неповољних манифестација климе (елементарне непогоде) и значајне поремећаје у понуди и тражњи за пољопривредним производима на домаћем и иностраном тржишту.

Реализација циља повећања обима и продуктивности пољопривредне производње тијесно је повезана са истовременом реализацијом других стратешких циљева, а нарочито са циљем повећања конкурентности и интегрисања ланаца вриједности у пољопривредно-прехранбеном сектору. Конкретније мјере за реализацију првог стратешког циља и са њим повезаних специфичних циљева детаљније су разрађене у Акционом плану за реализацију Стратегије.

3.2. СЦ2: Повећање конкурентности и развој ланца вриједности у пољопривредно-прехранбеном сектору

Домаћа пољопривредна производња карактерише се ниским нивоом конкурентности али и неуређеним и недефинисаним везама између примарне пољопривредне производње и прехранбеног и трговинског сектора. Карактеристике пољопривредне производње често нису у складу са захтјевима тржишта, посебно иностраним, при чему производња варира како по количини, тако и по квалитету, што доводи до осцилација и у континуитету. Умјесто откупа малих количина од већег броја произвођача, прерађивачи и трговци окрећу се једноставнијем начину а то је увоз, при чему домаћи производи остају непродани. Откуп производа посредством задруга је мали и оне немају значајну улогу у повезивању ланаца вриједности, која би могла и требала бити значајнија.

Логика дјеловања код циља Повећања конкурентности и развој ланца вриједности у пољопривредно-прехранбеном сектору садржана је у сљедећој логичкој матрици:

Оснoв →		Циљ →	Ефекти
Снаге	Велики број субјеката активних у пољопривредној производњи.	Повећање конкурентности и интегрисање ланца вриједности у пољопривредно-прехранбеном сектору	Раст тржишности и повећање степена самодовољности домаће производње.
Шансе	Приступ и повлаштен положај према појединим иностраним тржиштима.		Интензивније кориштење стандарда квалитета и безбједности домаћих производа.
Слабости	Слаба хоризонтална и вертикална увезаност унутар пољопривредно-прехранбеног сектора.		Већа повезаност унутар ланца вриједности.

	Низак степен тржишности.		
Пријетње	Низак степен техничко технолошких иновација. Низак степен заштите домаћих производа.		Иновирање производа и процеса производње кроз тржишни и техничко технолошки ниво развоја предузетничких способности произвођача.

Слика 2. Основ и ефекти реализације стратешког циља Повећања конкурентности и интегрисања ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору

А. Основ за избор циља

Конкурентност домаће пољопривреде варира од године до године, па је сектор осјетљив на пад цијена и флукуацију истих, што посебно угрожава мала породична газдинства. Поред цјеновне неконкурентности постоји и потреба унапређења квалитативне конкурентности, што се може остварити јачањем препознатљивости производа на тржишту и увођењем различитих стандарда од стране произвођача, удружења, задруга и прерађивачких капацитета.

На домаћем тржишту присутан је велики број малих пољопривредних произвођача који се веома слабо или готово никако не удружују и не формирају неопходне произвођачке организације како би побољшали своју тржишну позицију. Мали пољопривредни произвођачи учествују првенствено у кратким ланцима продаје и нуде тржишту производе ниже вриједности. Кратки ланци продаје постају све интересантнији за потрошаче који нису цјеновно оријентисани, али захтијевају понуду производа веће додане вриједности, што изискује веће предузетничке способности малих произвођача.

Додатно погоршање позиције на тржишту хране узрокује неорганизован откуп и пласман производа као директна посљедица неорганизованости произвођача и непостојања јасних уговорних односа са трговинским и прерађивачким капацитетима. Због несигурности и недоследности у погледу испоручених количина, али и немогућности понуде производа по конкурентним цијенама, домаћи прерађивачи се често окрећу увозу сировине, како би побољшали своју тржишну позицију на отвореном тржишту. Поред тога, проблем је и у откупу производа од великог броја неорганизованих произвођача и мали број за то опремљених откупних центара. Разједињени пољопривредни произвођачи и неефикасне задруге немају могућност да понуде тржишту производе које би били довољни, како по квалитету, тако и по количини. Посљедица оваквог стања је ниска самодовољност у погледу подмиривања домаћих потреба становништва за храном, а то све резултира ниским нивоом робности, односно великим учешћем производње за властите потребе. Велики пољопривредни произвођачи с друге стране, иако располажу знатним количинама производа за снабдијевање тржишта, такође би требало да примјене додатне маркетиншко-логистичке функције како би допринијели подизању вриједности производа.

Проблем обезбјеђења довољних количина домаћих производа је могуће рјешавати и кроз унапређење стандарда процеса производње. Процес унапређења производње тражи финансијска улагања како у инпуте тако и неопходну опрему за наступ на тржишту. Тржиште постаје све захтјевније и константно се траже нови услови за осигурање квалитета производа како би потрошачи били сигурни и у квалитет и у поријекло производа. Један од начина унапређења квалитета је подстицање и улагање у неопходну опрему на газдинствима и у прерађивачким капацитетима за

задовољавање прописаних стандарда. Друга могућност јесте надоградња квалитета кроз примјену стандарда квалитета код произвођача и посредника у промету.

Б. Начин реализације циља

Унапређење конкурентности и јачање ланаца вриједности треба подстицати из два правца, с једне стране унапређењем цјеновне конкурентности, а с друге стране унапређењем квалитативне конкурентности, како малих и средњих, тако и великих пољопривредних произвођача. Из претходно описаног стања произилазе кључни специфични приоритети за реализацију другог стратешког циља:

1. Подршка инвестиционим улагањима у модернизацију пољопривредне производње;
2. Подршка заштити домаће производње;
3. Подршка унапређењу повезаности између произвођача, посредника и прерађивача примарних пољопривредних производа;
4. Подршка унапређењу система квалитета пољопривредних производа;
5. Подршка развоју иновација и предузетничких способности произвођача;
6. Подршка инвестицијама за развој дистрибутивних функција;
7. Подршка развоју и промоцији кратких ланаца продаје.

Подршка инвестиционим улагањима у модернизацију пољопривредне производње треба да обезбиједи подизање нивоа конкурентности домаће пољопривреде. Опште познато је да је домаћа пољопривреда код већине сектора цјеновно, али и нецјеновно неконкурентна. Подршка ће омогућити подизање конкурентности у два правца, како у погледу унапређења квалитета производа, кроз већу припремљеност производа за тржиште, тако и у погледу повећања продуктивности и јачања цјеновне конкурентности сектора. Ова констатација се поткрепљује и резултатима спроведеног истраживања за потребе израде ове Стратегије, којом приликом је установљено да пољопривредна газдинства имају низак ниво техничке опремљености и застарјелу опрему. Газдинства имају основне објекте за процес производње, али се при томе ради о старијим и примитивно опремљеним објектима. Техничко-технолошки напредак захтијева значајне инвестиције у прилагођавање технологија по секторима пољопривредне производње, опреме и инфраструктуре на газдинствима. За већину газдинстава та подршка значи субвенционисање трошкова **набавке пољопривредне механизације**, погонских машина (трактора и др.) и свих врста специјализираних прикључних оруђа. Код сточарске производње подршку треба усмјерити према **адаптацији, модернизацији и изградњи нових, те обнови постојећих објеката**, као и набавци опреме за мужу код мљекарских фарми или изградњи и модернизацији кланица код комерцијалних газдинстава која се баве товом стоке. Подршка инвестиционим улагањима у модернизацију воћарско-виноградарске производње биће усмјерена према **подизању нових засада, унапређењу и ширењу, као и набавци противградних мрежа**, а у повртарској производњи субвенционисању **набавке пластеника**. Сектор рибарства је сектор који има позитиван спољнотрговински биланс, тако да би тај сектор требало додатно унаприједити у погледу додавања вриједности примарним производима путем **набавке опреме за узгој, складиштење, транспорт и мини обраду рибе**. Обзиром да на тржишту постоји тражња за овим производима и да је сектор прилично извозно оријентисан нужно је улагање у **подизање нових или адаптацију постојећих рибњака**. Мјере које ће бити креиране у оквиру овог

стратешког циља утицаће на јачање позиције пољопривредних производа на домаћем тржишту, а даће допринос и развоју извозних потенцијала сектора. Мјера ће се спроводити кроз капитална улагања с циљем развоја и унапређења модернизације сектора и повећања конкурентности.

Мјере:

- Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење биљне производње;
- Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење сточарске производње;
- Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење аквакултуре;
- Подршка инвестицијама за модернизацију и обнову пољопривредне механизације;
- Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење прерађивачких капацитета;
- Подршка инвестицијама за опрему на пољопривредним газдинствима за пласман производа.

Подршка заштити домаће производње би требало да представља један од кључних механизма заштите тржишта пољопривредно-прехрамбених производа. Република Српска у већини производњи исказује недовољну самодовољност, а истовремено има и негативан спољнотрговински салдо код агроиндустријских производа. Међутим, у појединим годинама дешава се да због прекомјерног увоза дође до отежаног пласмана расположивих домаћих примарних пољопривредних производа. Прекомјеран увоз пољопривредно-прехрамбених производа уз ниже увозне цијене, које могу бити и посљедица стимулација извоза са домицилних на трећа тржишта, могу довести до нарушавања конкурентности домаћих произвођача и угрожавања домаће производње. Иако се спољнотрговинска заштита налази у надлежности Министарства спољне трговине и економских односа БиХ постоји могућност да се кроз сарадњу овог министарства са МПШВ РС предузму мјере којима би се утицало на **смањење прекомјерног увоза и заштиту домаће производње**. БиХ још увијек није чланица СТО, али је у преговорима о приступању овој организацији. На основу дијалога и преговора са СТО омогућено је успостављање билатералних уговора са ЦЕФТА земљама и Споразума о стабилизацији и придруживању са ЕУ. Подршка заштити домаће производње је спроведива кроз поштовање потписаних споразума и на основу домаћих законских и подзаконских аката, уз доказивање угрожености пласмана домаћих произвођача. У складу са ССП споразумом, мјере заштите је могуће уводити на ограничено вријеме трајања, с једне стране, а с друге стране доносиоци таквих одлука морају водити рачуна и о потребама и осигуравању прехрамбене сигурности домаћег становништва. При активирању механизма заштите, узимаће се у обзир и потребе прерађивача ради обезбјеђења неопходне сировинске базе и постизања конкурентности цијена финалних производа. Како би се правовремено одреаговало треба успоставити и **праћење стања на тржишту кроз развој тржишног информационог система**, који би могао бити инкорпориран у савјетодавни сектор. Подршка **изласку домаћих произвођача и прерађивача пољопривредно-прехрамбених производа на међународно тржиште** своди се на посредовање у успостављању контаката путем дипломатске мреже и коморског система, суфинансирања одласка на међународне сајмове, организовања презентација понуде изван БиХ и обезбјеђење потребних дозвола и сертификата за извоз пољопривредно-прехрамбених производа.

Мјере:

- Координација активности МПШВ РС и МСТЕО БиХ по питању спољнотрговинске заштите;
- Мониторинг понуде, тражње и цијена на тржишту пољопривредних производа;
- Подршка изласку домаћих произвођача и прерађивача пољопривредно-прехрамбених производа на међународно тржиште.

Подршка унапређењу повезаности између произвођача, посредника и прерађивача примарних пољопривредних производа је један од предуслова за успостављање и боље функционисање ланца вриједности у пољопривредно прехрамбеном сектору. Боља повезаност свих учесника у ланцу вриједности може се остварити кроз хоризонталну и вертикалну интеграцију да би се ојачала позиција, како домаћих пољопривредних произвођача, тако и самих прерађивача пољопривредних производа. Хоризонтална увезаност кроз **оснивање произвођачких организација** различитих правних облика даће прилику произвођачима да укрупне понуде, формирају одговарајући асортиман и ојачају преговарачку моћ у односу на наредне карике у ланцима дистрибуције. С циљем јачања ланца вриједности и пласмана производа потребно је остварити већу и бољу координацију на релацији производња–откуп–прерада–дистрибуција–потрошња, а ова веза би могла утицати и на заштиту домаће производње кроз осигуравање количина и везивање посредника у промету и прерађивача за домаћу сировинску базу, што би водило мањем увозу. Подршка **унапређењу капацитета произвођачких организација, задруга и удружења** ће се реализовати кроз додјелу новчане подршке за започињање и развој пословних активности везаних за набавку опреме и изградњу неопходне инфраструктуре за откуп и дораду пољопривредних производа (не само из аграрног буџета, него и из буџета локалних заједница и међународних пројеката). У случају задруга, детаљније мјере за унапређење пословања пољопривредних задруга разрађене су Програмом развоја задругарства у Републици Српској. Поред подршке успостављању услова за откуп и дораду пољопривредних производа, Министарство ће **субвенционисати откуп** посредством произвођачких организација, задруга и удружења исплатом премије по килограму откупљених производа.

Мјере:

- Доношење законске регулативе за произвођачке организације и подршка оснивању произвођачких организација у складу са ЕУ регулативом;
- Подршка унапређењу капацитета произвођачких организација, задруга и удружења;
- Подршка уговарању производње путем произвођачких организација, задруга и удружења.

Подршка унапређењу система квалитета пољопривредних производа. Системи квалитета који се непрестано развијају постају један од начина конкурентске борбе и стицања конкурентске предности на тржишту. Данас на развијеним тржиштима расту захтјеви потрошача у погледу безбједности хране, а модерни трендови иду у прилог производима који исказују тржишну препознатљивост и потврђен квалитет кроз различите облике стандардизације. Примјена и употреба стандарда за безбједност и квалитет хране омогућава произвођачима примарних производа и прерађивачима боље позиционирање на тржишту, као и повећање конкурентности, посебно на међународном тржишту. Домаће тржиште још увијек не препознаје довољно значај и улогу система квалитета пољопривредно-прехрамбених производа. На другој страни, развијена тржишта траже посједовање стандарда, без обзира да ли их креирају јавне

или приватне организације. Новачна подршка за трошкове **увођења стандарда квалитета** и обезбјеђење слєдивости производа даваће се произвођачима и пословним субјектима који показују јасну тржишну оријентацију, док за мале пољопривредне произвођаче подршку треба усмјерити ка развоју производа локалног карактера, препознатљивог за одређено географско подручје и њихову заштиту. Овај циљ подразумијева и креирање колективних брендова кроз успостављање произвођачких удружења и/или брендова региона. Подршка за овај циљ би обухватала јачање квалитативне конкурентности кроз увођење стандарда који се захтијевају за поједина тржишта као и **развој додатних идентификацијских ознака** како би се потрошачу олакшала идентификација производа из домаћег узгоја. Кроз развој мјера унутар овог циља се постиже и очување традиционалних производа, њихова заштита и валоризација на тржишту али и могућност развоја нових облика означавања пољопривредно-прехрамбених производа у форми националних маркетиншких ознака.

Мјере:

- Подршка увођењу добровољних стандарда квалитета (GlobalGAP и др.);
- Подршка изради елабората за заштиту производа ознакама географског поријекла (ЗОП, ЗОГП, ГТС);
- Подршка сертификацији органских производа;
- Развој националних маркетиншких ознака за пољопривредне производе.

Подршка развоју иновација и предузетничких способности произвођача односи се на идентификацију свих елемената који могу допринијети унапређењу пословања пољопривредних субјеката. Пољопривредни произвођачи имају скромна знања из области менаџмента, маркетинга и финансијских вјештина, што је једна и од кочница препознавања и укључивања у ланце вриједности. За она сеоска домаћинства која се определиле за пружање туристичких услуга, потребно је радити на унапређењу њихових предузетничким и маркетиншких способности на том подручју. Посебан изазов за пољопривредни сектор у РС је успостављање и развој пољопривредних калстера као новог вида предузетничке инфраструктуре који у почетку треба добити већу подршку док се кластери не позиционирају и не постану препознатљиви на тржишту. **Унапређење предузетничких способности** се може спроводити кроз организовање обука на специфичне теме и студијских посјета посредством пољопривредне савјетодавне службе, научних институција и међународних пројеката и организација. **Иновативна рјешења и нове технологије** требају бити резултат сарадње истраживача из научне заједнице и предузетника, што ће се дијелом подстицати мјерама у оквиру првог стратешког циља, као и активностима других министарстава и институција у земљи и иностранству. Не мора се увијек радити о посве новим технологијама, већ о примјени технологија које се већ користе у свијету, а подршка набавци нове опреме подстицаће се кроз подршку суфинансирању инвестиција пољопривредних газдинстава и прерађивача и друге видове приватно-јавног партнерства. За доношење ефикасних пословних одлука предузетницима у пољопривредно-прехрамбеном сектору су битне информације о понуди, тражњи, цијенама и трендовима на тржишту, што им обезбјеђује тржишно-информативни систем. **Тржишно-информативни систем** је неопходан и због једноставнијег управљања сектором и покретања процедура заштите домаћег тржишта и његово оснивање је предвиђено у периоду важења ове Стратегије.

Мјере:

- Подршка унапређењу предузетничких способности пољопривредних произвођача, пружалаца туристичких услуга и произвођачких организација;
- Подршка и развој предузетничке и иновативне инфраструктуре кроз локална партнерства (прехрамбени кластери);
- Успостављање и развој Пољопривредног тржишног информационог система.

Подршка развоју дистрибутивних функција тржишта односи се на изградњу и унапређење логистичких функција у пласману производа на тржишту с циљем продужавања вијека трајања производа, као и изједначавања понуде и тражње на тржишту и постизања већих продајних цијена те избјегавања прекомјерне понуде у вријеме приспијећа производа. **Инвестирање у пакирнице, сортирке, дорадна постројења, хладњаче и складишне капацитете**, довешће до јачања конкурентности пољопривредно-прехрамбеног сектора. Ове дистрибутивне функције доприносе и стварању производа са додатом вриједношћу. Кроз подршку за унапређење и инвестирање у дистрибутивне центре и развој функција осигурава се пуни асортиман производа, припремање пошиљки за различите купце и успостављање довољних количина и квалитета производа из различитих производних подручја.

Мјере:

- Подршка инвестицијама у регионалне дистрибуционе центре;
- Подршка инвестицијама за набавку опреме за дораду, прераду и пласман производа.

Подршка развоју и промоцији кратких ланаца продаје. Кратки ланци снабдијевања постају све популарнији међу цјеновно неоријентисаним потрошачима пољопривредно прехрамбених производима. Овај вид пласмана производа омогућава интензивније увезивање произвођача и потрошача и изградњу повјерења на уштрб развоја система стандарда али се исто тако базира на квалитету производа. У ЕУ се препознаје стратешка важност подршке локалним производима и кратким ланцима продаје, како на локалном, тако и на регионалном нивоу. Савремене дигиталне платформе омогућавају једноставан систем промоције локалних производа, као и дистрибуцију путем интернета. Кратки ланци, као облик пласмана пољопривредних производа и производа примарне прераде на газдинству, омогућавају потрошачима упознавање са начином производње, евентуално укључивање у радове на имању кроз развој руралног туризма. Кратки ланци продаје су и прилика за промоцију пољопривредних газдинстава. Поред тога, овај вид продаје, односно пласмана, производа карактерише ниска организованост произвођача, неразвијене предузетничке вјештине и сл. Овај специфичан циљ треба развијати кроз изградњу различитих облика кратких ланаца продаје, успостављање и развој платформи е-трговине, које у првом кораку могу имати промотивну улогу, а у наредном и продајну. Интернет платформе омогућавају малим произвођачима бржи приступ тржишту као и развој мануфактурних производа на изричите захтјеве потрошача. Унапређење кратких ланаца продаје је могуће спроводити и путем дана отворених врата који се организују у многим земљама ЕУ, те се на овај начин грађани могу упознати са локалним пољопривредницима и добити увид у пољопривреду, производњу хране и улогу пољопривредника. МПШВ РС је учинило први корак у унапређењу кратких ланаца продаја кроз доношење Правилника о условима одступања која се односе на субјекте у пословању са храном који имају мали обим производње. Додатни напори ће се усмјерити у промјену одређених законских рјешења како би се омогућила и интензивнија продаја путем аутомата као што су

млијекомати и др. У развијеним земљама на регионалном нивоу се развијају и робне марке којима се доказује да се ради о директној продаји локалних производа. Како би се олакшао приступ пољопривредника, односно њиховим удружењима јавним установама са развијеном услугом давања хране својим корисницима (нпр. студентске мензе и сл.) могла би се преузети позитивна искуства појединих развијених земаља за олакшавање јавних набавки кроз тзв. „зелене јавне набавке“. Осим претходно наведеног, а у циљу интензивнијег увезивања произвођача и потрошача, потребно је осигурати ланце продаје између произвођача органске и домаће хране и објеката за смјештај, исхрану и пиће у урбаним и руралним срединама (хотели, мотели, ресторани и сл.). Наиме, туристи и посјетиоци, вреднују овај вид услуге, што свакако утиче на потрошњу и развој руралних подручја. Такође овај вид пласмана до потрошача могуће је осигурати и кроз формирање кластера.

Мјере:

- Ревитализација локалних зелених пијаца и подршка успостављању и развоју сеоских пијаца путем пољопривредних удружења;
- Подршка брендирању пољопривредних производа;
- Подстицање унапређења „зелених“ јавних набавки за повећање квалитета исхране у јавним институцијама;
- Подршка наступу произвођачких организација на домаћим и међународним сајмовима;
- Подршка развоју платформи е-трговине и других облика директне продаје.

Ц. Ефекти од реализације циља

Реализација стратешког циља **Повећање конкурентности и интегрисање ланца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору** осигураће следеће ефекте:

- Остварена модернизација пољопривредно-прехрамбеног сектора;
- Постигнута већа пословна ефикасност пољопривредно-прехрамбеног сектора;
- Контрола поремећаја на тржишту пољопривредних производа;
- Већи ниво сарадње произвођача, трговине и прерађивача успостављен кроз откуп, прераду и пласман производа на домаће и инострано тржиште;
- Повећан квалитет пољопривредно-прехрамбених производа, кроз увођење јавних и приватних стандарда;
- Већа улагања у нове технологије и иновације и унапређене предузетничке способности произвођача;
- Развијенија дистрибутивна функција и предузетничка инфраструктура;
- Већа улагања у развој различитих облика кратких ланаца продаје, прераде, маркетинга и техничке помоћи;
- Раст додане вриједности пољопривредно-прехрамбених производа;
- Већа конкурентност домаће пољопривреде.

3.3. СЦЗ: Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса

Република Српска има разноврстан биљни и животињски свијет који јој свеукупно обезбјеђује висок ниво биолошке разноврсности. Пољопривреда даје допринос тој биолошкој разноврсности, али је уједно и угрожава кроз интензивирање пољопривредне производње и примјену производних и других поступака који угрожавају опстанак биљака и животиња. Због тога се пољопривредном производњом

треба бавити на одржив начин, заснован на компромису између интензивирања пољопривредне производње и очувања природе. Пољопривреда утиче двојако на биолошку разноликост, тако што је одржава или угрожава, зависно од одабране политике развоја пољопривреде, а прије свега од њене примјене. Један од изазова за пољопривреду су и климатске промјене које отежавају бављење пољопривредном производњом и умањују њене резултате уколико се не предузимају напори да се негативни утицаји климе ублаже или потпуно елиминишу. Сва подручја нису једнако повољна за бављење пољопривредном производњом, што резултира запуштањем пољопривредног земљишта у мање повољним подручјима и миграцијама становништва из тих подручја.

Логика дјеловања код овог циља садржана је у сљедећој логичкој матрици.

<i>Основ →</i>		<i>Циљ →</i>	<i>Ефекти</i>
Снаге	Висока биолошка разноврсност биљног и животињског свијета.	Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса	Одрживо кориштење природних ресурса.
Шансе	Повећање искориштености пољопривредног и обрадивог земљишта.		Већи број заштићених подручја и биљних и животињских врста.
	Боља искориштеност ливада и пашњака.		Валоризација мање повољних подручја за пољопривредну производњу.
Слабости	Висок проценат необрађеног земљишта и неискориштених пашњака.		Примјена добре пољопривредне праксе у пољопривреди.
	Неадекватно поступање са природним и органским ђубривима.		Повећање обима органске производње.
Пријетње	Неусклађена законска регулатива.		Заштита пољопривредног земљишта и вода.
	Климатске промјене.		Повећана примјена наводњавања.
	Даља деградација пољопривредног земљишта.		
	Интензивирање пољопривредне производње.		

Слика 3. Основ и ефекти реализације стратешког циља
Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса

А. Основ за избор циља

Основ за избор циља Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса је потреба да се природни ресурси расположиви за пољопривредну производњу, прије свега пољопривредно земљиште и вода, искористе у функцији остваривања економских користи, а да се при томе не угрозе природа и аутохтони биљни и животињски свијет. Полазни принцип одрживог развоја је да се добије „више (користи) од мање (ресурса)“. То у пољопривредној производњи значи употребу природних ресурса на начин који осигурава њихову дуготрајну употребу и да се при томе, због остваривања интереса пољопривредних произвођача, не жртвују интереси других корисника тих ресурса. Нарушавање биолошке равнотеже дешава се кроз замјену природних екосистема вјештачким, који немају могућности властитог (само)одржања и (само)обнављања и

кроз загађења земљишта и вода, а у крајњој инстанци и кроз утицај на промјену климе. Климатске промјене и допринос појединих сектора тим промјенама су данас топ тема у свијету и пољопривреда је идентификована као једна од дјелатности која у великој мјери доприноси тим промјенама. Одржив развој и циљ заштите природе није лако постићи у земљама у развоју, али треба стално težити остваривању тог циља и углавном не предузимати активности којима би се затечено стање погоршало.

У Републици Српској је степен употребе минералних ђубрива и пестицида низак, што се у контексту остваривања нижих приноса и прихода може сматрати као слабост, али истовремено је и предност, јер су велике површине тзв. „дјевичанског земљишта“ на којем никада или дуго времена нису употребљавана никаква хемијска средства. Биолошка разноврсност, и биљног и животињског свијета, је још увијек доста велика. Значајне су површине необрађеног и запушеног пољопривредног земљишта, што такође није добро, јер се и у том случају мијења његова флора и повећава присуство инвазивних врста, а пропуштене су прилике за остваривање значајних економских користи. Статус мање повољних подручја за пољопривредну производњу у РС није дефинисан и логично је да су она прва на удару деаграризације и депопулације. Мање интензивна пољопривредна производња, са умјереном и контролисаном употребом вјештачких инпута и производних поступака резултира нижим приносима и приходима, што неко мора да плати, или потрошачи, кроз више цијене пољопривредних производа, или држава кроз веће субвенције. У противном, ако се пољопривредни произвођачи само законски принуде на поштовање строжих еколошких норми, резултат ће бити напуштање производње и враћање на тренутно стање (значајне необрађене површине). Једно од подручја на којем ће се морати радити много на усклађивању законодавства са ЕУ је управо подручје заштите животне средине, а примјена бројних еколошких норми се рефлектује управо на пољопривреду. Реализацији циља одрживог кориштења природних ресурса у функцији веће заштите природе треба приступити постепено, али систематично и континуирано, тако да се у свакој години стратешког периода чине одређени позитивни помаци.

Б. Начин реализације циља

Заштита природе и одржива употреба природних ресурса оствариваће се кроз реализацију сљедећих специфичних приоритета:

1. Заштита и уређење пољопривредног земљишта;
2. Заштита и одржива употреба воде у пољопривредној производњи;
3. Већа производња енергије из обновљивих извора у пољопривреди;
4. Повећање обима пољопривредне производње на принципима органске производње;
5. Побољшање праксе управљања отпадом из пољопривреде и прехранбене индустрије;
6. Очување и одрживо управљање биљним и животињским генетичким ресурсима;
7. Разграничење подручја са природним ограничењима за пољопривредну производњу.

Пољопривредно земљиште је претпоставка за бављење пољопривредном производњом које треба користити на одржив начин, тако да буде расположиво и наредним генерацијама за производњу хране, што је један од услова опстанка људи на земљи. Заштиту и унапређење пољопривредног земљишта треба спроводити у складу

са документом Основа заштите, уређења и кориштења пољопривредног земљишта Републике Српске и на основу података о тренутном стању. Министарство ће у сарадњи са референтним институцијама за земљишну политику донијети **програм мониторинга пољопривредног земљишта** на основу којег ће се донијети и Програм кориштења државног пољопривредног земљишта. Заштита пољопривредног земљишта спроводиће се путем његове **заштите од ерозије и других облика деградације, заштите од унутрашњих и вањских вода и загађења органским и неорганским материјама, као и веће примјене конзервацијске обраде**. На основу претходних **педолошких анализа** спроводиће се мјера **побољшања плодности земљишта** које треба повезати са примјеном добре пољопривредне праксе и системом новчаних подстицаја. Још увијек је присутна и потреба деминирања преосталих површина минираних пољопривредног земљишта. Додатне напоре треба посветити ажурирању евиденција и пољопривредном земљишту, његовом квалитету, плодности, власништву и употреби, успостављању и ажурирању евиденција о кориштењу и закупу пољопривредног земљишта, а ова имплементација ове мјере се преклапа између првог и трећег стратешког циља. Циљ треба бити и спречавање пренамјене пољопривредног земљишта, без оправдане потребе, као и његов трајан губитак по разним основама.

Мјере:

- Програм мониторинга земљишта;
- Мјере заштите земљишта од ерозије и других облика деградације;
- Подршка праћењу и побољшању плодности земљишта.

Вода у различитим агрегатним стањима је кључна претпоставка за пољопривредну производњу. Воде као водног ресурса за пољопривреду има количински знатно мање него воде присутне на подручју Републике Српске, што повећава потребу њене рационалне употребе. За пољопривреду је најбитнија вода која се може искористити за наводњавање и у наредном периоду треба наставити стварање институционалних и инфраструктурних претпоставки за примјену ове агротехничке мјере, јер је наводњавањем условљено остваривање циљева повећања производње, продуктивности и конкурентности, нарочито у контексту најновијих промјена климе са посљедицама неповољним за пољопривреду. Наставиће се реализација инфраструктурних пројеката **изградње система за наводњавање и подршка инвестицијама у секундарну мрежу за наводњавање** од стране пољопривредних газдинстава. Међутим, треба прихватити реалности да се значајан дио пољопривредног земљишта неће моћи наводњавати у периоду важења ове Стратегије, као и то да се цјелокупно обрадиво земљиште не мора наводњавати са становишта вишегодишњих дефицита воде и томе треба подредити и прилагодити сјетвену структуру и друге агротехничке мјере, придајући посебну пажњу избору система наводњавања (штедљивији системи повећавају обухват наводњавања са истом количином расположиве воде), као и управљању процесима наводњавања у смислу количине воде и утицаја на механички састав земљишта. Код претходног специфичног циља поменуто је потреба заштите пољопривредног земљишта од великих вода, што ће се обезбиједити **изградњом и одржавањем насипа за одбрану од поплава и каналске и подземне мреже за одводњавање**. Пројектовање и изградња система за наводњавање, одводњавање и одбрану од поплава изводиће се у складу са Стратегијом интегралног управљања водама Републике Српске за период 2015–2024. година. Други аспект који повезује пољопривреду и воду је утицај пољопривреде на квалитет подземних и

површинских вода. **Заштита вода** од негативних утицаја пољопривредних активности спроводиће се путем адекватног збрињавања чврстих и течних органских ђубрива у сточарству и правилну употребу органских и вјештачких ђубрива, пестицида и других хемијских средства и отпада пољопривредног поријекла, примјеном принципа добре пољопривредне праксе и условљавањем додјеле подстицаја њиховом примјеном (тзв. унакрсна усклађеност). Посебан аспект употребе воде је доступност питке воде у руралним подручјима, што има директан утицај на развој сточарства и квалитет живота у руралним подручјима, а повећање те доступности је изван ингеренција Министарства пољопривреде и захтијева координацију са активностима других министарстава, локалних заједница и међународних пројеката.

Мјере:

- Подршка инвестиционим улагањима у наводњавање и одводњавање пољопривредног земљишта и заштиту од поплава;
- Заштита површинских и подземних вода од загађења из пољопривреде.

Већа производња енергије из обновљивих извора и смањење учешћа необновљивих извора глобални је циљ развоја у свијету, а нарочито у Европи. Жетвени остаци и отпаци у биљној производњи (**биомаса**) и ферменти од домаћих животиња (**био-гас**), као и производња енергетских биљака, су потенцијални извори енергије који су до сада били јако мало искориштени у РС. Поред тога, електрична енергија за потребе фарми и прерађивачких капацитета може бити успјешно замијењена њеном производњом помоћу соларних панела (**соларна енергија**). Будуће инвестиције у правцу производње енергије из биомасе и био-гаса требају бити охрабриване и субвенционисане, а производња енергије из обновљивих извора се већ субвенционише путем повлаштених откупних цијена. С обзиром на природну секцесију пашњака, нарочито у планинским подручјима, шумска вегетација се постепено шири, али је тај процес спор и неконтролисан. Стога је боље да се непродуктивне површине планинских пашњака и ливада плански **пошумљавају** чиме се са тих површина остварује већа додана вриједности, а оне постају извор техничке и огревне дрвне масе. Комбиновање узгоја шумских и пољопривредних биљака (**агрошумарство**) на истој површини земљишта такође је једна од опција додавања вриједности слабо продуктивним пољопривредним површинама. Обје мјере треба синхронизовати и комбиновати са мјерама из оквира Стратегије развоја шумарства, а добра околност је што је исто ресорно министарство надлежно за оба подручја дјеловања.

Мјере:

- Подстицаји за инвестициона улагања за производњу енергије из обновљивих извора из пољопривреде и за потребе пољопривреде;
- Пошумљавање пољопривредног земљишта и успостављање и одржавање агрошумарских пракси.

Као резултат повећане бриге за здравље људи је контрола квалитета хране коју људи конзумирају, односно контрола присуства резидуа различитих хемијских средстава која се користе у пољопривредној производњи. Као посљедица тога настало је диференцирање пољопривредних производа зависно од начина њихове производње и раздвајање конвенционалне, интегралне и органске пољопривредне производње. **Органска пољопривредна производња** се одвија без употребе синтетичких хемијских средстава. Поред прописа којима се регулишу услови и сертификација органске производње, да би се повећала производња хране произведене на тим принципима

произвођачима који примјењују те праксе даваће се већи новчани подстицаји у односу на конвенционалну производњу (по јединици површине или по грлу стоке), чиме ће се компензирати нижи приноси који карактеришу такву производњу и утицати на повећање за сада скромних површина и броја грла у систему органске производње.

Мјера:

- Субвенционисање органске пољопривредне производње.

Рурална подручја производе све више амбалажног отпада који се, у случају да не постоји организовани одвоз и депоновање, одлаже у природу, у шуме и уз водотоке. Због тога је битно да се систем организованог прикупљања чврстог отпада шири и обухвати што већи дио руралних подручја, што је у надлежности локалних заједница и за то задужених комуналних предузећа. Пољопривреда је значајан извор/генератор различитог неопасног и опасног амбалажног отпада који се често не третира и не збрињава на начин који није опасан по живот биљака, животиња и људи. То се, прије свега, односи на амбалажу од употребљених пестицида и ветеринарских лијекова, као и неке друге врсте отпада као што су кориштена моторна уља и гуме од пољопривредне механизације. У сточарству хазардни отпад представљају угинуле животиње и отпад који производи кланична индустрија. С циљем адекватног збрињавања опасног амбалажног отпада треба успоставити **пунктове за прикупљање и одвоз појединих врста опасног отпада** на депоније и успоставити адекватан систем третмана тог отпада на тим депонијама и изградити регионалне **кафилерије** и систем превоза животињских лешина и кланичног отпада.

Мјере:

- Организовано одлагање чврстог отпада у руралним подручјима и збрињавања опасног амбалажног отпада из пољопривреде;
- Изградња кафилерија и организовано збрињавање угинулих животиња и кланичног отпада.

С циљем заштите аутохтоних биљних врста и животињских ресурса, Република Српска је усвојила Програм заштите биљних генетичких ресурса и Програм очувања генетичких ресурса у области сточарства од 2020. до 2024. године. Циљ тих програма је заштита и очување аутохтоних сорти биљака и раса домаћих животиња које треба спроводити у складу са посебним **програмима in situ и ex situ надзора и заштите. On farm** одржаоцима **аутохтоних сорти и раса** треба осигурати посебне подстицаје. Подстицаје треба обезбиједити и за **гајење и репродукцију сјемена аутохтоних сорти биљака** које се гаје у пољопривреди. Поред тога, комбиновањем средстава из различитих извора треба наставити са истраживањима карактеризације и инвентаризације изворних и заштићених раса домаћих животиња и одржавање домаће банке биљних гена и успостављање банке гена домаћих животиња.

Мјере:

- Подршка програмима *in situ* и *ex situ* надзора и заштите аутохтоних сорти биљака и раса домаћих животиња;
- Подстицаји за узгој аутохтоних раса домаћих животиња и за гајење и репродукцију сјемена аутохтоних сорти биљака.

Сва подручја Републике Српске нису једнако повољна за бављење пољопривредном производњом због педолошких, климатских и других разлика. Логично, производни резултати у подручјима мање повољним за бављење пољопривредом су мањи и то је

разлог напуштања пољопривредне производње и миграција становништва из таквих подручја. Компензациони механизам је давање додатних новачних подстицаја у правцу смањења трошкова или повећања прихода од бављења пољопривредом у таквим подручјима. Полазна претпоставка за увођење такве врсте подстицаја је демаркација, односно **разграничење територије Републике Српске на подручја повољна и мање повољна за бављење пољопривредном производњом** (енгл. термин Areas with Natural Constraints). Први корак је дефинисање биофизичких критеријума на основу којих ће се извршити то разграничење, а након тога слиједи рад на прикупљању и обради података неопходних за примјену сваког критеријума и израда географских карата са подјелом територије РС на мање или више повољна подручја за бављење пољопривредном производњом. За стратешки период до 2027. године реално је да се спроведу само активности разграничења, а мање је вјероватно да ће бити прилике и новца да се уведу и додатна плаћања за привређивање у мање повољним подручјима.

Мјера:

- Разграничење подручја повољних и мање повољних за бављење пољопривредном производњом.

Ц. Ефекти за реализацију циља

Реализацијом стратешког циља Заштите природе и одрживог управљања природним ресурсима и са њим повезаним специфичним приоритетима и додатним мјерама створиће се претпоставке за остваривање следећих ефеката:

- Боља и већа употреба пољопривредног земљишта за пољопривредну производњу.
- Већа примјена наводњавања у пољопривреди.
- Мањи степен загађења подземних и површинских вода од пољопривредних активности.
- Већа енергетска ефикасност пољопривредне производње.
- Адекватно збрињавање отпада пољопривредног поријекла.
- Повећање пољопривредне производње на принципима органске производње.
- Већи степен заштите биљних и животињских генетичких ресурса.
- Стварање претпоставки за увођење додатних плаћања за бављење пољопривредном производњом у мање повољним подручјима.
- Унапређење и хармонизација прописа и политика из домена пољопривредне политике и заштите животне средине.

3.4. СЦ4: Ревитализација руралних подручја

Ревитализација руралних подручја представља један од стратешких праваца који излази изван оквира секторске политике и представља интегрални и просторни приступ развоју заснован на потенцијалима руралног простора Републике Српске у смислу територијалног капитала који чини рурално подручје, као што су природни потенцијали и ресурси, људски и социјални потенцијал, као и културно и историјско наслеђе. Нажалост, услед недостатка одговарајућих мјера руралне политике у дужем периоду, рурални капитал је нарушен, а његов потенцијал умањен. С циљем заустављања негативних трендова и активирања неискориштених ресурса руралног подручја, неопходна је ревитализација руралних подручја.

Логика дјеловања код циља Ревитализација руралних подручја садржана је у следећој логичкој матрици.

Основ →		Циљ →	Ефекти
Снаге	Територијални капитал руралног подручја у виду природног потенцијала, људског и социјалног капитала, културног и историјског наслеђа.	Ревитализација руралних подручја	Повећан број нових радних мјеста и могућности за запослење у руралном подручју.
Шансе	Диверзификација активности у руралном подручју. Рурално подручје као мјесто здравог живљења.		Унапређен квалитет живота у руралном подручју у погледу приступа јавној инфраструктури и јавним услугама.
Слабости	Нарушен потенцијал руралног подручја услед трајне миграције, запушеног земљишта, губитка и девастације историјских трагова и наслеђа.		Обезбијеђен стални извор средстава за рурални развој.
Пријетње	Политичка и економска нестабилност унутар БиХ и шире.		Идентификовани и заштићени елементи идентитета руралних подручја.

Слика 4. Основ и ефекти реализације стратешког циља Ревитализација руралних подручја

А. Основ за избор циља

Развој пољопривреде и шумарства, као доминантних економских активности који се вежу за развој руралних подручја, одавно не може да одговори, не само на проблеме незапослености у руралном подручју, већ и на друге проблеме развоја који се односе на укупан квалитет живота руралног становништва, као и очување идентитета руралних подручја кроз њихово историјско и културно наслеђе. Иако неповољне демографске промјене негативно погађају, како рурална, тако и урбана подручја, актуелни показатељи потврђују правило, да што је подручје удаљеније од урбаног центра, то су демографски показатељи лошији, па се чак говори и о руралним насељима у нестајању. Све већи изазов постаје обезбиједити јавну инфраструктуру и услуге у подручјима ријетке насељености, те зауставити одлазак преостале радне снаге из руралног подручја. С друге стране, природне љепоте руралног простора које су још увијек видљиве у појединим дијеловима Републике Српске, изворне и ненарушене негативним утицајем развоја, представљају изузетно вриједан потенцијал, који заједно са траговима историјског и културног наслеђа може бити вреднован као нови економски и социјални елемент развоја.

Б. Начин реализације циља

Из претходно описаног стања произилазе кључни приоритети за реализацију стратешког циља:

1. Економска ревитализација руралних подручја;
2. Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју;
3. Ревитализација идентитета руралних подручја;
4. Демографска ревитализација руралних подручја.

Економска ревитализација руралних подручја је пресудна за заустављање процеса миграција становника из руралних у урбана подручја, с једне стране, те ефикасног искориштавања расположивих ресурса с друге стране. Како је развој нових економских активности у руралном подручју предуслов повећања руралне запослености, може се слободно рећи да без економске ревитализације нема ни социјалне ревитализације руралних подручја. Економска ревитализација се постиже стварањем повољне климе за нове инвестиције у рурална подручја кроз различите пројекте **диверзификације активности на газдинствима и ван газдинстава**. Да ли ће фокус тих инвестиција бити на **рурални туризам (сеоски туризам, агротуризам, ловни туризам и др.)**, као све популарнију дјелатност у руралном подручју, или на **прераду на газдинству и производњу аутохтоних производа**, или на инвестиције у нова рурална предузећа без посебне повезнице са сектором пољопривреде и шумарства, као што су **различите предузетничке дјелатности** у области занатства, консултантских услуга, услужне индустрије или неких грана прерађивачке индустрије, то ће зависити од потенцијала појединих типова руралних подручја, њихове близине различитим тржиштима, те нивоа до којег се ослањају на локалне ресурсе или су засновани искључиво на подстицају вањског фактора. Отварање посебног фонда за рурални развој представља један од модела који може олакшати процес економске ревитализације и то у два правца: ревитализације пољопривредних газдинстава, као најбројнијих субјеката у руралном подручју, кроз производњу производа са додатом вриједности; ревитализације непољопривредних активности у руралном подручју, кроз искориштавање неискоришћених ресурса на газдинству и ван газдинства (материјални и нематеријални ресурси), те економске ревитализације руралне економије у цјелини, кроз привлачење инвестиција које долазе ван руралног подручја са циљем отварања нових радних мјеста, креирање нових производа, валоризацију постојећих ресурса и др. Посебан фонд за рурални развој може бити организован као други стуб аграрног буџета, по узору на Европску унију у моменту настанка политике руралног развоја или као посебан и издвојен програм мимо аграрног буџета, у ком случају би Влада издвајала и посебна средства за финансирање наведеног програма. С обзиром на већ постојеће пројекте родне сензибилизације у различитим секторима, па и у буџетском систему, свако планирање нових али и постојећих програма треба да се води принципима родног одговорног буџетирања, а то значи да се прате ефекти буџетских алокација према полу. Успјешан процес ревитализације села, сеоских газдинстава, укупног па и туристичког развоја (развоја руралног туризма), у иницијалној фази, захтијева едукацију руралног становништва у смислу подизања свијести о значају здраве животне средине, потреби очувања, заштите и унапређења животног простора, те едукацију у циљу подизања квалитета услужних активности, унапређења пољопривредне производње, кућне радности, опте културе и др.

Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју је континуирана активност локалног развоја, и представља предуслов унапређења квалитета живота у руралном подручју, са крајњим циљем задржавања постојећег и привлачења новог становништва у тај простор. **Ревитализација инфраструктуре** у условима све рјеђе насељености, данас мора тежити примјени иновативних модела јавно приватног партнерства који се већ примјењују у развијеном дијелу свијета, а које постају могуће у условима све већег степена дигитализације и интернетизације друштва. Предуслов примјене оваквих модела између осталог је и у **описмењавању руралног становништва по питању дигиталних услуга**, унапређење покривености руралног

простора са телекомуникационом кабловском и оптичком мрежом, као и другом основном инфраструктуром, као што је путна и саобраћајна инфраструктура, јавни превоз, водоснабдијевање, управљање отпадом, улична расвјета, пошта, банка и други инфраструктурни садржаји. Једнако важна је и **социјална инфраструктура и друге јавне услуге** коју чине културни и спортски садржаји, те садржаји који се односе на социјалну и здравствену заштиту, његу и чување дјеце и старијих и сл. И у овом случају, приликом програмирања буџетских мјера потребно је водити се потребама различитих друштвених група у односу на наведене инфраструктурне садржаје.

Ревитализација идентитета руралних подручја односи се на идентификацију свих оних елемената територијалног капитала руралних подручја (ендогени ресурси) који представљају основу за **валоризацију руралних подручја**, унапређење конкурентности руралних подручја, **откривање нових производа и очување и заштиту руралног наслеђа**. На овај начин додаје се нова вриједност подручјима у заостајању, те пружа шанса да се постојеће слабости ових подручја, као што су изолованост, напуштеност, заосталост, претворе заправо у њихову снагу и привуку нове инвестиције, као и нове становнике жељне започињања новог стила живљења блиском природи или примјене нове економске активности усклађене са принципима одрживог развоја. Процес ревитализације идентитета руралних подручја представља и обавезу сваког друштва у очувању његовог наслеђа, као јавног добра, а у којој мјери ће то наслеђе бити валоризовано у економском смислу зависиће од степена интеграције различитих економских и друштвених активности у оквирима руралног подручја и руралне економије, те примјене принципа мултисекторског развоја од стране свих нивоа власти. По узору на добре праксе Европске уније и других развијених земаља, примјеном партиципативног приступа и приступа одоздо према горе (LEADER методологија), реализација овог циља би подразумевала **подршку пројектима регионалног или локалног руралног развоја, анимирања и оснивања локалних акционих група, те изградње капацитета локалних актера за планирање и програмирање руралног развоја**. Како се у оквиру претприступних фондова за рурални развој (IPARD) за ове врсте пројеката резервишу намјенска средства, буџетирањем ових програма у оквирима аграрног буџета или мимо аграрног буџета, вршило би се допуњавање средстава претприступних и других фондова којима би се циљано подржавали пројекти руралног развоја.

Демографска ревитализација руралних подручја би се могла окарактерисати и као предусловом реализације ове Стратегије у цјелини, јер уколико негативни демографски трендови не буду ублажени у наредном периоду, рурални простор ће остати без носилаца активности на локалном нивоу, а поједини дијелови руралне територије и без корисника мјера аграрне и руралне политике. У таквој ситуацији Република Српска мора искористити све механизме на располагању за, ако не заустављање, оно барем ублажавање негативних демографских трендова. Примјери таквих мјера које се популарно зову мјере пронаталитетне политике, мјере демографске обнове, мјере за смјену генерација и сл. већ постоје широм свијета, а избор расположивих модела за Републику Српску зависи од институционалног и финансијског оквира расположивог за спровођење мјера. У случају формирања посебног фонда на нивоу Владе за пронаталитетну или демографску политику Републике Српске, ове мјере би постале саставни дио тих програма, док би у случају изостанка таквог фонда, предложене мјере биле дио политике развоја руралних подручја. Такве мјере би могле укључивати:

обезбјеђивање start-up подршке за младе пољопривредне произвођаче за заснивање или проширење газдинстава, наставак подршке младим агрономима, технолозима и ветеринарима за останак на селу и започињање или проширење бизниса, успостављање подршке за samozapoшљавање жена на селу и друге мјере подршке.

Ц. Ефекти од реализације циља

Реализација циља Ревитализација руралних подручја осигураће сљедеће ефекте:

- Повећан број нових радних мјеста и могућности за запослење у руралном подручју;
- Повећање прихода на газдинствима од продаје пољопривредних и других руралних производа те услуга туризма;
- Унапређен квалитет живота у руралном подручју у погледу приступа јавној инфраструктури и јавним услугама;
- Обезбијеђен стални извор средстава за рурални развој;
- Унапређен капацитет локалних актера за самоорганизовање, препознавање унутрашњих снага и слабости, те програмирање пројеката регионалног и локалног развоја, усмјерених на одржив развој руралног подручја;
- Идентификовани и заштићени елементи идентитета руралних подручја, те постигнуто очување традиције и традиционалних вриједности;
- Креирана нова радна мјеста у руралном подручју за запошљавање младих и жена, као основе за демографску обнову руралних подручја, заустављање емиграција из руралних подручја.

Мјере за реализацију циља:

- Подршка пројектима развоја руралног и агротуризма;
- Подршка пројектима развоја ловног и риболовног туризма;
- Подршка пројектима прераде пољопривредних производа на газдинству;
- Подршка пројектима развоја руралног предузетништва;
- Развој руралне инфраструктуре;
- Развој јавних услуга у руралном подручју;
- Развој „паметних села“ или „smart village“ пројеката;
- Подршка локалном руралном развоју;
- Брендирање руралних подручја и руралних производа;
- Start-up подршка за младе на селу за заснивање или проширење производње;
- Програм подршке samozapoшљавању и запошљавању жена на селу.

3.5. СЦ5: Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде

Реализација претходних стратешких циљева биће подржана и потпомогнута симултаним спровођењем низа активности системске подршке које ће се предузимати од стране Владе РС, Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, других министарстава, владиних и невладиних организација, научно-истраживачких институција, међународних пројеката и других носилаца.

Логика дјеловања код овог стратешког циља садржана је у сљедећој логичкој матрици.

Оснoв →		Циљ →	Ефекти
Снаге	Институционална и законодавна аутономија Републике Српске у области пољопривреде гарантована Уставом РС и БиХ.	Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде	Ефикаснији одговор институција на потребе сектора пољопривреде.
Шансе	Усклађивање са ЕУ институционалним и правним оквиром.		Примјењив законодавни оквир усклађен са ЕУ регулативама.
Слабости	Слаб капацитет институција у људским и технолошким ресурсима повезаним са дигиталним технологијама и ИТ системима.		Функционалан ИТ систем са ажурном евиденцијом ресурса у функцији развоја сектора пољопривреде.
Пријетње	Политичка и економска нестабилност унутар БиХ и шире.		Компетентни кадровски ресурси спремни да одговоре стратешким изазовима развоја сектора пољопривреде.

Слика 5. Основ и ефекти реализације стратешког циља
Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде

А. Основ за избор циља

Предуслов ефикасне реализације овог стратешког елемента или циља, као и претходно описаних стратешких циљева је у успостављању таквог институционалног, финансијског и правног оквира који ће омогућити реализацију стратешких циљева и мјера. Иако Република Српска од свог оснивања има Уставом гарантовану аутономију надлежности у области сектора пољопривреде, комплексно политичко уређење Босне и Херцеговине, налаже координацију надлежности различитих нивоа власти у БиХ у свим областима, па тако и у области пољопривреде. Ова координација често резултира размимоилажењем интереса различитих страна у процесу, угрожавање аутономије надлежности Републике Српске, те усложњавањем услова пословања за субјекте у сектору пољопривреде. У процесу усклађивања са ЕУ интеграцијама, који је у свим земљама, кандидатима и потенцијалним кандидатима за чланство у ЕУ, подржан кроз Инструмент претприступне помоћи (ИПА) у Босни и Херцеговини је често условљен испуњавањем политичких предуслова како би наведена средства била доступна. То за посљедицу има да Република Српска мора из властитих средстава да финансира дио процеса реформи, како у области институционалне изградње, тако и у области развоја ИТ система, изградње капацитета људских ресурса, технолошког развоја и др. То је један од разлога тренутно још увијек слабог капацитета институција за одговор на изазове развоја сектора пољопривреде у условима отвореног тржишта, како у односу на земље регије, тако и у односу на земље ЕУ, условима све сложенијих захтјева у погледу стандарда безбједности хране и квалитета производа за стављање на тржиште, условима све веће изложености временским екстремима који доводе у ризик укупну производњу или умањују значајно њену вриједност, те условима постизања задовољавајућег нивоа конкурентности у односу на примјену технолошких достигнућа у области савремене пољопривреде. Ниво примјене знања, како на страни креирања стратешког и правног оквира за развој сектора, тако и на страни примјене знања у технолошком процесу, производње и пласмана производа, представља кључни фактор

развоја, ефикасне примјене расположивих средстава и постизања максималних ефеката мјера аграрне политике које се спроводе у сектору.

Б. Начин реализације циља

Из претходно описаног стања произилазе кључни специфични приоритети за реализацију стратешког циља Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде:

1. Унапређење правног оквира за развој сектора пољопривреде;
2. Јачање институционалних капацитета за управљање сектором пољопривреде;
3. Успостављање пољопривредног информационог система;
4. Унапређење система за примјену знања у пољопривреди.

Унапређење правног оквира за развој сектора пољопривреде и руралних подручја у периоду имплементације овог стратешког оквира фокусираће се на следеће приоритете: (1) усклађивање правног оквира са новим стратешким смјерницама за период 2021–2027. година; (2) усклађивање правног оквира у области пољопривреде са правним оквиром Европске уније; (3) унапређење правног оквира у сектору пољопривреде са приоритетима везаним за прилагођавање климатским промјенама и заштитом животне средине; (4) хармонизација правног оквира унутар БиХ. Акционим планом за реализацију Стратегије одредиће се временски рокови за преглед (*screaming*) свих законских и подзаконских аката са аспекта њиховог садржаја и **прилагођавања у односу на циљеве постављене Стратегијом**, као и мјере које ће требати реализовати у сврху постизања циљева. У том смислу сасвим је извјесно доношење новог законског оквира за сектор пољопривреде у цјелини (Закон о пољопривреди), финансирање пољопривреде и руралног развоја (Закон о подстицајима), тржиште пољопривредних производа, организовање пољопривредних произвођача, тржиште пољопривредним земљиштем, пренос знања и информација у пољопривреди, пољопривредно савјетодаство и др. Међутим, правни оквир постаје ефикасан и стимулативан за развој сектора тек доношењем подзаконских аката којима се усмјерава понашање субјеката у области која је регулисана законом. У том смислу, потребно је доношење подзаконских аката који ће, с једне стране одговорити на потребе државе да уреди поједине сегменте развоја сектора, али истовремено омогући или чак стимулише субјекте у пољопривреди и руралном развоју да се прилагоде новим условима пословања. **Усклађивање правног оквира у области пољопривреде са правним оквиром Европске уније** је обавеза преузета започињањем процеса приступања Босне и Херцеговине Европској унији. У складу са датим обавезама, усклађивање правних аката са кореспондентним актима на нивоу ЕУ је континуиран процес. Међутим, наведени процес често представља трку у односу на измјене прописа које се дешавају на нивоу ЕУ и које су усклађене са динамиком промјена у привредној структури Европске уније, као и другим околностима и интересима везаним за функционисање заједнице од 27 држава чланица. Република Српска, као и Босна и Херцеговина у цјелини, доноси План интегрисања ЕУ легислативе у домаће законодавство, са дефинисаном динамиком преузимања појединих аката. Колико је наведени процес обиман и сложен свједочи чињеница да се 50% комплетне легислативе ЕУ односи управо на сектор пољопривреде. **Унапређење правног оквира у сектору пољопривреде са приоритетима везаним за прилагођавање климатским промјенама и заштитом животне средине**, иако повезано са претходним принципима дјеловања, представља нови изазов за све земље Западног Балкана, па

тако и за Републику Српску, а посљедица је новог „Зеленог плана“ Европске уније повезаног са принципима заштите животне средине, прилагођавања климатским промјенама, заштите биодиверзитета, сигурности и хране и др. Како су наведени принципи повезани са условима наступа, односно извоза, на заједничком тржишту Европске уније, биће неопходно да се правни оквир на нивоу Републике Српске на вријеме прилагоди у смислу одговора на нове изазове. Правни оквир треба прописати увођењем таквих стандарда у произвођачке праксе, док другим мјерама аграрне политике треба обезбиједити услове за унапређење капацитета свих субјеката у сектору за прилагођавање новим прописима. **Хармонизација правног оквира унутар БиХ** је неопходан процес с циљем унапређења тржишта пољопривредних производа, али и спровођења мјера аграрне политике у свим областима пољопривреде, руралног развоја, као и испуњавања услова за кориштење претприступних фондова ЕУ. У којој мјери ће наведена активност бити реализована зависи од свих нивоа власти у БиХ у овој области.

С циљем ефикасније реализације Стратегије, потребно је **јачање институционалних капацитета за управљање сектором пољопривреде**, који ће водити ка реализацији предвиђених циљева и мјера ка сљедећим правцима дјеловања: (1) Унапређење организације рада; (2) Јачање људских капацитета; (3) Унапређење техничке инфраструктуре; (4) Унапређење институционалних веза између Министарства и припадајућих организационих јединица. **Унапређење организације рада** унутар Министарства подразумијева преиспитивање функционалности постојећих одјељења унутар ресора чија надлежност се протеже над сектором пољопривреде и руралног развоја, те по потреби оснивање нових одјељења у складу са смјерницама зацртаним новим стратешким оквиром. С обзиром да у претходном стратешком периоду није остварено унапређење по питању надлежности у области анализе, праћења и евалуације мјера аграрне политике, као и даље неопходно намеће се јачање организационог устројства министарства у тој области. Такође, све је већа потреба праћења ЕУ легислативе, ИПА фондова, те процеса повезаних са ЕУ интеграцијама у цјелини. С циљем бољег искориштавања наведених процеса за јачање државне управе и капацитета у сектору, потребно је унаприједити организационе капацитете министарства за управљање овим процесима. Осим претходно наведеног, све су израженији захтјеви прилагођавања процеса рада и начина управљања сектором пољопривреде кроз примјену дигиталних начина рада, кориштењем различитих софтверских, односно ИТ рјешења, почев од регистра газдинстава, преко регистра подстицаја, земљишних парцела, рачуноводствених података и низа других регистара. Снажна ИТ јединица унутар министарства или на располагању министарству, неопходна је за управљање наведеним процесима. Да ли ће се наведена организациона унапређења реализовати новим запошљавањем, оснивањем нових одјељења унутар министарства или измјенама систематизације постојећих радних мјеста, одлука је коју ће донијети Влада у складу са правним и финансијским оквирима републичких органа. Један од начина превазилажења уских грла у горе наведеним областима је и у аутсорсовању, односно екстерном ангажовању услуга других професионалних организација и институција у складу са буџетским оквирима. Поред интерне организације Министарства битно је унапређење координације рада МПШВ РС са другим министарствима и институцијама на нивоу Републике Српске, ради усклађивања активности и удруживања средстава у циљу постизања синергетских ефеката. **Јачање људских капацитета** неопходан је предуслов за реализацију свих мјера аграрне

политике, односно свих послова у надлежности Министарства. Ова активност подразумева стручно усавршавање запослених, нова запослења, као и размјену искустава кроз сарадњу са сродним институцијама у земљи и иностранству. С циљем реализације активности, Министарство мора користити све ресурсе на располагању, те на најбољи могући начин искоришћавати могућности које произилазе из процеса приступања ЕУ, а који се односе на TWINNING, TAIEX и друге програме усмјерене на јачање између осталог и људских капацитета институција. Нова запошљавања требају бити резултат дубинске анализе потреба за новом експертизом, анализе обима посла и оптерећености појединих позиција унутар министарства, те стављање ових параметара у односу на укупан број корисника. У том погледу извјесна је потреба јачања капацитета Агенције за аграрна плаћања у смислу броја и структуре запослених, организације послова, као и обука запослених у складу са припремама за кориштење претприступних средстава у будућем периоду, те обавеза које произилазе из процеса акредитације Агенције за аграрна плаћања прописане ЕУ регулативама. **Унапређење техничке инфраструктуре** Министарства односи се прије свега на електронски, односно данас све више дигитални, начин управљања процесима и техничке претпоставке које тај процес подразумева, на успостављање алата, база података, регистара и других облика чувања и размјене података као подлога за реализацију, праћење и евалуацију мјера аграрне политике. С друге стране, техничке претпоставке односе се и на смјештај и услове рада запослених. С обзиром да укупан број запослених у Министарству прелази 160 заједно са свим службама у његовом саставу (при чему је ресор за пружање стручних услуга распоређен у седам подручних јединица), испуњавање наведених техничких предуслова битан је фактор успјешности организације процеса рада. **Унапређење институционалних веза између Министарства и припадајућих организационих јединица.** Синергетски ефекти различитих политика и мјера постићи ће своје циљеве само ако се они буду реализовали истовремено и у истом правцу. Састав постојећег Савјета за аграрну политику треба „освјежити“, а његов рад интензивирати. Поред овог савјета треба формирати стална стручна тијела за поједине области као што су управљање природним ресурсима, заштита домаће пољопривредне производње, тржиште пољопривредних производа, контрола квалитета пољопривредних производа, прехранбена индустрија, FADN комитет, равноправност полова и унапређење положаја жена на селу итд. О свим битним питањима треба организовати округле столове и друге видове јавних дискусија и консултација уз учешће домаћих и иностраних експерата и представника пољопривредних произвођача и прехранбене индустрије. Ови скупови, уз адекватну подршку штампаних и електронских медија, представљају ефикасан начин размјене важних информација битних за развој сектора. Министарство пољопривреде треба остваривати ефикаснију сарадњу са другим министарствима и институцијама на ентитетском и државном нивоу.

Успостављање интегралног пољопривредног информационог система односи се на пет основних подсистема који представљају језгро пољопривредног информационог система. То су:

1. Статистички систем базиран на подацима из пописа пољопривреде;
2. Мреже рачуноводствених података пољопривредних газдинстава (енгл. FADN);
3. Пољопривредни тржишни информациони систем (AMIS/ПТИС)
4. Регистри и GIS подсистеми:
 - Регистар пољопривредних газдинстава и Регистар клијената,

- Регистар идентификације животиња,
 - Фитосанитарни регистар,
 - Регистар вина и винове лозе,
 - Регистар органске хране и други регистри.
5. Интегрисани административни контролни систем (енгл. IACS) који чине:
- Систем идентификације земљишних парцела (енгл. LPIS),
 - Компјутеризована база података о животињама која се примењује за мјере подршке по грлу,
 - Интегрисани систем контроле који осигурава систематске провјере захтјева за подршку засноване на рачунарским унакрсним провјерама и физичким контролама на фарми (провјере на лицу мјеста).

Прва три подсистема се углавном користе у доношењу одлука, док су остали системи техничке природе и углавном служе за реализацију политика пољопривреде и руралног развоја.

Интегрисани административни контролни систем (енгл. IACS) осигурава управљање и контролу мјера подршке дохотку пољопривредних произвођача (регреси, премије) на стандардизован начин. IACS покрива годишњи процес, који започиње тако што фармери подносе захтјев за подршку (подстицаје). Овај захтјев се на нивоу ЕУ подноси онлајн. Да би подржале пољопривреднике у овом процесу, овлаштена институција (Агенција за плаћања) треба пољопривредницима пружити унапријед утврђене информације које они могу потврдити, исправити или попунити. Агенција за плаћања затим провјерава да ли пољопривредници испуњавају услове за подстицај, путем административних провјера свих пријава и провјера на узорку фармера на фарми. Након тога слиједе исплате пољопривредницима гдје се узимају у обзир сви извјештаји административних провјера и провјера на фармама. На крају Агенција за плаћања ажурира унапријед успостављене захтјеве за помоћ за следећу годину са информацијама прикупљеним током текуће године. Систем се примјењује на све мјере подршке дохотку (било да су обавезне или не), као и на одређене мјере подршке руралном развоју које се додјељују на основу броја хектара или животиња које држи фармер. Описани поступак односи се јединствена плаћања по хектару, односно по фарми. Земље ЕУ такође користе IACS како би осигурале да пољопривредници поштују неке захтјеве и стандарде прописане унакрсним усаглашавањем (*cross compliance*).

LPIS систем идентификације земљишних парцела је географски информациони систем који садржи просторне податке, евидентира типове система производње, кориштена подручја и осигурава основу за процјену ризика који је повезан са плаћањима. LPIS је кључна компонента Интегрисаног административног система контроле (IACS). Систем идентификације пољопривредних парцела успоставља се на основу карата, катастарских докумената или других картографских референци. Успостављање овог система подразумева дигитализацију података о пољопривредном земљишту због чега је неопходна сарадња МПШВ РС за Републичком управом за геодетске и имовинско-правне послове и Министарством за просторно уређење, грађевинарство и екологију.

Платни систем је извршни административни механизам који спроводи мјере подршке за пољопривреду и рурални развој, објављује подршке, обрађује захтјеве за подршку, спроводи одобрења уз спроведене контроле, објављује резултате и обезбјеђује трансфер новца. По потреби IACS систем прати и систем унакрсне усклађености који

омогућава процес успоставе усклађености између примања подршке пољопривредника и поштивања основних правила која се односе на очување животне средине, здравља људи и животиња, као и добробити животиња.

За систематско праћење стања у сектору пољопривреде и контролу исплате подстицајних средстава нужно је постојање ажурног **Регистра пољопривредних газдинстава** и **Регистра клијената**. Унапређење и одржавање Регистра пољопривредних газдинстава имплементира се путем уписа и редовног ажурирања података у том регистру. Према постојећем систему регистрације, газдинства се разврставају на комерцијална и некомерцијална породична пољопривредна газдинства, а наведени статус пољопривредних газдинстава у регистру је повезан са правима на поједине мјере подршке и обавезама плаћања пензионог и здравственог осигурања. У периоду реализације овог стратешког документа нужно је размотрити и редефинисати те критеријуме с циљем укључивања што већег броја газдинстава у систем евиденције, а не само оних газдинстава која аплицирају на подстицајна средства, те је потребно изједначити права великих и малих газдинстава на приступ средствима, те систем регистрације учинити стимулативним за повећање учешћа младих као носилаца пољопривредних газдинстава, као и жена носилаца пољопривредних газдинстава.

Унапређење и ажурирање регистра домаћих животиња је активност која је нужна са становишта стварања подлоге за нови начин исплате подстицаја у сточарству, али са становишта бројних других циљева као што је нпр. стварање претпоставки за извоз млијека и млијечних производа, меса и прерађевина од меса, спровођење мјера селекције у сточарству, заштите здравља домаћих животиња и сл. Иако је овај регистар успостављен још прије петнаестак година, он је непоуздан и нужно је његово ажурирање чак и по цијену да се он успостави испочетка. Ажурирању регистра домаћих животиња треба приступити одмах у оквиру циља пружања системске подршке развоју сектора пољопривреде. Регистрација домаћих животиња у регистру и појачана контрола тачности података биће разлози због којих ће и сами сточари вршити притисак на Канцеларију за идентификацију домаћих животиња да ажурира ту базу података. У међувремену треба наставити са развојем Ветеринарског информационог система, као алата на републичком нивоу који ће министарству и ветеринарским организацијама омогућити ефикасно праћење не само здравственог стања, већ и ефеката појединих мјера на развој сектора сточарства и ветеринарске заштите у цјелини.

Пољопривредни рачуноводствени систем (енгл. FADN) је значајан извор података за разне анализе у функцији вођења аграрне политике и извор података пољопривредним газдинствима за доношење њихових пословних одлука. Овај систем је у Републици Српској успостављен на пилот основи и у будућности га треба проширивати и јачати усвајањем неопходних процедура, израдом адекватног софтвера за унос и обраду података, повећањем броја газдинстава у узорку газдинстава која се прате и пружањем помоћи пољопривредним газдинствима код евидентирања и систематизовања података.

Једнако битан информациони систем за повећање степена тржишности пољопривредних производа и олакшавање њихове продаје и постизање повољнијих набавних или продајних цијена је **успостављање и одржавање пољопривредног тржишног информационог система (ПТИС)**. На почетку треба институционално ријешити ко ће прикупљати, обрађивати и дистрибуирати тржишне информације. Затим

ће бити потребно дефинисати процедуре и начин прикупљања података, успоставити мрежу учесника у том систему и изнаћи ефикасан, широко доступан и што јефтинији систем за дистрибуцију информација из ПТИС-а. Успостављање и вођење овог информационог система ће захтијевати значајна финансијска средства и због тога би то требало кандидовати као пројект који би се финансирао из грант средстава ЕУ или неке међународне организације.

Унапређење и одржавање фиторегистра као обавезног регистра за праћење и контролу производње сјеменског и садног материјала те контролу и праћење субјеката који се баве производњом, откупом и складиштењем кромпира и других биљних врста. Унапређење рада и одржавање фиторегистра такође је један од предуслова реализације обавезног програма надзора над карантинским болестима и штеточинама, а наведено опет предуслов прометовања сјеменског и садног материјала, кромпира и других врста према тржишту ЕУ. Успостављање осталих регистара у пољопривреди (регистар вина и винове лозе, регистар органских произвођача и др.) такође је дио процеса усклађивања са ЕУ правним оквиром и у наредном периоду треба даље да се развија и усклађује.

Умјесто класичног циља унапређења савјетодавне службе, у наредном стратешком периоду приоритет треба бити у усмјеравању свих расположивих капацитета у образовању, истраживању и савјетодавству на **Успостављање система за примјену знања и информација у пољопривреди**. Само на тај начин сектор пољопривреде у Републици Српској ће моћи избјећи трајно заостајање за развијеним земљама у нивоу примјене нових технологија у пољопривреди. Како би сви субјекти у пољопривреди, велика и мала газдинства били дио овог система, у овом програмском периоду ће се наставити јачање људских, материјалних и техничких капацитета јавне савјетодавне службе и проширивати њена сарадња са приватном савјетодавном службом и научним организацијама, на једној страни, и крајњим корисницима њених услуга, на другој страни. **Унапређење узгојно-селекцијског рада у сточарству, као и Успостављање прогнозно-извјештајне службе у пољопривреди** карике су система примјене знања и информација у пољопривреди који даље треба развија и усавршавати, како у техничко-технолошком смислу, тако и у смислу људских капацитета за управљање овим процесима. Унапређење процеса планирања, програмирања и пружања савјетодавних услуга треба ићи у правцу уважавања потреба корисника и укључивања удружења пољопривредних произвођача и других интересних група у фазе планирања, имплементације и евалуације савјетодавног рада. Потребне жене на селу за овом врстом услуга и подршке у великој мјери су исказане у претходном периоду, тако да ће се у спровођењу Стратегије наставити са посебном савјетодавном подршком женама и удружењима жена пољопривредних произвођача, а рад савјетодаваца прилагођавати и унапређивати у складу са потребама жена на селу.

Посебан сегмент система примјене знања и информација у пољопривреди односи се и на безбједност производа пољопривредне производње за људску исхрану. У том контексту Република Српска треба да одговори новим приоритетима и стандардима које ће наметнути тзв. „Зелени план“ или „Green deal“ Европске уније. Због тога ће се у новом стратешком периоду наставити са **јачањем капацитета у области лабораторијске дијагностике и фитосанитарне контроле и спровођењем програма заштите биљака и подршком програмима за спречавање појаве заразних болести и унапређења добробити животиња**. То подразумева и спровођење ветеринарских

санитарних мјера и промовисање и примјену стандарда за унапређење добробити домаћих животиња.

Ц. Ефекти од реализације циља

Реализација циља Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде осигураће следеће ефекте:

- Ефикаснији одговор институција на потребе сектора пољопривреде у смислу подршке развоју постојећих и оснивању нових бизниса у пољопривреди;
 - Примјењив законодавни оквир усклађен са ЕУ регулативама који ће бити стимулативан за субјекте у сектору у смислу њиховог постепеног прилагођавању правилима које намећу тржишни стандарди;
 - Функционалан ИТ систем са ажурном евиденцијом ресурса у функцији развоја сектора пољопривреде који ће омогућити ефикасну контролу и управљање ресурсима у пољопривреди;
 - Компетентни кадровски ресурси спремни да одговоре стратешким изазовима развоја сектора пољопривреде као и потребама корисника у сектору;
 - Успостављена мрежа подршке за већи ниво примјене знања у пољопривреди, обједињавањем скромних ресурса које Република Српска има у сфери образовања, истраживања и савјетодавства;
- Изграђен и функционалан систем слједивост у ланцу производње од њиве до трпезе, односно осигуран систем контроле безбједности пољопривредних производа за људску исхрану.

Мјере за реализацију циља:

- Доношење новог Закона о пољопривреди, Закона о подстицајима и других законских аката у складу са ЕУ директивама;
- Успостављање Интегрисаног информационог система у пољопривреди;
- Успостављање система за контролу и безбједност пољопривредних производа.

3.6. Унакрсни приоритети

Приликом реализације Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја у периоду до 2027. године пет претходно описаних и разрађених стратешких циљева треба бити унакрсно усклађено и са неколико приоритета (који су компатибилни и са свјетским циљевима одрживог развоја) о којима треба водити рачуна код реализације сваког стратешког циља, приоритета и мјере, а степен значаја и мјера те усклађености зависиће од сваког конкретног циља или мјере. Ти приоритети су:

- Равноправност полова и унапређење положаја жена у руралним подручјима;
- Генерацијска обнова и давање предности младим пољопривредницима;
- Борба против сиромаштва и смањење разлика између сиромашних и богатих.

Жене на селу су битан ослонац руралног развоја јер су оне више везане за породицу, дају значајан допринос њеном одржању и репродукцији, обезбјеђују прехранбену сигурности, а често су и извршиоци већег дијела неплаћених послова у пољопривредној производњи, док су на другој страни често оштећене у расподјели и трошењу стечених прихода. Стога, приликом реализације мјера подстицајне и кредитне политике треба отклањати баријере које узрокују неравноправан приступ субвенцијама и кредитима за припаднике различитих родова. Такође, и код обезбјеђења приступа руралној инфраструктури и јавних услугама на селу, треба водити рачуна о специфичним

потребама жена. У неким случајевима чак треба прибјегавати и мјерама позитивне дискриминације, тако што ће одређене мјере подршке бити доступне само женама са села (нпр. програми економског оснаживања жена на селу) или ће се њима давати повлаштен приступ (нпр. одређене квоте) или већа висина подстицаја (тзв. top-up плаћања), као нпр. код субвенција за инвестициона улагања.

Један од озбиљних проблема руралних подручја у Републици Српској је њихово старење, јер млади одлазе са села, а у селима остају стари који нити могу, нити имају амбицију, да се озбиљно баве пољопривредном производњом и да у њу инвестирају. Управо је диверзификација бизниса и прихода шанса да се млади задрже на селу, тако што ће им село бити мјесто становања, а мјесто рада оближњи град или неки властити пољопривредни или непољопривредни бизнис, као што су туризам, производне или непроизводне услуге, трговина и сл. Основа за почетак властитог бизниса може бити управо породично имање које ће преузети наредна генерација и у том имати грант и кредитну подршку за покретање различитих start-up бизниса. Уз истовремено унапређење руралне инфраструктуре и јавних услуга у руралним подручјима, села могу постати озбиљни конкуренти градовима у погледу избора мјеста становања. Подмлађена домаћинства, чија егзистенција не зависи само од пољопривреде, могу бити носиоци руралне ренесансе у Републици Српској, удахњујући нови живот породичним имањима, умјесто да их насљедници нуде на продају у бесцјење. За такав сценарио нису довољни напори само Министарства пољопривреде (нпр. давањем предности код појединих субвенција младим пољопривредницима са специјалистичким образовањем), него то мора бити шири развојни концепт који ће подржати већина других министарстава и локалних заједница, кроз наклоњену пореску политику, финансијску подршку, медијску промоцију и друге мјере.

Статистички и други подаци потврђују да је већи број сиромашних у руралним у односу на урбана подручја. Сиромашним руралним породицама често не преостаје ништа друго него да се баве пољопривредном производњом, за што имају скромне производне ресурсе и финансијска средства. Поред тога, као ситни произвођачи обично су искључени из шема подстицаја и кредитирања, што их држи у зачараном кругу сиромаштва. Стога треба осмислити програме посебне помоћи и за таква газдинства, намјенске обуке за започињање бизниса, посебне мјере подстицаја, намјенске кредитне линије и сл. У томе значајан допринос могу дати међународни пројекти (као што су нпр. IFAD пројекти) и донатори. У досадашњој политици додјеле подстицаја било је уобичајено диференцирање мјера за комерцијална и некомерцијална, односно за велика и мала пољопривредна газдинства. Ово се нарочито односило на мјере субвенционисања инвестиционих улагања. То је логичан приступ у ситуацији недовољних средстава да се удовољи свим захтјевима, али на тај начин малим газдинствима отежава прелазак од малих у велика.

4. КЉУЧНИ СТРАТЕШКИ ПРОЈЕКТИ

Стратешки циљеви и проритети реализоваће се путем мјера које представљају редовне активности појединих министарства, институција и јединица локалне самоуправе и путем посебно осмишљених пројеката који ће се финансирати из ентитетског буџета и из донаторских и кредитних извора.

За неке у наставку наведене пројекте је већ извјесно да ће се реализовати, а остали пројекти су потенцијални пројекти за чију реализацију треба буџетирати посебна средства у буџету РС или усагласити њихову реализацију са Европском комисијом, Свјетском банком, Међународним фондом за развој пољопривреде (IFAD) и другим међународним организацијама и институцијама. Индикативна листа тих пројеката је у наставку.

Табела 22. Одобрени и потенцијални пројекти за реализацију стратешких циљева

	Назив пројекта	Финансијер	Износ	Статус
1.	Програм директних плаћања у пољопривреди	МПШВ РС	196.000.000 КМ	Финансира се на годишњем нивоу из буџета РС
2.	Програм подршке капиталним улагањима у пољопривреди	МПШВ РС	105.000.000 КМ	Финансира се на годишњем нивоу из буџета РС
3.	Програм за финансирање научних истраживања у пољопривреди	МПШВ РС Донатори Научно-истраживачке институције	3.000.000 КМ	Потенцијални пројекат
4.	Пројекат развоја пољопривреде и руралних предузећа	IFAD	33.000.000 УСД	Одобрен (2021-2025)
5.	Пројекту унапређења отпорности и конкурентности сектора пољопривреде	Свјетска банка (WB)	26.5000.000 ЕУР	У припреми (2022-2026)
6.	IPARD у оквиру IPA III предприступне помоћи	ЕУ	Није још дефинсан (ЕУ4Agri 20 мил. ЕУР 2020-2024)	Програмирање у току
7.	Израда и одржавање софтверске платформе за посредовање у изнајмљивању пољопривредног земљишта	Донација	300.000 КМ	Потенцијални пројекат
8.	Израда LPIS базе података	Свјетска банка (WB)	1.000.000 КМ	Потенцијални пројекат
9.	Пројекат успостављање тржишног информационог система	Свјетска банка (WB)	200.000 КМ	Потенцијални пројекат
10.	Пројекат успостављање националних маркетиншких ознака за пољопривредне производе	Донација (ЕУ и други донатори)	800.000 КМ	Потенцијални пројекат
11.	Пројекат успостављања и адаптације зелених пијаца	Донација (ЕУ и други донатори)	3.000.000 КМ	Потенцијални пројекат

	<i>Назив пројекта</i>	<i>Финансијер</i>	<i>Износ</i>	<i>Статус</i>
12.	Пројекат подршке производњи енергије из обновљивих извора у пољопривреди	Донација (ЕУ и други донатори)	7.000.000 КМ	Потенцијални пројекат
13.	Пројекат стварања претпоставки за организовано збрињавање анималног отпада	Донација (ЕУ и други донатори)	5.600.000 КМ	Потенцијални пројекат
14.	Пројекат одрживи економски развој и заштита околине подручја с природним ограничењима у Босни и Херцеговини	Влада Италије	2.400.000 ЕУР	Одобрен (2021-2024)
15	Пројекат развоја паметних села ("smart villages")	Донација (ЕУ и други донатори)	7.000.000 КМ	Потенцијални пројекат

5. ОКВИРНИ ФИНАНСИЈСКИ ПЛАН

У складу са чл. 30 Закона о стратешком планирању и управљању развојем у Републици Српској, извори финансирања за реализацију стратешких приоритета одрживог развоја Републике Српске су: буџет Републике Српске, средства обезбјеђена на основу јавно-приватног партнерства, средства предприступних и других фондова Европске уније, бесповратна средства других међународних институција и организација, кредити међународних развојних институција, други извори.

Већина циљева и мјера за њихову реализацију изискује одређена финансијска средства. Иако то нису средства које искључиво обезбјеђује МПШВ РС из расположивог аграрног буџета, најчешће се тај извор узима као примаран за финансирање реализације Стратегије, односно циљева и мјера чији обим, динамика и начин реализације се морају прилагодити расположивим изворима финансирања.

У 2021. години аграрни буџет износи 75 милиона КМ и пројекција је да ће се тај буџет у периоду важења Стратегије повећавати за 2% годишње, тако да би у 2027. години требао да износи 84,5 милиона КМ.

Табела 23. Пројекција аграрног буџета РС 2021–2027. година

	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
Аграрни буџет	75,0	76,5	78	79,6	81,2	82,8	84,5

Структура употребе расположивих средстава у аграрном буџету и њихово комбиновање са другим изворима били су и остаће велики изазов за реализацију пољопривредне и руралне политике. Поред финансирања тзв. системских мјера које се сврставају у трећи стуб подршке, највећи дио буџета се распоређује између првог и другог стуба, тј. између директне подршке произвођачима и тржишту и мјера подршке руралном развоју (често поистовијеђене са подршком капиталним улагањима (тј. инвестицијама), која је годинама ишла у корист фаворизовања директне подршке. Иако већина земаља региона стреми ка хармонизацији система новчане подршке пољопривреди са начином на који се то ради у ЕУ, Република Српска није спремна за радикалне заокрете и значајно нагло смањивање директних плаћања тако да ће се то одвијати постепено. У том смислу овим стратешким документом се усваја шема постепене промјене структуре трошења аграрног буџета до 2027. године, како је то приказано у табели број 23.

Табела 24. Пројекција структуре трошења аграрног буџета РС (2021–2027)

Врста подршке	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	2026.	2027.
Мјере подршке тржишту и директне подршке произвођачима	71,3%	70,5%	69,9%	69,7%	67,5%	65,9%	64,0%
Структурне мјере и мјере руралног развоја	22,4%	23,2%	24,0%	24,3%	26,4%	28,0%	30,0%
Опште мјере у вези са пољопривредом	6,3%	6,3%	6,1%	6,1%	6,1%	6,1%	6,0%
Укупно аграрни буџет	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

У задњој 2027. години за подршку тржишту и директну подршку пољопривредним произвођачима издвајало би се 54,1 милиона КМ, за подршку руралном развоју 25,3

милиона КМ, а за подршку мјерама општег (системског) карактера 5,1 милиона КМ (које би у мешувремену требале бити додатно растерећене неких мјера које се тренутно финансирају из аграрног буџета, а требале би се финансирати из других извора).

Детаљнији услови и начин исплате новчаних подстицаја биће регулисани, прво Законом о подстицајима (чије доношење се планира одмах након усвајања ове Стратегије), а затим и подзаконским актима као што су правилници и упутства са вишегодишњим или једногодишњим важењем.

Извор финансијске подршке појединим групацијама пољопривредних произвођача су и локалне самоуправе (градови и општине), као и међународне владине и невладине организације и пројекти са кредитном или донаторском подршком. Њихове активности често компромитују напоре Владе и Министарства у спровођењу аграрне политике, јер се неке мјере дуплирају, а пољопривредни произвођачи у различитим подручјима доводе у неравноправан положај по питању висине субвенција. Стога се све локалне заједнице требају суздржавати од давања додатних новчаних подстицаја из мјера групе директне подршке произвођачима, а своја буџетска средства расположива за развој пољопривреде и сеоских подручја сконцентрисати на мјере тзв. другог стуба, тј. подршку руралном развоју, примарно инвестиционим улагањима пољопривредних газдинстава и прерађивача. У том смислу треба успоставити континуирану размјену информација и координација активности Министарства са локалним заједницама у правцу усклађивања појединих мјера подршке и начина њиховог финансирања на локалном и ентитетском нивоу, а већем усклађивању мјера и начина њиховог подстицања донијеће недавно усвојени Закон о стратешком планирању и управљању развојем у Републици Српској.

У случају међународних организација, Влада и Министарство са истима требају наставити већ постојећи дијалог и активно учествовати у припреми и реализацији њихових пројекта и активности у оквиру тих пројеката, како би оне биле у што већој мјери усклађене са стратешким циљевима и политикама Републике Српске за развој њене пољопривреде и руралних подручја.

Претходно је много лакше постићи у случају пројекта који се реализују на бази кредитног задужења БиХ и РС, јер у том случају Министарство у великој мјери може утицати на начин трошења тих средстава. Исто вриједи и за донације чији прималац и имплементатор су поједине институције Републике Српске.

Сигурно је да се новчана подршка реализацији појединих стратешких циљева неће свести само на средства аграрног буџета РС (чији износ је пројектован у табели 22, већ и на друге изворе финансирања (ЕУ претприступни фондови, буџети локалних заједница, помоћ развијених земаља путем њихових развојних агенција, кредитна задужења и донације међународних финансијских и развојних институција и организација итд.), са којима треба рачунати, али се износи те подршке не могу егзактно процијенити и квантификовати у овом документу.

Подршка инвестиционим улагањима пољопривредних газдинстава и предузећима из сектора прехрамбене индустрије базира се на суфинансирању одређеног износа укупних инвестиционих улагања, што значи да преостали износ морају обезбиједити инвеститори из властитих средстава или из кредита. Због тога је битно да финансијске институције, **комерцијалне банке и микрокредитне организације**, прате инвеститоре са **кредитним линијама за пољопривреду** чија понуда по износима, роковима и

осталим условима кредитирања треба бити прилагођена потребама и условима пољопривреде. Поред финансирања инвестиција, пољопривредна газдинства имају потребу за кредитним средствима и за краткорочно финансирање текуће производње (ратарство, тов и сл.). Додатне изворе за кредитирање пољопривреде обезбјеђује и **Инвестиционо-развојна банка (ИРБ)** Републике Српске, која не кредитира директно пољопривреду, али која обезбјеђењем јефтиних средстава за кредитирање пољопривреде индиректно утиче на смањење каматних стопа за крајње кориснике. Иако нерадо, комерцијалне банке све чешће и у већем обиму финансирају и дјелатности пољопривреде, а МКО то раде одавно, али су њихове каматне стопе још увијек доста високе. Једно од ограничења одобравања кредита пољопривредним газдинствима су биле недовољне гаранције за поврат кредита и тај простор успјешно попуњава **Гарантни фонд РС** који пољопривредним газдинствима и предузећима даје повољне гаранције као инструмент обезбјеђења кредита. Могућност да пољопривредна газдинства добију кредит биће још израженија у случају реализације инвестиционих пројеката у оквиру **IPARD програма** јер се у тим пројектима у правилу не одобрава претфинансирање.

Табела 25. Финансијски оквир за период важења стратешког документа (2021-2027)

Ознака стратешког циља, проритета и мјере	Структура финасирања (%)	Укупно (КМ)	Аграрни буџет (КМ)	Остали извори	
1. Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње	43.9%	407,850,000	385,100,000	22,750,000	
1.1. Повећање употребе пољопривредних површина	11.1%	103,100,000	98,100,000	5,000,000	
1.1.1. Успостављање и ажурирање евиденција о пољопривредном земљишту и база података о кориштењу пољопривредног земљишта	0.1%	1,000,000	0	1,000,000	У оквиру буџета РУГИП РС
1.1.2. Примјена Закона о порезу на непокретности на пољопривредно земљиште	0.0%	0	0	0	У оквиру буџета Пореске управе РС и градова и општина
1.1.3. Посредовање у изнајмљивању пољопривредног земљишта	0.1%	500,000	100,000	400,000	Донатори, локалне заједнице
1.1.4. Откуп пољопривредног земљишта од старачких домаћинстава	0.4%	3,600,000	0	3,600,000	Оштине и градови и приватна предузећа
1.1.5. Уређење и укрупњавање пољопривредног земљишта	0.0%	0	0	0	Аграрни буџет РС
1.1.6. Директна плаћања по јединици обрађене површине	10.5%	98,000,000	98,000,000	0	Аграрни буџет РС
1.2. Повећање обима сточарске производње	9.3%	86,400,000	86,400,000	0	
1.2.1. Директна плаћања по грлу стоке	9.3%	86,400,000	86,400,000	0	Аграрни буџет РС
1.3. Повећање продуктивности у пољопривредној производњи	19.3%	179,300,000	179,300,000	0	
1.3.1. Директна плаћања по јединици утрошених инпута	2.6%	24,000,000	24,000,000	0	Аграрни буџет РС
1.3.2. Директна плаћања на бази количине остварене производње	2.6%	24,000,000	24,000,000	0	Аграрни буџет РС
1.3.3. Директна плаћања по литри откупљеног млијека	10.8%	100,000,000	100,000,000	0	Аграрни буџет РС
1.3.4. Субвенција по килограму живе мјере утовљене стоке	3.0%	27,500,000	27,500,000	0	Аграрни буџет РС
1.3.5. Подршка програмима производње домаћег сјеменског и садном материјала и квалитетног приплодног подмлатка у сточарству	0.4%	3,800,000	3,800,000	0	Аграрни буџет РС
1.4. Измјена структуре пољопривредне производње	1.9%	17,200,000	17,200,000	0	

Ознака стратешког циља, проритета и мјере	Структура финасирања (%)	Укупно (КМ)	Аграрни буџет (КМ)	Остали извори	
1.4.1. Диференцирање висине подстицаја по јединици обрађене површине	0.9%	8,650,000	8,650,000	0	Аграрни буџет РС
1.4.2. Диференцирање висине подстицаја по грлу стоке	0.9%	8,550,000	8,550,000	0	Аграрни буџет РС
1.5. Примјена нових технологија и научних достигнућа у пољопривредној производњи	0.4%	4,000,000	2,000,000	2,000,000	
1.5.1. Пружање савјетодавних услуга за пољопривредне произвођаче	0.0%	0	0	0	Буџет МПШВ РС и међународни пројекти
1.5.2. Образовање пољопривредних произвођача за пољопривредна занимања	0.0%	0	0	0	Буџети МПК РС и МНРВОИД РС
1.5.3. Обуке за пољопривредне произвођаче као дио цјеложивотног учења	0.0%	0	0	0	Буџет МПШВ РС и међународних пројеката
1.5.4. Оснивање Савјета за научна истраживања у пољопривреди	0.0%	0	0	0	Волонтерски ангажман
1.5.5. Пилот програм за финансирање научних истраживања у пољопривреди	0.3%	3,000,000	1,500,000	1,500,000	Аграрни буџет РС, донатори и буџети научно-истраживачких институција
1.5.6. Побољшање дисеминације резултата научних истраживања	0.1%	1,000,000	500,000	500,000	Аграрни буџет РС, донатори и буџети научно-истраживачких институција
1.6. Боље управљање ризицима у пољопривреди	1.9%	17,850,000	2,100,000	15,750,000	
1.6.1. Субвенционирање пољопривредног осигурања	0.4%	3,500,000	1,750,000	1,750,000	Аграрни буџет РС и пољопр.газдинства
1.6.2. Подршка складиштењу тржишних вишкова пољопривредних производа	0.0%	350,000	350,000	0	Аграрни буџет РС
1.6.3. Ванредне помоћи	1.5%	14,000,000	0	14,000,000	Аграрни буџет РС
2. Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору	38.1%	354,040,000	104,956,000	249,084,000	
2.1. Подршка инвестиционим улагањима у модернизацију пољопривредне производње	33.9%	315,100,000	94,530,000	220,570,000	

Ознака стратешког циља, проритета и мјере	Структура финасирања (%)	Укупно (КМ)	Аграрни буџет (КМ)	Остали извори	
2.1.1. Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење биљне производње	3.1%	29,000,000	8,700,000	20,300,000	Аграрни буџет РС, IPARD, кредити и властита средства пољопр. газдинстава
2.1.2. Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење сточарске производње	6.0%	55,500,000	16,650,000	38,850,000	Аграрни буџет РС, IPARD, кредити и властита средства пољопр. газдинстава
2.1.3. Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење аквакултуре	2.4%	22,000,000	6,600,000	15,400,000	Аграрни буџет РС, IPARD, кредити и властита средства пољопр. газдинстава
2.1.4. Подршка инвестицијама за модернизацију и обнову пољопривредне механизациј	13.7%	127,600,000	38,280,000	89,320,000	Аграрни буџет РС, IPARD, кредити и властита средства пољопр. газдинстава
2.1.5. Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење прерађивачких капацитета	7.0%	65,000,000	19,500,000	45,500,000	Аграрни буџет РС, IPARD, кредити и властита средства инвеститора
2.1.6. Подршка инвестицијама за опрему на пољопривредним газдинствима за пласман производа	1.7%	16,000,000	4,800,000	11,200,000	Аграрни буџет РС, IPARD, кредити и властита средства пољопр. газдинстава
2.2. Подршка заштити домаће производње	0.1%	840,000	350,000	490,000	Буџети МПШВ РС и МОФТЕР БиХ
2.2.1. Координација активности МПШВ РС и МСТЕО БиХ по питању спољнотрговинске заштите	0.0%	0	0	0	Постојећи буџети министарстава
2.2.2. Мониторинг понуде, тражње и цијена на тржишту пољопривредних производа	0.0%	140,000	0	140,000	МОФТЕР БиХ
2.2.3. Подршка изласку домаћих произвођача и прерађивача пољопривредно-прехрамбених производа на међународно тржиште	0.1%	700,000	350,000	350,000	Аграрни буџет, МТТ РС, међународни пројекти, властита средства предузетника

Ознака стратешког циља, проритета и мјере	Структура финасирања (%)	Укупно (КМ)	Аграрни буџет (КМ)	Остали извори	
2.3. Подршка унапређењу повезаности између произвођача, посредника и прерађивача примарних производа	0.3%	2,900,000	700,000	2,200,000	Буџет МПШВ РС
2.3.1. Доношење законске регулативе за произвођачке организације и подршка оснивању произвођачких организација у складу са ЕУ регулативом	0.0%	0	0	0	Буџет МПШВ РС
2.3.2. Подршка унапређењу капацитета произвођачких организација, задруга и удружења	0.2%	1,400,000	700,000	700,000	Аграрни буџет, IFAD пројекат, донатори и властита средства чланова
2.3.3. Подршка уговорању производње путем произвођачких организација, задруга и удружења	0.2%	1,500,000	0	1,500,000	IFAD пројекат
2.4. Подршка унапређењу система квалитета пољопривредних производа	0.5%	4,510,000	2,000,000	2,510,000	
2.4.1. Подршка увођењу доброволјних стандарда квалитета (GlobalGAP и др.)	0.2%	2,010,000	1,005,000	1,005,000	Аграрни буџет, пројекти са међународним финансирањем, пољопривредна газдинства и привредна друштва
2.4.2. Подршка изради елабората за заштиту производа ознакама географског поријекла (ЗОП, ЗОГП, ГТС)	0.1%	1,000,000	420,000	580,000	Аграрни буџет, IFAD пројекат, пројекат Свјетске банке
2.4.3. Подршка сертификацији органских производа	0.1%	700,000	350,000	350,000	Аграрни буџет РС и донатори
2.4.4. Развој националних маркетиншких ознака за пољопривредне производе	0.1%	800,000	225,000	575,000	Аграрни буџет РС, пројекти са међународним финансирањем
2.5. Подршка развоју иновација и предузетничких способности произвођача	0.7%	6,150,000	870,000	5,280,000	
2.5.1. Подршка унапређењу предузетничких способности пољопривредних произвођача и произвођачких организација	0.1%	800,000	0	800,000	Пројекти са међународним финансирањем и донатори

Ознака стратешког циља, проритета и мјере	Структура финасирања (%)	Укупно (КМ)	Аграрни буџет (КМ)	Остали извори	
2.5.2. Подршка и развој предузетничке и иновативне инфраструктуре кроз локална партнерства (прехранбени кластери)	0.5%	4,350,000	870,000	3,480,000	Аграрни буџет РС и IFAD пројекат
2.5.3. Развој и успостављање Пољопривредног тржишног информационог система	0.1%	1,000,000	0	1,000,000	Пројекат Свјетске банке
2.6. Подршка инвестицијама за развој дистрибутивних функција	2.5%	23,100,000	5,600,000	17,500,000	
2.6.1. Подршка инвестицијама у регионалне дистрибутивне центре	0.3%	2,700,000	1,350,000	1,350,000	Аграрни буџет РС, једнице локалне самоуправе, предузетници
2.6.2. Подршка инвестицијама за набавку опреме за дораду, прераду и пласман производа	1.8%	17,000,000	3,400,000	13,600,000	Аграрни буџет РС, пројекти са међународним финансирањем, једнице локалне самоуправе и предузетници
2.6.3. Ревитализација локалних зелених пијаца и подршка успостављању и развоју сеоских пијаца путем пољопривредних удружења	0.4%	3,400,000	850,000	2,550,000	Аграрни буџет РС, ЕУ и други пројекти са међународним финансирањем
2.7. Подршка развоју и промоцији кратких ланаца продаје	0.2%	1,440,000	906,000	534,000	
2.7.1. Подршка брендирању пољопривредних производа	0.0%	320,000	256,000	64,000	Аграрни буџет РС и предузетници власници бренда
2.7.2. Подстицање унапређења "зелених" јавних набавки за повећање квалитета исхране у јавним институцијама	0.0%	0	0	0	-
2.7.3. Подршка наступу произвођачких организација на домаћим и међународним сајмовима	0.1%	700,000	350,000	350,000	Аграрни буџет РС, пројекти са међународним финансирањем, излагачи
2.7.4. Подршка развоју платформи Е-трговине и других облика директне продаје	0.0%	420,000	300,000	120,000	Аграрни буџет РС и донатори
3. Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса	5.7%	52,650,000	15,085,000	37,565,000	

Ознака стратешког циља, проритета и мјере	Структура финасирања (%)	Укупно (КМ)	Аграрни буџет (КМ)	Остали извори	
3.1. Заштита и уређење пољопривредног земљишта	1.2%	10,800,000	2,835,000	7,965,000	
3.1.1. Програм мониторинга земљишта	0.2%	1,400,000	700,000	700,000	Аграрни буџет РС, јединице локалне самоуправе
3.1.2. Мјере заштите земљишта од ерозије и других облика деградације	0.9%	8,650,000	1,760,000	6,890,000	Аграрни буџет, јединице локалне самоуправе и власници пољопривредног земљишта
3.1.3. Подршка праћењу и побољшању плодности земљишта	0.1%	750,000	375,000	375,000	Аграрни буџет и власници земљишта
3.2. Заштита и одржива употреба воде у пољопривредној производњи	1.9%	17,500,000	3,500,000	14,000,000	
3.2.1. Подршка инвестиционим улагањима у наводњавање и одводњавање пољопривредног земљишта и заштиту од поплава	1.9%	17,500,000	3,500,000	14,000,000	Аграрни буџет, пројекат Свјетске банке, власници пољопривредног земљишта
3.2.2. Заштита површинских и подземних вода од загађења из пољопривреде	0.0%	0	0	0	-
3.3. Повећање производње енергије из обновљивих извора у пољопривреди	0.9%	8,575,000	1,925,000	6,650,000	
3.3.1. Подстицање инвестиционих улагања за производњу енергије из обновљивих извора из пољопривреде и за потребе пољопривреде	0.8%	7,700,000	1,925,000	5,775,000	Аграрни буџет РС, IPARD, донације, инвеститори
3.3.2. Пошумљавање пољопривредног земљишта и успостављање и одржавање агрошумарских пракси	0.1%	875,000	0	875,000	МПШВ РС и власници земљишта
3.4. Повећање обима пољопривредне производње на принципима органске производње	0.2%	1,575,000	1,575,000	0	
3.4.1. Субвенционисање органске пољопривредне производње	0.2%	1,575,000	1,575,000	0	Аграрн буџет РС
3.5. Побољшање праксе управљања отпадом из пољопривреде и прехрамбене индустрије	0.8%	7,350,000	1,400,000	5,950,000	

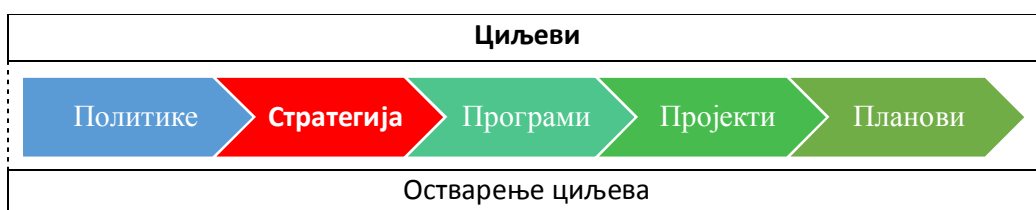
Ознака стратешког циља, проритета и мјере	Структура финасирања (%)	Укупно (КМ)	Аграрни буџет (КМ)	Остали извори	
3.5.1. Организовано одлагање чврстог отпада у руралним подручјима и збрињавања опасног амбалажног отпада из пољопривреде	0.0%	350,000	0	350,000	Јединице локалне самоуправе и донатори
3.5.2. Изградња кафилерија и организовано збрињавање угинулих животиња и клаоничког отпада	0.8%	7,000,000	1,400,000	5,600,000	Аграрни буџет РС, ЕУ и други донат
3.6. Очување и одрживо управљање биљним и животињским генетичким ресурсима	0.2%	1,850,000	1,850,000	0	
3.6.1. Подршка програмима in situ и ex situ надзора и заштите аутохтоних сората биљака и раса домаћих животиња	0.1%	1,050,000	1,050,000	0	Аграрни буџет С
3.6.2. Подстицање узгоја аутохтоних раса домаћих животиња и за гајење и репродукцију сјемена аутохтоних сората биљака	0.1%	800,000	800,000	0	Аграрни буџет РС
3.7. Разграничење подручја са природним ограничењима за пољопривредну производњу	0.5%	5,000,000	2,000,000	3,000,000	
3.7.1. Разграничење подручја повољних и мање повољних за бављење пољопривредном производњом	0.5%	5,000,000	2,000,000	3,000,000	Аграрни буџет РС и донације (Влада Италије)
4. Ревитализација руралних подручја	5.5%	51,360,000	21,760,000	29,600,000	
4.1. Економска ревитализација руралних подручја	1.8%	17,100,000	8,250,000	8,850,000	
4.1.1. Подршка пројектима развоја руралног и агротуризма	0.8%	7,500,000	3,450,000	4,050,000	Аграрни буџет РС, МТТ РС, ЕУ и пружаоци услуга агротуризма
4.1.2. Подршка пројектима развоја ловног и риболовног туризма	0.2%	1,600,000	800,000	800,000	Аграрни буџет РС, донације, властита средства ловаца и риболоваца
4.1.3. Подршка пројектима прераде пољопривредних производа на газдинству	0.2%	1,400,000	700,000	700,000	Аграрни буџет РС, IFAD пројекат, пољопривредна газдинства
4.1.4. Подршка пројектима развоја руралног предузетништва	0.7%	6,600,000	3,300,000	3,300,000	Аграрни буџет РС, IFAD пројекат, пољопривредна газдинства

Ознака стратешког циља, проритета и мјере	Структура финасирања (%)	Укупно (КМ)	Аграрни буџет (КМ)	Остали извори	
4.2. Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралним подручјима	0.8%	7,000,000	0	7,000,000	Локалне заједнице, јавна предузећа, донатори, ...
4.2.1 Развој руралне инфраструктуре	0.0%	0	0	0	Влада РС, јединице локалне самоуправе, донације и рурално становништво
4.2.2. Развој јавних услуга у руралном подручју	0.0%	0	0	0	Ресорна министарства, донације, јавна предузећа и установе, јединице локалне самоуправе
4.2.3. Развој "паметних села" или "smart village" пројеката	0.8%	7,000,000	0	7,000,000	Међународне организације и др. донатори
4.3. Ревитализација идентитета руралних подручја	1.4%	13,100,000	3,050,000	10,050,000	
4.3.1. Подршка локалном руралном развоју	0.7%	6,100,000	3,050,000	3,050,000	Аграрни буџет РС, ЕУ и други донатори, јединице локалне самоуправе
4.3.2. Брендирање руралних подручја и руралних производа	0.8%	7,000,000	0	7,000,000	ЕУ и други донатори
4.4. Демографска ревитализација руралних подручја	1.5%	14,160,000	10,460,000	3,700,000	
4.4.1. Start-up подршка за младе на селу за заснивање или проширење производње	0.7%	6,760,000	6,760,000	0	Аграрни буџет РС
4.4.2. Програм подршке samozapošljavanju и запошљавању жена на селу	0.8%	7,400,000	3,700,000	3,700,000	Аграрни буџет РС, међународне организације и донатори
5. Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде	6.9%	63,748,000	30,699,000	33,049,000	
5.1. Унапређење законодавног оквира у сектору пољопривреде и прехранбене индустрије	0.1%	650,000	650,000	0	
5.1.1. Доношење новог Закона о пољопривреди, Закона о подстицајима и других законских аката у складу са ЕУ директивама	0.1%	650,000	650,000	0	Аграрни буџет РС

Ознака стратешког циља, проритета и мјере	Структура финасирања (%)	Укупно (КМ)	Аграрни буџет (КМ)	Остали извори	
5.2. Јачање институционалних капацитета за управљање сектором пољопривреде	4.6%	43,200,000	21,600,000	21,600,000	
5.2.1. Успостављање система за контролу и безбједност пољопривредних производ	0.9%	8,200,000	4,100,000	4,100,000	Аграрни буџет РС, Свјетска банка, ЕУ и други донатори
5.2.2. Успостављање система за контролу и безбједност пољопривредних производа	3.8%	35,000,000	17,500,000	17,500,000	Аграрни буџет РС, ЕУ и други донатори
5.3. Успостављање пољопривредног информационог система	0.3%	3,000,000	0	3,000,000	
5.3.1. Успостављање Интегрисаног информационог система у пољопривреди	0.3%	3,000,000	0	3,000,000	Свјетска банка
5.4. Унапређење система за примјену знања у пољопривреди	1.8%	16,898,000	8,449,000	8,449,000	
5.4.1. Успостављање система за примјену знања и информација у пољопривреди	1.8%	16,898,000	8,449,000	8,449,000	Аграрни буџет, ЕУ и други донатори.
УКУПНО	100%	929,648,000	557,600,000	372,048,000	

6. ОКВИР ЗА СПРОВОЂЕЊЕ, ПРАЋЕЊЕ, ИЗВЈЕШТАВАЊЕ И ВРЕДНОВАЊЕ СТРАТЕШКИХ ДОКУМЕНАТА

Један од принципа стратешког менаџмента је континуитет и поступност у планирању. То значи да за сваки период треба да постоји план који је најдетаљнији за најближи период (годину), а мање детаљан за периоде који слиједе после њега. Стратегије и политике су уопштени плански документи, са дефинисаним циљевима и кључним акцијама, који се касније разрађују кроз планове и програме. Први корак у разради ове Стратегије представља Акциони план за реализацију Стратегије који на неки начин чини њен саставни дио. Поред АП, након усвајања Стратегије, уследиће припрема у усвајање поањбних планова и програма којима ће се детаљније разрадити задаци за поједина подручја дјеловања, периоде, територије и сл.

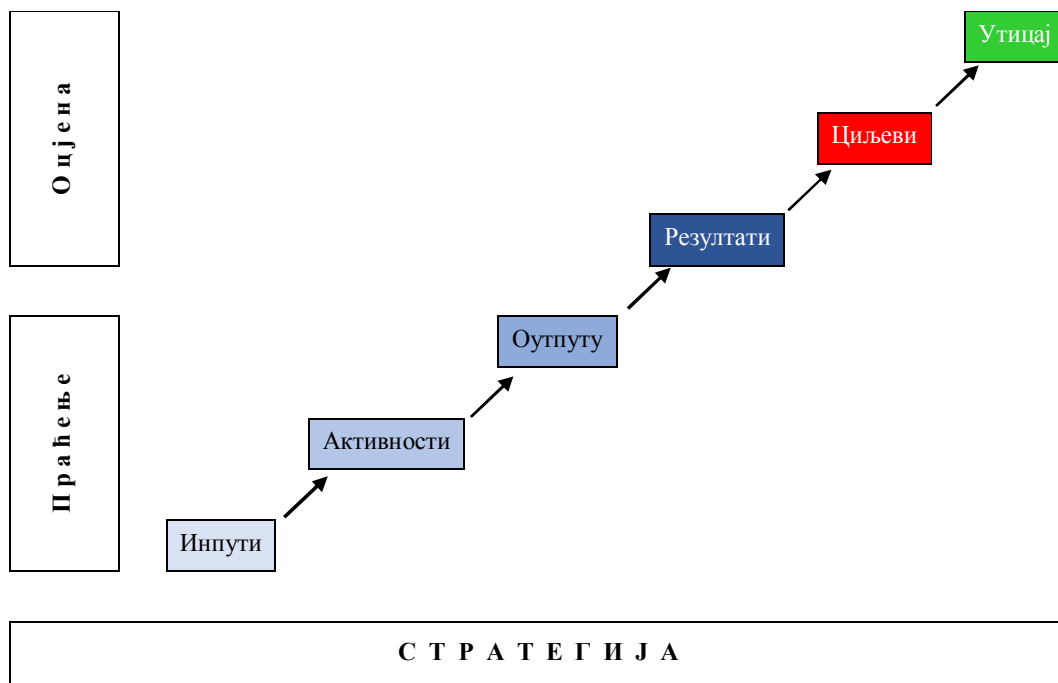
Планирање је прва фаза процеса управљања, у овом случају управљања развојем пољопривреде и руралних подручја у Републици Српској на бази ове Стратегије. После планирања слиједи организовање и реализација Стратегије и контрола и оцјена успјешности њиховог извршења.

Организовање с циљем реализације Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја у Републици Српској ће бити комплексан посао. По њеном називу и фокусу главни, али не и једини, организатор њене реализације је Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде РС. Међутим, у процесу реализације Стратегије Министарство ће морати сарађивати са великим бројем учесника из приватног и јавног сектора, у земљи и у иностранству. Министарство пољопривреде ће бити иницијатор бројних рјешења, од којих ће за нека оно само бити надлежно и одговорно, а за друге ће то бити друга министарства, агенције, градови/општине, јавна предузећа и др. Од успјешности те координације и спремности других актера да дају свој допринос у реализацији појединих циљева, мјера и активности зависиће и степен остваривања стратешких циљева и цјелокупне Стратегије.

Да би се оцијенила успјешност реализације Стратегије, не треба чекати задњу годину њеног важења, него већ од прве године њеног важења треба почети са праћењем и оцјеном успјешности реализације (како је то и предвиђено недавно усвојеним Законом о стратешком планирању и управљању развојем у Републици Српској). У ту сврху дефинисани су индикатори за које треба континуирано прикупљати одговарајуће податке, упоређивати их са истим у претходном периоду и са планираним величинама и давати оцјену степена остварених достигнућа. Ти индикатори се, зависно од фазе у процесу праћења и оцјене подијељени на улазне и излазне индикаторе и индикаторе резултата и утицаја, односно на индикаторе којима се оцјењује степен остварења појединих мјера, приоритета и циљева. Сумирањем постигнутих резултата даваће се оцјена степена остварења стратегије најмање једном годишње. Те оцјене су прилика да

се ревидирају неки од циљева или приоритета, да се модификују планиране мјере за њихово остварење и евентуално уведу неке нове. Резултати активности праћења развоја сектора пољопривреде у РС у претходном периоду били су скромни и недовољно искориштени за оцјену цјелокупног развоја сектора и утицаја аграрне и руралне политике на поједине групације и произвођачке групе. У периоду 2021–2027. година овај алат (праћење и оцјена) стратешког управљања сектором требало би више и боље користити.

Резултати реализације стратегије могу са пратити на различитим нивоима прикупљања података и њиховог тумачења. Уобичајено је да се резултати прикупљају на нивоу: улаза (инпута), активности, излаза (оутпута), резултата и утицаја. Најсложенији индикатори су индикатори циљева и утицаја. Док се подаци за индикаторе улаза, активности и излаза могу прикупљати и тумачити на годишњем нивоу, за тумачење потпуног остварења циљева и утицаја стратегије треба, у правилу, проћи неколико година.

Слика 6. Нивои праћења о оцјени реализације Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја РС 2021–2027. година

Индикатори на нивоу излаза и резултата, гдје год је то могуће, биће евидентирани и праћени према родној припадности корисника појединих мјера, како би се могао детаљније анализирати утицај сваке од мјера на различите родне групе. Исто важи и за старосну доб корисника, како би се могао раздвојити утицај појединих мјера на младе пољопривредне произвођаче (фермере).

У наставку су приказани само индикатори утицаја чије остварење се очекује по основу реализације Стратегије (Слика 7). Остали индикатори (улаза, излаза и резултата) налазе се у Акционом плану уз сваку од 78 мјера.

Повећање обима пољопривредне производње	Већа отпорност пољопривреде на климатске промјене	Одрживо управљање биљним и животињским генетским ресурсима
Повећање употребе пољопривредног земљишта	Повећање обрадивости земљишта	Одржива употреба природних ресурса
Повећање одрживости пољопривредне производње	Смањено загађење природе	Повећан степен заштите природе
Већа одрживост и конкурентност пољопривредних газдинстава	Повећање продуктивности и профитабилности пољопривредних газдинстава	Повећана пословна ефикасност
Већа примјена научних резултата у пракси	Модернизација пољопривредне производње	Модернизација прерађивачких капацитета
Повећање производње хране	Повећање тржишности пољопривредне производње	Повећање прераде пољопривредних производа
Већа конкурентност сектора пољопривреде	Интензивирање повезивања учесника у ланцу вриједности	Подизање вриједности и квалитета пољопривредних производа
Смањење увоза хране	Уравнотежење спољнотрговинског биланса	Повећање извоза
Очување културног наслеђа	Већа сигурности и здравствена безбједност хране	Боља и већа сљедивост процеса производње
Подизање свијести потрошача о квалитету домаћег производа	Већа ефикасност у снабдијевању домаћег тржишта	Повећање приход сеоских домаћинстава
Диверсификација прихода пољопривредних газдинстава	Задржавање становништва у руралним подручјима	Задржавање младих у руралним подручјима
Повећање броја (само)запослених жена у руралним подручјима	Повећање БДВ од пољопривреде	Ефикасније управљање пољопривредно-прехрамбеним сектором

Слика 7. Индикатори утицаја реализације Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске 2021–2027

Праћење реализације Стратегије радиће ресорно министарство, Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде РС. Оно само неће водити све евиденције и прикупљати податке, али ће оно бити централно мјесто гдје ће се сви предвиђени подаци сливати и даље обрађивати. Због тога је битно да се на самом почетку стратешког периода изврши подјела надлежности за прикупљање појединих података и дефинише начин и динамика њиховог достављања и успостави функционалан интегрални информациони систем.

Након прикупљања и обраде података, Министарство ће радити годишње анализе етапне реализације Стратегије, а по истеку седмогодишњег периода свеобухватну анализу њене реализације. Због тог и сличних задатака Министарство би требало формирати Службу за планирање и анализе која би требала бити попуњена адекватним стручњацима и посвећена само том задатку. По потреби, за одређене анализе и писање извјештаја Министарство ће ангажовати екстерне консултанте, појединце или институције.

Анализа остваривања Стратегије биће предмет разматрања од стране Савјета за аграрну политику и Владе РС. Приступ извјештајима о реализацији Стратегије биће

транспарентан и јавно доступан путем веб-странице Министарства. Зависно од резултата анализа реализације Стратегије вршиће се њено повремено ревидирање и прије истека њеног важења, уколико се за тим укаже потреба.

Да би се успјешно мобилисали различити учесници за реализацију Стратегије и да би се могла извршити објективна оцјена њене реализације, за главне резултате одређени су квантитативни циљни нивои за задњу годину њене реализације или за читав период њеног важења.

Табела 26. Очекиване циљне величине резултата постигнутих реализацијом Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја РС 2021–2027. на крају 2027. године

<i>Резултат</i>	<i>Циљ 2027.</i>	<i>Полазна основа</i>
Аграрни буџет	+12,6% (+2% годишње)	2020 = 75 мил. КМ
Бруто додана вриједност пољопривреде и рибарства	850 мил. КМ +8%	2018 = 787 мил. КМ
Покривеност увоза извозом (1-24 НТС)	45%	2018=34,6%
Запосленост у сектору пољопривреде	2.000	2018 = 1.533
Просјечна величина газдинства	7 ha	2019 = 6,3 ha
Обрађене површине	+5%	2018 = 320.955 ha
Учешће жита	63%	2018 = 67,3%
Учешће индустријског биља	5%	2018 = 2,9%
Учешће поврћа	12%	2018 = 9,6%
Учешће крмног биља	20%	2018 = 20,1%
Воћњаци и виногради	+500 ha	
Број газдинстава са сертификатом за органску производњу	92	2018=46
Број грла стоке		
- музних грла	-5%	2018 = 96.000
- говеда (грла)	+2%	2018 = 220.000
- оваца (грла)	+5%	2018 = 484.000
- свиња (грла)	+4%	2018 = 446.000
- живине (грла)	+10%	2018 = 11.580.000
- пчела (кошница)	+7%	2018 = 160.000
Производња млијека	320 мил. литара	2018 = 304 мил. литара
Повећање приноса у ратарству	+10%	
Повећање приноса у повртарству	+10%	
Повећање приноса у воћарству	+10%	
Број регистрованих газдинстава	50.000	2018 = 42.617
Број новооснованих задруга	+35	2018=382

7. ПРИЛОЗИ СТРАТЕШКОМ ДОКУМЕНТУ

7.1.) САЖЕТИ ПРЕГЛЕД СТРАТЕШКИХ ЦИЉЕВА, ПРИОРИТЕТА И МЈЕРА У СТРАТЕШКОМ ДОКУМЕНТУ

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
1. Стратешки циљ	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње	Индикатори стратешког циља	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Површина обрађеног земљишта (ha)	320.000	337.000
		Засијане површине (по врстама усјева)	Постојеће стање	+5-10%
		Број грла стоке (по врстама)	Постојеће стање	+5-10%
		Приноси у биљној производњи (по врстама усјева)	Постојеће стање	+10%
		Приноси у сточарству (по врстама производа)	Постојеће стање	+10%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		385,100,000	22,750,000	407,850,000
1.1. Приоритет	Повећање употребе пољопривредних површина	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Проценат (%) обрађеног земљишта	58,5%	61,5%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		98,100,000	5,000,000	103,100,000
1.1.1. Мјера	Успостављање и ажурирање евиденција о пољопривредном земљишту и база података о кориштењу пољопривредног земљишта	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број катастарских општина за које је завршено ажурирање катастарских евиденција	Постојеће стање	Повећање за 10%
		Проценат (%) пољопривредног земљишта обухваћен LPIS базом	0	100%

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		0	1.000.000	1.000.000
1.1.2. Мјера	Примјена Закона о порезу на непокретности на пољопривредно земљиште	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Проценат (%) необрађеног земљишта	41,5%	38,5%
		Површина необрађеног пољопривредног земљишта на које је наплаћен порез	0	20%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		Нема потребе за додатним финансијским средствима мимо буџета Пореске управе РС и буџета локалних заједница (градова и општина).		
1.1.3. Мјера	Посредовање у изнајмљивању пољопривредног земљишта	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Проценат (%) необрађеног земљишта	41,5%	38,5%
		Површина формално евидентираног изнајмљеног/закупљеног пољопривредног земљишта (ха)	0	5.000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		100.000	400.000	500.000
1.1.4. Мјера	Откуп пољопривредног земљишта од старачких домаћинстава	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Површина (ха) откупљеног пољопривредног земљишта	0	1.200
		Број збринутих старачких домаћинстава	0	200
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		0	3.600.000	3.600.000
1.1.5. Мјера	Уређење и укрупњавање	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
	пољопривредног земљишта			
		Повећање површине уређеног пољопривредног земљишта (ха)	-	+5.000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		Није могуће дефинисати вриједност и изворе финансирања		
1.1.6. Мјера	Директна плаћања по јединици обрађене површине	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Површина земљишта у систему подстицаја (ха)	40.000	100.000
		Површина обрађеног земљишта (ха)	320.000	337.000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		98.000.00	0	98.000.000
1.2. Приоритет	Повећање обима сточарске производње	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Број грла стоке (по врстама)	Постојеће стање	+5-10%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		86.400.000	0	86.400.00
1.2.1. Мјера	Директна плаћања по грлу стоке	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број грла у систему подстицаја (УГ)	0	100.000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		6.400.000	0	86.400.000
1.3. Приоритет	Повећање продуктивности у пољопривредној производњи	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Повећање проноса (по врстама усјева)	Постојеће стање	+10%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		179.300.000	0	179.300.00

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
1.3.1. Мјера	Директна плаћања по јединици утروшених инпута	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Количина регресираног горива (лит)	1.000.000	1.200.000
		Површина земљишта подржана регресом за набавку горива (ха)	100.000	120.000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		24.000.000	0	24.000.000
1.3.2. Мјера	Директна плаћања на бази количине остварене производње	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Количина пољопривредних производа за коју је исплаћен подстицај (t)	60.000	100.000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		24.000.000	0	24.000.000
1.3.3. Мјера	Директна плаћања по литри откупљеног млијека	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Кочичина премираног млијека (l)	120.000.000	150.000.000
		Број газдинстава у систему премирања	4.600	3.500
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		100.000.000	0	100.000.000
1.3.4. Мјера	Субвенција по килограму живе мјере утовљене стоке	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Субвенционисана тежина живе мјере стоке (t)	45.000	100.000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		27.500.000	0	27.500.000
1.3.5. Мјера	Подршка програмима производње домаћег сјеменског и	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
	садном материјала и квалитетног приплодног подмлатка у сточарству			
		Субвенционисана тежина живе мјере стоке (t)	45.000	100.000
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		3.800.000	0	3.800.000
1.4. Приоритет	Измјена структуре пољопривредне производње	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Повећање површина под поврћем и воћем (по врстама)	Постојеће стање	+10%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		17.200.000	0	17.200.000
1.4.1. Мјера	Диференцирање висине подстицаја по јединици обрађене површине	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број ха пољопривредног земљишта за која је исплаћен додатни подстицај (ha)	0	15.000
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		8.650.000	0	8.650.000
1.4.2. Мјера	Диференцирање висине подстицаја по грлу стоке	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број УГ стоке за које је исплаћен додатни подстицај (грла)	0	15.000
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		8.550.000	0	8.550.000
1.5. Приоритет	Примјена нових технологија и научних достигнућа у пољопривредној производњи	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
		Број регистрованих пољопривредних произвођача из диснтава чији члан има завршено пољопривредно образовање (%)	Постојеће стање	+10%
		Број пољопривредних произвођача који су користили савјетодавне услуге	Постојеће стање	+20%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		2.000.000	2.000.000	4.000.000
1.5.1. Мјера	Пружање савјетодавних услуга за пољопривредне произвођаче	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број савјетодаваца у јавној савјетодавној служби	32	40
		Број обука, предавања (групни рад)	260	500
		Број датих савјета (индивидуални рад)	5.700	7.000
		Број корисника савјетодавних услуга	7.000	10.000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		Буџет МПШВ РС (буџетска линија за Ресор за прижање савјетодавних услуга у пољопривреди)		
1.5.2. Мјера	Образовање пољопривредних произвођача за пољопривредна занимања	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број свршених средњошколаца у пољопривредним школама	566	500
		Број дипломираних студента	205	200
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		Без потребе за додатним финансијским средствима (средње школе и универзитети финансирају се из Буџета РС)		
1.5.3. Мјера	Обуке за пољопривредне произвођаче као	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
	дио цјеложивотног учења			
		Број реализованих обука	260	300
		Број полазника обука	2.500	3.500
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		Без потребе обезбјеђења додатних финансијских средстава (трошкови су садржани у буџетима институција и пројеката који изводе обуку)		
1.5.4. Мјера	Оснивање Савјета за научна истраживања у пољопривреди	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број чланова савјета	0	7
		Број одржаних сједница	0	4
		Број дефинисаних истраживачких приоритета	0	5
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		Без потребе за додатним финансијским средствима		
1.5.5. Мјера	Пилот програм за финансирање научних истраживања у пољопривреди	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број пријављених пројеката	0	100
		Број финансираних пројеката	0	50
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.500.000	1.500.000	3.000.000
1.5.6. Мјера	Побољшање дисеминације резултата научних истраживања	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број одржаних скупова/презентација	-	100
		Број учесника на скуповима/презентацијама	-	5.000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		500.000	500.000	1.000.000

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
1.6. Приоритет	Боље управљање ризицима у пољопривреди	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		2.100.000	15.750.000	17.850.000
1.6.1. Мјера	Субвенционсање пољопривредног осигурања	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број полиса осигурања за које је искриштена субвениција	195	250*
		Број осигураних ха	Постојеће стање	+30%*
		Број осигураних грла стоке	постојеће стање	+30%*
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.750.000	1.750.000	3.500.000
1.6.2. Мјера	Подршка складиштењу тржишних вишкова пољопривредних производа	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Количина субвенционисаних привремено ускладиштених пољопривредних производа (t)	0	15.000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		350.000	0	350.000
1.6.3. Мјера	Ванредне помоћи	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број пољопривредних газдинстава којима је надокнађена штета	0	400
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		0	14.000.000	14.00.000
2. Стратешки циљ	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у	Индикатори стратешког циља	Полазне вриједности индикатора*	Циљне вриједности индикатора**

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
	пољопривредно-прехранбеном сектору			
		Повећање вриједности извоза агроиндустријских производа	Постојеће стање	+20%
		Број пољопривредних газдинстава која су реализовала нова инвестициона улагања	0	+5.000
		Број новооснованих произвођачких организација	-	35
		Повећање продаје пољопривредних производа путем произвођачких организација (КМ)	-	+100%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		104.956.000	249.084.000	354.040.000
2.1. Приоритет	Подршка инвестиционим улагањима у модернизацију пољопривредне производње	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Број нових инвестиција	-	8.500
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		64.530.000	220.570	315.100.000
2.1.1. Мјера	Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење биљне производње	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Површина нових засада воћа и винове лозе (ха)	0	500
		Површина нових пластеника (m ²)	0	200.000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		8.700.000	20.300.000	29.000.000
2.1.2. Мјера	Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
	сточарске производње			
		Број новоизграђених објеката за смјештај животиња	0	150
		Број новонабављених музних уређаја	0	75
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		16.650.000	38.850.000	55.500.000
2.1.3. Мјера	Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење аквакултуре	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број новоизграђених/адаптираних рибњака	0	45
		Површина изграђених рибњака (м³)	0	100.000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		6.600.000	15.400.000	22.000.000
2.1.4. Мјера	Подршка инвестицијама за модернизацију и обнову пољољпривредне механизације	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број новонабављених трактора (ком.)	0	500
		Број новонабављених тракторских прикључака (ком.)	0	7.000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		38.280.000	89.320.000	127.600.000
2.1.5. Мјера	Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење прерађивачких капацитета	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број новоизграђених/модернизованих прерађивачких капацитета	0	65

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		19.500.000	45.500.000	65.000.000
2.1.6. Мјера	Подршка инвестицијама за опрему на пољопривредним газдинствима за пласман производа	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број комада новонабаљене опреме	0	120
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		4.800.000	11.200.000	16.000
2.2. Приоритет	Подршка заштити домаће производње	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Покривеност увоза агроиндустријских производа извозом (%)	34,6	45,0
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		350.000	490.000	840.000
2.2.1. Мјера	Координација активности МПШВ РС и МСТЕО БиХ по питању спољнотрговинске заштите	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број одржаних састанака	0	21
		Број потписаних/продужених трговинских споразума	0	-
		Број уведених привремених мјера	0	-
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		Нема потребе за додатним финансијским средствима (финансира се из постојећег буџета министарства)		
2.2.2. Мјера	Мониторинг понуде, тражње и цијена на тржишту пољопривредних производа	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број урађених анализа	0	7

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		0	140.000	140.000
2.2.3. Мјера	Подршка изласку домаћих произвођача и прерађивача пољопривредно-прехрамбених производа на међународно тржиште	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број подржаних субјеката	0	70
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		350.000	350.000	700.000
2.3. Приоритет	Подршка изласку домаћих произвођача и прерађивача пољопривредно-прехрамбених производа на међународно тржиште	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Број извозника пољопривредно-прехрамбених производа	Постојеће стање	+20
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		2.000.000	2.510.000	4.510.000
2.3.1. Мјера	Доношење законске регулативе за произвођачке организације и подршка оснивању произвођачких организација у складу са ЕУ регулативом	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Повећање броја произвођачких организација	-	+55
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
		Без потребе за додатним финансијским средствима мимо редовног буџета МПШВ РС.		
2.3.2. Мјера	Подршка унапређењу капацитета произвођачких организација, задруга и удружења	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број новорегистрованих пољопривредних задруга	-	+35
		Број новорегистрованих удружења пољопривредних произвођача	-	+20
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		700.000	700.000	1.400.000
2.3.3. Мјера	Подршка уговорању производње путем произвођачких организација, задруга и удружења	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Проценат продаје пољопривредних производа продатих путем произвођачких организација (КМ)	2%	4%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.500.000	0	1.500.000
2.4. Приоритет	Подршка унапређењу система квалитета пољопривредних производа	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Број нових газдинстава и привредних друштава која су сертификирала или стандардизовала производњу или пословање	-	113
		Број производа са дибијеном ознаком заштите	-	33
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		2.000.000	2.510.000	4.510.000

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
2.4.1. Мјера	одршка увођењу доброволјних стандарда квалитета (GlobalGAP и др.)	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број привредних друштава која су увела стандарде (добила сертификат)	-	67
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.005.000	1.005.000	2.010.000
2.4.2. Мјера	Подршка изради елабората за заштиту производа ознакама географског поријекла (ЗОП, ЗОГП, ГТС)	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број заштићених производа	0	21
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		420.000	580.000	1.000.000
2.4.3. Мјера	Подршка сертификацији органских производа	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број газдинстава са сертификатом за органску производњу	46	Повећање за 100%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		350.000	350.000	700.000
2.4.4. Мјера	Развој националних маркетиншких ознака за пољопривредне производе	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број производа са националном ознаком	0	12
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		225.000	575.000	800.000

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
2.5. Приоритет	Подршка развоју иновација и предузетничких способности произвођача	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Профитабилност привредних друштава у сектору пољопривреде и прехранбене индустрије	Постојеће стање	Повећање за 10%
		Број привредних друштава у сектору пољопривреде и прехранбене индустрије	628	Повећање за 15%
		Број запослених у привредним друштвима у сектору пољопривреде и прехранбене индустрије	8.645	Повећање за 20%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		870.000	5.280.000	6.150.000
2.5.1. Мјера	Подршка унапређењу предузетничких способности пољопривредних произвођача и произвођачких организација	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број реализованих студијских посјета	0	35
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		0	800.000	800.000
2.5.2. Мјера	Подршка и развој предузетничке и иновативне инфраструктуре кроз локална партнерства (прехранбени кластери)	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број активних пољопривредних кластера	7	7
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		870.000	3.480.000	4.350.000
2.5.3. Мјера	Развој и успостављање Пољопривредног тржишног	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
	информационог система			
		Број оперативних ПТИС	0	1
		Број производа за које се континурано прикупљају подаци са тржишта	0	25
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		0	1.000.000	1.000.000
2.6. Приоритет	Подршка инвестицијама за развој дистрибутивних функција	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Количине производа пољопривредних газдинстава продате посредством дистрибутивних центара и зелених пијаца	Постојеће стање	Повећање за 20%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		5.600.000	17.500.000	23.100.000
2.6.1. Мјера	Подршка инвестицијама у регионалне дистрибутивне центре	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број успостављених дистрибутивних центара	0	25
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.350.000	1.350.000	2.700.000
2.6.2. Мјера	Подршка инвестицијама за набавку опреме за дораду, прераду и пласман производа	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број реализованих инвестиционих пројеката	0	35
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		3.400.000	13.600.000	17.000.000

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
2.6.3. Мјера	Ревитализација локалних зелених пијаца и подршка успостављању и развоју сеоских пијаца путем пољопривредних удружења	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број успостављених или обновљених зелених пијаца	0	34
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		850.000	2550.000	3.400.000
2.7. Приоритет	Подршка развоју и промоцији кратких ланаца продаје	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Директна продаја пољопривредних производа	Постојеће стање	Повећање за 10%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		906.000	534.000	1.440.000
2.7.1. Мјера	Подршка брендирању пољопривредних производа	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број регистрованих брендова	0	16
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		256.000	64.000	320.000
2.7.2. Мјера	Подстицање унапређења "зелених" јавних набавки за повећање квалитета исхране у јавним институцијама	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број набавки хране са преференцијалним третманом домаћег производа	Постојеће стање	+21
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		Без потребе буџетирања додатних средстава.		

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
2.7.3. Мјера	Подршка наступу произвођачких организација на домаћим и међународним сајмовима	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број учешћа на међународним сајмовима	0	70
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		350.000	350.000	700.000
2.7.4. Мјера	Подршка развоју платформи Е-трговине и других облика директне продаје	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број платформи за Е-трговину пољопривредно-прехранбеним производима	1	2
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		300.000	120.000	420.000
3. Стратешки циљ	Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса	Индикатори стратешког циља	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		15.085.000	37.565.000	52.650.000
3.1. Приоритет	Заштита и уређење пољопривредног земљишта	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Површина пољопривредног земљишта уређеног или обухваћеног мјерама побољшања плодности (ha)	-	+1.500
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		2.835.000	7.965.000	10.800.00
3.1.1. Мјера	Програм мониторинга земљишта	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
		Број урађених анализа земљишта	-	14.000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		700.000	700.00	1.400.000
3.1.2. Мјера	Мјере заштите земљишта од ерозије и других облика деградације	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Површина уређеног пољопривредног земљишта	0	3.350
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.760.000	6.890.000	8.650.000
3.1.3. Мјера	Подршка праћењу и побољшању плодности земљишта	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број реализованх програма побољшања плодности земљишта	0	15
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		375.000	375.000	750.000
3.2. Приоритет	Заштита и одржива употреба воде у пољопривредној производњи	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Површина наводњавањег/одводњавањег пољопривредног земљишта (ha)	Постојеће стање	+3.500
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		3.500.000	14.000.000	17.500.000
3.2.1. Мјера	Подршка инвестиционим улагањима у наводњавање и одводњавање пољопривредног земљишта и заштиту од поплава	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
		Површина наводњаваног/одводњаваног пољопривредног земљишта (ha)	Постојеће стање	+3.500
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		3.500.000	14.000.000	17.500.000
3.2.2. Мјера	Заштита површинских и подземних вода од загађења из пољопривреде	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број извршених контрола	постојеће стање	50% више узорак
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		Без потребе за додатним финансијским средствима.		
3.3. Приоритет	Повећање производње енергије из обновљивих извора у пољопривреди	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Количина енергије произведене уз обновљивих извора у пољопривреди (kW4)	-	3.500.000
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		1.925.000	6.650.000	8.575.00
3.3.1. Мјера	Подстицање инвестиционих улагања за производњу енергије из обновљивих извора из пољопривреде и за потребе пољопривреде	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број фарми са постројењима за производњу енергије из обновљивих извора	0	50
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		1.925.000	5.775.000	7.700.000
3.3.2. Мјера	Пошумљавање пољопривредног земљишта и	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
	успостављање и одржавање агрошумарских пракси			
		Површина пошумљеног пољопривредног земљишта (ha)	Садашње стање	+350
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		0	875.000	875.000
3.4. Приоритет	Повећање обима пољопривредне производње на принципима органске производње	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Број пољопривредних произвођача регистрованих за органску производњу	Постојеће стање	Повећасе за 50%
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		1.575.000	0	1.575.000
3.4.1. Мјера	Субвенционисање органске пољопривредне производње	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Површина земљишта у систему органске производње (ha)	Садашње стање	300
		Број стоке у систему органске производње (УГ)	Садашње стање	500
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		1.575.000	0	1.575.000
3.5. Приоритет	Побољшање праксе управљања отпадом из пољопривреде и прехранбене индустрије	Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		1.400.000	5.950.000	7.350.000
3.5.1. Мјера	Организовано одлагање чврстог отпада у руралним подручјима и збрињавања опасног амбалажног	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
	отпада из пољопривреде			
		Број санираних/изграђених сеоских депонија	0	15
		Број пунктова за одлагање опасног отпада	0	7
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		350.000	0	350.000
3.5.2. Мјера	Изградња кафилерија и организовано збрињавање угинулих животиња и клаоничког отпада	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Количина организовано збринутог клаоничког отпада (t)	0	22.500
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		1.400.000	5.600.000	7.000.000
3.6. Приоритет	Очување и одрживо управљање биљним и животињским генетичким ресурсима	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		1.850.000		1.850.000
3.6.1. Мјера	Подршка програмима in situ и ex situ надзора и заштите аутохтоних сората биљака и раса домаћих животиња	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број истражених и карактерисаних биљних врста или раса животиња	-	+10
		Број заштићених биљних врста или раса животиња	-	+5

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		1.050.000	0	1.050.000
3.6.2. Мјера	Подстицање узгоја аутохтоних раса домаћих животиња и гајења и репродукције сјемена аутохтоних сората биљака	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број корисника	0	80
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		800.000	0	800.000
3.6. Приоритет	Разграничење подручја са природним ограничењима за пољопривредну производњу	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Површина територије разграничена према АНС критеријима (%)	0	100
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		2.000.000	3.000.000	5.000.000
3.6.2. Мјера	Подстицање узгоја аутохтоних раса домаћих животиња и за гајење и репродукцију сјемена аутохтоних сората биљака	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број газдинстава корисника додатних плаћања у АНС подручју	0	1.000
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		2.000.000	3.000.000	5.000.000
4. Стратешки циљ	Ревитализација руралних подручја	Индикатори стратешког циља	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
		Проценат становништва које живи у руралним подручјима (%) ⁵⁹	Није познат податак	Самањење за 10%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		21.760.000	29.600.000	51.360.000
4.1. Приоритет	Економска ревитализација руралних подручја	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Повећање броја газдинстава са непољопривредним активностима	Постојеће стање	+200
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		8.250.000	8.850.000	17.100.000
4.1.1. Мјера	Подршка пројектима развоја руралног и агро туризма	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број реализованих мини-пројеката	0	75
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		3.450.000	4.050.000	7.500.000
4.1.2. Мјера	Подршка пројектима развоја ловног и риболовног туризма	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број реализованих мини-пројеката	0	32
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		800.000	800.000	1.600.000
4.1.3. Мјера	Подршка пројектима прераде пољопривредних производа на газдинству	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број реализованих мини-пројеката	0	70
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)

⁵⁹ Индикатор ће бити могуће пратити након што се изврши разграничење руралних и урбаних подручја.

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
		700.000	700.000	1.400.000
4.1.4. Мјера	Подршка пројектима развоја руралног предузетништва	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број реализованих мини-пројеката	0	66
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		3.300.000	3.300.000	6.600.000
4.2. Приоритет	Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралним подручјима	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Проценат становништва које живи у руралним подручјима (%) ⁶⁰	Није познат податак	Самањење за 10%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		0	7.000.000	7.000.000
4.2.1. Мјера	Развој руралне инфраструктуре	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број километара асфалтираних сеоских путева	Постојеће стање	+10%
		Број сеоских домаћинстава прикључених на водоснабдјевање	Постојеће стање	+10%
		Број сеоских домаћинстава прикључених на канализационе системе	Постојеће стање	+5%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		Финансијски износ улагања у изградњу, обнову и одржавање руралне инфраструктуре је немогуће утврдити унапријед		
4.2.2. Мјера	Развој руралне инфраструктуре	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број активних основних школа у руралним подручјима	Постојеће стање	-10%
		Број активних сеоских амбуланти	Постојеће стање	+5%
		Број села са организованим јавним превозом	Постојеће стање	Исти број

⁶⁰ Индикатор ће бити могуће пратити након што се изврши разграничење руралних и урбаних подручја.

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
		Број поштанских уреда у сеоским подручјима	Постојеће стање	Исти број
		Број функционалних сеоских домова	Постојеће стање	+10%
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		Финансијски износ улагања у унапређење јавних услуга у руралним подручјима није немогуће утврдити унапријед.		
4.2.3. Мјера	Развој "паметних села" или "smart village" пројекта	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број села укључених у пројекат „паметних села“	0	7
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		0	7.000.000	7.000.000
4.3. Приоритет	Ревитализација идентитета руралних подручја	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Број подржаних локалних развојних иницијатива у руралним подручјима	-	54
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		3.050.000	10.050.000	13.100.000
4.3.1. Мјера	Подршка локалном руралном развоју	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број подржаних програма локланог развоја	0	20
		Број подржаних ЛАГ-ова	0	40
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		3.050.000	3.050.000	6.100.000
4.3.2. Мјера	Брендирање руралних подручја и руралних производа	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број подржаних локалних развојних пројеката	0	14
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		0	7.000.000	7.000.000

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
4.4. Приоритет	Демографска ревитализација руралних подручја	Индикатори приоритета	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		Број реализованих пројекта младих и жена на селу	-	354
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		10.460.000	3.700.000	14.160.000
4.4.1. Мјера	Start-up подршка за младе на селу за заснивање или проширење производње	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број (само)запоселних младих особа у руралним подручјима	0	210
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		6.760.000	0	6.760.000
4.4.2. Мјера	Програм подршке самозапошљавању и запошљавању жена на селу	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број подржаних мини-пројеката	0	144
		Број (само)запослених жена		+200
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		3.700.000	3.700.000	7.400.000
5. Стратешки циљ	Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде	Индикатори стратешког циља	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности индикатора
		БДП пољопривреде (пољопривреда и рибарство) (мил. КМ)	787	850
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		30.699.000	33.049.000	63.748.000
5.1. Приоритет	Унапређење законодавног оквира у сектору	Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
	пољопривреде и прехранбене индустрије			
		650.000	0	650.000
5.1.1. Мјера	Доношење новог Закона о пољопривреди, Закона о подстицајима и других законских аката у складу са ЕУ директивама	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број нових закона и других прописа	Постојеће стање	35
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		650.000	0	650.000
		650.000	0	650.000
5.2. Приоритет	Јачање институционалних капацитета за управљање сектором пољопривреде	Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		21.600.000	21.600.000	42.200.000
5.2.1. Мјера	Јачање институционалних капацитета за управљање сектором пољопривреде	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број реализованих иницијатива унапређења институционалних капацитета	-	15
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		4.100.000	4.100.000	8.200.000
5.2.2. Мјера	Успостављање и одржавање система за контролу и безбједност пољопривредних производа	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Број подржаних пројеката унапређења	0	35

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
		институционалних капацитета		
		Број законских и подзаконских аката у потпуности усаглашених са ЕУ директивама на годишњем нивоу	50%	100%
		Број реализованих програма посебног надзора	0	50
		Број реализованих програма епизоотиолошког надзора	у складу са епизоотиолошком ситуацијом	у складу са епизоотиолошком ситуацијом
		Број вакцинисаних животиња	у складу са Програмом искорјењавања болести	у складу са Програмом искорјењавања болести
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		17.500.000	17.500.000	35.000.000
5.3. Приоритет	Успостављање пољопривредног информационог система	Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Циљне вриједности индикатора
		0	3.000.000	3.000.000
5.3.1. Мјера	Успостављање и одржавање система за контролу и безбједност пољопривредних производа	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности
		Функционалан интеграни информациони систем	0	1
		Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		0	3.000.000	3.000.000
5.4. Приоритет	Унапређење система за примјену знања у пољопривреди	Буџет (КМ)	Остали извори (КМ)	Укупно (КМ)
		8.449.000	8.449.000	16.898.000
5.4.1. Мјера	Успостављање система за примјену знања и информација у пољопривреди	Индикатори мјере	Полазне вриједности индикатора	Циљне вриједности

Редни број и ознака	НАЗИВ	Индикатори и финансијски извори		
		Успостављен систем за примјену знања	0	1
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
		8.449.000	8.449.000	16.898.000
		Буџет (KM)	Остали извори (KM)	Укупно (KM)
	УКУПНО	557.600.000	372.048.000	929.648.000

Поред наведених индикатора који углавном имају статус индикатора излаза (оутпута) и резултата, за све мјере ће се пратити индикатори улаза: број корисника и износ подстицаја за ту мјеру.

Влада Републике Српске
Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде Републике Српске

А К Ц И О Н И П Л А Н

**за реализацију Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја
Републике Српске 2021-2027.**

2021. година

Стратешки циљеви	1.	2.	3.	4.	5.
	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору	Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса	Ревитализација руралних подручја	Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде
Специфични циљеви	1.1. Повећање употребе пољопривредних површина	2.1. Подршка инвестиционим улагањима у модернизацију пољопривредне производње	3.1. Заштита и уређење пољопривредног земљишта	4.1. Економска ревитализација руралних подручја	5.1. Унапређење законодавног оквира у сектору пољопривреде и прехрамбене индустрије
	1.2. Повећање обима сточарске производње	2.2. Подршка заштити домаће производње	3.2. Заштита и одржива употреба воде у пољопривредној производњи	4.2. Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју	5.2. Јачање институционалних капацитета за управљање сектором пољопривреде
	1.3. Повећање продуктивности у пољопривредној производњи	2.3. Подршка унапређењу повезаности између произвођача, посредника и прерађивача примарних производа	3.3. Већа производња енергије из обновљивих извора у пољопривреди	4.3. Ревитализација идентитета руралних подручја	5.3. Успостављање пољопривредног информационог система
	1.4. Измјена структуре пољопривредне производње	2.4. Подршка унапређењу система квалитета пољопривредних производа	3.4. Повећање обима пољопривредне производње на принципима органске производње	4.4. Демографска ревитализација руралних подручја	5.4. Унапређење система за примјену знања у пољопривреди
	1.5. Примјена нових технологија и научних достигнућа у пољопривредној производњи	2.5. Подршка развоју иновација и предузетничких способности произвођача	3.5. Побошљење праксе управљања отпадом из пољопривреде и прехрамбене индустрије		
	1.6. Боље управљање ризицима у пољопривреди	2.6. Подршка инвестицијама за развој дистрибутивних функција	3.6. Очување и одрживо управљање биљним и животињским генетичким ресурсима		
		2.7. Подршка развоју и промоцији кратких ланаца продаје	3.7. Разграничење подручја са природним ограничењима за пољопривредну производњу		
6. Унакрсни приоритети					
	6.1. Борба против климатских промјена	6.2. Равноправност полова и унапређење положаја жена у руралним подручјима	6.3. Смањење сиромаштва и брига за старе		

Мјере	1) Успостављање и ажурирање евиденција о пољопривредном земљишту и база података о кориштењу пољопривредног земљишта; 2) Примјена Закона о порезу на непокретности на пољопривредно земљиште; 3) Посредовање у изнајмљивању пољопривредног земљишта; 4) Откуп пољопривредног земљишта од старачких домаћинстава; 5) Уређење и укрупњавање пољопривредног земљишта; 6) Директна плаћања по јединици обрађене површине; 7) Директна плаћања по јединици утрошених инпута; 8) Директна плаћања на бази количине остварене биљне производње; 9) Директна плаћања по литри откупљеног млијека; 10) Директна плаћања по грлу стоке; 11) Субвенција по килограму живе мјере утовљене стоке и рибе; 12) Подршка програмима производње домаћег сјеменског и садног материјала и квалитетног приплодног подмлатка у сточарству; 13) Пружање савјетодавних услуга за пољопривредне произвођаче; 14) Образовање пољопривредних произвођача за пољопривредна занимања; 15) Обуке за пољопривредне произвођаче као дио цјеложивотног учења; 16) Диференцирање висине подстицаја по јединици обрађене површине земљишта; 17) Диференцирање висине подстицаја по грлу стоке; 18) Оснивање Савјета за научна истраживања у пољопривреди; 19) Пилот програм за финансирање научних истраживања у пољопривреди; 20) Побољшање дисеминације резултата научних истраживања; 21) Субвенционирање пољопривредног осигурања; 22) Подршка складиштењу тржишних вишкова пољопривредних производа; 23) Ванредне помоћи; 24) Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење биљне производње; 25) Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење сточарске производње; 26) Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење аквакултуре; 27) Подршка инвестицијама за модернизацију и обнову пољопривредне механизације; 28) Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење прерађивачких капацитета; 29) Подршка инвестицијама за опрему на пољопривредним газдинствима за пласман производа; 30) Координација активности МПШВ РС и МСТЕО БиХ по питању спољнотрговинске заштите; 31) Мониторинг понуде, тражње и цијена на тржишту пољопривредних производа; 32) Подршка изласку домаћих произвођача пољопривредно-прехрамбених производа на међународно тржиште; 33) Доношење законске регулативе за произвођачке организације и подршка оснивању произвођачких организација у складу са ЕУ регулативом; 34) Подршка унапређењу капацитета произвођачких организација, задруга и удружења; 35) Подршка уговорању производње путем произвођачких организација, задруга и удружења; 36) Подршка увођењу доброволјних стандарда квалитета (GlobalGAP и др.); 37) Подршка изради елабората за заштиту производа ознакама географског поријекла (ЗОП, ЗОПГ, ГТС); 38) Подршка сертификацији органских производа; 39) Развој националних маркетиншких ознака за пољопривредне производе; 40) Подршка унапређењу предузетничких способности пољопривредних произвођача и произвођачких организација; 41) Подршка и развој предузетничке и иновативне инфраструктуре кроз локална партнерства (прехрамбени кластери); 42) Развој и успостављање Пољопривредног тржишног информационог система; 43) Подршка инвестицијама у регионалне дистрибуционе центре; 44) Подршка инвестицијама за набавку опреме за дораду, прераду и пласман производа; 45) Ревитализација локалних зелених пијаца и подршка успостављању и развоју сеоских пијаца путем пољопривредних удружења; 46) Подршка брендирању пољопривредних производа; 47) Подстицање унапређења "зелених јавних набавки" за повећање квалитета исхране у јавним институцијама; 48) Подршка наступу произвођачких организација на домаћим и међународним сајмовима; 49) Подршка развоју платформи Е-трговине и других облика директне продаје; 50) Програм мониторинга земљишта; 51) Мјере заштите земљишта од ерозије и других облика деградације; 52) Подршка праћењу и побољшању плодности земљишта; 53) Подршка инвестиционим улагањима у наводњавање и одводњавање пољопривредног земљишта и заштиту од поплава; 54) Заштита површинских и подземних вода од загађења из пољопривреде; 55) Подстицање инвестиционих улагања за производњу енергије из обновљивих извора из пољопривреде и за потребе пољопривреде; 56) Пошумљавање пољопривредног земљишта и успостављање и одржавање агрошумарских пракси; 57) Субвенционисање органске пољопривредне производње;
-------	--

	58) Организовано одлагање чврстог отпада у руралним подручјима и збрињавања опасног амбалажног отпада из пољопривреде; 59) Изградња кафилерија и организовано збрињавање угинулих животиња и клаоничког отпада; 60) Подршка програмима <i>in situ</i> и <i>ex situ</i> надзора и заштите аутохтоних сората биљака и раса домаћих животиња; 61) Подстицање узгоја аутохтоних раса домаћих животиња и гајења и репродукције сјемена аутохтоних сората биљака; 62) Разграничење подручја повољних и мање повољних за бављење пољопривредном производњом; 63) Подршка пројектима развоја руралног и агротуризма; 64) Подршка пројектима развоја ловног и риболовног туризма; 65) Подршка пројектима прераде пољопривредних производа на газдинству; 66) Подршка пројектима развоја руралног предузетништва; 67) Развој руралне инфраструктуре; 68) Унапређење јавних услуга у руралном подручју; 69) Развој "паметних села" или "smart village" пројеката; 70) Подршка локалном руралном развоју: - Подршка изради програма руралног развоја на локалном и регионалном нивоу; - Јачање капацитета локалних акционих група у руралном подручју; - Подршка пројектима руралног развоја које реализују локалне акционе групе; 71) Брендирање руралних подручја и руралних производа; 72) Start-up подршка за младе на селу за заснивање или проширење производње; 73) Програм подршке samozapošljavanju и запošljavanju жена на селу; 74) Доношење новог Закона о пољопривреди, Закона о подстицајима и других законских аката у складу са ЕУ директивама; 75) Успостављање Интегрисаног информационог система у пољопривреди; 76) Јачање институционалних капацитета за управљање сектором пољопривреде; 77) Успостављање система за контролу и безбједност пољопривредних производа; 78) Успостављање система за примјену знања и информација у пољопривреди.
--	---

7.2). ДЕТАЉАН ПРЕГЛЕД МЈЕРА

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Заштита природе и одрживо кориштење пољопривредног земљишта Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде		
Приоритет	Повећање употребе пољопривредних површина Заштита и уређење пољопривредног земљишта Успостављање пољопривредног информационог система		
Назив мјере	Успостављање и ажурирање евиденција о пољопривредном земљишту и база података о кориштењу пољопривредног земљишта		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Катастарски премјер који води Републичка управа за геодетске и имовинско правне послове РС садржи, између осталог, и податке о локацијама парцела и бонитетним класама пољопривредног земљишта и производним објектима за пољопривредну производњу и власничким правима над тим земљиштем и објектима. Подаци о власништву над пољопривредним земљиштем нису још увијек у потпуности ажурни, а бројни објекти у руралним подручјима нису уплаћени, што отежава провођење неких мјера пољопривредне политике и предузимање инвестиционих улагања. То се, прије свега, односи на успостављање базе података о кориштењу властитог и изнајмљеног пољопривредног земљишта (тзв. LPIS) и прелазак на исплату подстицаја по јединици површине, добијање хипотекарних кредита на бази залога некретина и остваривања права на новчану подршку из ЕУ фондова (IPARD). Стога је ажурирање евиденција о власништву над пољопривредним земљиштем и успостављање евиденција и начину његовог кориштења претпоставка за увођење и примјену већег броја мјера из домена пољопривредне политике.		
Кључни стратешки пројекти	Израда LPIS базе података		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број катастарских општина за које је завршено ажурирање катастарских евиденција	Постојеће стање	Повећање за 10%*
	Проценат (%) пољопривредног земљишта обухваћен LPIS базом	0	100%*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање употреба пољопривредног земљишта Поваћање производње хране		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Без потребе за додатним финансијским средствима за катастарски премјер (буџет РУГИП). 1.000.000 КМ за LPIS базу из Пројекта унапређења отпорности и конкурентности сектора пољопривреде (WB).		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Републичка управа за геодетске и имовинско правне послове РС		
Носиоци спровођења мјере	РУГИП РС		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства МПШВ РС Градови и општине		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде		
Приоритет	Повећање употребе пољопривредних површина Унапређење законодавног оквира у сектору пољопривреде и прехранбене индустрије		
Назив мјере	Примјена Закона о порезу на непокретности на пољопривредно земљиште		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Према Закону о пољопривредном земљишту, власник пољопривредног земљишта дужан је да земљиште редовно обрађује и да га користи на начин који највише одговара његовој природној плодности и постојећим економским и агротехничким условима. У циљу смањења трошкова производње и повећања употребе пољопривредног земљишта, пољопривредно земљиште је изузето од плаћања пореза на непокретности уколико се обрађује. Доследном примјеном Закона о порезу на непокретности, необрађено пољопривредно земљиште треба бити предмет опорезивања (не постоји законски основ за ослобађање од плаћања пореза), а основица за обрачуна пореза може се утврдити „укрштањем“ података из катастарских евиденција и података из РПГ-а и LPIS базе (када она буде успосављена). Приходи од пореза од непокретности припадају градовима и општинама и они из тих прихода могу финансирати трошкове посредовања у изнајмљивању пољопривредног земљишта. већег броја мјера из домена пољопривредне политике.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Проценат (%) необрађеног земљишта	41,5%	35%*
	Површина необрађеног пољопривредног земљишта на које је наплаћен порез	0	20%*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Поваћање обрадивости пољопривредног земљишта Повећање производње хране		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Нема потребе за додатним финансијским средствима мимо буџета Пореске управе РС и буџета локалних заједница (градова и општина).		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Пореска управ а РС Градови и општине (за наплаћени порез)		
Носиоци спровођења мјере	Пореска управа РС		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства Градови и општине МПШВ РС		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде		
Приоритет	Повећање употребе пољопривредних површина Повећање обима сточарске производње Јачање институционалних капацитета за управљање сектором пољопривреде		
Назив мјере	Посредовање у изнајмљивању пољопривредног земљишта		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Значајан дио пољопривредног земљишта се не користи обрадом или кошењем и испашом. Ово се односи и на државно, а још више на приватно пољопривредно земљиште. На другој страни, ограничење за развој комерцијалних газдинстава је недостатак земљишта. Успостављањем дигитализованих база података о некоришћеном пољопривредном земљишту и посредовањем у размјени података о потребама за појединим категоријама пољопривредног земљишта и његовој понуди могу се обезбједити обостране користи, и за закупце, и за изнајмљиваче пољопривредног земљишта. Закуп се не мора свести само на обрадиво земљиште, него и на ливаде и пашњаке који су потребни сточарима са већим бројем грла преживара. Поред размјене информација, посредовање може бити допуњено стручном подршком код припреме и потписивања уговора о закупу и савјетовањем о начину употребе изнајмљеног земљишта, у шта би се могле укључити регионалне канцеларије пољопривредне савјетодавне службе.		
Кључни стратешки пројекти	Израда и одржавање софтверске платформе за посредовање у изнајмљивању пољопривредног земљишта		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Проценат (%) необрађеног земљишта	41,5%	35%*
	Површина формално евидентираног изнајмљеног/закупљеног пољопривредног земљишта (ha)	0	5.000*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Поваћање употребе пољопривредног земљишта Повећање производње хране		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	500.000 KM (МПШВ РС, донатори, локалне заједнице)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2022-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Јединице локалне самоуправе (оштине и градови)		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства (физичка и правна лица)		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Повећање употребе пољопривредног земљишта Демографска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Откуп пољопривредног земљишта од старачких домаћинстава		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Села у Републици Српској старе. Све је више старачких домаћинстава са једним или два члана која се пољопривредном производњом баве само за своје потребе или се уопште не баве због старости и болести. То је и један од разлога високог учешће необрађеног земљишта. Локалне заједнице могу успоставити фонд из којих би се откупљивало пољопривредно земљиште од старачких домаћинстава и даље продавало уз обезбјеђење повољних кредита, нарочито младим пољопривредницима. За старачка сеоска домаћинства, нарочито она из категорије социјално угрожених, која немају пензију и друге изворе прихода, продаја пољопривредног земљишта омогућила би задовољавање основних животних потреба, а тиме би се смањило и притисак на фондове социјалне помоћи. Накнада за прузета имања старачких домаћинстава може се компензирати за трошкове смјештаја у старачким домовима. Пошто све локалне заједнице нису у могућности да издвоје новац из буџета за откуп пољопривредног земљишта од старачких домаћинстава, овај програм могао би отпочети на пилот основи у богатијим општинама.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Површина (ха) откупљеног пољопривредног земљишта	0	1.200**
	Број збринутих старачких домаћинстава	0	200**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање употребе пољопривредног земљишта Повећање производње хране		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	3.600.000 КМ (општине и градови и приватна предузећа)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2023-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Јединице локалне самоуправе (општине и градови)		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Повећање употребе пољопривредног земљишта Заштита и уређење пољопривредног земљишта		
Назив мјере	Уређење и укрупњавање пољопривредног земљишта		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Уређење пољопривредног земљишта подрзумијева техничке, хидротехничке и агротехничке мелиорационе захвате којима се повећава производна способност пољопривредног земљишта (наводњавање и одводњавање, мелиорације ливада и пашњака и побољшање квалитета пољопривредног земљишта хумизацијом, калцификацијом, рекултивацијом и сл. мјерама). Радње уређења пољопривредног земљишта требају предузимати, прије свега, власници земљишта, а у случају већих захвата и општине, јавна предузећа и Министарство. Пољопривредно земљиште у РС је раздијељено између великог броја власника, а исти власник га често има у 5-10 одвојених парцела. Из тих разлога мјере комасације и арондације су нужне и пожељне, али није реално очекивати веће захвате у периоду важења Стратегије. Мјере укрупњавања земљишта треба користити барем у склопу извођења већих инфраструктурних радова, као што је изградња аутопутева и хидроакумулација.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Повећање површине уређеног пољопривредног земљишта (ха)	-	+5.000**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање употребе пољопривредног земљишта Повећана одрживост пољопривредне производње		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Није могуће дефинисати вриједност и изворе финансирања		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВРС		
Носиоци спровођења мјере	Пољопривредна газдинства Јединице локалне самоуправе		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

** У периоду 2021-2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Ревитализација руралних подручја Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде		
Приоритет	Повећање употребе пољопривредног земљишта Економска ревитализација руралних подручја Успостављање пољопривредног информационог система		
Назив мјере	Директна плаћања по јединици обрађене површине		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Основна врста подстицаја у биљној производњи биће исплата подстицаја по јединици обрађене површине (укључујући и вишегодишње засаде), као једна врста субвенционисања дијела трошкова производње, и он ће замјенити досадашње подстицаје који су исплаћивани по јединици инпута (регрес за дизел) или отупута (премије по јединици мјере откупљених производа). Претпоставка за исплату ове врсте подстицаја је постојање података о обрађеним површинама у РПГ-у, а у идеалним условима у LPIS или некој сличној бази података у оквиру успостављеног пољопривредног информационог система. Висина подстицаја може бити иста за сваки обрађени хектар (чиме ће се отклонити несклад у третману малих и великих пољопривредних газдинстава), а може бити и диференцирана, зависно од постављених циљева промјене структуре биљне производње (комбинација са мјером број 16). Овај систем подстицаја (по јединици површине) доводи у равноправан третман произвођаче свих производа и даје им слободу избора врсте производње и производа који ће производити, а политику подстицања пољопривредне производње приближава оној која се примјењује у ЕУ и земљама окружења. Висина подстицаја прилагођаваће се укупно расположивим средствима за ову врсту подстицаја.		
Кључни стратешки пројекти	Програм директних плаћања у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Површина земљишта у систему подстицаја (ha)	40.000	100.000*
	Површина обрађеног земљишта (ha)	320.000	350.000*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа одрживост и конкурентност пољопривредних газдинстава Повећање производња хране		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	98.000.000 КМ (Аграрни буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње		
Приоритет	Повећање обима сточарске производње		
Назив мјере	Директна плаћања по грлу стоке		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Директна плаћања по грлу стоке реализују се исплатом одређеног износа подстицаја за свако регистровано грло стоке. Исплатом подстицаја на овај начин сви произвођачи се доводе у равноправан положај, без фаворизовања појединих производњи, врста стоке и начина пласмана производа. Одређени елементи ове врсте плаћања били су у примјени и до сада преко исплате премије за квалитетан приплодни подмладак. С обзиром на различиту величину, вриједност и старост појединих категорија стоке, висина подстицаја по грлу диференцираће се примјеном критерија њиховог свођења на условно грло. Уколико се жели фаворизовати одређена грана сточарства онда се то може урадити давањем додатних подстицаја за ту врсту стоке кроз мјеру Диференцирање подстицаја по грлу стоке. Претпоставка за исплату ове врсте подстицаја је постојање ажурног регистра домаћих животиња.		
Кључни стратешки пројекти	Програм директних плаћања у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број грла у систему подстицаја (УГ)	0	100.000*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање производње хране анималног поријекла Повећана одрживост и конкурентност пољопривредних газдинстава		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	86.00.000 КМ (Аграрни буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2025-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВРС		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње		
Приоритет	Повећање употребе пољопривредног земљишта Повећање продуктивности у пољопривредној производњи		
Назив мјере	Директна плаћања по јединици утрошених инпута		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Од подстицаја по јединици инпута дуго година је у примјени регресирање дизел горива по литри, пропорционално површини обрађеног земљишта (1 ha обрађеног земљишта даје право на регрес одређеног броја литара горива). Ова мјера је у принципу субвенција по јединици повшине (јер се количина регресираниог горива директно веже за површину обрађеног земљишта) и преласком директних плаћања на субвенције по јединици повшине износ регреса за дизел ће бити прикључен износу подстицаја за ту мјеру. На исти начин могу се регресирати и неки други инпути, али ова мјера није у складу са политиком ЕУ и СТО и треба је избежавати.		
Кључни стратешки пројекти	Програм директних плаћања у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Количина регресираниог горива (лит)	1.000.000	1.200.000*
	Површина земљишта подржана регресом за набавку горива (ha)	100.000	120.000*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа одрживост и конкурентност пољопривредних газдинстава Повећање производња хране		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	24.000.000 КМ (Аграрни буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2024)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње		
Приоритет	Повећање употребе пољопривредног земљишта Повећање обима сточарске производње Повећање продуктивности у пољопривредној производњи		
Назив мјере	Директна плаћања на бази количине остварене производње		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Директна плаћања на бази произведене количине аутопута практично се реализују путем исплате премије за произведену количину производа, што је често условљено продајом тих производа откупљивачу или прерађивачу, као нека врста стимулације за успостављање ланаца снабдјевања између пољопривреде, трговине и прераде. Изван система ове врсте подршке су биле количине производа прерађене на газдинству или продате без доказа о продаји. Генерално, и ова мјера се може „уклопити“ у плаћања по јединици површине и по грлу, али ће период важења ове Стратегије бити транзициони период у којем ће се реално наставити исплаћивати подстицаји по јединици количине аутопута за неке врсте посебно важних производа. Треба пажљиво пратити ефекте подстицаја ове врсте да се износ подстицаја дат произвођачу не би „прелио“ у корист откупљивача (преко смањења откупне цијене).		
Кључни стратешки пројекти	Програм директних плаћања у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Количина пољопривредних производа за коју је исплаћен подстицај (t)	60.000	100.000*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање производње хране		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	24.000.000 (Аграрни буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2024)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВР С		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

* У 2024. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору		
Приоритет	Повећање обима сточарске производње Повећање продуктивности у пољопривредној производњи Подршка унапређењу повезаности између произвођача и прерађивача примарних производа		
Назив мјере	Директна плаћања по литри откупљеног млијека		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Ова субвенција се произвођачима млијека исплаћује као премија по литри откупљеног млијека. На тај начин фаворизована је индустријска прерада млијека, јер они који млијеко прерађују на газдинству и троше за властите потребе нису обухваћени овом подршком. Премирањем продатих количина млијека утиче са на повећање продуктивности (јер се за већу количину добија већи подстицај) и повезаности произвођача и прерађивача. Премија може бити диференцирана према квалитету (класи) млијека, што представља примјер примјене унакрсне усклађености са становишта испуњавања минималних стандарда квалитета и безбједности хране. Пошто је премија по литри млијека врста субвенције која није у складу са ЗПП ЕУ у периоду важења ове Стратегије настојаће се да се ова мјера укине и трансформише у субвенцију по музном грлу. Са том промјеном мора рачунати и мљекарска индустрија.		
Кључни стратешки пројекти	Програм директних плаћања у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Кочичина премираног млијека (l)	120.000.000	150.000.000*
	Број газдинстава у систему премирања	4.600	3.500*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа одрживост и конкурентност пољопривредних газдинстава		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	100.000.000 КМ (Аграрни буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2024)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВРС		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

* У 2024. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње		
Приоритет	Повећање обима сточарске производње Боље управљање ризицима у пољопривреди		
Назив мјере	Субвенција по килограму живе мјере утовљене стоке и рибе		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Субвенција, односно премија, по кг продате живе мјере организовано продате утовљене стоке не треба бити стална мјера, него мјера која се уводи привремено (са ограниченим временским трајањем) за поједине врсте стоке. Ова мјера, у случају драстичног пада откупних цијена стоке на домаћем тржишту произвођачима који имају грла у тову надокнађује читаву или барем дио разлике у цијени између њихове цијене коштања и тржишне (откупне) цијене. За исправну примјену ове мјере и реално одређивање висине субвенције трошкова неопходни су тачни подаци о цијенама коштања (просјечни трошкови това) и откупним/продајним цијенама појединих врста стоке, јер би се ова мјера у противном могла претворити у популистичку мјеру без правог оправдања и ефеката (плаћање и када је потребно, и када није потребно).		
Кључни стратешки пројекти	Програм директних плаћања у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Субвенционисана тежина живе мјере стоке (t)	45.000	100.000*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећана производња меса и смањење увоза		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	27.500.000 КМ (Аграрни буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВРС		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса		
Приоритет	Повећање употребе пољопривредних површина Повећање обима сточарске производње Боље управљање ризицима у пољопривреди Очување и одрживо управљање биљним и животињским генетичким ресурсима		
Назив мјере	Подршка програмима производње домаћег сјеменског и садног материјала и квалитетног приплодног подмлатка у сточарству		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	БиХ и РС су високо зависне од увоза сјемена, садница и приплодних грла и стога повећање њихове домаће производње има пуно оправдање, нарочито са становишта да се ради о сортама и расама селекционисаним и адаптираним на локалне агроеколошке услове. Кроз ову мјеру подржава се и репродукција аутохтоних сората и раса. Произвођачима сјемена и садница (научним институцијама, привредним друштвима и пољопривредним газдинствима) исплаћиваће се регрес по кг или комаду произведеног сјемена и садница, као компензација дијела трошкова њихове производње. У сточарству регрес добијају репро центри и појединачни узгајивачи. Регресирана сјемена и саднице морају бити контролисани и сертификирани, а приплодни материјал у сточарству уматичен у складу са селекцијским програмима и поступцима. Висина и начин исплате подршке ближе ће се дефинисати одговарајућим законом и правилницима.		
Кључни стратешки пројекти	Програм директних плаћања у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Субвенционисана количина сјемена (kg)	3.000.000	4.000.000 *
	Субвенционисани број садница (ком.)	1.000.000	1.500.000*
	Субвенционисан број грла стоке (УГ)	2.000	3.000*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање производње хране		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	3.800.000 КМ (Аграрни буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВРС		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства (физичка лица и привредна друштва)		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Повећање обима употребе пољопривредног земљишта		
Назив мјере	Диференцирање висине подстицаја по јединици обрађене површине		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Сјетвену структуру треба усмјеравати према сјетви већих површина усјевима који доносе већу додану вриједност. Поред могућности пласмана финалних производа на тржишту, мотив за измјену сјетвене структуре је и већи подстицај по ха за сјетву одређених биљних врста као што су нпр. поврће и индустријско биље. Исто вриједи и за засаде воћа и грожђа код којих су вриједности производње и добит са једног ха вишеструко веће него у ратарству. Основни подстицај по ха (исти за све усјеве) треба увећати за оне пољопривредне производе чије повећање се жели постићи. Због специфичних агротехничких услова, традиције и тржишних околности, измјена сјетвене структуре може бити од локалног интереса, због чега се у исплату додатног подстицаја по ха за префериране усјеве и засаде (нпр. уљарице, малину, винову лозу и сл.) могу укључити општине/градови обезбјеђујући додатна средства из својих буџета.		
Кључни стратешки пројекти	Програм директних плаћања у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број ха пољопривредног земљишта за која је исплаћен додатни подстицај (ha)	0	15.000*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећана продуктивност и профитабилност пољопривредних газдинстава Повећана одрживост пољопривредне производње Смањено загађење природе		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	8.650.000 КМ (Аграрни буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања Општинска (градска) администрација		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње		
Приоритет	Повећање обима сточарске производње		
Назив мјере	Диференцирање висине подстицаја по грлу стоке		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Гдје се жели остварити експанзија неких грана сточарства, односно система узгоја, универзални подстицај по грлу ће бити повећан за ту врсту стоке (нпр. давање већих подстицаја по грлу оваца у планинским подручјима у односу на равничарска, или давање већих подстицаја по грлу за тов говеда у систему крава-теле у односу на конвенционални тов), за одређени временски период или само у неком дијелу РС. Већи подстицај мотивисаће сточаре да држе/тове и повећавају стадо управо те врсте стоке. У исплату додатних подстицаја могу се укључити и локалне заједнице увећањем основног подстицаја по грлу за оне врсте стоке које желе имати више заступљене на свом подручју. Ова мјера моћи ће се примјењивати тек када се у систем подстицаја уведе мјера директних плаћања по грлу стоке.		
Кључни стратешки пројекти	Програм директних плаћања у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број УГ стоке за које је исплаћен додатни подстицај (грла)	0	15.000*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећана продуктивност и профитабилност пољопривредних газдинстава која се баве сточарством Повећана одрживост пољопривредне производње Смањено загађење природе		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	8.550.000 КМ (Аграрни буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВРС		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања Општинска (градска) администрација		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса Ревитализација руралних подручја Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде		
Приоритет	Сви приоритети идентификовани за реализацију стратешких циљева		
Назив мјере	Пружање савјетодавних услуга за пољопривредне произвођаче		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Повећање продуктивности и профитабилности пољопривредне производње не постиже се само повећањем количине употребљених инпута и средстава рада, него и њиховом адекватном и правовременом примјеном, тј. примјеном одговарајућих знања и вјештина и нових технологија у производњи и преради. Та знања и вјештине пољопривредни произвођачи стичу примјеном различитих врста савјета које добијају из различитих извора и на различите начине. Један од стабилних извора обезбјеђења савјетодавних активности у пољопривреди Републике Српске је Ресор за пружање савјетодавних активности у пољопривреди са својом мрежом регионалних канцеларија на територији читаве РС. Услуге јавне савјетодавне службе ће за пољопривредне произвођаче бити бесплатне, а њене трошкове подмирује Министарство. Иако је улога савјетодавне службе у обезбјеђењу одређених подстицаја корисна, фокус рада савјетодавне службе би требао бити на обезбјеђењу и осталих савјета везаних за технологију производње и наступ на тржишту. Јавну савјетодавну службу допуњују приватни савјетодавци.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број савјетодаваца у јавној савјетодавној служби	32	50*
	Број обука, предавања (групни рад)	260	300*
	Број савјета (индивидуални рад)	5.700	6.000*
	Број корисника савјетодавних услуга	7.000	10.000*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећана продуктивности и профитабилност пољопривредних газдинстава Повећана одрживости пољопривредне производње Смањено загађење природе		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	Без потреебе додатних финансијских средстава (Буџет МПШВ РС - буџетска линија за Ресор за пружање савјетодавних услуга у пољопривреди и међународни пројекти (USAID, IFAD итд.)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВРС		
Носиоци спровођења мјере	Ресор за пружање савјетодавних услуга у пољопривреди Приватни савјетодавци		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

* У 2027. години.

* У 2027. години.

* У 2027. години.

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Сви приоритети идентификовани за реализацију стратешких циљева		
Назив мјере	Образовање пољопривредних произвођача за пољопривредна занимања		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	За успешно бављење пољопривредном производњом потребно је све више знања које је најкомплетније ако се стиче редовним образовањем. Зависно од степена сложености послова одговарајуће звање може се стећи образовањем у средњој школи или на универзитету. До сада су раднике са специјалистичким образовањем у области пољопривреде тражила и запошљавала правна лица, али ће посједовање таквог знања у будућности у све већој мјери бити потреба и мањих пољопривредних газдинстава. Завршетак одређеног специјалистичког образовања у области пољопривредних наука нарочито је корисно за наследице породичних газдинстава који већ имају одређене производне ресурсе које могу касније искористити уколико их повежу са новим знањима и технологијама.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број свршених средњошколаца у пољопривредним школама	566	500*
	Број дипломираних студента	205	200*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећана продуктивност и профитабилност пољопривредних газдинстава Повећана одрживости пољопривредне производње Смањено загађење природе		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Без потребе за додатним финансијским средствима (Буџета министарства просвјете и културе РС и Министарства за научно-технолошки развој, високо образовање и информационо друштво РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВРС		
Носиоци спровођења мјере	Средње пољопривредне школе Пољопривредни факултети		
Циљне групе	Ученици са завршеним основним и средњошколским образовањем		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Сви приоритети идентификовани за реализацију стратешких циљева		
Назив мјере	Обуке за пољопривредне произвођаче као дио цјеложивотног учења		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Реално је да сви који се баве пољопривредом не могу и не морају претходно да заврше одговарајуће образовање. Потребно додатно знање може се стећи и обукама. Тематске обуке обезбјеђује Ресор за пружање стручних услуга у пољопривреди у складу са својим годишњим планом рада али и други субјекти. Обуке се организују у оквиру различитих пројеката који се рализују на подручју РС (USAID, SIDA, IFAD и др.). Обуке одржавају и комерцијалне компаније у циљу куповине и правилне употребе њихових производа или услуга. У одређеној мјери обуке организују и научноистраживачке институције, организовањем тематских предавања и научних скупова. Предмет обука треба бити широк и поред обука из области технологије пољопривредне производње у програм укључити и екологију, планирање, економику производње, маркетинг, развој непољопривредних активности као што су туризам, кућна радност и сл.. У будућности ће се тежиште у пружању тих услуга помјерати са физичких контаката на већу употребу дигиталних медија и алата, што ће савјетодавне услуге учинити шире доступним. У будућности се очекује благи раст повећања директних контаката савјетодаваца са пољопривредним произвођачима због веће употребе ICT технологија у савјетодавном раду.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број реализованих обука	260	300*
	Број полазника обука	2.500	3.500*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећана продуктивност и профитабилност пољопривредних газдинстава Повећана одрживост пољопривредне производње Смањено загађење природе		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	Без потребе обезбјељења додатних финансијских средстава (трошкови су садржани у буџетима институција и пројеката који изводе обуку)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВРС		
Носиоци спровођења мјере	Ресор за пружање стручних услуга у пољопривреди Међународни пројекти у сектору пољопривреде Научноистраживачке институције		
Циљне групе	Чланови пољопривредних газдинстава		

* У периоду 2021-2027. година.

* У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Сви приоритети идентификовани за реализацију стратешких циљева		
Назив мјере	Оснивање Савјета за научна истраживања у пољопривреди		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Наука је покретач развоја, а знање извор остваривања веће одрживости и профита у пољопривредној производњи. Средства за научна истраживања и РС, па тако и она у области пољопривредних наука, су скромна, а научна истраживања фрагментирана са слабом видљивошћу тих резултата. Да би се ситуација унаприједила, основаће се Савјет за научна истраживања у пољопривреди који ће дефинисати истраживачке приоритете и усмјеравати истраживања према потребама пословног сектора и рјешавања његових проблема. Бољим фокусирањем научних истраживања и бољом дисеминацијом њихових резултата побољшаће се истраживачки резултати и ефекти, а Савјет може одиграти корисну улогу у обједињавању различитих извора финансирања научних истраживања. Савјет ће чинити представници привреде, научне заједнице и јавне администрације и он ће бити савјетодавно тијело Министра пољопривреде.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број чланова савјета	0	7
	Број одржаних сједница	0	4*
	Број дефинисаних истраживачких приоритета	0	5*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа конкурентност сектора пољопривреде		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Без потребе за додатним финансијским средствима		
Период спровођења мјере	Континуирано (2022-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства, Привредна друштва и Јавне институције		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Сви приоритети идентификовани за реализацију стратешких циљева		
Назив мјере	Пилот програм за финансирање научних истраживања у пољопривреди		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Министарство пољопривреде већ издваја одређена средства за финансирање научних истраживања у сектору пољопривреде и та средства, евентуално појачана са средствима из других извора (учешће привреде и донације) биће основа за формирање Пилот програма за финансирање научних истраживања у пољопривреди, прије свега примјењених истраживања са јасно видљивим и брзим резултатима. Теме истраживања кандидоваће представници пословног сектора, а у истраживачким пројектима обавезно ће учествовати научноистраживачка институција и крајњи корисник резултата истраживања. Програм ће имати своја правила за избор и реализацију пројекта, а у његовом конципирању министарству пољопривреде ће помоћи Министарство за научнотехнолошки развој, високо образовање и информационо друштво. Уколико се пилот програм потврди као ефикасан механизам за унапређења научних истраживања и њихове употребљивости, постаће стални инструмент за финансирање и примјену резултата научних истраживања у пракси.		
Кључни стратешки пројекти	Програм за финансирање научних истраживања у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број пријављених пројеката	0	100**
	Број финансираних пројеката	0	50**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање одрживости пољопривредне производње Повећана продуктивност субјеката укључених у пројекте Повећана профитабилност субјеката укључених у пројекте		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	3.000.000 КМ (Аграрни буџет РС, донатори и научно-истраживачке институције)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2022-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС МНТРВОИД РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства, Привредна друштва и Јавне институције		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Сви приоритети идентификовани за реализацију стратешких циљева		
Назив мјере	Побољшање дисеминације резултата научних истраживања		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Одређени резултати научних истраживања релевантни за поједина подручја и области пољопривредних наука постоје, али привредни сектор за њих не зна и самим тим их не користи. Ради се о значајном „мртвом“ капиталу чије активирање може дати вишеструке користи. С обзиром да су бројна истраживања већ обављена, потребно је повећати њихову видљивост, односно извршити њихову дисеминацију одређеним циљним групама, без значајнијих додатних трошкова. Јавна дисеминација резултата ће постати обавеза за све истраживачке пројекте који се финансирају јавним средствима. Видљивост научних резултата ће бити повећана њиховим предствљањем на више начина: организовањем научних скупова, физичким или онлине презентацијама, издавањем различитих публикација у штампаном или дигиталном облику, практичним демонстрацијама и на друге начине. У контексту реализације ове мјере битно је створити повјерење пољопривредних произвођача у корисност од примјене резултата научних истраживања и мотивисати научне раднике да изађу из својих уско научних оквира.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број одржаних скупова/презентација	-	100*
	Број учесника на скуповима/презентацијама	-	5.000*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа примјена научних резултата у пракси		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	1.000.000 КМ (Аграрни буџет РС, донације и буџети научноистраживачких институција)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Научноистраживачке институције		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства, Привредна друштва и Јавне институције		

* У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње		
Приоритет	Боље управљање ризицима у пољопривреди		
Назив мјере	Субвенционирање пољопривредног осигурања		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Сектор пољопривреде је задњих година изложен све чешћим негативним утицајима природе (суше, поплаве, град и сл.), а у сточарству штете настају услед болести животиња и напада предатора. Да би се што више пољопривредних газдинстава заштитило од тих ризика и компензирало дио губитака, субвенционисаће се дио премије пољопривредног осигурања (у проценту који ће бити одређен важећим законом и правилницима). Допнос смањењу висине премије пољопривредног осигурања су разне врсте процена ризика и вјероватноће настанка осигураних случајева, као и успостављања јавних база података о штетама у претходном периоду. Такође, на висину премије утиче и обухват пољопривредним осигурањем, тако да су пожељне акције колективног осигурања пољопривредних произвођача на одређеном подручју, које успјешно могу да иницирају и спроведу удружења пољопривредних произвођача и задруге. Висина субвенције може да се диференцира по врстама производње и регионима, у складу са учесталошћу настанка штета.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број полиса осигурања за које је искориштена субвенција	195	250*
	Број осигураних ха	Постојеће стање	30% повећање*
	Број осигураних грла стоке	Постојеће стање	30% повећање*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	- Већа одрживост и конкурентност пољопривредних газдинстава		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	3.500.000 (Аграрн буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Осигуравајућа друштва		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

* У 2027. години.

* У 2027. години.

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње		
Приоритет	Боље управљање ризицима у пољопривреди		
Назив мјере	Подршка складиштењу тржишних вишкова пољопривредних производа		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Одгађањем продаје пољопривредних производа пољопривредни произвођачи могу остварити већу продајну цијену и веће приходе. Претпоставка касније продаје је адекватно складиштење пољопривредних производа, за што један број произвођача нема услове. Због тога они користе услуге силоса, хладњача и сл. посредника којима за то плаћају накнаду која често поништи повећање прихода одгођене продаје. Напреднији облик примјене ове мјере је субвенционирање трошкова складиштења пољопривредних произвођача код самих произвођача. Субвенционисањем свих или дијела трошкова складиштења њихових производа произвођачи се стимулишу да се одлуче за њихову продају у моменту када могу да постигну већу продајну цијену. Истовремено, ускладиштена роба се у међувремену може користити и као покретни залог код добијања кредита.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Количина субвенционисаних привремено ускладиштених пољопривредних производа (t)	0	15.000*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа одрживост и конкурентност пољопривредних газдинстава		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	350.000 КМ (Аграрни буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Јавна и приватна складишта		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње		
Приоритет	Боље управљање ризицима у пољопривреди		
Назив мјере	Ванредне помоћи		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	У случају екстремних напивољних манифестација климе (суша, поплаве, град и сл.) које званично добију статус елементарних непогода, пољопривредним газдинствима би се исплаћивала ванредна помоћ као надокнада дијела штете. То би обухватило надокнаду штете неосигураним газдинствима у износу мањем од субвенције пољопривредног осигурања, тако да ова мјера не би дестимулативно утицала на кориштење услуге осигурања. Ванредне помоћи се могу исплаћивати и у случају других елементарних непогода које не зависе од климатских утцаја, а које проузрокују директне штете пољопривредним газдинствима, као што су земљотреси, пожари и сл.. Ванредне помоћи ће се исплаћивати и у случају обавезне аутаназије или масовних угинућа домаћих животиња у случају појаве епидемија. Ванредна помоћ не би се исплаћивала у случајевима нарушавања односа цијена на тржишту, за што би се користила плаћања из домена директне подршке произвођачима. Одређени износ средстава за ванредне помоћи ће се планирати у аграрном буџету за одговарајућу годину, а додатна средства ће обезбиједити Влада, зависно од размјере штета и просторног обухвата штетама.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број пољопривредних газдинстава којима је надокнађена штета	??	400*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа одрживост и конкурентност пољопривредних газдинстава		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	14.000.000 КМ (Буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Повећање продуктивности у пољопривредној производњи Подршка инвестиционим улагањима у модернизацију пољопривредне производње Економска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење биљне производње		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Производња воћа и поврћа спада у доходовно интензивне производње те је потребно улагати у развој и модернизацију како би се повећала и конкурентност ових производњи како на домаћем тако и на међународном тржишту. Поред тога потребно је вршити и додатна улагања у винограде чиме би се обезбједила и сировина за винску индустрију која се интензивно развија на подручју Републике Српске. Подршка би се огледала кроз субвенционирање дијела инвестиционих трошкова подизања нових вишегодишњих засада и заштићених простора. Да би се утицало на укрупњавање производње и модернизацију подстицаји се условљавају минималним површинама. Мјера се односи и на подршку (суфинансирање) инвестиционим улагањима у набавку мрежа за заштиту од града и друге опрема која доприноси модернизацији биљне производње а што се може повезати али и одразити на специфичне циљеве 2.4-2.6 унутар овог стратешког циља. Посебна пажња ће се посветити подршци младим фармерима и женама који се укључују у процес пољопривредне производње и преузимају пољопривредно газдинство као носиоци истог.		
Кључни стратешки пројекти	Програм подршке капиталним улагањима у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Површина нових засада воћа и винове лозе (ха)	0	1.000**
	Површина нових пластеника (m ²)	0	200.000**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећана производње воћа, поврћа и грожђа Већа одрживост и конкурентност пољопривредних газдинстава		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	29.000.000 КМ (Аграрни буџет РС, IPARD, кредитна средства, властита средства пољопривредних газдинстава)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања		
Циљне групе	Регистрована пољопривредна газдинства		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Повећање продуктивности у пољопривредној производњи Подршка инвестиционим улагањима у модернизацију пољопривредне производње Економска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење сточарске производње		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Модернизација и проширење сточарске производње реализује се кроз подизање нових објеката и реконструкцију односно адаптацију постојећих као субвенција (%) вриједности укупне инвестиције у те сврхе. Подстицаји ће се везивати уз минималан број грла стоке. Улагања ће се односити и на набавку неопходне опреме за ефикасније функционисање сточарске производње као што су музни уређаји или опрема за подизања нивоа производње у сектору пчеларства. Као и код биљне производње, додатну подршку треба дати младим фармерима и женама који су носиоци пољопривредних газдинстава. Подршка сточарском сектору, поред финансијских средстава обезбјеђених из Аграрног буџета, подразумијева учешће пољопривредних газдинстава са властитим средствима.		
Кључни стратешки пројекти	Програм подршке капиталним улагањима у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број новоизграђених објеката за смјештај животиња	0	150**
	Број новонабављених музних уређаја	0	75**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање производње у сектору сточарства Повећање конкурентности Модернизована производња у сточарству		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	55.500.000 КМ (Аграрни буџет РС, IPARD, кредитна средства, властита средства пољопривредних газдинстава)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања		
Циљне групе	Регистрована пољопривредна газдинства која се баве сточарском производњом		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Подршка инвестиционим улагањима у модернизацију пољопривредне производње Економска ревитализација руралних подручја Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју		
Назив мјере	Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење аквакултуре		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Производња слатководне рибе на подручју Републике Српске биљежи осцилације, али и поред тога је веома значајан извозни производ и са високим степеном самодовољности, што се посебно односи на производњу салмонидних врста рибе. Поред тога РС располаже знантим водним ресурсима који се може искористити за производњу рибе. Инвестиције у овај сектор могу допринијети и диверзификацији активности у руралним срединама. Инвестиције се односе на изградњу нових као и адаптацију постојећих рибњака, а подршка у субвенционисању дијела вриједности инвестиција. Поред тога, субвенционисаће се улагања и у набавку опреме за кавезни систем узгоја, за складиштење, дораду, прераду и транспорт рибе. И ове активности ће се подржати % субвенцијом од вриједности укупне инвестиције. Млади произвђачи и/или жене који су носиоци газдинства имаће право на додатне подстицаје који се регулишу Правилником.		
Кључни стратешки пројекти	Програм подршке капиталним улагањима у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број новоизграђених/адаптираних рибњака	0	45**
	Површина изграђених рибњака (м ²)	0	100.000**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Модернизована и повећана производња у аквакултури		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	22.000.000 КМ (Аграрни буџет РС, IPARD, кредитна средства, властита средства инвеститора)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања		
Циљне групе	Регистрована пољопривредна газдинства и Привредна друштва		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору		
Приоритет	Повећање употребе пољопривредног земљишта Повећање обима сточарске производње Повећање продуктивности у пољопривредној производњи Подршка инвестиционим улагањима у модернизацију пољопривредне производње		
Назив мјере	Подршка инвестицијама за модернизацију и обнову пољопривредне механизације		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Модернизација пољопривредне производње и унапређење њене конкурентности полази од модернизације и занављања пољопривредне механизације. Знатан број газдинстава на нивоу Републике Српске има застарјелу пољопривредну механизацију што се одражава и на економичност и продуктивност у процесу производње. Структура и начин употреба пољопривредне механизације није у складу са модерном пољопривредном праксом. Стога, мјера подразумијева набавку савремене пољопривредне механизације као што су трактори, комбајни, прикључни уређаји и др. у виду субвенционисања % од укупног износа купљене нове механизације, уз ограничење максималног износа исплаћених подстицајних средстава по кориснику субвенције, што треба доводити у везу са бројем заprimљених захтијева и величине потраживаних средстава. Модернизација механизације омогућиће повећање обима и конкурентности пољопривредне производње. Подршка набавци пољопривредне механизације се тренутно подржава и кроз предпостављене фондове (ИПАРД).		
Кључни стратешки пројекти	Програм подршке капиталним улагањима у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број новонабављених трактора (ком.)	0	500**
	Број новонабављених тракторских прикључака (ком.)	0	7.000**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећана продуктивност у пољопривредној производњи Унапређена конкурентност Повећана продуктивности и профитабилност пољопривредних газдинстава		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	127.600.000 КМ (Аграрни буџет РС, IPARD, кредитна средства, властита средства пољопривредних газдинстава)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Подршка унапређењу повезаности између произвођача и прерађивача примарних производа Економска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Подршка инвестицијама за модернизацију и проширење прерађивачких капацитета		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Прекинути и неуређени односи на линији примарна производња - прерада доприносе слабијој искориштености производних капацитета прехрамбене индустрије, а застарјелост опреме и технологија утичу на слабу, како ценовну, тако и неценовну конкурентност. Како би се унаприједила позиција прехрамбеног сектора на тржишту неопходно је улагати у модернизацију постојећих капацитета, увођење стандарда, те набавку нове опреме и технологија. Од пољопривредних производа се очекује да имају одређени степен квалитета како би били погодни инпут за прераду (садржај суве материје и сл.) те је ова мјера, с једне стране, у вези и са мјерама модернизације у биљној и сточарској производњи и аквакултури. Исто тако, може се повезати са мјерама унапређења квалитета и увођења стандарда чиме би поред употребе савремене технологије доприњело и расту квалитета финалних производа и отварања међународних тржишта. Подршка би се односила на набавку опреме, ревитализацију постојећих објекта и израду пројектне документације за отварање погона у руралним подручјима у виду рефундирања дијела износа укупне инвестиције, а уз ограничења по кориснику у зависности од расположивих новчаних средстава у аграрном буџету.		
Кључни стратешки пројекти	Програм подршке капиталним улагањима у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број новоизграђених/модернизованих прерађивачких капацитета	0	65**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећана прераде пољопривредних производа Смањен увоз хране		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	65.000.000 КМ (КМ (Аграрни буџет РС, IPARD, кредитна средства, властита средства инвеститора)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања Општинска (градска) администрација		
Циљне групе	Предузетници (МСП)		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Подршка инвестиционим улагањима у модернизацију пољопривредне производње Економска ревитализација руралних подручја Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју		
Назив мјере	Подршка инвестицијама за опрему на пољопривредним газдинствима за пласман производа		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Поред унапређења и модернизације процеса производње у оквиру пољопривреде и осавремењавања прерађивачких капацитета битно је да се омогући газдинствима набавка неопходне опреме за наступ на тржишту. На овај начин се прије пласмана на тржиште обезбјеђује уједначавање понуде по квалитету, а уједно и осигурава и испорука производа са очуваним органолептичким својствима на тржиште. Кроз мјеру ће се финансирати набавке опреме за припрему производа за тржиште у виду мини опреме за сортирање, паковање и дораду производа за тржиште. У циљу рационалнијег кориштења средстава, мјера се може повезати минималном површином или количином произведених производа како би се осигурала рентабилност употребе опреме, а према евиденцијама пријављених у регистар пољопривредних газдинстава на бази вишегодишњих просјека производње. Поред породичних газдинстава корисник мјере могу бити и пољопривредне задруге, како би се постигли дефинисани нивои и укрупнила производња за наступ на тржишту. Газдинства/задруге ће већим дијелом финансирати набавку ове опреме без могућности отуђења за одређени временски период.		
Кључни стратешки пројекти	Програм подршке капиталним улагањима у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број комада новонабањене опреме	0	120**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа одрживост и конкурентност пољопривредних газдинстава		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	16.000.000 КМ (Аграрни буџет РС, IPARD, кредитна средства, властита средства пољопривредних газдинстава)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања		
Циљне групе	Регистрована пољопривредна газдинства Пољопривредне задруге		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору		
Приоритет	Боље управљање ризицима у пољопривреди Подршка заштити домаће производње		
Назив мјере	Координација активности МПШВ РС и МСТЕО БиХ по питању спољнотрговинске заштите		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Заштита домаће производње се налази у надлежности МСТВО БиХ и стога је битно да постоји стална комуникација и координација између МПШВРС и МСТЕО како би се на адекватан начин реаговало у случају потребе активирања механизма заштите од прекомјерног увоза пољопривредних производа. Надлежна (радна) тијела министарстава требају континуирано провидити анализе активности у погледу благовременог уочавања потребе за предузимање мјера за заштиту домаће производње активирањем механизма. Потребно је да се кроз координацију између министарстава и у сардањи са удружењима произвођача ураде процедуре и препоруке за дјеловања у погледу заштите домаће производње. Координација два поменута министарства односи се и на стварање и одржавање претпоставки за извоз пољопривредних производа из БиХ у друге земље и економске групације.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број одржаних састанака	0	21**
	Број потписаних/продужених трговинских споразума	0	-
	Број уведених привремених мјера	0	-
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Уравнотежење спољнотрговинског биланса		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	Нема потребе за додатним финансијским средствима (финансира се из постојећих буџета министарстава)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2022-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС МСТЕО БиХ		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства Предузећа из прехрамбене индустрије		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде		
Приоритет	Боље управљање ризицима у пољопривреди Подршка заштити домаће производње Успостављање пољопривредног информационог система		
Назив мјере	Мониторинг понуде, тражње и цијена на тржишту пољопривредних производа		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	У циљу заштите домаће производње МПШВ РС треба да врши праћење (мониторинг) понуде, тражње и цијена на домаћем и међународном тржишту путем прикупљања и обраде одговарајућих података. Без обзира што су поједини расположиви подаци понекад опречни битно је радити анализе података о кретањима тржишних елемената. Полазна основа је пројекција нивоа производње појединих пољопривредних производа, које не треба заснивати искључиво на статистичким подацима, као и цијена и предвиђања њихових промјена у одређеним временским периодима. Мјера се састоји од провођења адекватних анализа прикупљених података, континуирано, које би се благовремено указало на стање и тенденције на тржишту пољопривредних производа. У наредном кораку треба успоставити базе података и осигурати континуирано прикупљање релевантних информација везаних за пољопривредно тржиште, а које би те базе постале саставни дио укупног пољопривредног информационог система. За реализацију мјере потребно је упоставити одјељење за анализу пољопривредног тржишта унутар министарства.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекат успостављање тржишног информационог система		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број урађених анализа	0	7**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа конкурентност домаћих произвођача на тржишту		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	140.000 КМ (МОФТЕР БиХ)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ Р		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства Предузећа из прехрамбене индустрије		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору		
Приоритет	Подршка заштити домаће производње Подршка развоју и промоцији кратких ланаца продаје		
Назив мјере	Подршка изласку домаћих произвођача и прерађивача пољопривредно-прехрамбених производа на међународно тржиште		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Један од резултата активности усмјерених на јачање укупне конкурентности пољопривреде Републике Српске је могућност ефикаснијег наступа домаћих произвођача и прерађивача на међународном тржишту. Овом мјером се дјелимично ријешава и проблем тренутне суфицитарности и отежаног пласмана пољопривредних производа на домаћем тржишту. Подршка се огледала у виду подстицаја изласку на међународна тржишта. У принципу цијели сет мјера траба да допринесе примјени ове мјере. Реализација би могла бити спроведена кроз сарадњу са Министарством трговине и туризма, а по основу успостављених контаката и закључених уговорних аранжмана са иностраним партнерима. Подршка изласку домаћих произвођача и прерађивача пољопривредно-прехрамбених производа на међународно тржиште проводи се и кроз посредовање у успостављању контаката путем дипломатске мреже и коморског система, организовања презентација понуде изван земље и обезбјеђење потребних дозвола и сертификата за извоз пољопривредно-прехрамбених производа.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број подржаних субјеката	0	70**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање извоза		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	700.000 КМ (Аграрни буџет, МТТ РС, међународни пројекти, властита средства предузетника)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2022-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Министарство трговине и туризма РС Привредна комора РС		
Циљне групе	Пољопривредне задруге Предузетници из сектора трговине Прехрамбена индустрија Привредна комора		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде		
Приоритет	Подршка унапређењу повезаности између произвођача, посредника и прерађивача примарних производа Јачање институционалних капацитета за управљање сектором пољопривреде		
Назив мјере	Доношење законске регулативе за произвођачке организације и подршка оснивању произвођачких организација у складу са ЕУ регулативом		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Република Српска посједује законску регулативу везану за пољопривредне задруге. Поред тога, на нивоу Републике Српске постоји и Програм развоја задругарства у Републици Српској за период 2019-2025. Међутим, и поред тога улога и значај задруга у пласману пољопривредних производа је на скромном нивоу. ЕУ кроз своју регулативу подстиче пољопривреднике који желе заједно да раде како би побољшали своју преговарачку моћ на тржишту. Уједно, ове организације могу имати различите правне облике, а један од њих су и пољопривредне задруге. Услед тога би требало предузети кораке на доношењу и усклађивању законске регулативе са тренутном постојећом регулативном на нивоу ЕУ. На тржишту ЕУ да би произвођачка организација била призната, осим општих принципа добровољности, мора да испуни одређене услове као што су: минималан број чланова, и/или минимална количина и вриједност производње. Једна од основних дјелатности произвођачких организација јесте обједињавање понуде и стављање властитих производа на тржиште, као и подстицање тржишне оријентисаности и конкурентности властитих произвођача. Овом мјером би се утицало у будућности и на јачу хоризонталну повезаност произвођача унутар произвођачких организација.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Повећање броја произвођачких организација	0	35**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Интензивирање хоризонталног повезивања учесника у ланцу вриједности и повећање конкурентности		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	Без потребе за додатним финансијским средствима мимо редовног буџета МПШВ РС.		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС		
Циљне групе	Пољопривредни произвођачи		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Подршка унапређењу повезаности између произвођача, посредника и прерађивача примарних производа Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју		
Назив мјере	Подршка унапређењу капацитета произвођачких организација, задруга и удружења		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Подршка ће се реализовати кроз додјелу новчаних подстицаја за започињање и развој пословних активности везаних за набавку опреме и изградњу неопходне инфраструктуре за откуп и дораду пољопривредних производа (не само из аграрног буџета, него и из буџета локалних заједница и међународних пројеката). Поред тога, мјером се може подстицати и развој и унапређење менаџмента људских ресурса. У случају задруга, детаљније мјере за унапређење пословања пољопривредних задруга разрађене су Програмом развоја задругарства у Републици Српској. Ова мјера је у уској вези са мјером подршке инвестицијама у инфраструктуру за наступ на тржишту у оквиру специфичног циља 2.1. Укључивање и развој произвођачких организација ће се активирати по ступању на снагу законског рјешења описаног у претходној мјери.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекат развоја пољопривреде и руралних предузећа (IFAD)		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број новорегистрованих пољопривредних задруга	0	35**
	Број новорегистрованих удружења пољопривредних произвођача	0	20**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање конкурентности и профитабилности		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	1.400.000 КМ (Аграрни буџет, IFAD пројекат, донатори и властита средства чланова).		
Период спровођења мјере	Континуирано (2022-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Задружни савез Републике Српске		
Циљне групе	Пољопривредне задруге Удружења пољопривредних произвођача		

** У периоду 2021-2027. године.

* У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Подршка унапређењу повезаности између произвођача, посредника и прерађивача примарних производа Економска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Подршка уговорању производње путем произвођачких организација, задруга и удружења		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Опште познато је да на домаћем тржишту не функционишу вертикални ланци вриједности. Уговорни односи између појединих актера на тржишту су на веома ниском нивоу чиме се не осигурава сигурност пласмана приспјелих сезонских производа за произвођаче, нити се у довољној мјери осигуравају прерађивачи и посредници у промету у смислу обезбјеђења сировине. Успостављање и развој интензивнијих веза може се дијелом осигурати корз откуп производа као међуфазу у промету пољопривредних производа с циљем концентracије производње, а након тога и дисперзије према поједним актерима на тржишту. Мјера ће се реализовати кроз субвенционисани откуп посредством произвођачких организација, задруга и удружења исплатом премије по килограму откупљених производа. У случају значајнијих поремећаја на тржишту у смислу вишкова појединих пољопривредних производа (поврћа, воћа, живе стоке и др.) на домаћем тржишту министарство расписује јавни позив и даје прерађивачима премију по килограму откупљених производа за унапријед дефинисане количине или до прописане вриједности по загарантованим цијенама. Поред тога, откупљивачи и извозници пољопривредних производа требају сами потенцирати уговарање производње, јер им то обезбјеђује сигурност снабдјевања. Пожељно је примјењивати и принцип котације цијена (гарантоване откупне цијене везане за берзанску цијену), тако да пољопривредни произвођачи унапријед знају цијену по којој ће продати своје производе већ у моменту опредјељења за њену производњу.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекат развоја пољопривреде и руралних предузећа (IFAD)		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Проценат продаје пољопривредних производа продатих путем произвођачких организација (KM)	2%	4%*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећана тржишност пољопривредне производње		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	1.500.000 KM (Пројекат развоја пољопривреде и руралних предузећа (IFAD).		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Јединица за координацију пољопривредних пројеката Откупљивачи и прерађивачи		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства Пољопривредне задруге Прехрамбена индустрија Посредници у промету		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору		
Приоритет	Подршка унапређењу система квалитета пољопривредних производа		
Назив мјере	Подршка увођењу доброволјних стандарда квалитета (GlobalGAP и др.)		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Поред унапређења конкурентности кроз цјеновни аспект, све више на значају добија и нецјеновни аспект који произилази из примјене различитих тржишних стандарда. Њихов број и улога константно расту и често су улазница за излазак на међународна тржишта. Исто тако, стандарди постају значајни и на домаћем тржишту. Међутим, и поред тога, веома мали број домаћих производа, односно произвођача, посједује исте. Министарство ће у циљу унапређења конкурентности подржавати сертификацију и увођење појединих стандарда од стране овлашћених сертификационих кућа, стандарда као што су GlobalGAP, HACCP, ISO и др. за које произвођачи, прерађивачи и задруге исказу интересе. Посједовање појединих стандарда олакшаће примјену других мјера као што је увођење интегралне производње и сл. Суфинасирање би се проводило на основу рефундирања дијела трошкова, након предочења доказа да је стандард успостављен.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број привредних друштава која су увела стандарде (добила сертификат)	-	67**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање конкурентности и профитабилности		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	2.010.000 КМ (Аграрни буџет, пројекти са међународним финансирањем, пољопривредна газдинства и привредна друштва)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Сертификационе куће		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства Пољопривредне задруге Привредна друштва из сектора прехранбене индустрије		

** У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Подршка унапређењу система квалитета пољопривредних производа Економска ревитализација руралних подручја Ревитализација идентитета руралних подручја		
Назив мјере	Подршка изради елабората за заштиту производа ознакама географског поријекла (ЗОП, ЗОГП, ГТС)		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Поред постајања и примјене приватних доброволјних стандарда на тржишту су присутне и службене ознаке пољопривредних производа, којима се доказује поријекло и квалитет производа. Ове ознаке, у односу на претходне, наводе се на паковању производа и њима се гради диференцијација у односу на сличне производе на тржишту. На нивоу БиХ успостављен је систем сертификације ове групе ознака путем Правилника о системима квалитета прехрамбених производа и Правилник о поступку признавања ознаке поријекла производа, имена поријекла и географске ознаке. Кроз ознаке географског поријекла штити се подручје и способност људи да произведу одређене производе на одређен начин чиме се доприноси очувању културног наслеђа и развоју руралних подручја. Министарство ће подржати израду елабората за добијање ознака географског поријекла у одређеном проценту од укупних трошкова израде истог.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број заштићених производа	0	21**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Очување културног наслеђа одређеног подручја Подизање квалитета и вриједности производа		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	1.000.000 КМ (Аграрни буџет, IFAD пројекат, пројекат Свјетске банке)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Министарство трговине и туризма РС Агенција за безбједност хране Институт за интелектуално власништво Међународне организације		
Циљне групе	Удружења пољопривредних произвођача		

** У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Подршка унапређењу система квалитета пољопривредних производа Економска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Подршка сертификацији органских производа		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Поред ознака географског поријекла, међу службене ознаке се може сврстати и сертификација производње пољопривредних производа по органским принципима. Многи сматрају да конкурентност пољопривреде на уситњеним посједима лежи управо у органској производњи. Међутим, на нашим просторима, иако су мале просјечне површине на нивоу газдинства, овај вид производње није у потпуности заживио. Многи произвођачи истичу да производе органске производе, али не посједују валидне сертификате услед високих трошкова провођења поступка сертификације. Због тога је потребно субвенционисати процес сертификације органске производње кроз мјере МПШВ РС, у одређеном износу од укупних трошкова, а не више од 50%. У 2020. години је успостављен и органски лого за производе из РС, чиме је урађен још један корак који доводи до идентификације домаћих органских производа. И ову мјеру би могло подржати и Министарство трговине и туризма.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број газдинстава са сертификатом за органску производњу	46	Повећање за 100%*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Боља и већа слједивост процеса производње и Већа сигурност хране		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	700.000 КМ (Аграрни буџет РС, донатори)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Сертификационе куће на подручју РС		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства Удружења пољопривредних произвођача		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору		
Приоритет	Подршка унапређењу система квалитета пољопривредних производа		
Назив мјере	Развој националних маркетиншких ознака за пољопривредне производе		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	У циљу доказивања и истицања препознатљивости домаћих производа на тржишту могу се покренути кораци за успостављање националних маркетиншких ознака за пољопривредне производе. Кроз овај систем означавања истиче се поријекло производа из Републике Српске. Носилац активности би требао бити Ресор за пружање стручних услуга у пољопривреди. Министарство би финансирало изградњу визуелног идентитета ознака и промоцију истих на тржишту с циљем упознавања потрошача са овим ознакама што би требало утицати на фаворизовање домаће производње у процесу куповине производа. Мјера би захтијевала и осмишљавање стандарда и поступака за додјелу ознаке пољопривредном произвођачу.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекат успостављања националних маркетиншких ознака		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број производа са националном ознаком	0	12**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Подизање нивоа свијести потрошача о квалитету домаћег производа		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	800.000 КМ (Аграрни буџет РС, пројекти са међународним финансирањем)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2022-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Ресор за пружање стручних услуга у пољопривреди Научне и стручне институције		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства Пољопривредне задруге Удружења пољопривредних произвођача		

** У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору		
Приоритет	Примјена нових технологија и научних достигнућа у пољопривредној производњи Подршка развоју иновација и предузетничких способности произвођача		
Назив мјере	Подршка унапређењу предузетничких способности пољопривредних произвођача и произвођачких организација		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Предузетништво је постало основни фактор успјешног пословања за шта је потребно додатно знање и образовање које могу утицати на стварање нових производа или услуга у сектору пољопривреде. У зависности од онога чиме се газдинство или произвођачка организација бави то је и потреба за предузетничким способностима различита. Конкурентност зависи и од предузетничких вјештина предузетника јер степен ефикасности пословања утиче на ниво цијена у пољопривреди. Произвођачи, менаџери задруга, удружења и др. имају скромна знања у области управљања, планирања, маркетиншких активности, употребе дигиталних алата у пољопривреди и др. што утиче и на недовољан развој ланаца вриједности. Стога је потребно креирати подршку за додатним организовањем обука за исте на специфичне теме. Путем организовања студијских посјета се могу вршити додатне неформалне едукације. Мјера би се проводила уз помоћ савјетодавне службе, научних институција и међународних пројеката и организација. Ова мјера је у уској вези са Обукама за пољопривредне произвођаче као дио њиховог цјеложивотног учења.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број реализованих студијских посјета	0	35**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа конкурентност и профитабилност		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	350.000 КМ (пројекти са међународним финансирањем и донатори)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Ресор за пружање стручних услуга у пољопривреди Међународне организације Научно истраживачке институције		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства Пољопривредне задруге Удружења пољопривредних произвођача Предузетници (МСП)		

** У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Подршка развоју иновација и предузетничких способности произвођача Економска ревитализација руралних подручја Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју Ревитализација идентитета руралних подручја Демографска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Подршка и развој предузетничке и иновативне инфраструктуре кроз локална партнерства (прехрамбени кластери)		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Надоградња развоју предузетничких вјештина и повећања ефикасности производње треба да услови успостављање и примјену иновативног окружења за развој производње, прераде, угоститељства и трговине. Кроз ову мјеру ће се подстицати хоризонтално повезивање произвођача како би се унаприједили капацитети производње али и вертикално увезивање кроз формирање кластера. Процес формирања регионалних кластера је успостављен кроз ИФАД програм, те је потребно уз подршку Министарства наставити процес опремања, истраживања, иновирања и промоције које могу бити искориштене за јачање већ успостављених кластера као и оснивање нових јер се путем њих формирају модели сарадње на основу производне кооперације. Мјера ће се односити на имплементацију концепције кластера унутар пољопривредно-прехрамбеног сектора што би требало доприњети повећању конкурентности.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекат развоја пољопривреде и руралних предузећа (IFAD)		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број активних пољопривредних кластера	7	7*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа ефикасност пословања Већа конкурентност		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	4.350.000 КМ (Аграрни буџет РС и IFAD пројекат).		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Ресор за пружање стручних услуга у пољопривреди Научне и стручне институције Привредна друштва		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства Пољопривредне задруге Удружења пољопривредних произвођача Прехрамбена индустрија		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде		
Приоритет	Боље управљање ризицима Заштита домаће производње Подршка развоју иновација и предузетничких способности произвођача Јачање институционалних капацитета за управљање сектором пољопривреде Успостављање пољопривредног информационог система		
Назив мјере	Успостављање и развој Пољопривредног тржишног информационог система		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Пољопривредни тржишни информациони систем би требао бити дио укупног Пољопривредног информационог система. Значај тржишног информационог система огледа се и са становишта провођења мјера заштите домаће производе, јер би требао да обезбјеђује податке као улазне параметре за тржишне анализе како би се произвођачи учинили конкурентнијим. Овај систем састоји се од низа база података путем којих би се обезбјеђивала правременост тржишних информација. Ова мјера због своје обимности и сложености захтијева укључење Владе РС и дугорочног је карактера а финансијски је захтијевна.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број оперативних ПТИС	0	1*
	Број производа за које се континуирано прикупљају подаци са тржишта	0	25*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа ефикасност и конкурентност сектора		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	1.000.000 КМ (Пројекту унапређења отпорности и конкурентности сектора пољопривреде (WB)).		
Период спровођења мјере	Континуирано (2023-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС		
Циљне групе	МПШВ РС Научне и стручне институције		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Подршка инвестицијама за развој дистрибутивних функција Економска ревитализација руралних подручја Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју		
Назив мјере	Подршка инвестицијама у регионалне дистрибутивне центре		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Поред настојања да се произвођачи организују кроз задруге, кластере и произвођачке организације на тржишту је потребно успостављати и развијати дистрибутивне центре који ће доприносити унапређењу пласмана производа, како на домаћем, тако и на међународном тржишту. Дистрибутивни центри ће утицати на смањење трошкова који настају у свим фазама кретања робе кроз укупљавање понуде и формирање асортимана и припрему производа за купце. Центри ће се формирати у доминантно произвођачким срединама. Један облик спровођења мјере јесте формирање центра удруживањем задруга и удружења на хоризонталној основи или кроз међусекторско увезивање уз обезбјеђење финансијских средстава и подршку Министарства и јединица локалне самоуправе. Друга могућност реализације ове мјере је приватно-јавно партнерство на принципима власничког повезивања. Министарство ће у одређеном проценту од укупне вриједности подржати израду пројектно-техничке документације и студије изводљивости.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број успостављених дистрибутивних центара	0	25**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа ефикасност у снабдијевању тржишта Смањење увоза хране		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	2.700.000 КМ (Аграрни буџет РС, јединице локалне самоуправе, редузетници)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2022-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Министарство привреде и предузетништва РС Јединице локалне самоуправе Предузетници		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства Пољопривредне задруге Предузетници		

** У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Подршка инвестицијама за развој дистрибутивних функција Економска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Подршка инвестицијама за набавку опреме за дораду, прераду и пласман производа		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	У циљу унапређења дистрибутивних функција у различитим организацијама које се баве пласманом пољопривредних производа потребно је вршити улагање у опрему која ће допринети једноставнијем изласку на тржиште. Опрема траба да допринесе припреми производа за излазак на тржиште. Ова мјера ће бити наредни корак у односу на претходну мјеру. Мјера подразумијева улагање у складишта, хладњаче и опрему за дораду и прераду. Мјера се може реализовати и у сарадњи са јединицама локалне самоуправе. Ова мјера се примјењује за регистроване организације, различитих правних облика, а које су уписане у Регистру пољопривредних газдинстава. Мјера би се могла реализовати кроз % од укупне вриједности набављене опреме, а у зависности од расположивих средстава за ову намјену.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број реализованих инвестиционих пројеката	0	35**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа ефикасност и конкурентност сектора		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	17.000.000 КМ (Аграрни буџет РС, пројекти са међународним финансирањем, јединице локалне самоуправе и предузетници)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2022-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Агенција за аграрна плаћања Министарство привреде и предузетништва РС Јединице локалне самоуправе		
Циљне групе	Пољопривредне задруге Произвођачке организације Привредни субјекти		

** У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Подршка развоју и промоцији кратких ланаца продаје Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју Ревитализација идентитета руралних подручја		
Назив мјере	Ревитализација локалних зелених пијаца и подршка успостављању и развоју сеоских пијаца путем пољопривредних удружења		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	У скоро свим општинама Републике Српске постоје пијаце које се налазе у различитим облицима власништва. Пијаце као канали дистрибуције имају још увијек значајну улогу за пласман производа малих и средњих пољопривредних произвођача. Многе од њих захтијевају реконструкцију и у неким случајевима поновно активирање у циљу пласмана пољопривредних производа. МПШВ РС ће, заједно са локалним заједницама, финансирати реконструкцију и обнову, пијачних објеката, опреме и др. Локалне заједнице ће учествовати у рјешавању имовинско-правних односа. Поред реконструкције и унапређења рада пијаца у градским срединама могу се развијати и сеоске пијаце путем удружења, која би били носиоци активности са локалним развојним агенцијама или центрима за развој пољопривреде на општинском односно градском нивоу. Сеоске пијаце ће доприњети промоцији кратких ланца продаје и локалних производа. Битне су и за смањење сиромаштва у руралним срединама, јер сиромашним становницима омогућавају продају властитих производа у било којој количини.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекат успостављања и адаптације зелених пијаца		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број успостављених или обновљених зелених пијаца	0	34**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање конкурентности малих и средњих произвођача		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	3.400.000 КМ (Аграрни буџет РС, ЕУ и други пројекти са међународним финасирањем)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Министарство трговине и туризма РС Јединице локалне самоуправе Развојне агенције и центри за унапређење села		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства Удружења пољопривредних произвођача Потрошачи		

** У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Подршка развоју и промоцији кратких ланаца продаје Ревитализација идентитета руралних подручја		
Назив мјере	Подршка брендирању пољопривредних производа		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Поред унапређења квалитета производа путем кориштења ознака које су прописане законским или подзаконским актима или креираних од стране приватних организација могуће је креирати и брендове с намјером идентификације кратких ланаца продаје. На овај начин могуће је додатно вршити промоцију појединих кратких ланаца или облика продаје. Подршка ће бити усмјерена на заштиту колективне робне марке која би била креирана путем удружења произвођача или од стране општинских центара за развој пољопривреде, локалне развојне организације и др. Министарство ће суфинансирати израду идејног рјешења логотипа и трошкове заштите робне марке, као и израду web странице. Поред министарства у наведеним активностима би учествовала и општинска администрација односно локалне агенције које ће посредовати у овим активностима. На овај начин вршиће се промоција локалних, односно регионалних производа, чиме ће се потрошачима давати на знање да се ради о производима који долазе из непосредне близине производње и уз кратке транспортне путеве.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број регистрованих брендова	0	16**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа конкурентност локалних производа		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	320.000 КМ (Аграрни буџет РС и предузетници власници бренда)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Подручне јединице ресора за пружање стручних услуга у пољопривреди Јединица локалне самоуправе		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства Пољопривредна удружења		

** У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде		
Приоритет	Подршка развоју и промоцији кратких ланаца продаје Унапређење законодавног оквира у сектору пољопривреде и прехрамбене индустрије		
Назив мјере	Подстицање унапређења "зелених" јавних набавки за повећање квалитета исхране у јавним институцијама		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Поријекло и квалитет производа добија све више на значају јер се кроз начин и близину мјеста производње и потрошње доприноси оснаживању локалне економије, а локалним произвођачима осигурава већи удио у доданој вриједности производа. Један од начина унапређења локалне економије јесте путем „зелених“ јавних набавки чиме се утиче да велики купци (јавне институције) набављају производе локалног поријекла. Провођење ове мјере се реализује кроз додатно вредновање локалних производа током јавних набавки, како би се обезбедило јаче повезивање јавног и пољопривредно-прехрамбеног сектора. За примјену ове мјере нужно је извршити промјене у Закону о јавним набавкама, кроз увођење додатних критерија за вредновање сезонности, дужине транспорта и сл. У постојећим законским рјешењима треба тражити могућност кориштења преференцијалног статуса у погледу обезбјеђења и набавке производа локалног карактера.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број набавки хране са преференцијалним третманом домаћег производа	0	21**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа ефикасност сектора		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Без потребе буџетирања додатних средстава.		
Период спровођења мјере	Континуирано (2023-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Јавне установе Агенција за јавне набавке РС		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

** У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору		
Приоритет	Подршка развоју и промоцији кратких ланаца продаје		
Назив мјере	Подршка наступу произвођачких организација на домаћим и међународним сајмовима		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Присуство домаћих произвођача и организација на сајмовима даје прилику учесницима да се упознају са техничко технолошким достигнућима у сектору као и да се представе пред широким аудиторijем посјетилаца и отворе себи нове продајне путеве и контакте са потенцијалним купцима. Сајмови се сматрају веома значајним маркетиншким средством јер могу утицати на добијање значајних информација али и дати допринос унапређењу квалитета производа. Мјера би се реализовала кроз суфинасирање трошкова наступа на сајмовима кроз израду каталога, суфинасирање трошкова закупа и уређења изложбеног простора, као и преузимања дијела транспортних трошкова за доставу узорак. Наступ на међународним сајмовима ће се реализовати кроз заједничку промоцију на истом изложбеном простору више организација које су извозно оријентисане. Подршка за наступ на домаћим сајмовима реализоваће се кроз суфинасирање трошкова закупа штанда и др. зависних трошкова. Поред Министарства, подршку ће обезбједити Министарство трговине и туризма, Привредна комора и евентуално одређене међународне организације. Трошкови се субвенционирају у одређеном % од укупних трошкова како ће бити прописано Правилником МПШВ РС.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број учешћа на међународним сајмовима	0	70**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа конкурентност и ефикасност сектора		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	700.000 КМ (Аграрни буџет РС, пројекти са међународним финасирањем, излагачи)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Министарство трговине и туризма РС Привредна комора Учесници на сајму		
Циљне групе	Пољопривредне задруге Пољопривредна удружења Правна лица Прехрамбена индустрија		

** У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде		
Приоритет	Подршка развоју иновација и предузетничких способности произвођача Подршка развоју и промоцији кратких ланаца продаје Унапређење законодавног оквира у сектору пољопривреде и прехрамбене индустрије		
Назив мјере	Подршка развоју платформи Е-трговине и других облика директне продаје		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Осим пијаца као облика директне продаје пољопривредних производа, у пракси земаља ЕУ могу се сусрести веома различити облици кратких ланаца, као што су box sheme и др. МПШВ РС је учинило први корак у унапређењу кратких ланаца продаја кроз доношење Правилника о условима одступања која се односе на субјекте у пословању са храном који имају мали обим производње. Додатни напори требају се усмјерити у промјену одређених законских рјешења како би се омогућила и интензивнија директна продаја. Док с једне стране дигитализација продире све више у прехрамбени сектор, посебно дистрибуцију хране, с друге стране пољопривредно-прехрамбени сектор недовољно користи ове могућности. Исто тако, кориштење платформи за Е-трговину је у зачетцима и било би потребно унаприједити њихов развој. Позитиван примјер је платформа „Плодови села“ која се још увијек користи више у промотивне, а мање у продајне сврхе. Данас дигитална тржишта пружају произвођачима шансу за улазак на тржиште и комуникацију са потрошачима. Подршка развоју платформи за Е-трговину као и других облика продаје Министарство ће реализовати кроз развој истих у сарадњи са организацијама произвођача и Ресором за пружање стручних услуга у пољопривреди. Један вид унапређења Е-трговине може бити и повезивање произвођача хране са ХОРЕКА сектором, тако да се наруџбе хране врше директно између угоститеља и произвођача кориштењем дигиталних алата.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број платформи за Е-трговину пољопривредно-прехрамбеним производима	1	2*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа ефикасност и конкурентност сектора		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	420.000 КМ (Аграрни буџет РС и донатори)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2022-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Ресор за пружање стручних услуга у пољопривреди Министарство трговине и туризма РС		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства Произвођачке организације Потрошачи		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса		
Приоритет	Заштита и уређење пољопривредног земљишта		
Назив мјере	Програм мониторинга земљишта		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Све мјере заштите и уређења пољопривредног земљишта и побољшања његовог квалитета почињу са праћењем стања тог земљишта и промјена на том земљишту. Програм мониторинга пољопривредног земљишта подразумијева узорковање и утврђивање квалитета (физичког и хемијског састава) земљишта и присуства опасних и штетних материја изнад граничних вриједности, у складу са листом претходно усаглашених индикатора. Ову мјеру правосходно треба да проводе и финансирају јединице локалне самоуправе, а у случају сиромашних општина иста ће бити суфинансирана од стране министарства пољопривреде. Резултат континуираног и систематског праћења пољопривредног земљишта ће бити доношење Програма заштите пољопривредног земљишта и Програма кориштења државног пољопривредног земљишта.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број урађених анализа земљишта	0	14.000**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећан степен заштите природе		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	1.400.000 КМ (Аграрни буџет РС, јединице локалне самоуправе)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Овлаштене институције		
Циљне групе	Пољопривредна газдинстава		

** У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса		
Приоритет	Заштита и уређење пољопривредног земљишта		
Назив мјере	Мјере заштите земљишта од ерозије и других облика деградације		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Након утврђивања стања пољопривредног земљишта, гдје се за тим укаже потреба, проводиће се мјере његове заштите од ерозије и других облика деградације, заштите од унутрашњих и вањских вода и загађења органским и неорганским материја и ремедијације. Овје мјере предузимаће и финансирати пољопривредни произвођачи, власници пољопривредног земљишта на основу препорука стручних институција и савјетодавних служби или налога инспекцијских органа. Одређене мјере из домена заштите и уређења пољопривредног земљишта биће суфинансиране из аграрног буџета и из буџета једница локалне самоуправе.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Површина уређеног пољопривредног земљишта	0	3.350**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећан степен заштите природе и Одржива употреба природних ресурса		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	10.050.000 КМ (Аграрни буџет, јединице локлане самоуправе и власници пољопривредног земљишта)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ Р		
Носиоци спровођења мјере	Пољопривредна газдинства		
Циљне групе	Пољопривредна газдинстава		

** У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса		
Приоритет	Заштита и уређење пољопривредног земљишта		
Назив мјере	Подршка праћењу и побољшању плодности земљишта		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Сво пољопривредно земљиште није истог квалитета (бонитета) због чега је наопходно приступити мјерама вјештачког побољшања његовог квалитета уносом додатних хранљивих материја (ђубрењем) и калцификацијом. Бројна пољопривредна газдинства употребљавају органска и вјештачка ђубрива без утврђене потребе и познатих резултата њихове употребе. Да би се оптимизирала употреба органских и вјештачких ђубрива, како са становишта односа трошкова и користи, тако и са становишта минимизирања контаминације земљишта и подземних вода азотом и тешким металима, потребно је претходно урадити педолошке анализе узорака земљишта са појединачних парцела на основу којих ће пољопривредна газдинства предузимати мјере побољшања његовог квалитета. Том приликом пољопривредне произвођаче треба условљавати и награђивати за примјену принципа добре пољопривредне праксе (тзв. унакрсном усклађеношћу са Нитратном директивом и др. прописима и додатним подстицајима за смањење употреба ђубрива и производњу на принципима органске производње). С обзиром на недовољну присутну праксу утврђивања квалитета пољопривредног земљишта, министарство и јединице локалне самоуправе ће суфинансирати трошкове претходних педолошких анализа, нарочито за сиромашнија пољопривредна газдинства.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број реализованх програма побољшања плодности земљишта	0	15**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећан степен заштите природе		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	750.000 КМ (Аграрни буџет и власници земљишта)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Овлаштене лабораторије Пољопривредна газдинства		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

** У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса		
Приоритет	Повећање употребе пољопривредних површина Боље управљање ризицима у пољопривреди Заштита и одржива употреба воде у пољопривредној производњи		
Назив мјере	Подршка инвестиционим улагањима у наводњавање и одводњавање пољопривредног земљишта и заштиту од поплава		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Климатске промјене повећавају потребу за вјештачким наводњавањем, као и заштитом пољопривредног земљишта од површинских и подземних вода и повећавају потребу интервенција у мјере које омогућавају наводњавање и одводњавање. Мањи дио тих интервенција може се предузимати индивидуално, а већина мора обухватити веће комплексе земљишта са стотинама или хиљадама власника. Због тога ће ресорно министарство и локалне заједнице финансирати (комбинацијом властитих средстава, кредита и грантова) изградњу система за наводњавање (акумулације или базени и примарна мрежа), изградњу и одржавање одводних канала и дренажних цјевовода и насипа за одбрану од поплава по систему јавно-приватног партнерства. Приватни земљовласници ће настављати са инвестицијама у секундарну мрежу за наводњавање/ одводњавање, а у појединим случајевима индивидуално ће рјешавати наводњавање и одводњавање (тамо гдје за то постоје услови), за што ће добијати поврат (субвенцију) дијела трошкова таквих инвестиција. Приликом извођења претходно поменутих радова треба уважавати прописе из домена заштите животне средине и минимизирати негативне утицаје таквих пројекта на становништво и природу.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекту унапређења отпорности и конкурентности сектора пољопривреде		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Површина наводњаваног/одводњаваног пољопривредног земљишта (ha)	Постојеће стање	+3.500**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа одрживост пољопривредне производње и отпорност на климатске промјене		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	17.500.000 KM (Аграрни буџет, пројекат Свјетске банке, власници пољопривредног земљишта)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Уговорени извођачи радова и надзорни органи		
Циљне групе	Пољопривредна газдинстава		

** У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса		
Приоритет	Заштита и одржива употреба воде у пољопривредној производњи		
Назив мјере	Заштита површинских и подземних вода од загађења из пољопривреде		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Пољопривредне активности су извор загађења површинских и подземних вода због употребе природних и вјештачких ђубрива и различитих хемијских материја у биљној и сточарској производњи. Да би се степен тог загађења смањило, прво треба дјеловати превентивно кроз обуке и савјетовање пољопривредних произвођача у организацији пољопривредне савјетодавне службе и на друге начине. Други ниво дјеловања је санкционисање недозвољених пракси, које прво треба прописати законским и подзаконским актима. Након тога инспекцијски органи врше праћење и контролу квалитета вода и изричу одређене санкције у случају прекомјерног загађења. Примјену одређених добрих пољопривредних пракси у домену заштите вода (и земљишта) од загађења треба интензивирати примјеном тзв. унакрсне усклађености код додјеле различитих врста подстицаја из домена мјера подршке производњи и руралном развоју. И приликом производње рибе у постојећим рињацима и воденим акумулацијама (кавезни узгој) треба водити рачуна о количинама воде која се за те потребе захвата, о заштити вода од загађења у рињацима и о квалитету воде која се испушта из рињака.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број извршених контрола	постојеће стање	50% више узорака*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа одживост пољопривредне производње		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	Без потребе за додатним финансијским средствима.		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Пољопривредна газдинства Савјетодавна служба Инспекцијски органи		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса		
Приоритет	Већа производња енергије из обновљивих извора у пољопривреди		
Назив мјере	Подстицање инвестиционих улагања за производњу енергије из обновљивих извора из пољопривреде и за потребе пољопривреде		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Одређени споредни производи из биљне производње (слама, кукурузовина, трска и сл.) могу бити извор енергије, а тренутно се готово и не користе у те сврхе у Републици Српској. У сточарству је слична ситуација са ферментацијом течних органских ђубрива. Поред тога, одређене пољопривредне биљке као што су кукуруз и шећерна трска могу директно служити за производњу енергије. Соларне фотонапонске ћелије на објектима пољопривредних газдинстава или на њивама могу такође бити извор производње електричне енергије. Да би се повећао број и вриједности инвестиција у набавку и инсталирање опреме за производњу енергије из биогорива или на пољопривредним газдинствима генерално, влада треба субвенционисати ту врсту инвестиционих улагања и обезбиједити повлаштене (веће) цијене за електричну енергију произведену на тај начин.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекат подршке производњи енергије из обновљивих извора у пољопривреди		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број фарми са постројењима за производњу енергије из обновљивих извора	0	50**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Смањење загађења природе		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	7.700.000 KM (Аграрни буџет РС, IPARD, донације, инвеститори)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Министарство енергетике и рударства		
Циљне групе	Пољопривредна газдинстава		

** У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса		
Приоритет	Већа производња енергије из обновљивих извора у пољопривреди		
Назив мјере	Пошумљавање пољопривредног земљишта и успостављање и одржавање агрошумарских пракси		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Значајне површине пашњака и ливада у приватном и државном власништу у брдско-планинским подручјима се дуже времена не користе у функцији сточарства. Те површине природним путем осваја шумска вегетација, али је тај процес спор и стихијски. Уколико се те површине плански пошуме одабраним аутохотним врстама дрвећа ефекат прираста дрвне масе и повећања вриједности употребе таквих површина био би знатно већи. Овај ефекат може се подстаћи давањем стручних савјета гдје, када и како то урадити и додјелом бесплатних садница власницима земљишта који желе да га пошуме. Један од начина продуктивнијег кориштења пољопривредног земљишта је комбиновање његове употребе са шумарским праксама, тако што се на истим парцелама истовремено комбинује узгој шумских и пољопривредних биљака или практикује испаша преживара у вјештачки узгајаним шумама. Дрвна маса коју производе пољопривредна газдинства за њих је извор додатних прихода од продаје техничко и огревног дрвета што им обезбјеђује већу одрживост.		
Кључни стратешки пројекти	Програм пошумљавања		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Површина пошумљеног пољопривредног земљишта (ха)	Садашње стање	+350**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Одржива употреба природних ресурса Смањење загађења природе Повећање прихода пољопривредних газдинстава		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	875.000 КМ (МПШВ РС и власници земљишта)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Пољопривредна газдинстава		
Циљне групе	Пољопривредна газдинстава		

** У периоду 2021-2027. године.

Веза са стратешким циљем	Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса		
Приоритет	Повећање обима пољопривредне производње на принципима органске производње		
Назив мјере	Субвенционисање органске пољопривредне производње		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Производња здравствено безбједне хране постао је један од приоритета у пољопривредној производњи развијених земаља. Тражња за храном произведеном на органским принципима стално расте, што одређује један број произвођача да се са конвенционалне производње преорјентишу на органску. Пошто су приноси у органској производњи нижи, произвођачи морају имати економски интерес за бављење органском производњом, а то су више продајне цијене и веће субвенције. Подстицање повећања органске производње у биљној и сточарској производњи оствариваће се на два начина, давањем подстицаја по ха или грлу за органску производњу или давањем већих подстицаја у односу на конвенционалну производњу. Једна врста подстицаја ће бити и субвенционисање трошкова сертификације органске производње по принципу суфинансирања укупних трошкова.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Површина земљишта у систему органске производње (ha)	Садашње стање	300*
	Број стоке у систему органске производње (УГ)	Садашње стање	500*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Већа сигурности и здравствена безбједност хране		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	1.575.000 КМ (Аграрни буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Пољопривредна газдинстава		
Циљне групе	Пољопривредна газдинстава		

* У 2027. години.

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса		
Приоритет	Побољшање праксе управљања отпадом из пољопривреде и прехранбене индустрије		
Назив мјере	Организовано одлагање чврстог отпада у руралним подручјима и збрињавања опасног амбалажног отпада из пољопривреде		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Рурална подручја, најчешће површине уз комуникације кроз шуме или уз водотоке, постала су депоније за одлагање чврстог и другог отпада, не само из руралних, него и из урбаних подручја. Да би се пракса илегалног депоновања чврстог отпада на „дивљим депонијама“ спријечила треба комбиновати мјере појачане контроле и санкционисања недозвољеног одлагања отпада и изградње намјенских депонија и организованог одвоза чврстог отпада из руралних подручја уз обезбјеђење контејнера за прикупљање отпада. Једна врста опасног отпада из пољопривреде је амбалажни фармацевтски отпад од употребљених пестицида и ветеринарских лијекова и оних којима је истекао рок употребе. Направилно збрињавање те врсте отпада узрок је загађења земљишта и вода, а индиректно угрожавања здравља људи и животиња. Прво треба едуковати пољопривредне произвођале како поступати са опасним фармацевтским отпадом, а затим организовати његово прикупљање (нпр. путем рециклажних дворишта) или одвоз директно са пољопривредних газдинстава, а један од начина збрињавања може бити и раздуживање амбалаже на мјестима продаје.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број санираних/изграђених сеоских депонија	0	15**
	Број пунктова за одлагање опасног отпада	0	7**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Одржива употреба природних ресурса		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	350.000 КМ (Јединице локалне самоуправе, донације).		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију РС Локалне заједнице (градови, општине и МЗ) Пројекти са међународним финансирањем		
Циљне групе	Пољопривредна газдинстава		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса		
Приоритет	Побољшање праксе управљања отпадом из пољопривреде и прехранбене индустрије		
Назив мјере	Изградња кафилерија и организовано збрињавање уинулих животиња и клаоничког отпада		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Због непостојања кафилерија и организованог одвоза лешина, сточари животиње уинуле на фармама услед болести или фаталних повреда збрињавају закопавањем, али је присутна пракса бацања лешина у ненасељене дијелове руралних подручја. Тиме се повећава могућност ширења заразе и нарушава квалитет живота руралног становништва. Присутни су и случајеви неадекватног збрињавања клаоничког отпада, нарочито из мањих клаоница. Рјешење је у изградњи регионалних и набавци покретних кафилерија које би организовано прикупљале уинуле животиње и клаонички отпад на комерцијалној основи (наплатом те услуге). Након испуњавања претходног услова треба појачати контроле од стране комуналне полиције и ветеринарске инспекције и пооштрити санкције за неправилно поступање са уинулим животињама и клаоничким отпадом.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекат стварања претпоставки за организовано збрињавање анималног отпада		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Количина организовано збирнутог клаоничног отпада (t)	0	22.500*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Смањено загађење природе Већа сигурност и здравствена безбједност хране		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	7.000.000 КМ (Аграрни буџет РС, ЕУ и други донатори)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Привредна друштва специјализирана за збрињавање анималног отпада Комунална полиција и ветеринарска инспекција		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства и Привредна друштва из прехранбене индустрије		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса		
Приоритет	Очување и одрживо управљање биљним и животињским генетичким ресурсима		
Назив мјере	Подршка програмима <i>in situ</i> и <i>ex situ</i> надзора и заштите аутохтоних сората биљака и раса домаћих животиња		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Угрожене расе биљака и животиња треба заштити и очувати у складу са посебним <i>програмима in situ</i> надзора и заштите. Треба заштити станишта дивљих животиња и биљака кроз примјену пољопривредних пракси који то обезбјеђују и тиме условљавати исплату основних директних плаћања. Локације пољопривредног земљишта посебно богате вриједним и ријетким примјерцима флоре или фауне треба трајно заштитити одређеним степеном заштите, а власнике таквих парцела финансијски обештетити. За дивље животиње чија станишта су угрожена пољопривредним активностима треба успоставити азиле за њихово привремено или трајно збрињавање. Поред тога, комбиновањем средстава из различитих извора треба наставити са истраживањима карактеризације и инвентаризације изворних и заштићених раса домаћих животиња и одржавање домаће банке биљних гена и успостављање банке гена домаћих животиња.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број истражених и карактерисаних биљних врста или раса животиња	-	+10**
	Број заштићених биљних врста или раса животиња	-	+5**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Одрживо управљање биљним и животињским генетским ресурсима		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	1.050.000 КМ (Аграрни буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Институт за генетичке ресурсе РС Министарство за просторно уређење, грађевинарство и екологију РС Фонд за заштиту животне средине и енергетску ефикасност РС Јединице локалне самоуправе Ловачка удружења		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства Рурално становништво		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса		
Приоритет	Очување и одрживо управљање биљним и животињским генетичким ресурсима		
Назив мјере	Подстицање узгоја аутохтоних раса домаћих животиња и гајења и репродукције сјемена аутохтоних сората биљака		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Очување властитог генетског материјала у пољопривреди треба бити циљ сваке државе и регије. Због тога је неопходно извршити генетску карактеризацију аутохтоних раса домаћих животиња и биљних врста и извршити њихову правну заштиту. Држаоцима домаћих животиња изворних и аутохтоних раса треба дати основне или додатне новчане подстицаје по грлу тих животиња. Подстицаје треба обезбиједити и за гајење и репродукцију сјемена аутохтоних сората биљака које се гаје у пољопривреди.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број корисника	0	80**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Одрживо управљање биљним и животињским генетским ресурсима		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	800.000 КМ (Аграрни буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде РС Научноистраживачке институције		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса		
Приоритет	Разграничење подручја са природним ограничењима за пољопривредну производњу		
Назив мјере	Разграничење подручја повољних и мање повољних за бављење пољопривредном производњом		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Због климатских, педолошких и других ограничења, бављење пољопривредном производњом није једнако ефикасно и исплативо у различитим подручјима одређене државе. Тамо гдје постоје природни хендикепи, остварују се нижи приноси и нижи профит. То је често разлог миграција руралног становништва и напуштања обраде парцела земљишта мање повољних за пољопривредну производњу. Те разлике отклањају се давањем додатних подстицаја за обраду земљишта у мање повољним подручјима. Да би се ова мјера могла примјенити, потребно је прво извршити разграничење пољопривредног земљишта на подручја са нормалним и са отежаним условима привређивања. За то разграничење прво је потребно обезбиједити неопходне податке, а затим извршити геоинформационо лоцирање и маркирање парцела. Реално је да се у периоду важења ове стратегије изврши само разграничење мање повољних подручја, а да се са додатним плаћањима почне послје 2027. године.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекат одрживи економски развој и заштита околине подручја с природним ограничењима у Босни и Херцеговини		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Површина територије разграничена према ANC критеријима (%)	0	100*
	Број газдинстава корисника додатних плаћања у ANC подручју	0	1.000*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Одржива употреба природних ресурса Већа конкурентност		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	5.000.000 КМ (Аграрни буџет РС и донације (Влада Италије))		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде РС Научноистраживачке институције		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

* У 2025. години.

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Економска ревитализација руралних подручја Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју Ревитализација идентитета руралних подручја Демографска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Подршка пројектима развоја руралног и агротуризма		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Иако Министарство пољопривреде, шумарства и водопривреде нема директну надлежност над руралним туризмом, подршка диверзификацији прихода на пољопривредним газдинствима и развој руралних подручја данас се најчешће интегришу са развојем других дјелатности од којих се туризам најчешће појављује као избор за она газдинства и подручја која располажу ресурсима који се могу валоризовати у сврху пружања туристичких услуга. Мјера би се реализовала у сарадњи са Министарством трговине и туризма са циљем, или удруживања ресурса, или таргетирања различитих циљних група. Такође потребно је избјећи преклапање са позивима који су финансирани од стране ИПА фондова или других међународних организација, а који се појављују спорадично и имају своја правила избора коринсика и модела подршке. Мјера подршке развоју руралног туризма или агротуризма треба да обухвати не само инвестиционе потребе газдинстава, као и пројекте изградње туристичке инфраструктуре, већ и програме обуке у стицању знања и вјештина потенцијалних пружалаца услуге.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број реализованих мини-пројеката	0	75**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Диверсификација прихода пољопривредних газдинстава		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	7.500.000 КМ (Аграрни буџет РС, МТТ РС, ЕУ и пружаоци услуга агротуризма)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Министарство трговине и туризма РС Јединице локалне самоуправе		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Економска ревитализација руралних подручја Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју Ревитализација идентитета руралних подручја Демографска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Подршка пројектима развоја ловног и риболовног туризма		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Ресурси шумске дивљачи, као и рибљег фонда у Републици Српској пружају основу за развој различитих привредних дјелатности, а не само ловства и рибарства. Једна од њих је и ловни и риболовни туризам који је занемарен као потенцијал у развоју туризма на просторима Републике Српске иако се пружање услуга лова и риболова за домаће и стране госте у Републици Српској одвија спонтано само не као регистрована дјелатност. Ове туристичке услуге пружају најчешће ловачка и риболовачка удружења као своје редовне или допунске активности. Због свог потенцијала у развоју руралних подручја ова активност треба да буде подржана, контролисана и унапређена како у квалитету, тако и у квантитету, те интегрисана са другим привредним и туристичким дјелатностима у руралном подручју. Мјера подразумијева подршку развоју инфраструктуре, смјештајних и других капацитета за пружање услуга ловног и риболовног туризма, али и едукативних програма из области ловног и риболовног туризма.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број реализованих мини-пројеката	0	32**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Одржива употреба природних ресурса		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	1.600.000 КМ (Аграрни буџет РС, донације, властита средства ловаца и риболоваца)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Министарство трговине и туризма РС ЈП Шуме Републике Српске, ТО Републике Српске		
Циљне групе	Ловачка удружења, риболовачка удружења, пољопривредна газдинства		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном ланцу Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Подшрка развоју иновација и предузетничких способности произвођача Подшрка развоју и промоцији кратких ланаца продаје Економска ревитализација руралних подручја Ревитализација идентитета руралних подручја		
Назив мјере	Подшрка пројектима прераде пољопривредних производа на газдинству		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Прерадом пољопривредних производа на газдинству пољопривредници додају вриједност производима, те на тај начин унапређују своју позицију у ланцу снабдијевања, односно тржишном ланцу, јер више немају само функцију произвођача сировине, него и продавца готовог производа, чиме се број карика од производње до купца смањује. Осим тога, прерада на газдинству може водити и ка изградњи властитог или бренда регије, може се повезати са пружањем туристичких услуга на газдинству или у руралном подручју, као и креирањем иновативних прехранбених производа као одговора на потребе савременог друштва. Мјера подршке односила би се на инвестиције у мале прерађивачке капацитете, унапређење паковања и маркетинга, продајног мјеста и сл.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број реализованих мини-пројеката	0	70**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Диверсификација прихода пољопривредних газдинстава		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	1.400.000 КМ (Аграрни буџет РС, IFAD пројекат, пољопривредна газдинства)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2022-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС, Јединице локалне самоуправе		
Циљне групе	Пољопривредна газдинства		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном ланцу Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Подшрка развоју иновација и предузетничких способности произвођача Економска ревитализација руралних подручја Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју Ревитализација идентитета руралних подручја Демографска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Подшрка пројектима развоја руралног предузетништва		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Предузетништво у руралном подручју односи се на све врсте непољопривредних дјелатности на или ван пољопривредног газдинства. Дио је руралне непољопривредне економије и ослања се на ресурсе руралних подручја (природне, људске, инфраструктурне, културне, социјалне и др.). Подшрком руралном предузетништву доприноси се креирању нових радних мјеста у руралним подручјима, већем степену кориштења ресурса руралних подручја, стицању додатних прихода руралних домаћинстава, те осигурава алтернативни извор прихода за пољопривредна газдинства. Индиректни ефекат ове мјере може бити привлачење нових становника у рурална подручја, повећање прилива инвестиција у рурална подручја, те укупан економски и социјални развој руралних простора. Подшрка се односи на инвестиције у start-up бизнис или унапређење постојећих дјелатности кроз унапређење технологије производње, прераде, маркетинга и др.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекат развоја пољопривреде и руралних предузећа (IFAD)		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број реализованих мини-пројеката	0	66**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Задржавање становништва у руралним подручјима		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	6.600.000 КМ (Аграрни буџет РС, IFAD пројекат, пољопривредна газдинства)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Јединица за координацију пољопривредних пројеката Министарство привреде и предузетништва РС Јединице локалне самоуправе		
Циљне групе	Субјекти у руралном подручју (правана и физичка лица)		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Економска ревитализација руралних подручја Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју Ревитализација идентитета руралних подручја Демографска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Развој руралне ифраструктуре		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Физичка инфраструктура (пут, вода, струја, интернет и др. инфраструктура) представља предуслов за осигурање квалитета живота руралних становника, али и предуслов за привлачење инвестиција у рурална подручја, развој нових бизниса и привлачење нових становника у рурална подручја. Иако се у развијеним земљама као мјера развијености руралних подручја мјери приступ широкопојасној мрежи, са амбицијом да цијело рурално подручје ЕУ буде покривено том мрежом, у Републици Српској сва физичка инфраструктура је приоритетна, а ранг приоритета поједине врсте инфраструктуре зависи од типа руралних подручја и удаљености од градских центара, густине насељености, те укупне економске развијености подручја. У складу са надлежностима појединих органа власти од локалне до централне па и осталих представника јавног и приватног сектора, унапређење руралне инфраструктуре је одговорност свих органа власти и свих актера руралног развоја.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број асфалитраних км сеоских путева	Постојеће стање	+10%*
	Број сеоских домаћинстава прикључених на водоснабјевање	Постојеће стање	+10%*
	Број сеоских домаћинстава прикључених на канализационе системе	Постојеће стање	+5%*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Задржавање становништва у руралним подручјима		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	Финансијски износ улагања у изградњу, обнову и одржавање руралне инфраструктуре је немогуће утврдити унапријед (Влада РС, јединице локалне самоуправе, донације и рурално становништво)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Влада РС		
Носиоци спровођења мјере	Надлежна министарства Јединице локалне самоуправе Остали субјекти у руралним подручјима		
Циљне групе	Становници руралних подручја		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Економска ревитализација руралних подручја Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју Ревитализација идентитета руралних подручја Демографска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Унапређење јавних услуга у руралном подручју		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања*	Јавне услуге у руралним подручјима односе се на доступност образовања, здравствене заштите, јавног превоза, финансијских услуга, поштанских услуга, социјалне заштите, услуга културног и спортског садржаја и др. Иако је циљ руралног развоја смањење јаза између руралних и урбаних области у свим аспектима квалитета живота, обезбјеђење јавних услуга за ријетко насељена рурална подручја је велики изазов, не само за земље у развоју, већ и за развијене земље. У том смислу прибјегава се различитим рјешењима, од додјељивања појединих послова приватним субјектима, преко формирања јавно-приватних партнерстава или задржавања јавних услуга уз субвенционирање пружања тих услуга од стране различитих нивоа власти. С обзиром да су ове услуге битне за задржавање становништва у руралним подручјима, врло је важно да сви субјекти руралног развоја учествују у изналажењу рјешења за обезбјеђење јавних услуга у руралним подручјима.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број активних основних школа у руралним подручјима	Постојеће стање	-10%*
	Број активних сеоских амбуланти	Постојеће стање	+5%*
	Број села са организованим јавним превозом	Постојеће стање	Исти број*
	Број поштанских уреда у сеоским подручјима	Постојеће стање	Исти број*
	Број функционалних сеоских домова	Постојеће стање	+10%*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Задржавање становништва у руралним подручјима		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	Финансијски износ улагања у унапређење јавних услуга у руралним подручјима није немогуће утврдити унапријед (ресорна министарства, донације, јавна предузећа и установе, јединице локалне самоуправе).		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	Влада РС		
Носиоци спровођења мјере	Надлежна министарства Јединице локалне самоуправе Остали субјекти у руралним подручјима		
Циљне групе	Становници руралних подручја		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Економска ревитализација руралних подручја Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју Ревитализација идентитета руралних подручја Демографска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Развој "паметних села" или "smart villages" пројекта		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Иако развој "паметних села" или "smart village" пројекта звучи као иновација која долази из Европске уније у суштини то је производ локалне иницијативе подржан европским средствима, а наставља се на изазове у обезбјеђивању јавних услуга у руралним подручјима-селима. Паметна села су она села која властитим снагама и успостављајући партнерство између приватног и цивилног сектора успијевају унаприједити инфраструктурне, здравствене, социјалне, културне и друге садржаје у руралном подручју. Дакле паметна села нису искључиво везана за употребу информационих технологија, већ паметних рјешења за превазилажење изазова с којима се суочава локално становништво. И умјесто да чекају да те изазове рјешава држава, становници се сами организују и уз помоћ подршке из државног или локалног буџета креирају различите производе који доприносе унапређењу квалитета живота локалног становништва. Нпр. то могу бити мобилне амбуланте, учење на даљину, дигиталне платформе за промоцију културног наслеђа, дигиталне платформе за оптимизацију превоза, социјална предузећа, сеоске продавнице и различити хабови за окупљање становника и др.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекат развоја паметних села ("smart villages")		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број села укључених у пројекат	0	7**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Задржавање становништва у руралним подручјима		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	7.000.000 КМ (међународне организције и др. донатори)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Надлежна министарства Јединице локалне самоуправе Остали субјекти у руралним подручјима		
Циљне групе	Становници руралних подручја		

** У периоду 2021-2027. година (уколико буду обезбјеђени додатни извори финансирања).

Веза са стратешким циљем	Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Економска ревитализација руралних подручја Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју Ревитализација идентитета руралних подручја Демографска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Подршка локалном руралном развоју: - Подршка изради програма руралног развоја на локалном и регионалном нивоу - Јачање капацитета локалних акционих група у руралном подручју - Подршка пројектима руралног развоја које реализују ЛАГ-ови		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Управљање руралним развојем подразумијева децентрализацију процеса и спуштање одговорности и права учествовања у процесу одлучивања на ниже нивое власти све до корисника политике руралног развоја. Истовремено тај процес подразумијева унапређење капацитета локалних актера и подршка њиховом самоорганизовању и способностима за креирање локалних развојних планова, креирање и провођење пројеката локалног развоја и др. Овај процес је на нивоу ЕУ подржан кроз тзв. ЛИДЕР програм, а покушаји промјене наведеног модела програмирања присутни су и на нашим просторима већ дуже времена, са више или мање успјеха. У будућем стратешком периоду требају се подржавати овакве иницијативе и градити способност локалних актера за самоорганизовање и самоиницијативу за развој заједнице у којој живе, те градити модел партнерстава на локалном нивоу као алата за локални рурални развој. У том смислу треба што је више могуће користити расположиве предприступне фондове и подршку међународних организација које су најчешће усмјерене на подршку локалним партнерствима.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекат одрживи економски развој и заштита околине подручја с природним ограничењима у Босни и Херцеговини		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број подржаних програма локланог развоја	0	20*
	Број подржаних ЛАГ-ова	0	40*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Задржавање становништва у руралним подручјима		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	6.100.000 КМ (Аграрни буџет РС, ЕУ и други донатори, јединице локалне самоуправе)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	Јединице локалне самоуправе ЛАГ-ови Остали субјекти у руралним подручјима		
Циљне групе	Становници руралних подручја		

* У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Економска ревитализација руралних подручја Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју Ревитализација идентитета руралних подручја Демографска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Брендирање руралних подручја и руралних производа		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Очување или поновна изградња идентитета руралних подручја је врло битан аспект руралног развоја који доприноси, како економској димензији развоја кроз валоризовање или ревалоризовање руралних производа, тако и социјалној димензији развоја кроз јачање самопоштовања и самовредновања локалног становништва. Брендирање руралних подручја и руралних производа је један од начина за изградњу идентитета односно препознатљивости појединих подручја, те на тај начин унапређење њихове конкурентности. Брендирање је маркетиншки појам који означава заштиту имена, традиције, производа, подручја на тржишту или у јавности кроз осмишљен лого, име брэнда, изглед производа и др. Бренд подручја помаже препознатљивости подручја и доприноси развоју комплементарних активности као што су пољопривреда, туризам, занатске радности и др. Бренд производа доприноси препознатљивости производа, додаје вриједност том производу и тиме повећава приход произвођача. Овакви пројекти су на нивоу ЕУ подржани кроз ЛИДЕР програм и најчешћи су облик локалних развојних пројеката.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекат подршке брендирању руралних подручја		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број подржаних локалних развојних пројеката	0	14**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Задржавање становништва у руралним подручјима		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	7.000.000 КМ (ЕУ и други донатори)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Локалне заједнице Субјекти на локалном нивоу		
Циљне групе	Локалне заједнице ЛАГ-ови Субјекти на локалном нивоу		

** У периоду 2021-2027. година (уколико буду обезбјеђени додатни извори финансирања).

Веза са стратешким циљем	Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Економска ревитализација руралних подручја Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју Ревитализација идентитета руралних подручја Демографска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Start-up подршка за младе на селу за заснивање или проширење производње: - Подршка задржавању високо образованих кадрова у руралном подручју (агрономи, технолози, ветеринари)		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Генерациска обнова у сектору пољопривреде, те задржавање младих на селу је изазов будућности који ће одлучити о опстанку многих сеоских заједница, како у Републици Српској, тако и шире. Развој сектора пољопривреде, како све анализе потврђују, немогућ је без примјене нових технологија, а рурални развој без примјене иновативних рјешења у обезбјеђењу јавних услуга и развоју руралних производа. Носиоци нових идеја, иновација, знања и вјештина за примјену нових технологија, су млади људи, по могућности они са формалним образовањем у пољопривреди и другим дјелатностима везаним за рурална подручја. У циљу подршке задржавању младих на селу потребно је обезбједити start-up подршку оснивању бизниса у пољопривреди у руралном подручју за оне који оснивају своја газдинства по први пут или наслеђују породично газдинство, или они који преузимају газдинство породица без наследника. Подршка се односи на финансирање пројекта развоја газдинства односно пројекта развоја пољопривредне производње на газдинству.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број (само)запоселних младих особа у руралним подручјима	0	210**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Задржавање младих у руралним подручјима		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	6.76.000 КМ (Аграрни буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС		
Циљне групе	Млађи од 40 година, носиоци пољопривредних газдинстава		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Ревитализација руралних подручја		
Приоритет	Економска ревитализација руралних подручја Ревитализација инфраструктуре и услуга у руралном подручју Ревитализација идентитета руралних подручја Демографска ревитализација руралних подручја		
Назив мјере	Програм подршке samozapošљавању и запошљавању жена на селу		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Ревитализација руралних подручја је немогућа без учешћа свих друштвених група, а нарочито без учешћа жена на селу у том процесу. У том смислу женама на селу треба пружити равноправну могућност за обављање економских активности везаних за домаћинство или пољопривреду или друге дјелатности у руралном подручју. Како су по традицији жене чешће само чланови домаћинства, а не и носиоци домаћинства, потребно је издвајање посебних мјера подршке које би се односиле искључиво на подршку женском предузетништву. То не значи да жене на селу не треба да учествују као корисници других мјера подршке, већ да им се пружа додатна шанса да остваре своје пословне амбиције, испоље своју креативност и стекну економску независност, те унаприједи одрживост својих домаћинстава. Подршка се односи на суфинансирање пословних планова који би се реализовали у руралном подручју и чији су носиоци жене из руралних подручја.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број подржаних мини-пројеката	0	144**
	Број (само)запослених жена		+200**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање броја (само)запослених жена у руралним подручјима Задржавање становништва у руралним подручјима		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	7.200.000 КМ (Аграрни буџет РС, међународне организације и донатори)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС Гендер центра РС		
Циљне групе	Жене из руралних подручја		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса Ревитализација руралних подручја Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде		
Приоритет	Сви приоритети		
Назив мјере	Доношење новог Закона о пољопривреди, Закона о подстицајима и других законских аката у складу са ЕУ директивама		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Унапређење и прилагођавање законодавног оквира неопходно је из два разлога, прво као основ за реализацију стратешких опредјељења новог стратешког оквира и друго, као инструмент за усклађивање са ЕУ стратешким оквиром. У том контексту најмање два закона је потребно донијети у циљу правног уређења сектора пољопривреде и руралних подручја и то: Закон о пољопривреди и Закон о подстицајима, односно финансирању пољопривредне и развоја руралних подручја. Законом о пољопривреди првенствено треба да се уреде: нови стратешки циљеви и мјере аграрне и политике руралног развоја, дефинисање пољопривредних газдинстава и њихових права и обавеза, дефинисање структуре и описа информационог система у пољопривреди. Законом о финансирању сектора пољопривреде и развоја руралних подручја потребно је дефинисати мјере подршке и услове за остваривање права на подршку, те обим финансијских давања, као и врсте субвенција и подстицаја који се финансирају из аграрног буџета. Када су у питању остали закони, усклађивање са правним оквиром Европске уније остаје као трајна обавеза, а она ће у будућем периоду сигурно подразумијевати и узимање у обзир обавеза Зеленог договора Европске уније за очување биодиверзитета и безбједности хране.		
Кључни стратешки пројекти			
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број нових закона и других прописа	Постојеће стање	+35**
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећање БДВ од пољопривреде		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	650.000 (Аграрни буџет РС)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС		
Циљне групе	Сви субјекти у сектору		

** У периоду 2021-2027. година.

Веза са стратешким циљем	Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде		
Приоритет	Сви приоритети		
Назив мјере	Јачање институционалних капацитета за управљање сектором пољопривреде		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања *	Јачање институционалних капацитета за управљање сектором пољопривреде, реализује се кроз унапређење организације рада; јачање људских капацитета; унапређење техничке инфраструктуре; као и унапређење институционалних веза између припадајућих организационих јединица унутар Министарства и између Министарства и других министарстава и институција под ингеренцијом Владе РС и на нивоу БиХ. Активности у овом правцу су неопходан предуслов у реализацији стратешких мјера, те у изазовима повезаних са усклађивањем сектора пољопривреде са стандардима и захтјевима ЕУ у процесу проширења. Велики дио унапређења капацитета ће БиХ и РС црпити из средстава предприступних фондова те активности и мјера које су подржане кроз ИПА оквир предприступне подршке. Међутим, одређене потребе институција морају бити планиране буџетским средствима или чак кредитним задужењима уколико подразумијевају већа улагања у инфраструктурне капацитете.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекту унапређења отпорности и конкурентности сектора пољопривреде		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број реализованих иницијатива унапређења институционалних капацитета	-	15
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Унапређена ефикасност јавног сектора		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	8.200.000 КМ (Аграрни буџет РС, Свјетска банка, ЕУ и други донатори)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС и припадајуће републичке институције		
Циљне групе	МПШВ РС и припадајуће републичке институције		

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехранбеном сектору Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса Ревитализација руралних подручја Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде		
Приоритет	Сви приоритети		
Назив мјере	Успостављање и одржавање система за контролу и безбједност пољопривредних производа		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Успостављање система за контролу и безбједност пољопривредних производа је дио институционалног и правног оквира који јавна управа мора обезбједити као амбијент пословним субјектима у сектору да могу пословати у условима унапријед познатих правила и процедура који гарантују, с једне стране, квалитет и безбједност пољопривредних производа за здравље потрошача и, с друге стране, усклађеност са међународним правилима и процедурама за несметан наступ домаћих субјеката на домаћим и међународним тржиштима. У том циљу потребно је обезбједити задовољавајући капацитет у људским ресурсима и опреми институција (инспектората, истраживачких института, лабораторија и других субјеката), као и примјењив и функционалан правни оквир усклађен, с једне стране, са међународним правним оквиром у овој области и, са друге стране, са реалним стањем у држави. У контексту уставног уређења БиХ, потребан је задовољавајући ниво координације са осталим нивоима власти у БиХ узимајући у обзир и постојање заједничког и јединственог тржишта у БиХ. Осим наведеног, потребно је континуирано пратити епидемиолошку и эпизоотиолошку ситуацију у погледу заразних, а нарочито карантинских, болести и штеточина у биљној производњи, те заразних и карантинских болести животиња, те у складу са наведеним доносити Програме посебног надзора, као и Програме вакцинације у дистриктним подручјима.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Број подржаних пројеката унапређења институционалних капацитета	0	35**
	Број законских и подзаконских аката у потпуности усаглашених са ЕУ директивама на годишњем нивоу	50%	100%**
	Број реализованих програма посебног надзора	0	50**
	Број реализованих програма эпизоотиолошког надзора	у складу са эпизоотиолошком ситуацијом	у складу са эпизоотиолошком ситуацијом
	Број вакцинисаних животиња	у складу са Програмом искорјењавања болести	у складу са Програмом искорјењавања болести

** У периоду 2021-2027. година.

Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Повећана сигурност и здравствена безбједност хране Раст извоза пољопривредно-прехрамбених производа
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	35.000.000 КМ (Аграрни буџет РС, ЕУ и други донатори)
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС
Циљне групе	Сви субјекти у сектору

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса Ревитализација руралних подручја Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде		
Приоритет	Сви приоритети		
Назив мјере	Успостављање Интегрисаног информационог система у пољопривреди		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Успостављање Интегрисаног информационог система у пољопривреди представља основу имплементације аграрне политике и политике руралног развоја у јавном сектору, како са аспекта транспарентног рада и трошења средстава јавног буџета, тако и са аспекта праћења и евалуације ефеката финансирања мјера аграрне политике. Информациони систем у пољопривреди чине регистри и евиденције који обухватају: земљишне парцеле, животиње, пестициде, сјетвене површине, газдинства, сточни фонд, пчеле, сталне засаде, субвенције, мјере заштите здравља животиња и друге регистре. Посебан дио ИС односи се на административни и контролни систем који обухвата процес подношења захтјева од стране корисника мјера подршке, обраду захтјева, те одобравање и исплату средстава. С обзиром на фазе у процесу придруживања Европској унији, свака земља кандидат прилагођава свој ИС у складу са капацитетом и финансијским могућностима. Република Српска треба да гради свој ИС као интегрисани систем у којем су увезане евиденције о ресурсима и процесима контроле, те да има амбицију усклађивања постепеног са ЕУ правилима и процедурама у том погледу.		
Кључни стратешки пројекти	Пројекту унапређења отпорности и конкурентности сектора пољопривреде		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Функционалан интегрисани информациони систем	0	1*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Ефикасније управљање пољопривредно-прехрамбеним сектором		
Индикативна финансијска конструкција са изворима финансирања	3.000.000 КМ (Пројекат Свјетске банке)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС		
Циљне групе	Сви субјекти у сектору		

* У 2027. години.

Веза са стратешким циљем	Повећање обима и продуктивности пољопривредне производње Повећање конкурентности и развој ланаца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору Заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса Ревитализација руралних подручја Унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде		
Приоритет	Сви приоритети		
Назив мјере	Успостављање система за примјену знања и информација у пољопривреди		
Опис мјере са оквирним подручјима дјеловања	Јачање институционалних капацитета за управљање сектором пољопривреде, реализује се кроз унапређење организације рада; јачање људских капацитета; унапређење техничке инфраструктуре; као и унапређење институционалних веза између Министарства и припадајућих организационих јединица. Активности у овом правцу су неопходан предуслов у реализацији стратешких мјера, те у изазовима повезаних са усклађивањем сектора пољопривреде са стандардима ЕУ у процесу проширења. Велики дио унапређења капацитета ће БиХ и РС црпили из средстава предприсупних фондова те активности и мјера које су подржане кроз ИПА оквир предприсупне подршке. Међутим, одређене потребе институција морају бити планиране буџетским средствима или чак кредитним задужењима уколико подразумијевају већа улагања у инфраструктурне капацитете.		
Кључни стратешки пројекти	-		
Индикатори за праћење резултата мјере	Индикатори	Полазне вриједности	Циљне вриједности
	Успостављен систем за примјену знања	0	1*
Развојни ефекат и допринос мјере остварењу приоритета	Унапређена ефикасност јавног сектора		
Индикативна финансијска констуркција са изворима финансирања	17.000.000 КМ (Аграрни буџет, ЕУ и други донатори)		
Период спровођења мјере	Континуирано (2021-2027)		
Институција одговорна за координацију спровођења мјере	МПШВ РС		
Носиоци спровођења мјере	МПШВ РС и припадајуће републичке институције		
Циљне групе	МПШВ РС и припадајуће републичке институције		

* У 2027. години.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ И РУРАЛНИХ ПОДРУЧЈА РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ 2021–2027. ГОДИНА

I УСТАВНИ ОСНОВ

Уставни основ за доношење Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске 2021–2027. година садржан је у Амандману XXXII тачка 8. на члан 68. Устава Републике Српске, према којој Република уређује и обезбјеђује основне циљеве и правце привредног, научног, технолошког, демографског и социјалног развоја, развој пољопривреде и села, кориштење простора, политику и мјере усмјеравања развоја сточарства и сточарске производње у цјелини.

II УСКЛАЂЕНОСТ СА УСТАВОМ, ПРАВНИМ СИСТЕМОМ И ПРАВИЛИМА НОРМАТИВНОПРАВНЕ ТЕХНИКЕ

Према Мишљењу Републичког секретаријата за законодавство, број: 22.03/020-1966/2021 од 21. јуна 2021. године, уставни основ за доношење Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске 2021–2027. година садржан је у Амандману XXXII тачка 8. на члан 68. Устава Републике Српске, према којој Република уређује и обезбјеђује основне циљеве и правце привредног, научног, технолошког, демографског и социјалног развоја, развој пољопривреде и села, кориштење простора, политику и мјере усмјеравања развоја сточарства и сточарске производње у цјелини. Као разлог за доношење Стратегије израђивач је у Образложењу навео потребу да се одреде правци, циљеви и начини реализације развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске који ће довести до повећања пољопривредне производње на одрживим основама, побољшања и усклађивања њене производне структуре, повећања прераде пољопривредних производа и унапређења и складнијег развоја руралних подручја.

Република Српска је имала Стратешки план развоја пољопривреде и сеоских подручја Републике Српске за период 2016–2020. година, који је усвојен 2015. године, те је с тим у вези израђивач Стратегије подсјетио да је континуираност један од основних принципа стратешког планирања, који се огледа у потреби да се усклађују програми и планови за краће периоде, секторе и подсекторе или поједине регионе и општине.

Изради Стратегије претходила је анализа стања у сектору пољопривреде и у руралним подручјима Републике Српске, која је завршена у 2020. године и која је послужила као полазна основа за дефинисање стратешких циљева, начина њиховог остваривања и за буџетирање средстава за подршку њиховој реализацији. Она се састоји из три поглавља и припадајућих прилога. Прво поглавље је посвећено образлагању контекста и циљева Стратегије, друго поглавље представља стање у пољопривреди и руралним подручјима до 2020. године, док је у трећем поглављу представљен Стратешки оквир развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске, који укључује: визију развоја, водеће принципе, усклађеност са ЕУ политикама развоја пољопривреде и руралних

подручја, стратешке циљеве развоја, приоритете и мјере, финансијски оквир за реализацију Стратегије, као и методологију за праћење и оцјену реализације Стратегије.

Као стратешки циљеви за период 2021–2027. године дефинисани су: повећање обима и продуктивности пољопривредне производње, повећање конкурентности и развој ланца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору, заштита природе и одрживо коришћење природних ресурса, ревитализација руралних подручја, унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде. Свих пет стратешких циљева прате специфични приоритети и њима припадајуће мјере за реализацију. Мјере и хијерархија циљева описане су у прилогу: Акциони план за реализацију Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја.

Републички секретаријат за законодавство упутио је одређене сугестије које су допринијеле прецизнијем садржинском одређењу образложења документа, а које је предлагач прихватио.

Будући да постоји уставни основ за доношење ове Стратегије, као и да је усаглашена са Одлуком о поступку планирања, праћења и извјештавања и реализацији усвојених стратегија и планова Владе Републике Српске и републичких органа управе („Службени гласник Републике Српске“, бр. 50/16 и 108/18), мишљење је да се приједлог Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске 2021–2027. година може упутити Влади Републике Српске на разматрање.

III УСКЛАЂЕНОСТ СА ПРАВНОМ ТЕКОВИНОМ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Предлагач је приликом израде приједлога Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске 2021–2027 узео у обзир циљеве Заједничке пољопривредне политике Европске уније, који су утврђени чланом 39. Уговора о функционисању Европске уније. Такође, предлагач је у Изјави о усклађености навео да ће се приоритетни секундарни обавезујући извори права ЕУ утврдити изразом Програма интегрисања БиХ у ЕУ у оквиру радне групе 11 - Пољопривреда и рурални развој система координације европских интеграције БиХ у ЕУ, након чега ће се приступити усклађивању закона и подзаконских аката у овој области. На основу претходно наведеног потврђује се оцјена усклађености „дјелимично усклађено“.

Како је наведено у тексту приједлога Стратегије, циљ израде овог документа је одређивање праваца, циљева и начина њихове реализације, који ће довести до повећања пољопривредне производње на одрживим основама, побољшања и усклађивања њене производне структуре, повећања прераде пољопривредних производа и унапређења и складнијег развоја руралних подручја.

Предлагач је у тексту Стратегије побројао законе који ће бити основа функционисања и развоја сектора пољопривреде. То су, прије свега, Закон о пољопривреди који ће регулисати сектор пољопривреде у цјелини и Закон о подстицајима који ће уређивати област финансирања пољопривреде и руралног развоја.

С тим у вези, Акционим планом за реализацију Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске 2021–2027, који је у прилогу Стратегије,

предвиђене су мјере „доношења новог Закона о пољопривреди, Закона о подстицајима и других законских аката у складу са ЕУ директивама“.

С обзиром на то да су наведени закони важни за предметну област, предлагачу је сугерисано да осим директива приликом израде наведених закона и других аката узме у обзир и остале секундарне обавезујуће изворе права ЕУ (регулативе и одлуке).

Предлагач у свом годишњем плану рада за 2021. годину, предвидио доношење Закона о пољопривреди и Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју, и означио изворе права ЕУ које ће узети у обзир приликом израде истих.

Сугерисано је да се приликом израде Закона о пољопривреди и Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју, узме у обзир Регулатива (ЕУ) 2020/2220 Европског парламента и Савјета од 23. децембра 2020. о утврђивању одређених прелазних одредаба за подршку из Европског пољопривредног фонда за рурални развој (ЕПФРР) и Европског фонда за јамства у пољопривреди (ЕФЈП) у годинама 2021. и 2022. и измјени регулатива (ЕУ) бр. 1305/2013, (ЕУ) 1306/2013 и (ЕУ) 1307/2013 у погледу средстава и примјене у годинама 2021. и 2022. те Регулативе (ЕУ) 1308/2013 у погледу средстава и расподеле такве потпоре у годинама 2021. и 2022.

Доношењем ове Стратегије дјелимично ће се испунити обавезе из члана 95. ССП-које се односе на сарадњу уговорних страна у области пољопривреде и пољопривредно-индустријског сектора.

IV РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ

Стратегијом развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске се одређују правци, циљеви и начини њихове реализације који ће довести до повећања пољопривредне производње на одрживим основама, побољшања и усклађивања њене производне структуре, повећања прераде пољопривредних производа и унапређења и складнијег развоја руралних подручја.

Република Српска је имала Стратешки план развоја пољопривреде и сеоских подручја Републике Српске за период 2016–2020. година, који је усвојен 2015. године. Један од основних принципа стратешког планирања је континуираност, односно обезбјеђење услова да за сваку годину постоји одређени стратешки документ на основу којег се онда доносе и са којима се усклађују програми и планови за краће периоде, секторе и подсекторе или поједине регионе и општине. Стога се 2020. године приступило изради нове Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске за период 2021–2027. година.

Сваком стратегијом, па тако и овом, начелно се дефинишу циљеви и начини њеног остваривања што се базира на претходном политичком и стручном консензусу. Доносиоци политичких одлука на републичком и локалном нивоу треба да доносе своје одлуке и предузимају одређене активности и мјере на бази важеће Стратегије, чиме се омогућава синхронизација свих активности и мјера на различитим административним нивоима, при чему увијек треба да се води рачуна да надлежност за уређивање и обезбјеђивање пољопривреде према уставним рјешењима припада ентитетима.

Изради Стратегије претходила је анализа стања у сектору пољопривреде и у руралним подручјима Републике Српске која је завршена у 2020. године и која је послужила као полазна основа за дефинисање стратешких циљева, начина њиховог остваривања и за буџетирање средстава за подршку њиховој реализацији.

Развој пољопривреде, а нарочито развој руралних подручја, имају интерсекторски карактер. Да би други сектори (нпр. шумарство, индустрија, наука, образовање и др.) могли да утврђују и спроводе своје циљеве и политике они морају знати у ком правцу се у средњорочном периоду усмјерава развој пољопривреде и руралних подручја у Републици Српској, што се дефинише овом Стратегијом.

Босна и Херцеговина, а самим тим и Република Српска, себе у догледној будућности види као чланицу Европске уније. Прије пуноправног чланства процес приступања подразумијева статус кандидата у којем ће БиХ имати приступ средствима из претприступних фондова ЕУ. Један од услова конкурисања за средства из претприступних фондова за пољопривреду и рурални развој је постојање стратешких докумената којима се дефинишу циљеви и правци развоја пољопривреде и руралних подручја на основама и принципима који су компатибилни са Заједничком пољопривредном политиком ЕУ, која је недавно усаглашена за период 2021–2027, као и тзв. „Зеленим планом“ Европске уније, те у оквиру њега Стратегије за очување биодиверзитета и Стратегије „Од њиве до трпезе“. Доношењем Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја Република Српска даје свој допринос и испуњењу једног од услова за кориштење средстава из претприступних фондова.

Усвајање Стратегије је резултат консензуса бројних интересних група око будућих циљева и начина развоја, у одређеном периоду и на одређеном подручју, у овом случају развоја пољопривреде у Републици Српској. Међутим, уколико они који су дали подршку овој Стратегији у фази њеног усвајања немају намјеру и жељу да активно раде на реализацији исте, тј. остваривања постављених циљева на начин који је Стратегијом предвиђен, онда се не могу очекивати ни планирани ефекти и користи.

Уважавајући наведено, приједлог Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске, 2021–2027, уважаио је актуелно стање у области пољопривреде и руралних подручја, захтјеве који произилазе из ЕУ интеграција у овој области, те политике Владе Републике Српске.

V ОБРАЗЛОЖЕЊЕ ПРЕДЛОЖЕНИХ РЈЕШЕЊА

Стратегију чини три поглавља са припадајућим прилозима: Акциони план за спровођење Стратегије (2021–2027).

Поглавље 1 посвећено је образложењу контекста и циљева израде Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске, 2021–2027 године.

У поглављу 2 представљено је Стање пољопривреде и руралних подручја до 2020 године, с тим да је већина података закључно са 2018. годином (због временске дистанце ажурности извора података у односу на моменат израде анализе). Анализа стања у сектору пољопривреде и у руралних подручја Републике Српске која је завршена у 2020. године послужила је као полазна основа за дефинисање стратешких циљева, начина њиховог

остваривања и за буџетирање средстава за подршку њиховој реализацији. У односу на дату анализу поглавље 2 укључује: допринос пољопривреде националној економији, политички и институционални оквир развоја пољопривреде и руралних подручја, потенцијали за развој пољопривредне производње, производни субјекти и институције у аграрном сектору, трендови развоја пољопривредне производње, индустрија прераде пољопривредних производа, спољнотрговинска политика и спољнотрговинска размјена, биланс производње и потрошње пољопривредних производа и новчани подстицаји у пољопривреди.

У поглављу 3 представљен је Стратешки оквир развоја пољопривреде и руралних подручја Републике Српске, који укључује: визију развоја, водеће принципе, усклађеност са ЕУ политикама развоја пољопривреде и руралних подручја, стратешке циљеве развоја, финансијски оквир за реализацију Стратегије, као и Планирање, праћење и оцјену реализације Стратегије. Као стратешки циљеви за период 2021–2027. године дефинисани су: повећање обима и продуктивности пољопривредне производње, повећање конкурентности и развој ланца вриједности у пољопривредно-прехрамбеном сектору, заштита природе и одрживо кориштење природних ресурса, ревитализација руралних подручја, унапређење институционалног и законодавног амбијента за развој пољопривреде. Свих пет стратешких циљева прате специфични приоритети и њима припадајуће мјере за реализацију циљева. Ове мјере као и хијерархија циљева описане су у прилогу: Акциони план за реализацију Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја. Приликом реализације Стратегије развоја пољопривреде и руралних подручја у периоду до 2027. године пет претходно описаних и разрађених стратешких циљева треба бити унакрсно усклађено и са неколико приоритета (који су компатибилни и са миленијумским развојним циљевима) о којима треба водити рачуна код реализације сваког стратешког циља и мјере, а степен значаја и мјера те усклађености зависиће од сваког конкретног циља или мјере. Ти приоритети су: Равноправност полова и унапређење положаја жена у руралним подручјима, Генерацијска обнова и давање предности младим пољопривредницима и Борба против сиромаштва и смањење разлика између сиромашних и богатих.

VI ФИНАНСИЈСКА СРЕДСТВА И ЕКОНОМСКА ОПРАВДАНOST ДОНОШЕЊА ЗАКОНА

Већина циљева и мјера за њихову реализацију изискује одређена финансијска средства. Иако то нису средства које искључиво обезбјеђује МПШВ РС из расположивог аграрног буџета, најчешће се тај извор узима као примаран за финансирање реализације Стратегије, односно циљева и мјера чији обим, динамика и начин реализације се морају прилагодити расположивим изворима финансирања. У 2021. години аграрни буџет износи 75 милиона КМ и пројекција је да ће се тај буџет у периоду важења Стратегије повећавати за 2% годишње, тако да би у 2027. години требао да износи 84,5 милиона КМ. Структура употребе расположивих средстава у аграрном буџету и њихово комбиновање са другим изворима били су и остаће велики изазов за реализацију пољопривредне и руралне политике. Поред финансирања тзв. системских мјера које се сврставају у трећи стуб подршке, највећи дио буџета се распоређује између првог и другог стуба, тј. између директне подршке произвођачима и тржишту и мјера подршке руралном развоју (често поистовијећене са подршком капиталним улагањима, тј. инвестицијама), која је годинама ишла у корист фаворизовања директне подршке. У том смислу овим стратешким документом се усваја шема постепене промјене структуре

трошења аграрног буџета до 2027. године. У задњој 2027. години за подршку тржишту и директну подршку пољопривредним произвођачима издвајало би се 54,1 милиона КМ, за подршку руралном развоју 25,3 милиона КМ, а за подршку мјерама општег (системског) карактера 5,1 милиона КМ. Очекује се да се новчана подршка реализацији појединих стратешких циљева неће свести само на средства аграрног буџета РС, већ и на друге изворе финансирања (ЕУ претприступни фондови, буџети локалних заједница, помоћ развијених земаља путем њихових развојних агенција, кредитна задужења и донације међународних финансијских и развојних институција и организација итд.), са којима треба рачунати, али се износи те подршке у појединим случајевима нису могли егзактно процијенити и квантификовати у овом документу.

МИНИСТАР

Др Борис Пашалић